

VI. évfolyam.
1928.

7. szám,
július.

MAGYAR STATISZTIKAI SZEMLE

SZERKESZTI ÉS KIADJA A M. KIR. KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL.

Megjelenik havonta.

Előfizetési ár:

Egész évre . . . 10 pengő
Közhit. |
közalk. | részére 6

Igazgató:

KOVÁCS ALAJOS dr.
h. államtitkár, a M. Tud. Akad. I. tagja.

Szerkesztő:

DOBROVITS SÁNDOR dr.
miniszteri osztálytanácsos.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest,
II., Keleti Károly-utca 7.

TELEFON: Aut. 500-20.

TARTALOM:

	Old.		Old.
<i>Terület és népesség.</i>		<i>Konzuli jelentések.</i>	
Az öngyilkosok demografiája. — <i>Szél Tivadar dr.</i>	715	Mexikó	787
<i>Szociális statisztika.</i>		Spanyolország	793
Munkaviszályok 1927-ben.	735	Törökország	798
Munkaviszályok Németországban az 1927. évben	743	<i>Irodalmi Szemle.</i>	
Lakóházépítkezés az 1928. év I. negyedében	744	Könyvismertetések	807
<i>Mezőgazdaság.</i>		Az 1920. évi népszámlálás. 5. rész. Részletes demográfia.	
A mezőgazdasági termelés színvonala Magyarországon a néprajzi és nép-sűrűségi viszonyok alapján. — <i>Fodor Feren. dr.</i>	745	<i>Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara: Előterjesztés a kereskedelmi mérleg passzív-tájáról</i>	
Állatállományunk 1928-ban	755	<i>Albert Halász: New central Europe in economical Ma.s. — Das neue Mitteleuropa in wirtschaftlichen Karten.</i>	
A telekkönyvi változások és a telekkönyvi birtoktestek forgalma 1927-ben	761	Folyóiratszemle	810
Az 1928. évi termés.	762	<i>Egyéb.</i>	
Magyarország. Külföld.		Magyarország mozgóképüzemei 1927-ben. — <i>Darvas Gyula dr.</i>	812
A világ kávétermelése és kávéfogyasztása	765	A szekuláris- és szezonváltozások ki-küszöbölése a gazdasági idősorok-nál. — <i>Hajdrik Sándor dr.</i>	832
<i>Ipar.</i>		A konjunktúrakutatás szervezete Lengyel-országban	837
A fogyasztási adó alá eső cikkek terme-lése és forgalma	767	Nemzetközi jelzőtábla 1927.	838
<i>Kereskedelem és közlekedés.</i>		Összefoglaló helyzetjelentés.	840
Magyarország külkereskedelme 1928 június havában	769	Né mozgalom. — Munkanélküliség. — Gőnjár-műállomány. — Áralakulás. — Pénzintéz ti be-tetek. — A részvények értéke. — Fizetési kép-telenségek.	
Vasutaink teherforgalma az 1927. évben	771	Gazdasági jelzőtábla.	
<i>Árstatisztika és pénzügy.</i>		Rajzok a gazdasági jelzőtáblához. — Munkanélküliség.	
A magyarországi pénzügyintézetek 1925-ben és 1926-ban. — <i>Szanyi Gyula dr.</i>	772	Munkapiac. — Drágulási indexszámok. — Bejétek.	
		Tőzsdeindex. — Magyar Nemzeti Bank.	

Utánnyomás csak a forrás megjelölésével van megengedve.

Ara: 1 pengő 50 fillér.

REVUE HONGROISE DE STATISTIQUE

VI^E ANNÉE

1928

IER VOLUME

RÉDIGÉE ET PUBLIÉE PAR
L'OFFICE CENTRAL ROYAL HONGROIS DE STATISTIQUE

DIRECTEUR :

DR ALOÏSE KOVÁCS

SOUS-SECRÉTAIRE D'ÉTAT, MEMBRE CORRESP.
DE L'ACADÉMIE HONGROISE DES SCIENCES

RÉDACTEUR : DR ALEXANDRE DOBROVITS, CONSEILLER DE SECTION

VIe année.
1928.

REVUE

N° 7.
Juillet.

HONGROISE DE STATISTIQUE

RÉDIGÉE ET PUBLIÉE PAR L'OFFICE CENTRAL DE STATISTIQUE DU ROYAUME DE HONGRIE.

Paraît chaque mois. — Abonnement :

Hongrie.

Un an 10 pengős

Etranger, port compris.

Un an 12 pengős

Directeur :

Dr ALOYSE KOVÁCS
sous-secrétaire d'Etat, membre corresp. de
l'Académie Hongroise des Sciences.

Rédacteur :

Dr ALEXANDRE DOBROVITS
conseiller de section.

Rédaction et administration :

**Budapest,
II., Keleti Károly-u. 7.**

Téléphone: Aut. 500—20.

SOMMAIRE :

	Page		Page
Territoire et population.		Rapports consulaires.	
Démographie des suicidés de Hongrie. <i>Dr Théodore Szél</i>	715	Mexique	787
Statistique sociale.		Espagne	793
Conflits du travail de Hongrie en 1927	735	Turquie	798
Conflits du travail en Allemagne en 1927	743	Revue littéraire.	
Construction d'habitations en Hongrie, 1 ^{er} trimestre de 1928	744	Chronique de livres	807
Agriculture.		Recensement de la population de Hongrie en 1920. 5 ^e partie. Démographie détaillée. <i>Chambre de Commerce et d'Industrie de Buda- pest</i> : Exposé de la passivité de la balance commerciale. <i>Albert Halász</i> : New central Europe in econom- ical Maps. — Das neue Mitteleuropa in wirtschaftlichen Karten.	810
Le niveau de la production agricole de Hongrie, sur la base de la situa- tion ethnographique et de la densité de la population. — <i>Dr François Fodor</i>	745	Revue	810
Effectif du bétail de Hongrie en 1928	755	Autres.	
Changements de registre foncier et muta- tions immobilières en Hongrie (1927)	760	Les cinémas de Hongrie en 1927. — <i>Dr Jules Darvas</i>	812
La récolte de 1928	762	L'élimination des mouvements de lon- gue durée et des variations saison- nières aux séries chronologiques économiques. — <i>Dr Alexandre Hajdrik</i>	832
Hongrie. Etranger.		Organisation de la recherche de conjonc- tures en Pologne	837
Production et consommation mondiales de café	765	Tableau économique international, 1927	838
Industrie.		Résumé de la situation en Hongrie . .	840
Production et mouvement des articles soumis aux contributions indirectes en Hongrie	767	Mouvement de la population. — Chômage. — Effectif des véhicules à moteur. — Forma- tion des prix. — Dépôts en banque. — Indice des actions. — Insolvabilités. — Lettres de change protestées. Tableau économique. Graphiques au tableau économique. — Chômage. — Marché du travail. — Nombres-indices de la cherté de la vie. — Dépôts. — Indice de la Bourse. — Banque nationale de Hongrie.	
Commerce et communications.			
Commerce extérieur de la Hongrie	769		
Mouvement des marchandises des chemins de fer hongrois en 1927	771		
Finances. — Prix.			
Etablissements de crédit de Hongrie en 1925 et 1926. — <i>Dr Jules Szónyi</i>	772		

La reproduction des articles est permise, à condition d'indiquer la source.

Prix du numéro: 1 pengő 50 fillérs.

TARTALOMJEGYZÉK.

SOMMAIRE.

Terület és népesség.	Oldal	Territoire et population.	Page
A nyelvismeret, mint a nemzetiségi statisztika ellenőrzője. <i>Kovács Alajos dr.</i> 1,	133	La connaissance de langue comme contrôle de la statistique des nationalités. <i>Dr Aloÿse Kovács</i> 1,	133
A többes születések statisztikája. <i>Saile Tivadar dr.</i>	33	Statistique des naissances multiples. <i>Dr Théodore Saile</i>	33
Pécs lakosságának összetétele. <i>Kovács Alajos dr.</i>	349	Composition de la population de Pécs. <i>Dr Aloÿse Kovács</i>	349
Szakoktatásunk az 1926/27. tanévben. <i>Asztalos József dr.</i>	375	Enseignement professionnel de la Hongrie dans l'année scolaire 1926/1927. <i>Dr Joseph Asztalos</i>	375
A fővárosi iparostanoncügy társadalompolitikai problémái. <i>Áfra Nagy János</i>	457	Les problèmes de politique sociale des conditions des apprentis industriels de Budapest. <i>Jean Áfra Nagy</i>	457
Emberbaráti intézeteink az 1926/27. tanévben. <i>Tiprovázt Gyula dr.</i>	571	Etablissements philanthropiques de Hongrie dans l'année scolaire 1926—27. <i>Dr Jules Tiprovázt</i>	571
Magyarország népmozgalma:		Mouvement de la population de la Hongrie:	
1927 január—december	156	1927 janvier—décembre	156
1928 január—március	455	1928 janvier—mars	455
Oroszország népessége	267	Population de l'U. R. S. S.	267
Szociális statisztika.		Statistique sociale.	
Munkanélküliség és munkapiac:		Chômage et marché du travail en Hongrie:	
1927 január—december. <i>Kovács Norbert dr.</i>	44	1927 janvier—décembre. <i>Dr. Norbert Kovács</i>	44
1928 január	158	1928 janvier	158
„ február	285	„ février	285
„ március	393	„ mars	393
Az öregségi, rokkantsági, árvasági, özvegyégi biztosítási törvényjavaslat statisztikai előkészítése. <i>Mozolovszky Sándor dr.</i>	269	Préparation statistique du projet de loi hongroise sur l'assurance de vieillesse, d'invalidité, d'orphelins et de veuves. <i>Dr Alexandre Mozolovszky</i>	269
Az öregségi és rokkantsági biztosítás statisztikai megvilágításban. <i>Kovács Norbert dr.</i>	272	L'assurance hongroise de vieillesse et d'invalidité au point de vue statistique. <i>Dr Norbert Kovács</i>	272
A munkanélküliség Európában. <i>Kovács Norbert dr.</i>	396	Chômage en Europe. <i>Dr Norbert Kovács</i>	396
A társadalmi biztosítási szervek taglétszáma 53,	581	Effectif des membres des organisations d'assurance sociale 53,	581
Iparforgalmi munkabérek az 1927. év III. negyedében	55	Salaires de la population industrielle dans le III ^e trimestre de 1927	55
Lakóházépítkezés:		Construction d'habitations en Hongrie:	
1927 április—június	401	1927 avril—juin	401
„ január—december	576	„ janvier—décembre	576
Munkanélküliség a külföldön az 1927. évben	288	Chômage à l'Etranger en 1927	288

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS!

A „**MAGYAR STATISZTIKAI SZEMLE**“ szöveges ismertetés keretében *rajzok* (grafikonok) alkalmazásával *gyorsan*, könnyen érthetően és mérlegelhetően közli a hazai és külföldi népesedési, közegészségügyi, kulturális, szociális, mezőgazdasági, ipari, kereskedelmi, közlekedési, pénzügyi, közigazgatási, bűnügyi, stb. **statistikai adatokat**. Célja a háború óta teljesen megváltozott hazai állapotok feltárása és nemzetközi viszonylatban való megvilágítása, továbbá a statisztikai adatgyűjtések szükségességének, célszerűségének és gyakorlati hasznának bemutatása.

A „**MAGYAR STATISZTIKAI SZEMLE**“ az 1928. évben is havonként, változatlan terjedelemben jelenik meg. Előfizetési díja (a postaköltség beszámításával) Magyarországon:

*egész évre 10 pengő.
Közalkalmazottak, közhivatalok részére: egész évre 6 pengő.*

A „**STATISZTIKAI HAVI KÖZLEMÉNYEK**“ ezidőszert *negyedévenként* megjelenő füzetei részletes és rendszeresen visszatérő táblázatokban közlik Magyarország legújabb népesedési, közegészségügyi, vándorlási, külkereskedelmi forgalmi és árstatisztikai adatait, valamint időszakosan (függetlenül) megjelenő táblázatokban nyilvánosságra hozzák a fontosabb mezőgazdasági, ipari stb. statisztikai adatokat és a társadalmi biztosítások statisztikai eredményeit.

A „**STATISZTIKAI HAVI KÖZLEMÉNYEK**“ előfizetési díja (a postaköltség beszámításával) Magyarországon (közalkalmazottak és közhivatalok részére is):

egész évre 12 pengő. Egy negyedévi összevont szám ára 4 pengő.

A „**MAGYAR STATISZTIKAI SZEMLE**“-re és a „**STATISZTIKAI HAVI KÖZLEMÉNYEK**“-re **együttesen** is lehet előfizetni.

A két közlemény **együttes** (kombinált) előfizetési díja (a postaköltség beszámításával) Magyarországon:

*egész évre 20 pengő.
Közalkalmazottak, közhivatalok részére: egész évre 16 pengő.*

A „**MAGYAR STATISZTIKAI SZEMLE**“-re és a „**STATISZTIKAI HAVI KÖZLEMÉNYEK**“-re a magyar kir. központi statisztikai hivatalnál (**Budapest, II., Keleti Károly-utca 7. szám, földszint 14.**) lehet előfizetni.

Felkérjük t. Előfizetőinket, hogy a pontos expedíció érdekében ugyanezre a címre sürgősen közölgék az esetleges címváltozásokat és az előfizetési díj beküldése kapcsán nevüket és lakásuk pontos címét olvashatóan írva tudassák a kiadóhivattal.

MEGJELENT

MEGJELENT

Magyarország Tiszti Cím- és Névtárának 1928. évi kiadása.

Tartalmazza a teljes és részletes címtári anyagot, valamint a minisztériumok és nagyobb központi hivatalok ügybeosztását, továbbá teljes névsorát az 1920 óta adományozott **nem hivatalnoki címek és rendjelek birtokosainak** (kormányfőtanácsosok, kormánytanácsosok, gazdasági főtanácsosok stb.) s végül a tisztviselők rangbeosztását.

Ára vászonkötésben 20 pengő

Megszerezhető a Magyar kir. Központi Statisztikai Hivatalban
(Budapest, II., Keleti Károly-utca 7. földszint 14.)

„SCIENTIA“ a tudományos szintézissel foglalkozó nemzetközi folyóirat. Megjelenik havonta 100—120 oldalas számokban.

FŐSZERKESZTŐ: RIGNANO JENŐ.

A „**SCIENTIA**“ valóban nemzetközi folyóirat, amelyet a világ minden részében lakó munkatársak szerkesztenek az egész világon el van terjedve;

az emberi tudás szintézisével és összefoglalásával, az összes tudományágak (a tudományok története, matematika, asztrológia, geológia, fizika, kémia, lélektan, szociológia) főkérdéseivel foglalkozik.

A „**SCIENTIA**“ a felsorolt összes tudományágakat érdeklő számos fontos cikével és ismertetésével a statisztika, demográfia, etnográfia, gazdaságtan, jogtudomány, hittörténet és szociológia minden egyes művelőjének érdeklődésével találkozhat, egyúttal pedig tömör és szintetikus formában módot nyújt a többi tudományágak legfőbb feladatainak elsajátítására; munkatársai között az egész világ legismertebb tudósai helyet foglalnak.

A folyóirat cikkei a szerzők anyanyelvén jelennek meg, ezenkívül az egyes számok mellékleteiben a nem francianyelvű cikkeket francia fordításban is közöltetnek. (Érdeklődőknek a folyóirat milanói szerkesztősége a küldési díj megtérítése ellenében ingyen mutatványszámot bocsát rendelkezésére.)

A szerkesztőség címe: Milano Via A. De Togni 12 + + + Szerkesztőségi titkár: Dr. Bonetti Pál.

A folyóirat magyarországi előfizetési ára 150 olasz líra.

Kiadók: Akad. Verlagsgesellschaft, m. b. H., Leipzig — David Nutt, London — G. E. Stechert & Co., New-York — Félix Alcan, Paris — Nicola Zanichelli, Bologna — Ruiz Hermanos, Madrid — Renascença Portuguesa, Porto — The Maruzen Co., Tokyo

Mezőgazdaság.

Oldal

Erdőgazdaságunk és fafogyasztásunk. <i>Szöllősy Zoltán dr.</i>	58
Kendertermelési és gyártási eredményeink. <i>Sajóhelyi István</i>	161
A kereskedelmi forgalomba kerülő búza és rozs mennyisége és minősége. <i>Konkoly Thege Gyula dr.</i>	167
Az elemi csapások 1927-ben. <i>Sajóhelyi István</i>	184
Mezőgazdasági termelésünk az 1926/27. gazdasági évben. <i>Sajóhelyi István</i>	293
Szántóföldjeink trágyázása 1927-ben. <i>Sajóhelyi István</i>	297
Gyümölcsstermelésünk és gyümölcsforgalmunk az utóbbi években. <i>Szöllősy Zoltán dr.</i>	404
Az 1927. évi szüret eredményei. <i>Sajóhelyi István</i>	584
Az élelmiszervizsgálatok eredményei	63
Állatforgalmunk 1927-ben	305
Az 1927. évi termés értéke	409
Takarmánytermelésünk	475
Az 1928. évi termés:	
Magyarország	479, 588
Külföld	480
A világ kakaótermése és fogyasztása	66
A világ cukortermelése 1927/28-ban	188

Ipar.

A gyáripari statisztika a konjunktúrakutatás szolgálatában. <i>Bene Lajos</i>	66
A pécsvidéki szánmedence termelése. <i>Pap László dr.</i>	411, 492
A magyar cukoripar és annak nemzetközi vonatkozásai. <i>Bene Lajos</i>	481
A fogyasztási adó alá eső cikkek termelése és forgalma	74, 418
A világ műselyemtermelése és műselyemkereskedelme	72
A világ nyerskaucsuk-termelése és fogyasztása	589

Kereskedelem és közlekedés.

Magyarország külkereskedelme:

1927 november	79
" december	199
1927 január—december. <i>Kádas Károly dr.</i>	190
1928 január	307
" február	424
" március	500
1928 január—március. <i>Kádas Károly dr.</i>	492
1928 április	501
" május	590

Magyarország gépjárműállománya:

1927 december	89
1927 december 31. <i>Várszeghy János dr.</i>	201
1928 január	218
" február	315
" március	428

Import- és exportindex. <i>Kádas Károly dr.</i>	75
Magyarország légiforgalma. <i>Várszeghy János dr.</i>	81

Agriculture.

Page

Exploitation forestière et consommation de bois en Hongrie. <i>Dr Zoltán Szöllősy</i>	58
Résultats de la production et de la fabrication chanvrières en Hongrie. <i>Etienne Sajóhelyi</i>	161
Quantité et qualité du froment et du seigle mis en circulation commerciale en Hongrie <i>Dr Jules Konkoly Thege</i>	167
Sinistres en Hongrie, 1927. <i>Etienne Sajóhelyi</i>	184
Production agricole de la Hongrie dans l'année agricole 1926—27. <i>Etienne Sajóhelyi</i>	293
Fumage des terres labourables de Hongrie en 1927. <i>Etienne Sajóhelyi</i>	297
Production fruitière et commerce des fruits en Hongrie dans les dernières années. <i>Dr Zoltán Szöllősy</i>	404
Les résultats des vendanges de 1927 en Hongrie. <i>Etienne Sajóhelyi</i>	584
Résultats des analyses de vivres en Hongrie	63
Mouvement des bestiaux en Hongrie en 1927.	305
Valeur de la récolte de Hongrie en 1927.	409
Production de fourrages en Hongrie	475
La récolte de 1928:	
Hongrie	479, 588
Etranger	480
Production et consommation mondiales du cacao	66
Production mondiale du sucre en 1927—1928	188

Industrie.

La statistique de la grande industrie au service de la recherche de conjonctures. <i>Louis Bene</i>	66
Production du bassin charbonnier de la région de Pécs. <i>Dr Ladislav Pap</i>	411, 492
L'industrie sucrière de Hongrie et ses relations internationales. <i>Louis Bene</i>	481
Production et mouvement des articles soumis aux contributions indirectes en Hongrie	74, 418
Production et commerce mondiaux de la soie artificielle	72
Production et consommation mondiales de caoutchouc brut	589

Commerce et communications.

Commerce extérieur de la Hongrie:

1927 novembre	79
" décembre	199
1927 janvier—décembre. <i>Dr Charles Kádas</i>	190
1928 janvier	307
" février	424
" mars	500
1928 janvier—mars. <i>Dr Charles Kádas</i>	492
1928 avril	501
" mai	590

Effectif des véhicules à moteur en Hongrie:

1927 décembre	89
1927 31 décembre. <i>Dr Jean Várszeghy</i>	201
1928 janvier	218
" février	315
" mars	428

Indices d'importations et d'exportations en Hongrie. <i>Dr Charles Kádas</i>	75
Mouvement aérien de la Hongrie. <i>Dr Jean Várszeghy</i>	81

	Oldal		Page
A rádióvevőberendezések Magyarországon 1927-ben. <i>Várszeghy János dr.</i>	310	Récepteurs radiophoniques en Hongrie, 1927. <i>Dr Jean Várszeghy</i>	310
A külkereskedelmi mérleg alakulására befolyással bíró fontosabb tényezők. <i>Kádas Károly dr.</i>	420	Principaux facteurs de la balance du commerce extérieur de la Hongrie. <i>Dr Charles Kádas</i>	420
Magyarország hajózási viszonyai 1927-ben. <i>Várszeghy János dr.</i>	503	La navigation de Hongrie en 1927. <i>Dr Jean Várszeghy</i>	503
A tengerhajózás fejlődése a világháború után. <i>Somogyi József dr.</i>	509	La développement de la navigation maritime après la guerre mondiale. <i>Dr Joseph Somogyi</i>	509
Az autóbusz- és teherautóvállalatok 1927. évi forgalma. <i>Várszeghy János dr.</i>	592	Muovment en 1927 des entreprises hongroises d'autobus et d'autocamions. <i>Dr Jean Várszeghy</i>	592
Útstatisztika	602	Statistique des routes	602
Közúti forgalmi balesetek:		Accidents de la circulation en Hongrie:	
1928 január	218	1928 janvier	218
" február	316	" février	316
" március	429	" mars	429
Nemzetközi készletstatisztika	200	Statistique internationale des stocks	200
Nemzetközi külkereskedelmi forgalom	426	Commerce international	426
Nemzetközi póstaadatok	521	Données internationales de Poste	521

Árstatisztika és pénzügy.

Árstatisztikai és pénzügyi jelzőszámok:

1. Áralakulás:

1927 január—december. <i>Szőnyi Gyula dr.</i>	90
1928 január	222
" február	317
" március	430

2. A pénzintézeti betétek:

1927 január—december. <i>Szőnyi Gyula dr.</i>	97
1928 január	223
" február	318
" március	431

3. A részvények értéke:

1927 január—december. <i>Szőnyi Gyula dr.</i>	99
1928 január	223
" február	318
" március	431

4. Fizetésektelenségek:

1927 január—december. <i>Szőnyi Gyula dr.</i>	101
1928 január	224
" február	319
" március	432

5. Váltóóvások:

1927 január—december. <i>Szőnyi Gyula dr.</i>	105
1928 január	225
" február	320
" március	432

Az államkölesönök és a háborús pénzügyek. *Hajdrik Sándor dr.*

Az aranytartalékok nemzetközi adatai

A jegyforgalom és a bankkamatláb nemzetközi adatai

Konzuli jelentések.

Esztország	227
Németbirodalom	321
Cseh-Szlovákia	433
Sz. H. Sz. állam	524
Bajorország	532
Svájc	622
Románia	626

Finances. — Prix.

Indices de statistiques de prix et de finances:

1. Formation de prix:

1927 janvier—décembre. <i>Dr Jules Szőnyi</i>	90
1928 janvier	222
" février	317
" mars	430

2. Dépôts en banque:

1927 janvier—décembre. <i>Dr Jules Szőnyi</i>	97
1928 janvier	223
" février	318
" mars	431

3. Valeurs des actions:

1927 janvier—décembre. <i>Dr Jules Szőnyi</i>	99
1928 janvier	223
" février	318
" mars	431

4. Insolvabilités:

1927 janvier—décembre. <i>Dr Jules Szőnyi</i>	101
1928 janvier	224
" février	319
" mars	432

5. Lettres de change protestées:

1927 janvier—décembre. <i>Dr Jules Szőnyi</i>	105
1928 janvier	225
" février	320
" mars	432

Les emprunts d'Etat et les finances de guerre. *Dr Alexandre Hajdrik*

Données internationales sur les réserves-or

Données internationales des billets en circulation et du taux en banque

Rapports consulaires.

Estonie	227
Allemagne	321
Tchéco-Slovaquie	433
Royaume S. C. S.	524
Bavière	532
Suisse	622
Roumanie	626

Az öngyilkosok demografiája.

Démographie des suicides de Hongrie.

I. rész. — Ire partie.

Résumé. Nous présentons ci-dessous les données relatives à la période d'après le traité de Trianon. Depuis le traité de paix, le nombre et la proportion des suicides ont fort augmenté en Hongrie, plus que dans les autres pays d'Europe. Cette augmentation, pas plus que la diminution constatée à cet égard pendant la guerre, n'était pas due seulement à un accroissement de l'inclination au suicide, mais aussi à d'autres causes, et principalement au fait que les catégories (population urbaine, industrie, commerce, crédit, transports, veufs et divorcés des deux sexes) où les suicides ont toujours été plus nombreux, ont une proportion plus grande dans la population de la Hongrie actuelle que dans celle de la Hongrie ancienne. Dans ces circonstances, même si l'inclination au suicide n'avait pas changé dans certaines couches de la population, le taux global de suicide se serait élevé, plusieurs catégories d'une haute proportion de suicides ayant augmenté essentiellement; aussi, comparé aux autres pays d'Europe, le tableau est-il moins sombre qu'on ne le croirait à première vue.

En Europe les suicides sont les plus fréquents dans les anciens Empires centraux vaincus; viennent ensuite les autres anciens belligérants; les anciens neutres sont à cet égard dans la situation la plus favorable. Par rapport au chiffre de la population, il y a le plus de suicides en Europe centrale et le moins en Europe méridionale, dans les Pays-Bas, en Belgique et dans la Grande-Bretagne.

Comparativement au nombre de la population, les suicides sont plus fréquents dans les villes et surtout dans les grandes villes qu'en province; il faut ajouter que la proportion de celle-ci a augmenté dans les derniers temps, la différence entre les villes et la campagne était autrefois plus marquée à cet égard. Dans les villes, la fréquence des suicides varie presque parallèlement au chiffre de la population.

Les hommes se suicident plus que les femmes, mais la proportion de cel-

les-ci est particulièrement haute dans les villes.

La fréquence des suicides augmente avec l'âge. Il y a des suicides même dans les groupes d'âge de moins de 14 ans; ils sont très nombreux entre 20 et 24 ans; le nombre en décroît entre 25 et 50 ans pour se relever après 70 ans.

En combinant les chiffres relatifs à l'âge et au sexe, on voit que dans les groupes d'âge productif, la proportion des femmes s'abaisse bien au-dessous de celle des groupes d'âge voisins. Même dans les groupes d'âge les plus vieux, la fréquence des suicides augmente plus chez les hommes que chez les femmes.

Au point de vue de l'état de famille, le taux des divorcés et des veufs des deux sexes est haut. Les célibataires ont dans tous les groupes d'âge des adultes des deux sexes, un taux de suicide dépassant celui des personnes mariées.

Entre ces dernières et les personnes non mariées l'écart est le plus grand chez les jeunes et surtout entre 20 et 24 ans; par contre, vers les groupes plus âgés la fréquence des suicides augmente plus aux personnes mariées qu'aux gens vivant hors de mariage. — Pour les données combinées au point de vue de l'âge et de l'état de famille, le maximum est aux divorcés les plus âgés. Parmi les hommes, les veufs penchent le plus pour le suicide; parmi les femmes, les divorcées. La différence est la plus grande chez les veufs et les veuves. — En combinant les chiffres suivant l'état de famille, l'âge et le sexe, le taux de suicide est particulièrement haut aux divorcées de moins de 24 ans; pour les hommes, le maximum est chez les divorcés de plus de 70 ans. D'après cette dernière combinaison, dans la plupart des groupes d'âge, le minimum est chez les femmes mariées.

Les personnes ayant des enfants se décident moins à se suicider, l'enfant est un des facteurs les plus importants qui retiennent les gens de se donner la mort. Parmi

Irodalmi Szemle.	Oldal	Revue littéraire.	Page
Könyvismertetések:		Chronique de livres:	
<i>Kogutowicz</i> : Magyarország néprajzi térképe	106	<i>Kogutowicz</i> : Carte ethnographique de la Hongrie	106
<i>Mattyasovszky</i> : A földmivelés közgazdaságtana	108	<i>Mattyasovszky</i> : Traité économique de l'agriculture	108
<i>Schandi</i> : Birtokpolitika és földreform Magyarországon	109	<i>Schandi</i> : Politique de propriétés et réforme agraire en Hongrie	109
<i>Tönnies</i> : Der Selbstmord in Schleswig-Holstein	110	<i>Tönnies</i> : Der Selbstmord in Schleswig-Holstein	110
<i>Jordan</i> : Matematikai statisztika	229	<i>Jordan</i> : Statistique mathématique	229
<i>Teleszky</i> : A magyar állam pénzügyei a háború alatt Magyar népoktatás	231 439	<i>Teleszky</i> : Les finances de l'Etat hongrois pendant la guerre	231 439
<i>Melly</i> : A vörheny-kérdés különös tekintettel a székesfővárosi viszonyokra	441	<i>Melly</i> : La question de la scarlatine, spécialement au point de vue des conditions de la capitale	441
<i>Szádeczky-Kardoss</i> : A magyarországi pénzintézetek fejlődése	442	<i>Szádeczky-Kardoss</i> : Développement des établissements de crédit de Hongrie	442
<i>Kornis</i> : Magyarország közoktatásügye a világháború óta	443	<i>Kornis</i> : L'instruction publique de la Hongrie depuis la guerre mondiale	443
<i>Fekete</i> : A tanyai csecsemővédelemről	534	<i>Fekete</i> : De la protection des enfants de moins d'un an des hameaux	534
<i>Sinz</i> : Die Sanierung Ungarns	534	<i>Sinz</i> : Die Sanierung Ungarns	534
<i>Schöne</i> : Zeitungswesen und Statistik	535	<i>Schöne</i> : Zeitungswesen und Statistik	535
<i>Pálosi</i> : Budapest kriminalitása és moralitása az 1909-1925. években	632	<i>Pálosi</i> : Criminalité et moralité de Budapest en 1909-1925	632
A m. kir. közp. statisztikai hivatal könyvtárába érkezett munkák: 110, 232, 332, 444, 536, 634		Ouvrages arrivés à la bibliothèque de l'Office central royal hongrois de statistique: 110, 232, 332, 444, 536, 634	
Folyóiratszemle: . . . 113, 233, 334, 446, 538, 636		Reuves: 113, 253, 334, 446, 538, 636	
Egyéb.		Autres.	
A Nemzetközi Statisztikai Intézet kairói (XVII.) ülésszaka:		XVIIe Session, au Caire, de l'Institut International de Statistique:	
I. Gondolatok a Nemzetközi Statisztikai Intézetről. <i>Thirring Gusztáv dr.</i>	236	I. Idées sur l'Institut International de Statistique. <i>Dr Gustave Thirring</i>	236
II. A kairói ülésen tárgyalt demográfiai kérdések. <i>Kovács Alajos dr.</i>	240	II. Les questions démographiques discutées à la Session du Caire. <i>Dr Aloÿse Kovács</i>	240
III. A kairói ülésen tárgyalt gazdaságstatisztikai kérdések. <i>Fellner Frigyes dr.</i>	247	III. Les questions de statistique économique discutées à la Session du Caire. <i>Dr Frédéric Fellner</i>	247
Régi statisztikai adatok:		Données statistiques anciennes:	
Lélekszám	116	Population	116
Népsűrűség	118	Densité de la population	118
Néptömrülés	252	Agglomération de la population	252
Nem és életkor	336	Sexe et âge	336
Családi állapot	541	Etat civil	541
Vallás	637	Religion	637
A kölni nemzetközi sajtókiállítás	447	L'Exposition internationale de la presse à Cologne	447
Magyar Kereskedelmi Statisztikai Értékmegállapító Bizottság:		Commission hongroise pour la fixation des valeurs de statistique commerciale:	
A Bizottság ügyviteli szabályzatának módosítása és a Bizottság újjáalakítása	118	Modification du règlement d'affaires et réorganisation de la Commission	118
Szakosztályi ülések 123, 254,	339	Séances de section 123 254,	339
Személyi hírek	254	Nouvelles personnelles	254
Magyar Statisztikai Társaság:		Société Hongroise de Statistique:	
Előadóműlések:		Séances d'étude:	
<i>Surányi-Unger T.</i> : A statisztikai módszer szerepe a közgazdaságtanban	258	<i>Th. Surányi-Unger</i> : Rôle de la méthode statistique dans l'économie politique	258
<i>Thirring G. Kovács A., Fellner F.</i> : Beszámoló a Nemzetközi Statisztikai Intézet XVII. kairói ülésszakáról	258	<i>G. Thirring, A. Kovács, F. Fellner</i> : Compte-rendu de la XVIIe Session, au Caire, de l'Institut International de Statistique	258
<i>Fodor F.</i> : A mezőgazdasági termelés színvonala Magyarországon a néprajzi és népsűrűségi viszonyok alapján	544	<i>F. Fodor</i> : Le niveau de la production agricole en Hongrie, sur la base de la situation ethnographique et de la densité de la population	543
<i>Gerevich Z.</i> : A statisztika a diplomácia szolgálatában	544	<i>Z. Gerevich</i> : La statistique au service de la diplomatie	543

les mariages dissous par suicide, les mariages stériles ont une proportion plus grande que parmi tous les mariages dissous par décès. Mais l'enfant retient plus du suicide les veufs et les divorcés des deux sexes que les gens mariés. (A suivre.)

*

Az öngyilkosok száma és aránya igen fontos kulturerkölcsei jelenség kifejezője. E mellett a kérdésnek van bizonyos gazdaságtársadalmi háttere is. A hivatalos statisztika ezért régóta nagy gondot fordít az öngyilkossági esetek feljegyzésére és igen számosan vannak már azok a magánírók is, akik e kérdéssel foglalkoztak. Élénk emlékezetünkben van a Magyar Statisztikai Társaság vonatkozó mult évi értekezlete is.¹⁾ A legújabb időben mindazonáltal nélkülöztük az öngyilkosoknak a demografia szempontjaiból való országos feldolgozását, amennyiben a hazai országos eredmények Kovács Alajosnak²⁾ a világháborút megelőző régi, békés évekre vonatkozó munkái óta ily irányban nem részleteztettek. Mint-hogy azonban igen nagy fontossága van annak, hogy az öngyilkosok kor, nem, családi állapot, vallás, anyanyelv, foglalkozás stb. szerint való megoszlására vonatkozólag a mai Magyarországról is pontos adatokat nyerjünk, a központi statisztikai hivatal elvégezte néhány utóbbi év (1923—1926-ig) öngyilkosainak a demografia ezen legfontosabb szempontjai szerint való kombinatív statisztikai feldolgozását. E munka legfontosabb eredményeit kívánom a vonatkozó régebbi hazai és külföldi adatokkal összehasonlítva az alábbiakban ismertetni.

Az ismertetendő adatok fontosságát és érdekességét emeli az a körülmény, hogy ezek az adatok arra is alkalmasak lehetnek, hogy nyomra vezessenek az öngyilkossági esetek legújabb szaporodásának okait illetőleg, mert kimutatják, hogy az egyes társadalmi rétegekben a mai esetek minő arányt képviselnek, hol és mennyivel többet vagy kevesebbet mint egykor. Ilyképen aztán már sokkal inkább lehet következtetni arra, hogy miért emelkedett az öngyilkosok összes száma. Sokkal biztosabban lehet majd

állítani, hogy az emelkedés sokat emlegetett előidéző okai közül vajjon az erkölcsök romlása, a vallásosság csökkenése, avagy a gazdasági élet alakulása, a megélhetés nehezülése, esetleg valamilyen más ok, pl. életuntság, elmebaj, öröklött terhelttség, vagy az alkoholizmus terjedése stb. a súlyosabb természetű. Az oknyomozó, a törvényszerűséget kiderítő tudományos szemponton kívül nagy a legújabb adatoknak pusztá leíró, ismertető jelentősége is, mint-hogy a hozzánk legközelebb eső, legutolsó hazai viszonyok megismeréséről van szó.

A hazai hivatalos statisztikának az a törekvése, mely az öngyilkosok számának pontos kiderítésére irányul, sajnos, nagy nehézségekkel jár. Számos halálesetnél kétes az, hogy vajjon baleset vagy öngyilkosság történt-e, más esetekben szándékosan eltitkolják az öngyilkosságot. Talált hullaknál sem lehet a kérdést mindenkor eldönteni. Olykor a „halálozási lap“ kitöltése hiányos s az nem pótolható. E mellett a statisztikában szereplő adatok csakis a halállal végződő öngyilkossági eseteket adják meg, míg a kísérletek s azok az esetek, ahol az orvosi beavatkozás az élettől megválni akarót megmentette, kívül esik megfigyelési körünkön. Nyilvánvaló, hogy így a statisztika kevesebbet ad a valóságnál: csak azokat a halálos eseteket foglalja e rovatba, ahol az öngyilkosság, mint halálok nem kétes. Az orvostudományok fejlődése az öngyilkosoknak a statisztikában feljegyzett e számára idővel csökkentőleg, a statisztika fejlődése fürkésző feladatának pontosabb teljesítésével pedig gyarapítólag hat, függetlenül attól, hogy az öngyilkosságok gyakorisága a népességben egyébként változik-e.

A statisztika számsorai között kevés van, mely oly döbbenetes hatású lenne, mint az, mely az öngyilkosságok következetes gyarapodását láttatja. Egy negyedszázaddal ezelőtt már Földes Béla¹⁾ rámutatott statisztikai előadásában arra, hogy a XIX. század végén a század első negyedéhez hasonlítva, az öngyilkosságok a népességhez viszonyítva Európa-szerte egykori arányuknak mintegy háromszorosára emelkedtek s a mult század 60-as éveitől a századfordulóig is mintegy kétszeresére. Természetesen csak a valóságnál kisebb, fent ismertetett „statisztikai számuk“ gyarapodásáról van

¹⁾ A Magyar Statisztikai Társaság a mult év február 14—17-én tartotta nagyszerű értekezletét, az elváltások és öngyilkosságok okainak felderítésére. (L. Magyar Stat. Társaság kiadványai 3. szám.)

²⁾ L. Magyar Stat. Közlemények, Új sorozat. 32 kötet. (Budapest, 1910, 33* lap és 50. kötet, 35* lap.)

¹⁾ L. Statisztikai Előadások II. sorozat. (Budapest, 1905.) 2. lap.

	Oldal		Page
VI. rendes évi közgyűlés	548	VIe Assemblée générale annuelle	543
Pécsi ünnepi ülés:	548	Séance solennelle à Pécs	543
<i>Kovács A.</i> : Emlékezés Vizaknai Antalról	549	<i>A. Kovács</i> : La mémoire d'Antoine Vizaknai	543
<i>Laty D.</i> : Emlékezés Buday Lászlóról	551	<i>D. Laky</i> : La mémoire de Ladislas Buday	544
<i>Thirring G.</i> : Elnöki megnyitó	553	<i>G. Thirring</i> : Allocution présidentielle	544
<i>Kresz K.</i> : A magyar hitelviszonyok	556	<i>Ch. Kresz</i> : Les conditions de crédit en Hongrie	544
<i>Mutschenbacher E.</i> : A mezőgazdaság válsága	561	<i>E. Mutschenbacher</i> : La crise de l'agriculture	544

Kiseb közleménye:

M. kir. Központi Statisztikai Hivatal. (Kinevezés. Halálozás. Nyugdíjazás).	259, 341
Nemzetközi Statisztikai Intézet. (Kairói ülészak. Tagválasztás. Tisztikar. Az Intézet halottai	125
Esztország és Lettország statisztikusainak konferenciája	127
Svájci Statisztikai Társaság	127
Párizsi Statisztikai Társaság	128
Nemzetközi iparegészségügyi kongresszus és munkavédelmi kiállítás Budapesten	259
A közép-európai konjunktúrakutató intézetek konferenciája	342
Amerikai Statisztikai Társaság	563
III. finnugor közművelődési kongresszus	639
Jancsó Benedek jubileuma	639

Személyi hírek:

Gräwell dr.	129
Zwick A. dr.	129
Messinger dr.	129
Jungermann dr.	564
Ayres P. L.	564
Buzek J.	564
Udny Yule Gy.	564
Wagemann E.	564
Michaykoff D.	564
Vargha Gyula	640
Teleszky János	640
Meller dr.	640
Lind dr.	640
Nikolai Ödön †	129
Yves Guyot †	259
Bleicher Henrik †	564
Hadifoglyok és menekültek	129
A vándormozgalom	261
A világ hajóépítése 1927-ben	261
Terméseredmények	261
Az Egyesült Államok automobilgyártása és kivitele	343
Nemzetközi távbeszélőstatisztika	449
Oroszország külkereskedelme	449

Franciaország gazdasági adatai	343
A Magyarországgal szomszédos államok gazdasági adatai	450
Finn-, Eszt-, Lettország és Litvánia gazdasági adatai	641
Összefoglaló helyzetjelentés:	

Népmozgalom	565, 644
Munkanélküliség	565, 644
Gépjárműállomány	565, 644
Áralakulás.	565, 644
Pénzüntézetli betétek	565, 645
A részvények értéke	567, 645
Fizetéseképtelenségek	567, 645
Váltóvások	567, 645

Magyarország gazdasági jelzőtáblája:	
Évi adatok	262

Petites communications:

Office central royal hongrois de statistique (Nomination. Décès. Mise à la retraite)	259, 341
Institut International de Statistique. (Session du Caire. Election de membre. Election du Bureau de l'Institut. Les morts de l'Institut).	125
La conférence des statisticiens d'Estonie et de Lettonie	127
Société Suisse de Statistique	127
Société Statistique de Paris	128
Congrès international d'hygiène industrielle et exposition de protection ouvrière à Budapest	259
Conférence des Instituts de recherche de conjonctures d'Europe centrale	342
Association Statistique Américaine	563
Le IIIe Congrès de culture finno-ougrien	639
Le jubilé de M. Benoit Jancsó	639

Nouvelles personnelles:

Dr Gräwell	129
Dr A. Zwick	129
Dr Messinger	129
Dr Jungermann	564
L. P. Ayres	564
J. Buzek	564
G. Udny Yule	564
E. Wagemann	564
D. Michaykoff	564
Jules Vargha	640
Jean Teleszky	640
Dr Meller	640
Dr Lind	640
Edmond Nicolai†	129
Yves Guyot†	259
Henry Bleicher†	564
Prisonniers de guerre et réfugiés	129
Mouvement migratoire	261
Construction de navires du monde en 1927	261
Résultats de la production agricole	261
Fabrication et exportation d'automobiles aux Etats-Unis	343
Statistique internationale des téléphones	449
Commerce extérieur de la Russie	449

Données économiques de la France	343
Données économiques des pays limitrophes de la Hongrie	450
Données économiques de Finlande, d'Estonie, de Lettonie et de Lituanie	641
Résumé de la situation en Hongrie:	

Mouvement de la population	565, 642
Chômage	565, 642
Effectif des véhicules à moteur	565, 643
Formation des prix	565, 643
Dépôts en banque	565, 643
Indice des actions	565, 644
Insolvabilités	566, 644
Lettres de change protestées	566, 644

Tableau économique de la Hongrie:	
Données annuelles	262

szó. Ez, a statisztikai szám gyarapodása aztán a XX. század elején és napjainkban is tudvalevőleg tovább tart, társadalmi fejlődésünk irányának egyik mélyen fekvő szomorú következményeképen.

Hazánkban a statisztikai megfigyelés mult századbéli megindulásától kezdve napjainkig az öngyilkosok számára, az összes halálesetekhez és a népességhez viszonyított arányára a következő adatok állanak rendelkezésünkre (l. az 1. táblázatot).

1. Az öngyilkosságok száma és aránya hazánkban 1881—1926-ig.

Nombre et proportion, de 1881 à 1926, des suicides en Hongrie.

É v Année	Térrület Territoire	Az öngyilkosok — Suicides		
		abszolút száma nombre absolu	ezer halálesetre — pour 1000 décès	millió lakosra pour 1 million d'habitants
		eső aránya — proportion		
1881/87	Régi Magyarország Hongrie ancienne	1.348	4·0	95
1892/95		2.052	4·5	131
1896/900		2.906	6·4	178
1901/05		3.310	7·3	192
1906/10		3.555	8·0	199
1911		3.719	8·2	203
1912		3.833	9·0	207
1913		4.000	9·2	214
1914		3.840	8·7	204
1915		3·284	6·9	174
1911/15		3.735	8·4	201
1916		2.897	7·4	155
1917		2.443	6·4	131
1918		2.356	5·0	128
1919		Mai Magyarország Hongrie actuelle	1.952	12·0
1920	1.945		11·0	236
1919/20	1.948		11·5	238
1921	2.088		12·3	260
1922	2.200		12·7	271
1923	2.399		15·1	293
1924	2.313		13·8	280
1925	2.443		17·2	294
1921/25	2.289		14·1	280
1926	2.558	18·3	304	

Látható a hazai országos eredmények szerint, hogy az öngyilkosságoknak tényleg nagyarányú a szaporodása. A mult század nyolcvanas éveinek első felében, az 1880.-i népszámlálás szerint akkor 13·7 milliós lelket számláló Magyarországon, évenként átlag csak 1.348 öngyilkosság történt. (1881/87 átlag, az akkor 15·2 milliós birodalomban is csak 1.445.) Ezzel szemben a népességére félakkora — az 1920. évi népszámlálás szerint nem is egész 8 millió (7,980.143) lelket számláló — mai Magyarországon Trianon után évente átlag már 1.948 (1919/20 átlag).

És csak ekkor indul meg az igazi emelkedés! Az 1921/25. évi átlagévi 2289 öngyilkos, az 1926. évi ezidőszert legutolsó kész eredmény pedig 2.558. Ez azt jelenti, hogy míg egy félszázaddal ezelőtt hazánkban egymillió lakosra 95 öngyilkos esett, addig ma (1926) 304 (a mai területen). Másrészt a halálesetekhez viszonyítva, míg 50 évvel ezelőtt ezer halálesetre 4, addig ma 18 öngyilkosság esik.

Az öngyilkosság arányának évi eredményeiben vannak kisebb ingadozások, de a többéves átlagok szerint a normális békés években az arány mindenkor következetesen és fokozatosan egyre tovább növekszik. A XX. század elejétől, csak az ötéves átlagokat tekintve, látható, hogy a lakossághoz viszonyítva az 1901/05. évi 192-ről is mily következetes a gyarapodás (l. 1. tábla) az 1921/25. évi 280-ig. Ugyanígy a halálesetekhez viszonyítva az 1901/905. évi átlagos 7-ről fokozatos a quinquenniumok növekedése az 1921/25. évi 14-ig (ezer halálesetre).

Csak egy időszakban torpan meg a normális évek fokozatos fejlődése, a világháborús időszakban, — mint arra már volt alkalmam régebben is reá mutatni¹⁾, — hogy aztán újból, még hatványozottabb módon, gyarapodják. A világháború alatt az öngyilkosságok aránya évről évre csökkent. 1918-ban már csak 128 esett millió lakosra, a legutolsó békés esztendő, 1913. év 214-es arányával szemben. Hasonlóképpen csak 5 az arányszám ezer halálesetre a megelőző legutolsó békés esztendő 9-jével szemben.

A háborús évek aránya két okból kisebb a normális évekénél, nemcsak az öngyilkosság arányának tényleges háborús csökkenése miatt. Egy pusztá számításbeli, technikai ok is közrehat. Ezt bizonyítja, hogy a nem szerint megosztva vizsgált számoknál a nők oldalán alig van csökkenés. Az csak a férfiakra vonatkozik. A bevonultak távolléte ugyanis az otthonmaradt lakosság öngyilkossági hajlamának csökkenése nélkül is csökkentőleg hat az öngyilkosok abszolút számára, a bevonult milliókból ugyanis nem származnak esetek. Másrészt a népességhez való viszonyításkor a viszonyítás nevezője meg nagyobb a tényleges népességnél, annál az élő tömegnél, amelyből a háborús évek öngyilkosai származtak. A bevonultak távolléte ugyanis a népmozgalmi kiszámított népességnél sincs tekintetbe véve.

¹⁾ L. M. Statisztikai Szemle 1924. évi 7—8 sz. 267. lap.

	Óldal
Havi adatok 130, 264, 346, 452, 568, 647	
Rajzok a gazdasági jelzőtáblához 132, 266, 348, 454, 570	

Függelék.

Magyarország közjogi alkatrészeinek és törvényhatóságainak területváltozásai. <i>Edelényi-Szabó Dénes dr.</i>	648
---	-----

Page

Données mensuelles 130, 264, 346, 452, 568, 647	
Graphiques du tableau économique 132, 266, 348, 454, 570	

Appendice.

Changements territoriaux des parties constituantes et des comitats de la Hongrie. <i>Dr Denis Edelényi-Szabó</i>	648
--	-----

Az öngyilkosság országos háborús aránya tehát minden korrigálási lehetőség tekintetbe vétele mellett is tényleg lényegesen csökkent. A világháború számos elkésredett, önmagával meghasonlott ember figyelmét terelte el önönmagáról, az ő kicsiny, de neki fontos bajairól és megakadályozta az öngyilkosságot. A férfit kivette eddigi köréből s megszakította annak a gondolkodásnak s érzelmi életnek a folyamatát, amely otthon esetleg öngyilkosságra vezetett volna. E mellett akkor elkésredett életúnt férfiak nemcsak öngyilkossággal, hanem hadiszolgálatra való önkéntes jelentkezés útján is kereshették a halált s ezáltal is csökkentették az öngyilkosságok akkori számát. Amennyiben pedig az öngyilkosok nagyobb része mindig a férfiak köréből kerül ki, mindez az öngyilkosok végső arányára lényeges csökkentő hatásúvá vált.

A nagy világégés e jótékony befolyása a fegyverletétel után aztán ismét megszűnik s az öngyilkosok száma újból emelkedik s ez az emelkedés napjainkban is egyre tart. A mai arányok lényegesen nagyobbak nemcsak a háborús, hanem a világháborút megelőző régi békés arányoknál is. 1926-ban millió lakosra 304 öngyilkos esett. Ez több mint a világháborút közvetlenül követő évek bármelyikének aránya. (1919-ben 239, 1920-ban 236. L. az 1. táblázatot.) Kétségtelen, hogy a legnagyobb mérvű emelkedés egymást követő évek között 1918 és 1919 között van, amikor az 1918. évi szerfelett csökkent háborús 128-ról (millió lakosra) 1919-ben 239-re emelkedik a kétségtelen öngyilkossági esetek statisztikailag számbavett hazai arányszáma. Egészen hasonlóan, a halálesetekhez viszonyítva is a legutóbbi évek képviselik az öngyilkosságok gyakoriságának történeti statisztikai számsorában a maximumot. Az ezer halálesetre 1926-ben eső 18·3 öngyilkosság magasabb arányt jelent úgy az 1913. évi 9·2-nél, mint a háborút közvetlen követő békés évek arányainál, az 1919. évi 12·0-nél, vagy az 1920. évi 11·0-nél.

Kérdés azonban itt is, éppen úgy, mint a háború alatt csökkent arányszámoknál az, hogy ezen emelkedés tényleg az öngyilkosságra való hajlamnak fokozódását jelenti-e? Kérdés, hogy a régebbi időkkel szemben a legújabb időszakra vonatkozó korrigáló számítások ezen emelkedés minő részét jelzik más okból származónak. Kérdés tehát elsősorban, hogy a népesség összetételének s a területnek megváltozása minő részét

okozzák a szaporodásnak. Erre már *Kovács Alajos*¹⁾ és *Laky Dezső*²⁾ is megfeleltek. *Laky* számítása szerint az 1913. évi 4000 öngyilkosból 2.350 esik Magyarország mai területére, s így a mai területet a világháborút megelőző békés időszakban is magasabb arány jellemezte, mint az egész Magyarországot. Úgy látszik azonban, hogy *Laky* túlsokot vont le a területi változás miatt szükséges korrektív számítással az aránynak legújabb emelkedéséből. *Kovács Alajos* nála régebbi és pontosabb számításai szerint az öngyilkosok 1913. évi száma Magyarország mai területére vonatkozólag 2.113, ami egymillió lélekre vonatkoztatva 271 öngyilkost s a számszerű emelkedésnek már 1922-ben való megkezdődését jelenti. Ez a számítás az elszakadt törvényhatóságok ittmaradt részére az 1913. évi öngyilkosokat az elszakadt és ittmaradt népesség százalékos aránya alapján állapította meg. A legújabban végzett községenként haladó pontossággal számított pontos hivatalos statisztika az öngyilkosok 1913. évi mai területre vonatkoztatott számát ehhez igen közelállónak találta, t. i. 2.173-nak, egymillió lélekre 278-nak. Ez az emelkedést az abszolút számok sorában ugyancsak 1922-ben kezdődőnek mutatja, mint *Kovács Alajos* régebbi számítása, a népességhez viszonyítva pedig 1923-ban megindulónak, vagyis *Kovács* és *Laky* régi számításai között lévő időpontban kezdődőnek. Kétségtelen, hogy a mai területen magasabb arányt képviselnek azon néprétegek (városi lakosság, iparforgalmi és értelmiségi foglalkozású népesség, özvegyek és elváltak, stb.), amelyek körében az öngyilkossági arány az országos átlagnál mindig magasabb volt. Bizonyos, hogy a mai emelkedés egy része is csak a területi változásnak tudható be s nem hazánk ilymérvű erkölcsi vagy gazdasági romlásának. Azonban a legmesszebbmenő számítások, még *Laky* is, csak az emelkedés egy részét kompenzálják. Az emelkedés — különösen a legutolsó két évben: 1925-ben s még inkább 1926-ban, — a régi békés időkkel szemben még a korrigált adatokban is igen számottevő. Súlyosítja a legújabb magas arány jelentőségét az élveszületéseknek Trianon után közvetlen követőleg meginduló nagyarányú szaporodása. Ez a népesség kor szerint való

¹⁾ L. Magy. Stat. Szemle 1926. évi 6. sz. 346. l.

²⁾ L. Magy. Stat. társaság kiadványai 3. szám. Debrecen, 1927. (91. l.)

összetételének standardizálása mellett, a legfiatalabb, öngyilkosságra nem képes korosztálynak megduzzadt képviselete miatt, az emelkedő arányt a legutolsó években még inkább növekedővé változtatná.

E legújabb emelkedés jelentőségének elbírálása és okainak felkutatása végett az öngyilkosok újabb arányát a külállamokkal való összehasonlításban is meg fogjuk vizsgálni. Aztán az ország belső területi részletezésébe ajánlatos azt követnünk; végül pedig rátérünk majd az öngyilkosoknak a demografia szempontjai szerint való részletezésére.

A nemzetközi összehasonlítás az öngyilkosok legújabb arányának, az európai országok nagyobb részében a hazai viszonyokhoz hasonlóan, emelkedését láttatja. A legújabban így általános emelkedés különböző mérvű s a népességhez viszonyított öngyilkossági arány is igen különböző az egyes országokban. A XX. század elejétől kezdve a főbb európai országokra nézve — az öngyilkosságnak az illető országban évszázadunk elején mutatkozó gyakorisága szerint rendezett sorrendben — a következő arányszámok állanak rendelkezésünkre (1. a 2. táblázatot).

2. Az öngyilkosok arányának nemzetközi összehasonlítása.

Comparaison internationale de la proportion des suicides.

Ország Pays	Egy millió lélekre esett öngyilkos — <i>Proportion des suicides pour 1 million d'habitants</i>																
	a háború előtt <i>avant la guerre</i>					a háború alatt <i>pendant la guerre</i>				a fegyverletétel óta <i>depuis l'armistice</i>							
	1901/05	1906/10	1911	1912	1913	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926
Lettország — <i>Lettonie</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23	37	35	38	—	—	—
É. Írorsz. — <i>Irlande (N.)</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27	46	44	39	—	—	—
Spanyolorsz. — <i>Espagne</i>	22	28	45	46	54	60	61	59	66	51	51	52	51	57	62 ²⁾	34 ²⁾	38 ²⁾
Ir szabad állam — <i>État libre d'Irlande</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	59	76	70	77
Portugália — <i>Portugal</i>	47	51	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Szerbia illet. Sz. H. Sz. <i>Serbie, respectivement</i> <i>Royaume S. C. S.</i> . .	51	58	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Norvégia — <i>Norvège</i>	55	49	53	48	58	53	38	36	31	47	48	58	55	61	58	—	—
Finnország — <i>Finlande</i>	55	76	86	93	117	84	69	79	126	78	99	112	104	114	107	151	—
Olaszország — <i>Italie</i>	64	79	79	85	87	85	68	69	75	75	73	78	81	85	95	92	—
Angolorsz. — <i>Angleterre</i>	—	—	100	99	96	78	77	64	75	91	91	99	102	103	96	105	114
Skótország — <i>Ecosse</i>	—	—	53	59	59	50	46	43	39	48	49	56	56	67	74	76	87
Belgium — <i>Belgique</i>	124	127	—	—	145	—	—	—	—	—	131	123	128	136	135	137	—
Svédország — <i>Suède</i>	142	161	176	181	179	153	132	102	99	136	147	154	144	142	—	—	—
Ausztria — <i>Autriche</i>	173	182	194	198	206	251	238	205	181	245	228	215	230	278	308	321	—
Magyarorsz. — <i>Hongrie</i>	192	199	203	207	214	174	155	131	128	239	236	260	271	293	280	294	304
Németorsz. — <i>Allemagne</i>	222	214	215	222	232	165	176	164	157	192	212	208	216	213	230	214	—
Dánia — <i>Danemark</i>	—	—	¹⁾ 222	¹⁾ 208	¹⁾ 232	¹⁾ 219	¹⁾ 165	¹⁾ 150	¹⁾ 119	¹⁾ 114	¹⁾ 139	²⁾ 129	²⁾ 142	²⁾ 141	²⁾ 136	²⁾ 133	²⁾ 158
Franciaorsz. — <i>France</i>	—	217	243	255	254	171	167	159	167	184	208	219	219	—	—	193	—
Svájc — <i>Suisse</i>	230	223	237	232	251	215	204	181	197	205	226	227	238	234	235	217	259
Cseh-Szlovákia — <i>Tchéco-Slovaquie</i> . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	406	—	—	—	255	242	254	280

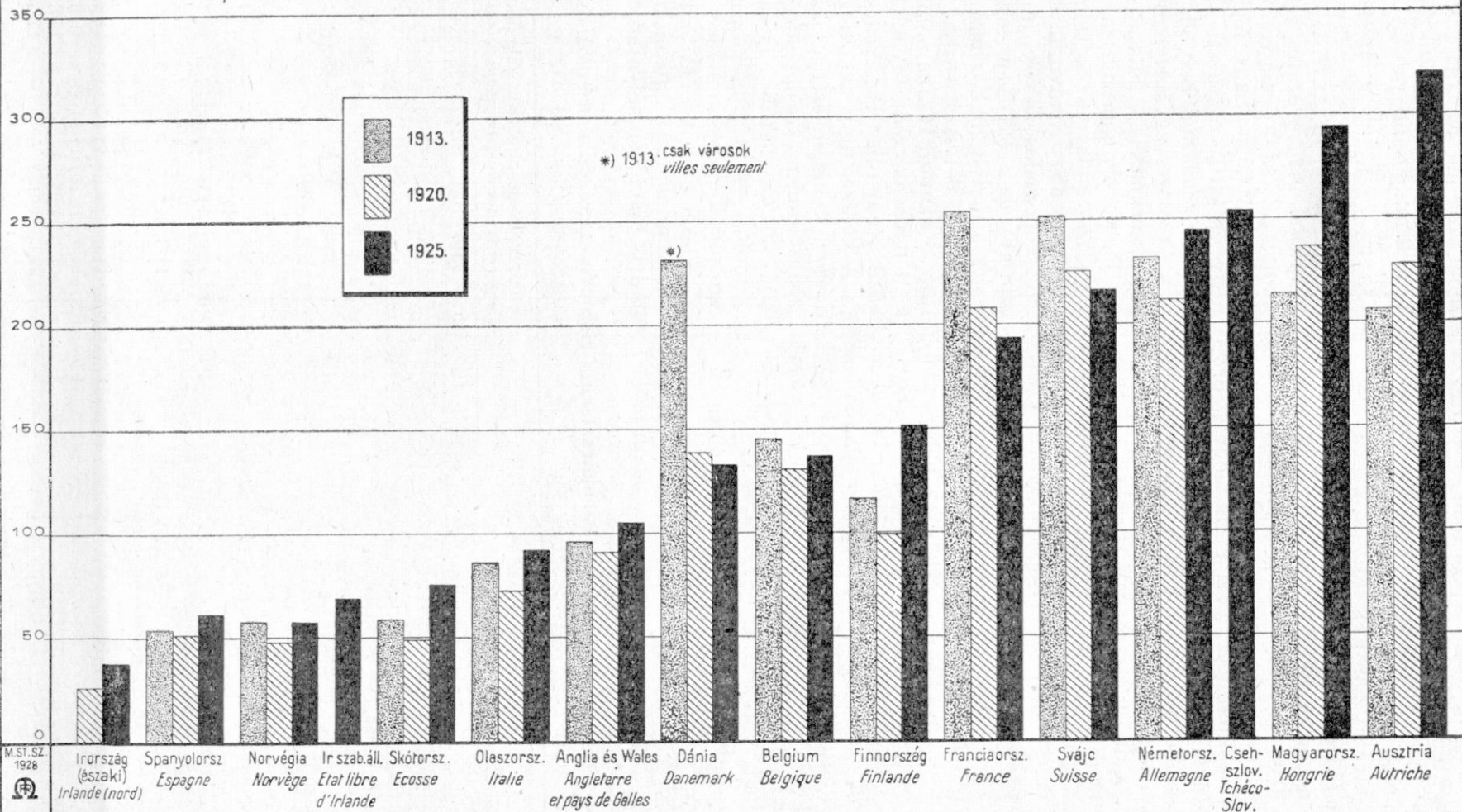
¹⁾ Csak a dán városok. — *Seulement les villes danoises.* — ²⁾ Ideiglenes adat, amelynél a spanyol végleges adatok, rendszerint 30%-kal magasabbak. — *Donnée provisoire; les données définitives d'Espagne y étaient ordinairement supérieures de 30%.* — ³⁾ Egész Dánia. — *Danemark entier.*

A nemzetközi összehasonlításban jelentkező általános szabályszerűségnek látszik, hogy az öngyilkosságok a népesség számához képest Középeurópában fordulnak leggyakrabban elő. Elsősorban a volt monarchia utódállamaiban, aztán Német- és Franciaországban, végül Svájcban. Déle Európában és az északnyugateurópai magas mű-

veltségű kis államokban, valamint az angol szigetországban arányuk már mindenütt alacsony. Indokolni e zónákat alig lehet valamely, a statisztika megfigyelési körébe vont körülménnyel vagy tulajdonsággal. A műveltséggel való fordított arány — t. i. az, hogy minél kedvezőbbek a műveltségi viszonyok, annál kedvezőtlenebb az öngyil-

AZ ÖNGYILKOSOK ARÁNYSZÁMÁNAK NEMZETKÖZI ÖSSZEHOSONLÍTÁSA AZ 1925. ÉVI ARÁNYSZÁM NAGYSÁGRENDJÉBEN.

Comparaison internationale de la proportion des suicides par ordre de grandeur des taux de 1925.

4. Az öngyilkosok száma és aránya törvényhatóságokint az 1923/25. évek átlagában a nemek megkülönböztetésével.

Nombre et proportion, pour la moyenne de 1923/25, des suicidés suivant le sexe, les comitats et les villes municipales.

Országgrész, törvényhatóság <i>Parties du pays, comitats, villes municipales</i>	Esett — <i>Il y a eu</i>			Országgrész, törvényhatóság <i>Parties du pays, comitats, villes municipales</i>	Esett — <i>Il y a eu</i>		
	millió lélekre <i>sur 1 mil- lion d'habi- tants</i>	ezer halál- esetre <i>sur 1000 décès</i>	száz ön- gyilkosra <i>sur 100 suicidés</i>		millió lélekre <i>sur 1 mil- lion d'habi- tants</i>	ez r halál- esetre <i>sur 1000 décès</i>	száz ön- gyilkosra <i>sur 100 suicidés</i>
	öngyilkos — <i>suicidés</i>				öngyilkos — <i>suicidés</i>		
Duna jobbpartja: — <i>Rive droite du Danube:</i>				Tisza jobbpartja: — <i>Rive droite de la Tisza:</i>			
Baranya vm.	287	14.1	18.5	Abauj-Torna vm.	133	7.5	22.2
Pécs tjt.	640	24.1	32.2	Bereg vm.	197	9.9	18.8
Fejér vm.	224	12.4	23.6	Borsód vm.	155	7.4	19.7
Székesfehérvár tjt.	331	18.5	43.6	Miskolc tjt.	444	22.4	36.4
Győr vm.	132	8.3	18.4	Gömör és Kh. vm.	260	13.7	—
Győr tjt.	401	23.0	24.6	Ung vm.	—	—	—
Komárom vm.	232	12.7	28.4	Zemplén vm.	128	6.5	21.8
Moson vm.	270	15.1	15.9	Össz. — <i>Total:</i>	177	8.9	23.5
Sómoggy vm.	187	10.0	25.5	Tisza balpartja — <i>Rive gauche de la Tisza:</i>			
Sopron vm.	133	7.8	19.0	Békés vm.	372	19.6	25.4
Sopron tjt.	433	25.6	23.4	Bihar vm.	384	19.3	24.7
Tolna vm.	281	15.1	19.7	Hajdu vm.	365	17.2	31.8
Vas vm.	179	11.6	25.3	Debrecen tjt.	582	27.5	35.9
Veszprém vm.	219	12.3	15.7	Szabolcs vm.	178	8.1	29.8
Zala vm.	195	11.0	27.1	Szatmár vm.	183	8.5	17.2
Össz. — <i>Total:</i>	229	12.7	23.2	Össz. — <i>Total:</i>	317	15.3	28.2
Duna balpartja: — <i>Rive gauche du Danube:</i>				Tisza-Maros szöge — <i>Angle de la Tisza et du Maros:</i>			
Esztergom vm.	274	12.9	12.5	Arad vm.	203	9.8	14.3
Hont vm.	154	8.8	—	Csanád vm.	272	15.9	32.7
Nógrád vm.	145	7.5	18.5	Torontál vm.	247	14.2	16.7
Pozsony vm.	—	—	—	Össz. — <i>Total:</i>	261	14.8	29.4
Össz. — <i>Total:</i>	173	8.8	14.8	Mindössze:			
Duna-Tisza köze: — <i>Entre le Danube et la Tisza:</i>				<i>Total général:</i>			
Bács-Bodrog vm.	222	11.9	22.7	288	15.3	29.1	
Baja tjt.	488	18.1	35.7	Vármegyék			
Csongrád vm.	372	21.0	38.8	<i>Comitats</i>			
Hódmezőhely tjt.	613	38.1	31.0	240	12.7	25.3	
Szeged tjt.	486	26.7	36.2	Ti. városok			
Heves vm.	174	7.9	30.4	<i>Villes municip.</i>			
Jász-N.-K.-Sz. vm.	356	18.5	31.2	501	26.1	36.9	
Pest P. S. K. vm.	263	14.6	25.5				
Bpest szfv.	503	26.4	39.4				
Kecskemét tjt.	445	23.3	28.7				
Össz. — <i>Total:</i>	356	18.9	33.3				

ország 5,615.000 embert, népessége 16.19% -át vonultatta be. Ha ezt levonjuk Olaszországnak a háborúba való belépésekor, 1916-ban volt 37 millió népességéből, s pl. az 1917. évi 2.439 olaszországi öngyilkost ehhez viszonyítjuk, akkor millió lélekre már csak 80 öngyilkost kapunk 69 helyett. Hasonlóképpen 1918-ban 83-at 75 helyett. A nőknél pedig az öngyilkosság gyakoriságában, a legtöbb államban a háború alatt alig van csökkenés. A német népmozgalmi kiad-

vány¹⁾ is csak a férfiak oldalán ábrázol 1906—1924-ig terjedő grafikonjában a háborús évek alatt kifejezett csökkenést, a nőknél alig. Mindez igazolja, hogy ha a megfontolások egyike sem bizonyítja, hogy a háború alatt némileg csökkent volna az öngyilkosok aránya, de a gyakoriság tényleges csökkenése kétségtelenül kisebb volt,

¹⁾ Statistik des deutschen Reichs. Bd. 316. Die Bewegung der Bevölkerung 1922—1923. (Berlin, 1927). 71* lap.

mint amekkora a népmozgalmi hivatalos kiadványokban közölt számok között levő pusztá számszerű különbség. A fegyverletétel után bekövetkező gyarapodásban a technikai hibának már nincs szerepe. Itt csak a területváltozások s az egyes országok népessége összetételének változása vendő tekintetbe. Részben ezek s nem az öngyilkosságra való hajlam, (nem csupán az erkölcsök vagy a gazdasági helyzet romlása) okozzák az arányszámoknak ekkor egyébként az emelkedést statisztikailag pontosan követő nagybodását.

Nem érdektelen az a kérdés sem, hogy mekkora arányt képviselnek az öngyilkosok az egyes országokban a halálesetekhez viszonyítva. Erre vonatkozólag néhány újabb adatunk a következő (l. a 3. táblázatot).

Látható, hogy ebben az összehasonlításban keveset tér el az egyes országok egymáshoz viszonyított rangsora attól, amelyet a népességhez viszonyított arányszám tekintetében megállapítottunk. Mégis az öngyilkosság jelentősége a halálesetekhez viszonyítva az egyes országok közül éppen *hazánkban* kissé magasabb, mint a népességhez viszonyított arányszámokban. Az 1918. évi csökkenésben e számítási módnál nagy szerepe van az influenzajárványnak. Az öngyilkosok aránya az összes halálesetekhez viszonyítva emiatt ez évben változatlan öngyilkossági hajlam mellett is lényegesen csökkent. Az influenzajárvánnyal erősen sújtott dél-európai félszigetek s hazánk aránya ebben az évben ezen adatok tekintetében éppen ezért erősen csökkent. Nevezetes ez különösen Spanyolországnál, amelynél a népességhez viszonyított számítás ez évre emelkedést jelzett s amelynél nem szerepel — mint ez évben hazánkban — a bevonultak távollétének ugyancsak csökkentő hatása.

A hazai adatokat a nemzetközi megvilágítás után részekre bontva, az ország egyes vidékei szerint való megoszlásban vizsgáljuk.

Az egyes törvényhatóságokra vonatkozó adatokat az újabbban feldolgozott évek anyagai közül az 1923/25. évek átlagában a következő tábla láttatja (l. a 4. táblát).

Látható, hogy az egyes törvényhatóságok közül a maximumot az 1923/25. évek átlagában Pécs (egymillió lakosra 640), Hódmezővásárhely (613) és Budapest (503) — városok — mutatják. A minimumot Zemplén vm. (128), Győr vm. (132), Sopron

vm. (133) és Abaúj-Torna vm. (133) jelentették.

Kulturális szempontból, a műveltségnek az öngyilkosok arányára való hatásának vizsgálatánál igen fontos a városok és a vidék szembeállítása. *Rég ismeretes, hogy az öngyilkosságok városokban a népesség nagyságához viszonyítva gyakrabban fordulnak elő, mint vidéken.* Erre vonatkozólag a hivatalos magyar statisztika a következő adatokkal szolgál (l. az 5. táblát).

5. Az öngyilkosságok megoszlása város és vidék között Magyarországon 1901—1926-ig.

Répartition en Hongrie, de 1901 à 1926, des suicides entre les villes et la province.

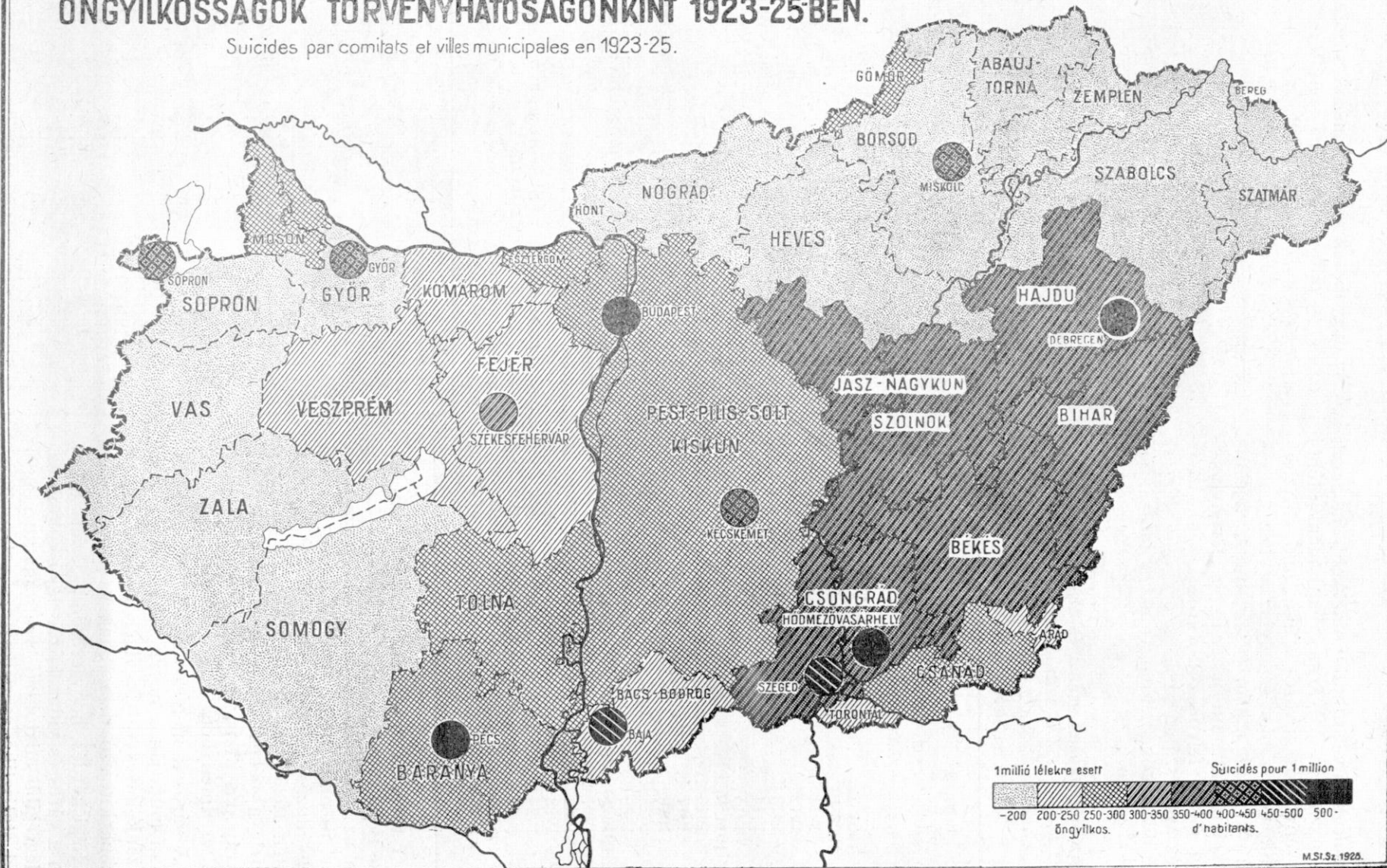
É v Année	Az öngyilkosok száma — Nombre des suicides			
	a varmegyékben dans les comitats		a új városokban dans les villes municip.	
	összesen total	millió lélekre számítva pour 1 million d'habitants	összesen total	millió lélekre számítva pour 1 million d'habitants
1901/05	2.568	168	742	379
1906/10	2.717	172	838	396
1911	2.808	174	911	412
1912	2.801	172	1.032	460
1913	2.938	179	1.062	466
1914	2.849	173	991	428
1915	2.554	155	730	312
1911/15	2.790	171	945	415
1916	2.233	136	664	283
1917	1.902	117	541	230
1918	2.020	126	336	143
1919	1.364	206	588	382
1920	1.302	194	643	418
1919/20	1.333	200	616	400
1921	1.468	226	620	402
1922	1.528	233	672	435
1923	1.664	251	735	477
1924	1.585	236	728	473
1925	1.589	235	854	552
1921/25	1.567	236	721	468
1926	1.698	247	860	555

Látható, hogy hazánkban az öngyilkosok több mint kétszer oly gyakran találhatók a városi, mint a vidéki lakosság körében. A város és különösen a nagyváros az öngyilkosság melegágya. Műveltségével és félműveltségével, sokféle élvezeteivel, könnyelmű szokásaival, a szélsőséges nyomor nagyobb arányával és a testi, lelki ellenálló képesség csökkenésével, ez tenyésztli az öngyilkosságokat. Nálunk elsősorban Budapest.¹⁾ Budapest székesfővárosban az öngyil-

¹⁾ Közleményünk kefelenyomatának javítása közben kaptuk Melly József Budapestre vonatkozó részletes könyvét: „Az öngyilkosok Budapesten és az európai nagyvárosokban” címmel. (L. Föv. Statisztikai Közlemények 1928, 58. kötet, 2. sz.)

ÖNGYILKOSSÁGOK TÖRVÉNYHATÓSÁGONKINT 1923-25-BEN.

Suicides par comitats et villes municipales en 1923-25.

kosok aránya mindig magasabb nemcsak az ország vagy a vármegyék, hanem a többi törvényhatósági városok átlagánál is. Az öngyilkosok számát és egymillió lakosra eső arányát Budapesten, évszázadunk eleje óta a 6. táblázat mutatja. A többi törvényhatósági joggal felruházott városok s a vármegyék arányszáma az 5., az országos átlag az 1. táblán követhető ugyanazon időszakbeli fejlődésében.

6. Az öngyilkosok száma és aránya Budapesten a XX. század elejétől.

Nombre et proportion des suicidés à Budapest à partir du début du XXe siècle.

É v, á t l a g <i>Année, moyenne</i>	Az öngyilkosok — <i>Suicidés</i> :	
	s z á m a <i>nombre</i>	millió lakosra eső aránya <i>proport. pour 1 million d'habit.</i>
1901/05	268	348
1906/10	340	401
1911	358	405
1912	460	510
1913	469	501
1914	437	456
1915	387	397
1911/15	422	452
1916	362	367
1917	267	268
1918	290	298
1919	355	372
1920	400	427
1916/20	335	346
1921	383	412
1922	402	427
1923	414	438
1924	451	472
1925	529	552
1921/25	436	461
1926	553	574

A fővárosi arányszám legújabb emelkedése is jól mutatja, hogy legújabban tényleg van az öngyilkosok számánál növekedés, mert itt nincs befolyással az ország területi megváltozása. Az 1919. évi 372-ről Budapesten 1926-ig 574-re történt az emelkedés, ámbár a békés színvonalat felülmúlóra a gyarapodás itt is, éppenúgy mint az országos eredményben, csak 1925-től fejlődött.

A városok nagyságának befolyását világosan mutatják a német városok viszonyai. Hazánk kevés városa ilyen rangsorban kevésbé kifejező (l. a 7. táblát).

Régi kérdés, hogy erősödik-e vagy csökken a város és vidék között lévő különbség. A legrégebb adatokkal erre vonatkozólag a svéd statisztika rendelkezik s azt mutatja,

7. Az öngyilkosok aránya a német városokban a városok nagysága szerint.

Proportion des suicidés dans les villes allemandes, suivant la grandeur de celles-ci.

A város nagysága (lélekszám) <i>Grandeur de la ville (nombre d'habitants)</i>	Egy millió lakosra esett öngyilkos <i>Proportion des suicidés pour 1 million d'habitants</i>			
	1920	1921	1922	1923
15.000— 30.000 lak. — <i>habit.</i>	230	211	236	222
30.000— 50.000 " " "	245	236	246	227
50.000—100.000 " " "	234	201	228	235
100.000— és több " " "	293	269	280	265
<i>et au-dessus</i>				

hogy régebben az sokkal nagyobb volt (l. a 8. táblát).

Míg a múlt század elején a különbség több mint háromszoros, addig ma már a svéd vidéki arány, a városok 83%-át is eléri (1921). Hasonlóképen hazánkban is csökken a különbség (l. az 5. táblát).

Nem szerint vizsgálva az öngyilkosokat, tudvalevőleg a férfiak mindenkor túlsúlyban vannak. A hazai országos statisztika az öngyilkosságok nem szerint való megoszlására vonatkozólag a következő adatokkal szolgál (l. a 9. táblát).

Látható, hogy a nő napjainkban is ritkábban követ el öngyilkosságot, mint a

8. Öngyilkosok aránya Svédországban, városban és falun.

Proportion des suicidés en Suède, dans les villes et à la campagne.

É v <i>A n n é e</i>	Esett millió lakosra öngyilkos <i>Proportion des suicidés pour 1 million d'habitants</i>	
	falun <i>à la campagne</i>	városban <i>dans les villes</i>
1821/30	49	154
1831/40	52	164
1841/50	58	146
1851/60	54	148
1861/70	63	205
1871/80	72	175
1881/90	85	195
1891/900	105	220
1901/10	125	240
1911/15	144	243
1916/20	113	149
1919	118	179
1920	139	168
1921	142	182
1922	134	168
1923	133	163

9. Az öngyilkosok megoszlása nem szerint hazánkban 1901—1926-ig.

Répartition, par sexe, de 1901 à 1926, des suicides en Hongrie.

É v A n n é e	A nők százalékos aránya Pourcentage des femmes	
	az öngyilkosok varmi les suicides	az összes halot- tak — parmi tous les morts
	k ö z ö t t	
1901/05	24·7	48·9
1906/10	24·8	48·8
1911	24·8	48·4
1912	24·2	48·3
1913	24·3	48·3
1914	24·4	48·4
1915	30·8	49·1
1911/15	24·5	48·8
1916	36·6	50·7
1917	37·3	50·6
1918	36·4	53·0
1919	35·2	48·9
1920	32·8	49·0
1919/20	34·0	48·9
1921	31·0	48·4
1922	29·8	48·3
1923	27·8	48·0
1924	30·8	48·5
1925	28·3	48·8
1921/25	28·6	48·4
1926	31·3	49·0

férfi, de az ő arányszámuk a másik nemhez viszonyítva növekedőben van. Amíg azonban a másik nemhez viszonyított arányszámuknak már a háború alatt mutatkozó gyorsodását részben még csak a férfiaknak a bevonultak távolléte miatt bekövetkezett megfoghatósága idézte elő, addig a fegyverletétel óta a nők öngyilkosságra való haj-

lama is erősödőben van. A háború alatt ugyanis pl. 1918-ban a nők aránya az összes halottak között is felszál a régi békés 48%-ról 53%-ra. Azonban az 1920. évi népszámlálás is 53·1% nőt talál! Az a körülmény, hogy 1918-ban az öngyilkosok között 36% nő van, a régi békés 24%-al szemben, még részben csak a népesség nem szerint való megoszlása megváltozásának — a bevonultak távollétében — a következménye. Amikor azonban a fegyverletétel után az összes halottak sorában a nők aránya már ismét leszál 48%-ra, de az öngyilkosok között arányuk 31% marad: már kétségtelenül számszerűen ilyen arányban azt jelenti, hogy az újabb időben nő gyakrabban követ el öngyilkosságot, mint egykoron. Ugyanez a népességhez viszonyítva a nemeknek az 1910., illetve az 1920. évi népszámlálás alkalmával talált megoszlását tételezve fel, azt jelenti, hogy míg 1913-ban egymillió nőre 98, addig 1923/25-ben átlag már 163 öngyilkos nő esett. A háború alatt 1918-ban pedig csak 88. A jelenség okát az özvegyeségre jutók megnövekedett számában, különféle csalódásokban és anyagi gondokban kereshetjük. Mindebben a nőknek ebben az időben nagyobb részük volt, mint a világháborút megelőzőleg. Külföldön is egészen hasonló a nők arányának emelkedése, különösen az egykori hadviselőknél. Németországban pl. a nők aránya 1923-ban az öngyilkosok között 32·4%, szemben az 1913. évi 25·5%-kal.

Feltűnő a nők arányának magassága a városokban (l. a 4. táblát). 1923/25. átlag-

10. Az öngyilkosok megoszlása kor szerint hazánkban.

Répartition, par âge, des suicides en Hongrie.

Korcsoportok Groupes d'âges	Öngyilkosok az — Suicides pour la moyenne des années						Az 1920. évi népesség %-os aránya - Propor- tion % de la po- pulation de 1920	Az öngyilkosok közül millió lakosra esett Proportion des suicides pour 1 million d'habitants			
	1919/22		1923/25		1925/26			1901/08	1919/22	1923/25	1925/26
	é v e k á t l a g á b a n							é v e k á t l a g á b a n moyenne des années ci-dessus			
	Sz. sz. nombre	%	Sz. sz. nombre	%	Sz. sz. nombre	%					
14 éven aluli — Moins de 14 ans	34	1·7	40	1·7	36	1·4	30·6	19	14	16	14
15—19 éves — ans	205	10·0	227	9·5	246	9·8	10·6	210	243	260	277
20—24 " "	314	15·3	374	15·7	384	15·4	9·5	340	416	479	485
25—29 " "	180	8·8	238	10·0	278	11·1	7·8	218	288	368	426
30—39 " "	242	11·8	262	11·0	292	11·7	13·4	167	227	238	261
40—49 " "	221	10·8	249	10·4	303	12·1	10·6		260	283	342
50—59 " "	266	13·0	306	12·8	316	12·6	8·5	} 363	394	439	446
60—69 " "	280	13·7	324	13·6	315	12·6	6·0		586	655	631
70 éven felüli — plus de 70 ans	300	14·7	360	15·1	328	13·2	3·0	—	1.260	1.463	1.170
Ismeretlen — Inconnu . .	4	0·2	5	0·2	2	0·1	0·0	—	—	—	—
Összesen — Total	2.046	100·0	2.385	100·0	2.500	100·0	100·0	185	255	288	298

gában a vármegyékben az öngyilkosoknak csak 25,3, addig a t.j. városokban 36,9%-a volt nő. (Budapest 39,4%-a.)

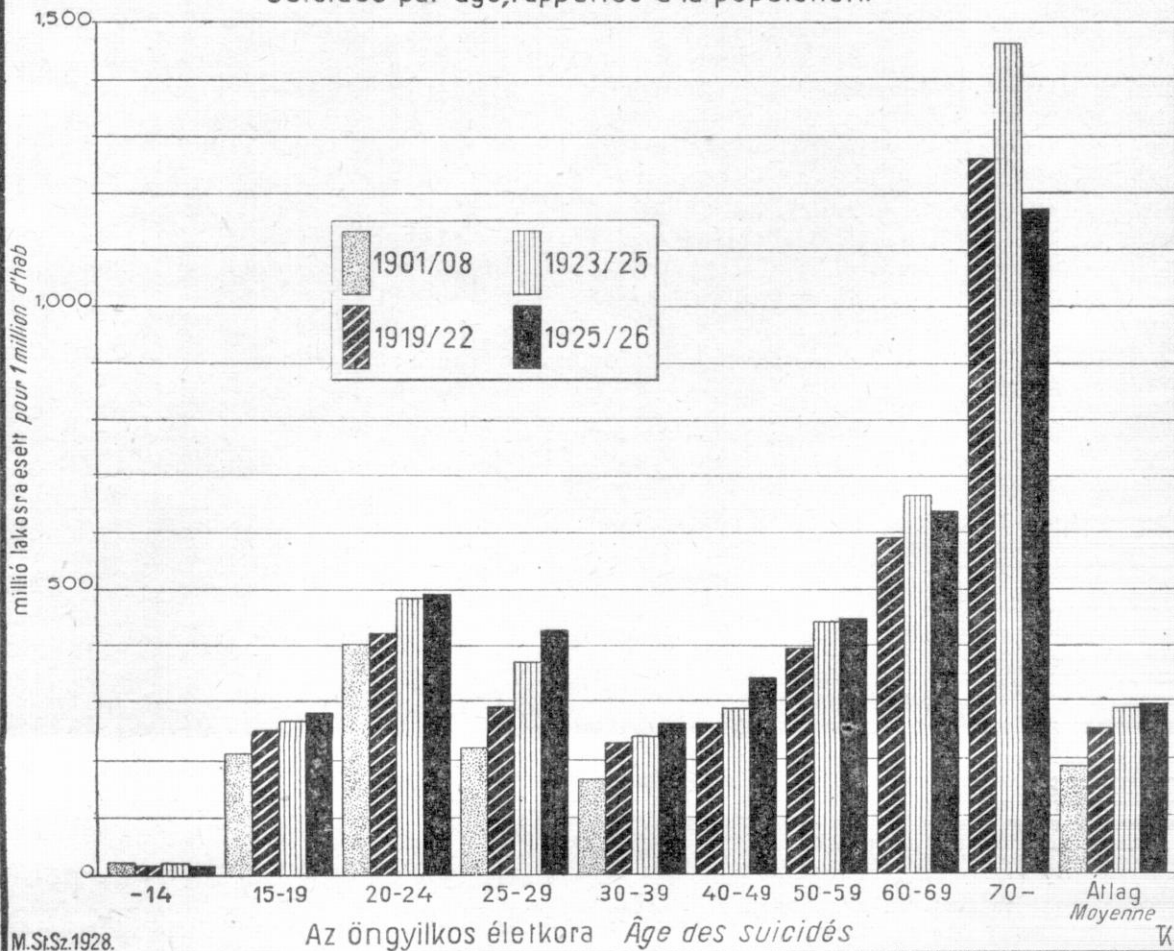
Kor szerint az öngyilkosok hazánkban a legújabb évekre vonatkozólag most megejtett demografiai feldolgozás szerint — az 1901/08. évi eredményekkel összehasonlítva — a következőképen oszlottak meg (l. a 10. táblát).

A koral az öngyilkosok gyakorisága növekedik. Az öngyilkosok kor szerint való megoszlásának a megfelelő korú népességhez viszonyított statisztikai sorában legsűrűbb korcsoportnak, ahogy a matematikai statisztika mondja, *modusznak a 70 éven felüli korcsoport jelentkezik*. Ebben a korcsoportban évenként mindig ezernél is több öngyilkos esik, millió megfelelő korú élöre. Kovács Alajos a század elején, az 1901/08. évi adatok feldolgozásakor még nem tudta az öregebb korosztályok öngyilkossági ará-

nyait kiszámítani, mert az akkori feldolgozás a fiatalok öngyilkosok különös számbavétele végett készült s a 40 éven felüli korosztályokat nem részletezte. A mai adatokat ezért e tekintetben nincs módunkban régebbi hazai eredményekkel egybevetni annak elbírálása végett, hogy vajjon a legöregebb korosztályok öngyilkosságra való hajlama nem erősödött-e. Németországban az 1913. évi 660-al szemben a 70 éven felüliek öngyilkossági aránya 1923-ig 900-ra szökött, évről évre mutatózó gyarapodással. Az élet küzdelmeibe való belefáradás öngyilkosainak, avagy az öregkorban kedvezőtlen anyagi viszonyok közé kerültek életuntjainak aránya ilyképen, sajnos, nem enyhül. Az aggkorban is gyakran hiányzik az élet lehiggadt, bölcs felfogása, mely pedig a kornak előnyös vonása szokott lenni. Az esetek egy részében, másrészt tudvalevőleg elviselhetetlen testi bajok is okai az

AZ ÖNGYILKOSOK KOR SZERINT A NÉPESSÉGHEZ VISZONYITVA.

Suicidés par âge, rapportés à la population.

öreges és aggastyánok által elkövetett öngyilkosságoknak.

Van még egy kiugrás az öngyilkosok kor szerinti haladó arányszámaiból álló statisztikai sorokban. Ez a 20—24 évesek korcsoportja. Ma éppen úgy, mint egy negyedszázaddal azelőtt, mint egy „mellék- vagy oldalmódusz” tűnik szembe. Ez a megelőző korosztállyal a nemi kifejlődés és sokszor a szerencsétlen szerelmek kora. A „Sturm und Drang” periódus, amikor az ifjú az életbe belép s belső lelkivilágának, akaratának a tényleges lehetőségekkel való összeütközése esetén gyakrabban nyúl ehhez a végzetes kiúthoz, az öngyilkossághoz, mint más környező korosztályok.

Szomorú, hogy még a legfiatalabb kor sem mentes az öngyilkosságra való hajlamtól. Évről-évre elég állandó arányban szedi az öngyilkosság még a 14 éven aluli korosztályból is az ő áldozatait. 1925/26 átlagában 14, 1923/25-ben 16 öngyilkos esett a 14 éven aluliak körében, millió ilyen korúra. 1901/08 átlagában arányuk még 19 volt, bárha a mutatkozó csekély javulás állandó lenne! E kor öngyilkosai egy-két kivétellel 10 éven felüliek. E kor öngyilkosságainak okai a legeszomorítóbbak; a vizsgáktól, az apai szigortól, a szülői büntetéstől való fé-

lelem, stb. Mind olyan tényezők, amelyek a felnőttéknél nem szerepelnek. A családi körülmények mellett szerepe lehet a gyermekkorban a degenerációnak, a pszihopatikus hajlamnak, kivételesen az iskolai szellemi túleröltetésnek is az idegrendszer gyengesége mellett. Ez utóbbira mutat, hogy különösen a nagyvárosokban nagy a fiatal öngyilkosok száma.

A 25—50. életévig megcsappan az öngyilkosok aránya, elsősorban a házások arányának a népességben e korban magas hányada révén. A házastárs, a gyermekek, a házassági kötelék az élethez jobban kötik a sorsával sokszor elégedetlen embert, még inkább a nőt, az anyát, mint a férfit. A férfiaknál e korosztályokban is nemcsak magasabb az öngyilkossági arány, mint a nők ugyanezen korosztályaiban, hanem viszonylag is kevesebbet különbözik a környező korosztályok mint a nőknél, ahol mélyen azok alá száll. Ezt mutatja a kor és nem kombinatív feldolgozása.

Hazánkban a legújabb feldolgozás szerint a kor és nem kombinatív feldolgozása a következő, hasonló régi adatok hiányában más hazai adattal össze nem hasonlítható adatokra vezet (l. a 11. táblát).

11. Az öngyilkosok korának és nemének egybevetése hazánkban.

Comparaison de l'âge et du sexe des suicidés en Hongrie.

Átlag Moyenne	Nem Sexe	Egy millió megfelelő korú és nemű lakosra esett u. a. korú és nemű öngyilkos az oldalt megnevezett évek átlagában — <i>Proportion des suicidés pour 1 million d'habitants du même âge et de sexe</i>									
		14 éven aluli moins de 14 ans	15—19	20—24	25—29	30—39	40—49	50—59	60—69	70 éven felüli plus de 70 ans	Összesen Total
1923/25	férfi — <i>masc.</i>	25	293	697	516	341	429	677	1.070	2.366	423
	nő — <i>fémín.</i>	6	228	291	244	149	146	202	255	653	163
	össz. — <i>total</i>	16	260	479	368	238	283	439	655	1.463	288
1925/26	férfi — <i>masc.</i>	22	283	695	607	386	517	691	1.003	2.157	433
	nő — <i>fémín.</i>	6	273	305	272	155	175	207	271	564	173
	össz. — <i>total</i>	14	277	485	426	261	342	446	631	1.170	298

Látható, hogy az arányszámok a nőknél a produktív korosztályokban tényleg mélyen a környező korosztályok alá süllyednek. Igen érdekes a nőknek minden korosztályában csökkent arányai sorára, hogy a legöregebb korosztályokban sem mutat a férfiakéhoz hasonló emelkedést. Így pl. a 60—69 éves nők körében kisebb az öngyilkosságra való hajlam, mint a 20—24 éveseknél. A férfiak ezzel szemben a 60—69

éveseknél 1.070, a 70 éven felülieknél pedig 1923/25 átlagában 2.366! öngyilkost jelentenek, millió ugyanilyen korú lakosra.

Németországban 1923-ban a 70 éven felüli férfiak 1.490, a nők u. e. korban csak 470-es (millió ugyanilyen korú lakosra eső) öngyilkossági arányt mutattak. Az emelkedés az 1913. évi 1.130. illetve 300-zal szemben mindazonáltal mindkét nemnél szembe-tűnő. Igen nagy a különbség a két nem kö-

zött Németországban is a 60-as években lévőknél, amikor az aggkori emelkedés a nőknél Németországban sem mutatkozik. Itt a nők aránya (Németországban, 1913-ban millió u. o. lakosra) 250, a férfiaké 1.010. Az alsóbb korosztályokban csak félakkora a különbség a két nem között. A férfiak hajlama csak kétszer nagyobb a nőkénel, nem négyszer, mint itt. A 15—30 éves korú nőknél pl. 1913-ban 150, a férfiaknál 350 öngyilkos esik millió ugyanilyen korú élőre. Ezen korbéli arányszámok keveset változtak. 1923-ban a nőknél 140-re, a férfiaknál 300-ra estek, az igen idős korosztályokban látható emelkedéssel szemben.

Családi állapot szerint az elvált és özvegy öngyilkosok aránya magas, közül-belül háromszor akkora, mint a többieké. Sajnos, a megfelelő arányszámokat nem lehet régebbi hazai eredményekkel összehasonlítani. Ez a feldolgozás is most végeztetett el az országos statisztikában első ízben. Kovács Alajos az 1901/08. évi adatoknál már felpanaszolta,¹⁾ hogy hiányzik az öngyilkosok részletezése családi állapot szerint, de ez azóta sem végeztetett el. Az erre vonatkozó 1923/25. évekre új számítás már most a következő első-ily irányú érdekes országos adatokkal szolgál (l. a 12. táblázatot).

Látható, hogy egy millió elvált 1923/25 átlagában 952, egymillió özvegyre 780 elvált, illetve özvegy öngyilkos esett, szemben az összes népesség 288 s a házások ennél kissé magasabb 292-es arányával. A legalacsonyabb — némely régebbi ellenkező megállapítással szemben éppen a nőtlenek és hajadonok öngyilkossági arányszáma, egymillió ily házasságon kívül élőknek csak 216 öngyilkost jelentve. Kétségtelen azonban, hogy a *nőtlen és hajadon öngyilkosoknak alacsony nyers arányszáma nem mutatja az ily családi állapotú népesség valódi öngyilkossági arányát és hajlamát.* A népesség legfiatalabb, öngyilkosságra nem képes korosztályai ugyanis leszámítandók s oly tiszta arányt kell számítani, mely úgy az össznépeségnek, mint a nőtlen és hajadon családi állapotú népességnek, csak azon korosztályaihoz viszonyít, amelyben öngyilkosság már tényleg előfordult. Azonban ezek a tiszta arányszámok is csak azt mutatják, hogy a nőtlen és hajadonok öngyil-

12. Az öngyilkosok megoszlása hazánkban családi állapot szerint 1923/25-ben és a hasonló családi állapotú élő népességhez viszonyítva.

Répartition en 1923-25 des suicides en Hongrie suivant l'état de famille, rapportée à la population d'un pareil état de famille.

É v , á t l a g Année, moyenne		Családi állapot szerint Suivant l'état de famille						
		nőtlen, hajadon % célibataires (hommes et femmes) %	házass % - hommes et femmes mariés %	özvegy % — veufs et veuves %	elvált % — divorcés %	összesen % total %		
Az öngyilkosok Suicides en	1923	b e n %	39.1	40.5	19.4	1.0	100.0	
	1924		38.2	39.5	21.2	1.1	100.0	
	1925		40.0	42.2	16.4	1.4	100.0	
	1923/25		39.0	40.8	19.0	1.2	100.0	
A népesség megoszlása %-ban az 1920. évi ¹⁾ népszámlálás szerint — Répartition en % de la population d'après le recensement de 1920)			52.1	40.5	7.0	0.4	100.0	
Egy millió megfelelő családi állapotú — Proportion pour 1 million d'habitants d'un pareil état de famille	összes de tous les suicides		216	292	780	952	288	
	10 éven fel. des suicides de plus de 10 ans		43	292	780	952	357	
	14 éven fel. des suicides de plus de 14 ans		505	292	780	952	411	
		lakosra esik öngyilkos 1923/25 atágarán pour la moyenne de 1923-25						

¹⁾ Az 1910 évi népszámlálás szerint 53.5, 40.3, 5.9 és 0.3 %. — D'après le recensement de 1910: 53.5 %, 40.3 %, 5.9 % et 0.3 %.

kossági arányai alacsonyabbak, mint az össznépeségé általában s a korrekció után is csak a házásokénál lesz magasabb.

Egy millió 10 éven felüli lakosra hazánkban 1923/25 átlagában ugyanis 357 öngyilkos esett, míg egymillió 10 éven felüli nőtlen és hajadon lakosra ugyanezen három év átlagában csak 343 nőtlen és hajadon öngyilkos. Ha tekintetbe vesszük, hogy még a 14 éven aluli korban is ritka az öngyilkosság s a 3 év átlagában jelentett 40 ily 14 éven aluli öngyilkost a számlálóból levonjuk, s a számításokat az 1920. évi népszámlálás alkalmával nyert kor szerint való megoszlás alapján az 1923/25-re kiszámított népmozgalmi népességre tovább elvégezzük, a következő arányokat kapjuk. Egy millió 14 éven felüli lakosra hazánkban 1923/25 átlagában összesen 411 (14 éven felüli) öngyilkos halott esett, míg egymillió 14 éven felüli nőtlen és hajadon lakosra 505 nőtlen és hajadon ily korú öngyilkos. Eszerint a legfiatalabb nőtlen és hajadon korosztályok kellő arányú leszámítása már

¹⁾ L. Magy. Statisztikai Közlemények, Új sorozat 32. kötet. (Budapest, 1910.) 34. l.

a megfelelő országos átlag fölé emeli a nőtlent és hajadon öngyilkosok arányát.

Megjegyzendő azonban, hogy az egymillió házas lakosra eső házas öngyilkosok arányszáma egyúttal számszerint egyezik a legfeljebb 10 és a 14 évesek leszámításával képezett házas öngyilkosok arányszámával, minthogy ilyen korban házasok sem az öngyilkosok között, sem a népességben nem fordulnak elő. Ilyképpen ez a szám közvetlen egybevethető a nőtlentek és hajadonok két tiszta arányszámával a 10 éven felüliekre vonatkozó 343-al s a 14 éven felüliekre vonatkozó 411-gyel. Ebből látható, hogy

a nőtlent és hajadon öngyilkosok aránya bizonyos korrekció után mégis magasabb a házas öngyilkosok arányánál — sőt, a nagobbmértvű korrekció után az össznépegségnél is —, éppen úgy, mint a többi házasságon kívül élők. E szerint tehát tényleg itt is most is áll a régi tétel, hogy a házasságon kívül állók öngyilkossági aránya magasabb a házasságban élőkénél, — ha az öngyilkosságra nem képes legfiatalabb korosztályokat leszámítjuk.

Kétségtelen azonban, hogy a házassági köteléknek s a családi életnek a kollektív érzelmeiket s az öngyilkosok arányát csök-

13. Az öngyilkosok száma, kor és családi állapot szerint kombinálva a mai Magyarország 1923–25. évi adatainak átlaga szerint százalékokban s a népességgel egybevetve.

Nombre des suicides, combiné suivant l'âge et l'état de famille, d'après la moyenne des données de 1923–25 de la Hongrie actuelle (‰) et comparé à la population.

Családi állapot <i>Etat de famille</i>	14 éven aluli <i>Moins de 14 ans</i>	15–19	20–24	25–29	30–39	40–49	50–59	60–69	70 éven felüli <i>plus de 70 ans</i>	Ismeretlen <i>Inconn.</i>	Összesen <i>Total</i>
		é v e s — a n s									
Az öngyilkosok kor és családi állapot szerint képzett csoportjai. <i>Groupes des suicides, formés suivant l'âge et l'état de famille.</i>											
a) Az összes öngyilkosok százalékában: — <i>En ‰ de tous les suicides :</i>											
nőtlen, hajadon — <i>célibataires, hommes et femmes</i>	1·7	9·3	13·6	5·8	3·7	1·7	1·4	1·1	0·6	0·2	39·1
házas — <i>hommes et femmes mariés</i>	—	0·2	1·9	3·8	6·2	7·5	9·0	7·4	4·7	—	40·7
özvegy — <i>veufs et veuves</i>	—	—	0·1	0·2	0·7	1·0	2·4	4·9	9·7	0·0	19·0
elvált — <i>divorcés et divorcées</i>	—	0·0	0·1	0·1	0·4	0·2	0·1	0·2	0·1	—	1·2
összesen — <i>total</i>	1·7	9·5	15·7	9·9	11·0	10·4	12·9	13·6	15·1	0·2	100·0
b) A népesség kor és családi állapot szerint képzett csoportjai az egész népesség százalékában — <i>Groupes de population, formés suivant l'âge et l'état de famille, en ‰ de la population totale :</i>											
nőtlen, hajadon — <i>célibataires, hommes et femmes</i>	30·6	10·0	5·9	2·5	1·7	0·6	0·4	0·2	0·1	0·0	52·0
házas — <i>hommes et femmes mariés</i>	0·0	0·6	3·5	5·0	10·7	9·0	6·6	3·9	1·2	0·0	40·5
özvegy — <i>veufs et veuves</i>	—	0·0	0·1	0·2	0·8	1·0	1·4	1·9	1·7	0·0	7·1
elvált — <i>divorcés et divorcées</i>	—	0·0	0·0	0·1	0·1	0·1	0·1	0·0	0·0	0·0	0·4
összesen — <i>total</i>	30·6	10·6	9·5	7·8	13·3	10·7	8·5	6·0	3·0	0·0	100·0
c) Esett öngyilkos egymillió megfelelő korú és családi állapotú lakosra ¹⁾ <i>Proportion des suicides pour 1 million d'habitants du même âge et d'un pareil état de famille¹⁾</i>											
nőtlen, hajadon — <i>célibataires, hommes et femmes</i>	16	268	672	673	613	782	1.037	1.502	1.932	3.427	216
házas — <i>hommes et femmes mariés</i>	—	116	156	218	168	241	390	557	1.129	—	292
özvegy — <i>veufs et veuves</i>	—	—	512	262	248	287	504	738	1.677	820	780
elvált — <i>divorcés et divorcées</i>	—	2.165	948	744	914	788	782	2.238	1.942	—	952
összesen — <i>total</i>	16	260	479	368	238	283	439	655	1.463	1.174	288

¹⁾ Az 1920. évi népszámlálás eredményeinek egymáshoz való arányában megosztott 1923/25. évi átlagbeli kiszámított népmozgalmi népességhez viszonyítva. — *Rapportée à la population calculée, d'après le mouvement de la population, pour la moyenne de 1923–25, et divisée dans la proportion des résultats du recensement de 1920.*

kentő hatása inkább mutatkozik a házasságban már élt elváltakkal és özvegyekkel, semmint az abban még nem élt házasságon kívüliekkel szemben.

A családi állapot és a kor kombinatív feldolgozása, ez a hazai statisztikában már oly régen megkívánt, de mindezideig végre nem hajtott feldolgozás, az 1923/25. évek átlagában a népességnek a legutolsó, 1920. évi népszámlálás szerint való hasonló feldolgozásával egybevetve a következő igen érdekes adatokra vezetett (l. a 13. táblát).

Látható, hogy a nőtlenek és hajadonok a serdüléstől kezdve a (13. táblában) részletezett minden korosztályban — ahol öngyilkosságok egyáltalán már előfordulnak — nagyobb öngyilkossági hajlammal bírnak, mint a házások. Az összes nőtlen és hajadon öngyilkosok aránya az összes nőtlen és hajadon népességhez viszonyítva — mint láttuk — mégis kisebb (1923/25-ben 216), mint a házásoké az összes házasságban élő népességhez (ugyanekkor millió házásra 292). A különbség ugyanis nem akkora, hogy a nőtleneknél elbírná az öngyilkosokat fel nem mutató gyermekek hozzászámítását. Így áll az-tán elő, hogy bár minden felserdült korosztályban magasabb a házasságon kívül élők öngyilkossági aránya, mint a házásoké, mégis a népesség megfelelő családi állapotú csoportjába viszonyítva a nőtlen és hajadon öngyilkosok arányszáma az özvegyekével s az elváltakéval szemben némiképp ellenté- sen viselkedik.

A családi állapotnak a korról való kombinatív feldolgozásából az is kitűnik, hogy az özvegyeknek a 20. életévtől összeállítható összes korosztályaikban — ahol özvegyi öngyilkosságok egyáltalán előfordulnak — nemcsak az elváltaknál, hanem a nőtleneknél és hajadonoknál is mindenkor kisebb öngyilkossági arányszámuk van. Úgyhogy a 20. életévtől kezdve minden korcsoportban ez a négy családi állapot öngyilkossági gyakoriság szerint képezett nagyságrendje: 1. legnagyobb: az elvált; 2. a nőtlen, hajadon; 3. az özvegy és 4. legkisebb: a házas családi állapot öngyilkossági hajlama.

A házas és nem házas családi állapot között a fiatalabb korban nagyobb arányú különbség van, mint később. A különbség a 20—24 éves korcsoportban a legnagyobb. Itt a házások körében millió lakosra csak 156 öngyilkos esik, közel 3½-szer annyi van az özvegyeknél (vagyis 512), több mint

4-szer annyi a nőtlenek, hajadonok körében (672) és 6-szor annyi az elváltaknál (948). A 15—19 éves korcsoportban az elváltak még ennél is nagyobb különbséget mutatnak a házásokkal szemben, a nőtlen és hajadonok azonban nem, — e korcsoport arányszámai egyébként kevés abszolút számból számítva nagyobb változást szenvedhetnek a következő években, semmint az erős 20—24 éves korcsoport.

Az idősebb korcsoportok felé az öngyilkossági gyakoriság a házásoknál intenzívebben nő, mint a házasságon kívül élők-nél s így az öregebb korban a különböző családi állapotúaknál mindenkor meglévő említett különbség kisebb arányú, de azért még igen jelentékeny. A legkisebb ez a 70 éven felüli korban, amikor a házások körében egymillió lakosra eső 1.129 öngyilkossal szemben az özvegyek 1.677 öngyilkost jelentenek vagyis 49%-kal, a nőtlenek és

14. Az öngyilkosok a családi állapot és nem szerint az 1923/25. évi eredmények átlagában, a népességnek az 1920. évi népszámlálás alkalmával talált hasonló megoszlásával egybevetve.

Suicidés pour la moyenne de 1923/25, suivant le sexe et l'état de famille, et comparés à la répartition pareille de la population au recensement de 1920.

Nem — Sexe, év — année	Családi állapot szerint Suivant l'état de famille				
	Nőtlen hajadon célibataires (hommes et femmes)	házas hommes et femmes mariés	özvegy veufs et veuves	törv. elvált divorcés et divorcées	Összesen Total
1. Az öngyilkosok között 1923/25 átlagában az összes esetek %-ában: Parmi les suicidés, moyenne de 1923/25, en % de tous les cas :					
a) a férfiaknál hommes	37·8	44·1	17·3	0·8	100·0
b) a nőknél femmes	42·3	32·8	22·8	2·1	100·0
2. Az 1920. évi népszáml. szerint a népességben %/o-ban: Dans la population, d'après le recensement de 1920, %:					
a) a férfiaknál hommes	55·4	41·2	3·1	0·3	100·0
b) a nőknél femmes	48·8	40·0	10·7	0·5	100·0
3. A népességhez viszonyítva egy millió megfelelő családi állapotú lakosra: Rapporté à la population, pour 1 million d'hab. d'un pareil état de famille:					
a) férfi — hommes . .	288	452	2.353	1.479	423
b) nő — femmes . .	141	134	348	702	163

hajadonok 1.932, az özvegyek 1.942 öngyilkost vagyis egyaránt 72%-kal többet.

Az idősebb korcsoportok öngyilkossági hajlama csak a nőtlenek és hajadonok körében mutat korcsoportról korcsoportra haladva mindig emelkedést. A házások körében a 30—39 évesek, az özvegyeknél leginkább ugyanezek de a 25—29 évesek is, az elváltaknál leginkább a 25—29 és a 40—49 évesek, de általában a 20—49 évesek némely megelőző fiatalabb korcsoportoknál kisebb öngyilkossági hajlamot jelentenek. Grafikus ábrázolásnál ez azt jelenti, hogy csak a nőtlenek és hajadonok öngyilkossági hajlama ad a korral egyaránt emelkedő vonalat, a többieké közepén süllyedt s mindkét irányban emelkedő vonal.

A maximum az egész kombinált táblázatban a legöregebb elváltak csoportja, számszerint elsősorban a 60—69 éveseké: 2.238, aztán a 70 éven felülieké, a minimum a 14 éven aluli gyermekeké, egymillió hasonló gyermekre 16. Igen szomorú, hogy e korban öngyilkosságok egyáltalán elő is fordulnak. Az egyes családi állapotok körében a maximum hasonlóan mindig a legöregebb korosztály vagy az egyik legöregebb, a minimum az özvegyek és elváltak körében nem a legfiatalabb, hanem a 25—29 éves korcsoport.

A családi állapot és a nem kombinatív feldolgozása az 1923/25. évek átlagában a következő eredményekre vezet. (L. a 14. táblát.)

Ezen adatok szerint a férfiaknál az özvegyesrejutás, a nőknél az elvált állapot az öngyilkosságra leginkább hajlamosító családi állapot. A megfelelő családi állapotú népességhez viszonyítva ugyanis a férfiaknál az özvegyek körében a leggyakoribb az öngyilkosság, 1923/25 átlagában egymillió özvegy férfira 2.353 esik, 59%-kal több, mint az elváltak körében. Ezzel szemben a nőknél az elváltak körében a leggyakoribb, egymillió elvált nőre 702 esik, 102%-kal több, mint az özvegy nők körében. A két nem között az özvegy családi állapotban van a legnagyobb különbség, amennyiben az özvegy férfiak körében hétszer gyakoribb az öngyilkosság, mint a nőknél, míg a többi családi állapotnál, csak kétszer, vagy háromszor olyan gyakori.

A családi állapot, a kor és a nem kombinálása az 1923/25. évek átlagában a mai Magyarországon a népesség 1920. évi hasonló megoszlása arányában részletezett 1923/25. évi kiszámított népmozgalmi népesség megfelelő részeihez viszonyítva a következő eredményekhez vezet. (L. a 15. táblát.)

15. Az öngyilkosok kor, családi állapot és nem szerint a népességhez viszonyítva hazánk 1923/25. évi adatainak átlagában.

Suicidés par âge, état de famille et sexe, rapportés à la population de Hongrie, pour la moyenne des chiffres de 1923/25.

Esett egy millió oldalt megnevezett nemű és családi állapotú lakosra u.-onnan származó öngyilkos az egyes korosztályokban:										
<i>Combien de suicidés sur 1 million d'habitants de sexe et d'état de famille indiqués à gauche, suivant les groupes d'âge.</i>										
Nem, családi állapot <i>Sexe, état de famille</i>	14 éven aluli <i>Moins de 14 ans</i>	15—19	20—24	25—29	30—39	40—49	50—59	60—69	70 éven felüli <i>Plus de 70 ans</i>	összesen <i>total</i>
		é v e s — a n s								
a) férfiak: — <i>hommes</i> :										
nőtlen — <i>célibataires</i>	25	294	842	811	792	1312	1551	3059	3526	288
házas — <i>mariés</i>	—	155	243	305	238	355	570	788	146	452
özvegy — <i>veufs</i>	—	—	3041	1579	1033	724	1550	2057	3750	2353
elvált — <i>divorcés</i>	—	—	—	970	1266	1357	901	3942	4354	1479
összesen — <i>total</i>	25	293	697	516	341	429	677	1070	2366	423
b) nők — <i>femmes</i>										
hajadon — <i>célibataires</i>	6	240	453	490	394	299	587	269	700	141
házas — <i>mariées</i>	—	112	117	155	105	120	156	181	347	134
özvegy — <i>veuves</i>	—	—	215	159	153	205	242	321	748	348
elvált — <i>divorcées</i>	—	2237	1070	698	756	445	690	917	—	702
összesen — <i>total</i>	6	228	291	244	149	146	202	255	653	163

E kombinatív feldolgozás legérdekesebb tanulságai:

1. *Hogy a 24 éven aluli elváltak körében a nők igen magas öngyilkossági hajlammal tűnnek ki, míg a férfiak körében a 1923/25. évek átlagában e csoportokban öngyilkosság egyáltalán nem fordult elő. Ez annál szembetűnőbb, mert a férfiak öngyilkossági gyakorisága kor és családi állapot szerint általában minden csoportban magasabb, mint a nőké.*

2. *Hogy a férfiaknál a maximumot a 70. életéven felüli elváltak adják 4.354 esetel egymillió, 70 éven felüli elvált férfira, bár egyébként a férfiak oldalán a korcsoportok nagyobb részében az özvegyek öngyilkossági gyakorisága magasabb az elváltakénál.*

3. *Hogy a nők körében, nem a legöregebb, hanem a legfiatalabb elvált nők körében jelentkezik a maximum. A legöregebb (60—69 éves) nők körében számítható 917 (egymillió ily korú nőre) csak a harmadik helyen következik a két legfiatalabb női elvált korcsoport után. Első a 15—19 éves elvált nőké: 2.237-tel, a második a 20—24 évesek 1.070-nel.*

4. *Hogy a korcsoportok legnagyobb részében a házas nők öngyilkossági gyakorisága minimum. Az öngyilkosság a házas férfiak körében csak a 70 éven felüli korcsoportban ritkább, mint a megfelelő korú házas nőknél.*

A házasok, — még inkább az özvegyek és elváltak — körében az öngyilkossági esetek ritkítására közreható igen fontos körülmény a gyermek. Erre vonatkozólag a hazai országos eredményeket — Budapest nélkül¹⁾ — feldolgozva a következő arányszámokra jutunk (l. a 16. táblát).

Tekintve, hogy a nő halálával megszűnt összes házasságok termékenységére vonatkozó statisztikánk az életben maradt gyermekkel nem bíró házasságok arányára, állandóan 23%-ot állapít meg. Látható, hogy az öngyilkosság által felbomlott házasságok körében a terméketlen házasságok nagyobb arányt képviselnek, mint a halál által felbomlott összes házasságok körében. A nők körében nagyobb (40%), mint a férfiak-

16. A házas vagy házasságban már élt öngyilkosok megoszlása életben maradt gyermekeik száma szerint 1923/25 átlagában hazánkban (Budapest nélkül) százalékokban.

Répartition % en Hongrie (sans Budapest) des suicides mariés, veufs et divorcés suivant le nombre des enfants laissés par eux, moyenne de 1923—25.

Nem, családi állapot Sexe, état de famille	Az oldalt megnevezett nemű és családi állapotú öngyilkosok közül — Sur les suicides de sexe et d'état de famille indiqués à gauche, ont laissé						
	0	1	2	3	4	5	több plus össz. total
a) férfiaknál — hommes							
házas — mariés	29.7	18.0	17.4	12.0	8.9	6.2	7.8 100.0
özvegy — veufs	85.0	3.4	3.2	3.1	2.8	1.3	1.2 100.0
elvált — divorcés	88.5	5.7	2.9	2.9	—	—	— 100.0
b) nőknél — femmes							
házas — mariées	39.9	23.5	16.9	8.2	7.0	1.2	3.3 100.0
özvegy — veuves	86.3	4.9	4.7	2.7	0.7	0.7	— 100.0
elvált — divorcées	89.3	7.1	3.6	—	—	—	— 100.0

nál (30%); a nőknél e szerint nagyobb a gyermek visszatartó ereje. Családi állapot szerint pedig az özvegyek és elváltak körében aránytalanul nagyobb a gyermekeknek az öngyilkosságtól való visszariasztó hatása, mint a házasok körében. Az özvegy öngyilkosságával teljesen árvává teszi gyermekét, míg a házas csak félárvává. Ez a körülmény az özvegyeknél sokkal inkább megfontolandóvá teszi a végzetes tett elkövetését. Innen a gyermekes özvegyek ritksága az öngyilkosok között. Adataink szerint az özvegy öngyilkosok $\frac{1}{7}$ -e terméketlen, a férfiaknál 85, a nőknél 86%-uk. Ezzel szemben a házasoknál csak $\frac{1}{3}$ — $\frac{2}{5}$ részük, a férfiaknál 30, a nőknél 40%-uk gyermektelen. Az elvált öngyilkosok körében a terméketlenek aránya pedig 89%-ra rúg s így az ő körükben még az özvegyekénél is nagyobb különbség mutatkozik a házas öngyilkosok termékenységi viszonyai-val szemben s még nagyobb a nő halála által felbontott összes házasságok körében mutatkozó átlagos 23%-os gyermektelenségi aránnyal szemben: ez a gyermeknek az öngyilkosságtól visszatartó ereje, mely adataink szerint itt, az elvált családi állapotú nőknél, a legerősebb.

(Polyt. köv.)

Szél Tivadar dr.

¹⁾ A szfv. statisztikai hivatal a budapesti öngyilkosokat ily irányú feldolgozásnak nem vette alá.

Munkaviszályok 1927-ben.

Conflits du travail de Hongrie en 1927.

Résumé. En Hongrie il y eut bien plus de grèves en 1927 que dans l'année précédente, surtout dans les deux principaux groupes de l'industrie lourde: fer et métaux, machines et électricité. Le nombre des grèves a été de 81; celui des lock-outs, 3; les ouvriers ayant cessé le travail du fait des conflits du travail ont perdu 294. 941 journées de travail et 1,571.407 pengős de salaires. Ceux-là ont eu pour cause, presque sans exception, la lutte pour le relèvement des salaires; la plupart en ont eu un succès partiel.

*

1. Sztrájkok.

A sztrájkmozgalomnak már a külső terjedelmét jelző adatok, vagyis a sztrájkok és az általuk érintett ipartelepek száma is következtetni engednek arra, hogy 1927-ben a sztrájkkedv nagyobb lendületet vett, mert 81 sztrájkról és e sztrájkok által érintett 141 telepről számolunk be az előző évi 54 sztrájk és 88 telepre vonatkozó adatokkal szemben. A sztrájkmozgalom erőteljesebb voltát jobban kidomborítja azon adat, mely szerint 1927-ben 40.690 volt az érintett telepeken a sztrájkok kitörése napján alkalmazásban állott munkások összes létszáma, míg 1926-ban csak 8.929. Az 1927. évben lezajlott sztrájkoknak az előző évekkal szemben kifejlődött túlsúlya leginkább mégis a belső intenzitásukat jellemző adatokból bontakozik ki teljes nagyságában. A belső intenzitást feltűntető ezen legfontosabb adatok szerint az 1927-i sztrájkokban az összes szünetelők által elvesztett munkanapok száma 291.528 (1926-ban 51.469) és az

összes szünetelők által elvesztett munkabér értéke 1,555.887 pengő (1926-ban 209.756 pengő).

Ha figyelemmel kísérjük a sztrájkok negyedévi hullámzását megvilágító adatokat (1. tábla), szembeszökő a III. negyedév a sztrájkok úgy külső, mint belső terjedelmét feltűntető preponderáló arányaival. Ebbe az évnegyedbe esett ugyanis az 1927. évi nehézipari sztrájkok zöme. Az első negyedév volt a legnyugodtabb lefolyású, a második negyedév már jóval mozgalmasabb és a harmadik negyedévben hirtelen magasra felszökkenő hullám a negyedik negyedévben ismét visszahanyatlott.

A bányászati és kohászati sztrájkok száma és terjedelme majdnem pontosan az előző évi keretek között mozgott. Az ipar körében lezajlott sztrájkoknál már teljesen elűtő a helyzet s ezért a sztrájkok részletezésénél az ipari sztrájkok alakulására fogjuk helyezni a fősúlyt. Egy budapesti autófuvarozó vállalat soffőrjeinek az 1927. évi II. negyedében történt munkabeszüntetése folytán közlekedési sztrájkról is van ezúttal alkalmunk beszámolni.

A bányászati sztrájkok terület szerinti részletezését tábláinkon mellőztük és csak itt említjük meg, hogy az 5 szénbányásztrájk a baranya-, fejer-, vas- és a hevesvármegyei szénbányavidékeken, a 2 kőbányásztrájk Baranya és Vas vármegyében játszódott le. Az 1927-ik évben (a háború óta) először jelentkező kőbányásztrájkokat kapcsolatba lehet hozni az építőipar emelkedő konjunktúrájával. A bányászati sztrájkoknál a vājolók, szállítók és takarítók valamivel magasabb arányban szerepelnek a sztrájkolók között, mint az érintett telepen

1. Az 1927. évi sztrájkok megoszlása negyedévenként.

Répartition des grèves de 1927, par trimestre.

Év, évnegyed, foglalkozási főcsoport Année, trimestre, groupes de professions	A sztrájkok — Grèves			A sztrájk tartama alatt Nombre, pendant la grève, des			A sztrájkok Grévistes			Grèves			
	A sztrájkok által érintett telepek Etablissements affectés par elles			a sztrájkolók grévistes			A sztrájkolók Grévistes			A teljes ayant eu un succès compl.			
	Az érintett telepeken a sztrájk kitérőre napján alkalmazott munkások Ouvriers y employés le jour du commencement de la grève			a kénytelenségéből nem dolgozó chômeurs involontaires			A kénytelenségéből nem dolgozók chômeurs involontaires			A részleges ayant eu un succès partiel			
	száma - nombre	s	z	a	s	z	a	által elveszett munkanapok száma — nombre des journées de travail perdus par eux	Az összes szünetelők ouvriers n'ayant pas travaillé, au total	A sikertelenül n'ayant pas eu de succès	sikerrel végződött sztrájkok száma — nombre	a	a
1927. I. negyedév „ „ trimestre													
Bányászat és kohászat — Mines et hauts fourneaux	1	1	90	44	—	44	134	—	134	—	1	—	
Ipar — Industrie	9	12	2.058	1.214	25	1.239	3.914	48	3.962	1	2	6	
Összesen — Total	10	13	2.148	1.258	25	1.283	4.048	48	4.096	1	3	6	
1927. II. negyedév „ „ trimestre													
Bányászat és kohászat — Mines et hauts fourneaux	1	1	66	66	—	66	462	—	462	—	—	1	
Ipar — Industrie	20	35	4.960	2.291	1.072	3.363	18.480	5.003	23.483	3	12	5	
Közlekedés — Voies de communicat.	1	1	1.220	710	32	742	9.230	384	9.614	—	—	1	
Összesen — Total	22	37	6.246	3.067	1.104	4.171	28.172	5.387	33.559	3	12	7	
1927. III. negyedév „ „ trimestre													
Bányászat és kohászat — Mines et hauts fourneaux	3	4	2.900	1.709	—	1.709	6.244	—	6.244	—	—	3	
Ipar — Industrie	35	68	26.740	15.499	96	15.595	237.668	621	238.289	1	25	9	
Összesen — Total	38	72	29.640	17.208	96	17.304	243.912	621	244.533	1	25	12	
1927. IV. negyedév „ „ trimestre													
Bányászat és kohászat — Mines et hauts fourneaux	2	2	637	413	—	413	1.037	—	1.037	1	—	1	
Ipar — Industrie	9	17	2.019	736	6	742	8.223	80	8.303	1	1	7	
Összesen — Total	11	19	2.656	1.149	6	1.155	9.260	80	9.340	2	1	8	
1927. I—IV. negyedév együtt „ Ier—IV ^e trimestres													
Bányászat és kohászat — Mines et hauts fourneaux	7	8	3.693	2.232	—	2.232	7.877	—	7.877	1	1	5	
Ipar — Industrie	73	132	35.777	19.740	1.199	20.939	268.285	5.752	274.037	6	40	27	
Közlekedés — Voies de communicat.	1	1	1.220	710	32	742	9.230	384	9.614	—	—	1	
Összesen — Total	81	141	40.690	22.682	1.231	23.913	285.392	6.136	291.528	7	41	33	

alkalmazott összes munkásságban elfoglalt arányuk. Kénytelenségéből nem dolgozó az 1927. évi bányászati sztrájkok alkalmával nem fordult elő. A sztrájkolók által elvesztett munkanapok száma 7.877, az általuk elvesztett munkabér összege majdnem pontosan 39 ezer pengőre rúgott. Bár a bányá-

szati sztrájkok közül 5 egy héten belül, további kettő 14 napon belül befejezést nyert, egy szünetelőre átlag 3 és fél elvesztett munkanap és 17 pengő bérveszteség esett, vagyis majdnem a duplája az 1926. évi átlagoknak. A bányászati sztrájkok kivétel nélkül bérmozgalmak voltak, de csak két

2. A sztrájkolók száma és a sztrájkok tartama.

Nombre des grévistes et durée des grèves.

Foglalkozási csoport, terület <i>Groupes de professions, territoire</i>	A sztrájkok száma, amelyekben <i>Nombre des grèves avec</i>					A sztrájkok száma, amelyekben a munkások egy része kénytelen-ségből nem dolgozott <i>Nombre des grèves où une partie des ouvriers a été obligée, malgré elle, de cesser le travail</i>	A sztrájkok száma, amelyekben <i>Nombre des grèves où</i>		A sztrájk tartott — <i>La grève a duré</i>										
	1 — 9	10 — 19	20 — 49	50 — 99	100 — 499		csak férfi <i>seulement des ouvriers</i>	csak nő <i>seulement des ouvrières</i>	1 napig <i>1 jour</i>		2—6 napig <i>2—6 jours</i>		7—14 napig <i>7—14 jours</i>		15 naptól 1 hónapig <i>de 15 jours à 1 mois</i>		1—2 hónapig <i>1—2 mois</i>		
									sztrájkban — grèves sztrájkolóval — grévistes	sztrájkban — grèves sztrájkolóval — grévistes	sztrájkban — grèves sztrájkolóval — grévistes	sztrájkban — grèves sztrájkolóval — grévistes	sztrájkban — grèves sztrájkolóval — grévistes	sztrájkban — grèves sztrájkolóval — grévistes	sztrájkban — grèves sztrájkolóval — grévistes	sztrájkban — grèves sztrájkolóval — grévistes			
1. Bányászat és kohászat. <i>Mines et hauts fourneaux.</i>																			
Barna- és kőszénbányászat <i>Extraction de lignite et de houille.</i>	—	—	1	—	3	1	—	4	—	—	—	4	1.440	1	283	—	—	—	—
Kőbányászat — <i>Carrières</i>	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	1	443	1	66	—	—	—	—
Bányászat összesen <i>Industr. minière au total</i>	—	—	1	1	3	2	—	5	—	—	—	5	1.883	2	349	—	—	—	—
2. Ipar. <i>Industrie.</i>																			
I. Vas- és fémipar <i>Fer et métaux</i>	1	2	6	8	5	1	5	9	—	1	9	8	662	7	411	6	5.865	1	102
II. Gép- és vill. ipar <i>Constr. mécan., élect.</i>	1	1	4	—	4	3	6	6	—	—	—	2	223	3	1.950	8	6.457	—	—
III. Kő — <i>Pierre</i>	—	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	2	765	1	30	—	—	—	—
IV. Fa — <i>Bois</i>	—	3	—	3	2	—	4	3	—	1	12	3	92	3	460	1	159	—	—
V. Bőr — <i>Cuir</i>	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1	22	—	—	—	—	—	—	—	—
VI. Fonó — <i>Textile . . .</i>	—	—	2	1	4	1	3	—	—	2	91	3	871	1	191	2	327	—	—
VII. Ruházati — <i>Vêtement.</i>	—	1	2	2	—	—	1	3	—	—	—	3	127	1	51	1	24	—	—
IX. Elelmezési — <i>Alimentation</i>	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	5	—	—	—	—	—	—
X. Vegyészeti <i>Ind. chimique</i>	—	—	2	—	—	—	1	—	—	—	—	2	49	—	—	—	—	—	—
XI. Építőipar — <i>Bâtiment</i>	—	—	5	1	3	—	5	1	—	2	67	5	460	1	140	1	118	—	—
Ipar összesen <i>Industr. au total</i>	3	7	23	15	19	6	25	23	1	7	201	29	3.254	17	3.233	19	12.950	1	102
Ipar terület szerint <i>Industrie par territoire</i>																			
Budapest — <i>Budapest . .</i>	1	1	13	8	9	4	12	11	—	3	76	10	1.219	13	2.982	10	6.295	—	—
Bpestkörnyéki községek <i>Communes limitr. de Bpest</i>	1	2	5	4	5	2	4	5	—	3	103	10	1.526	2	78	3	5.646	1	102
Egyéb vidék — <i>Autre province</i>	1	4	5	3	5	—	9	7	1	1	22	9	509	2	173	6	1.009	—	—
3. Közlekedés — <i>Voies de communication</i>	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	1	710	—	—	—	—
Mindössze — <i>Total</i>	3	7	24	16	22	9	26	29	1	7	201	34	5.137	20	4.292	19	12.950	1	102

3. A sztrájkok és sztrájkolók száma; munka- Nombre des grèves et des grévistes; pertes de journées

Foglalkozási csoport, terület	A sztrájkok — Grèves A sztrájkok által érintett telepek — Établissements affectés par elles Az érintett telepeken a sztrájk kitörése napján alkalmazott munkások — Ouvriers empl. le jour du comm. de la grève			A sztrájk tartama alatt Nombre, pendant la grève,				A sztrájkolók des grévistes a kénytelenségéből nem dolgozók des chômeurs involontaires az összes szünetelők — de tous les ouvriers n'ayant pas travaillé			Az összes szünetelők az alkalmazott munkások 90%-ában — Tous les ouvriers n'ayant pas travaillé en 90% des ouvriers employés		
	A sztrájkolók des grévistes	A sztrájkolók által elvesztett munkanapok száma — nombre des journées de trav. perd. par eux.	A kénytelenségéből nem dolgozók Chômeurs involontaires	Az összes szünetelők — Tous les ouvriers ayant cessé le travail	A sztrájkolók Grévistes	A kénytelenségéből nem dolgozók Chômeurs involontaires	Az összes szünetelők — Tous les ouvriers ayant cessé le travail	A sztrájkolók Grévistes	A kénytelenségéből nem dolgozók Chômeurs involontaires	Az összes szünetelők — Tous les ouvriers ayant cessé le travail			
	s z á m a — n o m b r e												
1. Bányászat és kohászat.													
Barna- és kőszénbányászat	5	6	3.019	1.723	—	1.723	57.1	5.661	—	5.661			
Kőbányászat	2	2	674	509	—	509	83.8	2.216	—	2.216			
Bányászat összesen:	7	8	3.693	2.232	—	2.232	60.4	7.877	—	7.877			
2. Ipar.													
I. Vas- és fémipar	23	32	10.622	7.049	783	7.832	73.7	121.048	3.820	124.868			
II. Gép- és vill. ipar	13	19	18.368	8.630	6	8.636	47.0	121.504	12	121.516			
III. Kő	3	5	1.053	795	—	795	75.5	2.837	—	2.837			
IV. Fa	8	26	1.114	723	33	756	67.9	8.865	293	9.158			
V. Bőr	1	1	22	22	—	22	100.0	22	—	22			
VI. Fonó	8	9	2.211	1.480	28	1.508	68.2	8.183	127	8.310			
VII. Ruházati	5	14	255	202	6	208	81.6	1.669	80	1.749			
IX. Élelmezési	1	2	6	5	—	5	83.3	6	—	6			
X. Vegyészeti	2	2	157	49	9	58	36.9	98	9	107			
XI. Építő	9	22	1.969	785	334	1.119	56.8	4.053	1.411	5.464			
Ipar összesen:	73	132	35.777	19.740	1.199	20.939	58.5	268.285	5.752	274.037			
Ipar terület szerint:													
Budapest	36	52	21.741	10.572	336	10.908	50.1	133.686	1.359	135.045			
Budapestkörnyéki községek	19	21	10.832	7.455	785	8.240	76.1	116.692	3.764	120.456			
Egyéb vidék	18	59	3.204	1.713	78	1.791	55.3	17.907	629	18.536			
3. Közlekedés	1	1	1.220	710	32	742	60.8	9.230	384	9.614			
Mindössze:	81	141	40.690	22.682	1.231	23.913	58.8	285.392	6.136	291.528			

kisebb sztrájk, az összes sztrájkolóknak 13.8%-ánál járt részleges sikerrel, mikor is 10%-ot meg nem haladó béremelést tudtak elérni. A bányászati sztrájkok folytán elmaradt termelés értékét az érintett vállalatok 212.902 pengőben jelölték meg.

Az ipari sztrájkok taglalásánál tábláinkon a területi részletezést megtartottuk, mert itt különösen a főváros, továbbá a környező községek és az ország többi egész területe között éles különbségek tapasztalhatók.

A körülménybájt és fejlődésben levő ipari vidékeitől megfosztott ország területén a fővárosban és környékén tömörült ipartelemek a munkásmozgalmak adatainál is gigantikus számokat öltenek a vidék adatai-

hoz viszonyítva. 1927-ben is a 73 ipari sztrájknak több mint háromnegyed része itt játszódott le. Az ipari sztrájkok által érintett telepeken a sztrájk kitörése napján alkalmazásban állott munkástömeg 91%-a a fővárosi és környéki gyárak alkalmazottja volt, az ipari sztrájkok alkalmával az összes szünetelők által elvesztett munkanapok számából több mint 93%, az általuk elvesztett munkabérből több mint 94% a fővárosi és környéki sztrájkolók vesztesége. Az ipari sztrájkok folytán elmaradt termelés összes értékéből 96% a fővárosi és környéki ipari sztrájkok következtében ment veszendőbe.

A sztrájkélet 1927-ben az ipar főcsoportjai közül az elsőben: a vas- és fémipar-

nap-, munkabér- és termelési érték-veszteség.

de travail, de salaires et de valeur de production.

A sztrájkolók Grévistes	A kénytelenségéből nem dolgozók Chômeurs intro- mitaires	Az összes szünet- telők Tous les ouvriers ayant cessé le travail	Átlag esett — Proportion moyenne pour egy sztrájkra — 1 grève						egy szünetelőre l'ouv. ayant cessé le trav.	A munkaviszony folytán elmaradt termelés értéke pengőben — Valeur de la production manquée à cause du conflit du tra- vail, pengős	Groupes de professions, territoire
			szünetelő — des ouvriers n'ayant pas travaillé	elvesztett munkanap des journées de travail perdues	bérveszteség pen- gőben — des per- tes de salaires, pengős	elvesztett munka- nap — des jour- nées de travail perdues	bérveszteség pen- gőben — des pertes de salai- res, pengős	elmaradt termelés értéke pengőben — Valeur de la production manquée à cause du conflit du tra- vail, pengős			
24.020	—	24.020	345	1.132	4.804	3·2	14	146.902	1. Mines et hauts fourneaux.		
14.935	—	14.935	255	1.108	7.468	4·4	29	66.000	Extract. de lignite et de houille Carrières		
38.955	—	38.955	319	1.125	5.565	3·5	17	212.902	Industr. minière au total		
653.010	15.754	668.764	341	5.429	29.077	15·9	85	2,228.628	2. Industrie.		
649.153	24	649.177	664	9.347	49.937	14·1	75	2,391.410	I. Fer et métaux		
10.012	—	10.012	265	946	3.337	3·6	13	223.600	II. Constr. mécan., électr.		
72.105	1.433	73.538	95	1.145	9.192	12·1	97	99.181	III. Pierre		
53	—	53	22	22	53	1·0	2	—	IV. Bois		
29.503	543	30.046	189	1.039	3.756	5·5	20	214.312	V. Cuir		
4.450	172	4.622	42	350	924	8·9	22	19.292	VI. Textile		
29	—	29	5	6	29	1·2	6	—	VII. Vêtement		
325	38	363	29	54	182	1·8	6	35.600	IX. Alimentation		
18.388	4.831	23.219	124	607	2.580	4·9	21	—	X. Ind. chim.		
1,437.028	22.795	1,459.823	287	3.754	19.998	13·1	70	5,212.023	XI. Bâtiment		
									Industr. au total		
									Industr. par territoire:		
731.086	5.525	736.611	303	3.751	20.461	12·4	68	2,927.394	Budapest		
627.697	15.549	643.246	434	6.340	33.855	14·6	78	2,082.166	Communes limitr. de Budapest		
78.245	1.721	79.966	64	662	2.856	10·3	45	202.463	Autre province		
55.380	1.729	57.109	742	9.614	57.109	13·0	77	—	3. Communication		
1,531.363	24.524	1,555.887	295	3.599	19.208	12·2	65	5,424.925	Total		

ban, és a másodikban: a gép- és villamos-
sági iparban volt a legmozgalmasabb. Az
ipari sztrájkoknak majdnem a fele ebben
a két ipari főcsoportban zajlott le. E két
ipari főcsoporthoz tartozó és a sztrájkok
által érintett telepek 28.990 főnyi munkás-
létszáma mellett, valamint a sztrájkolók és
szünetelők 16.469 főnyi száma, az általuk
elvesztett 246.384 munkanap és 1.317.941
pengő bérveszteség mellett a többi ipari fő-
csoportok hasonló természetű adatai való-
sággal eltörpülnek. A nehézipari sztrájkok
nemcsak terjedelem, de tartam tekintetében
is súlyosabb jellegűek voltak, mert éppen
az a 14 sztrájk, melyekben a sztrájkolók
túlnyomó többsége (12.322) vett részt,

két hét és egy hónap közötti időközben
nyert csak befejezést.

A többi ipari főcsoport közül a faipar
emelkedik ki élénk sztrájkmozgalmaival,
melyek során a szünetelők 9.158 munkana-
pot és 73.538 pengőnyi bérveszteséget szen-
vedtek. Ebben az ipari főcsoportban a leg-
magasabb az egy szünetelőre eső bérveszte-
ség: 97 pengő.

Mozgalmas sztrájkélet volt még a textil-,
az építő-, végül a ruházati ipari főcsoport-
hoz tartozó üzemekben. Építőipari sztrájk
az előző esztendőben csupán 1 volt, össze-
sen 38 szünetelővel. Az 1927. évi fölpezsdült
sztrájkkedv annak a folyamánya, hogy
1927-ben az építőipar erősen nekilendült.
Az ipari sztrájkok folytán elmaradt terme-

4. A sztrájkok eredménye.

Résultat des grèves.

Foglalkozási csoport, terület <i>Groupes de professions, territoire</i>	A sztrájkok <i>Grèves</i>	A sztrájkoló munkások <i>Grévistes</i>	A teljes			A részleges			A sikertelenül		
			<i>G r é v e s</i>								
			sikerrel — <i>ayant eu un succès</i>						n'ayant pas eu de succès		
			<i>c o m p l e t</i>			<i>p a r t i e l</i>					
			<i>v é g z ó d o t t</i>								
száma <i>n o m b r e</i>	sztrájkok száma <i>nombre des grèves</i>	sztrájkokban a sztrájkolók száma <i>grévistes y ayant pris part</i>	össz. total		sztrájkok száma <i>nombre des grèves</i>	sztrájkokban a sztrájkolók száma <i>grévistes y ayant pris part</i>		sztrájkok száma <i>nombre des grèves</i>	sztrájkokban a sztrájkolók száma <i>grévistes y ayant pris part</i>		
			össz. total	0/0		össz. total	0/0		össz. total	0/0	
1. Bányászat és kohászat <i>Mines et hauts fourneaux</i>											
Barna- és kőszénbányászat <i>Extraction de lignite et de houille</i>	5	1.723	—	—	—	2	309	17.9	3	1.414	82.1
Kőbányászat — <i>Carières</i>	2	509	—	—	—	—	—	—	2	509	100.0
Bányászat összesen <i>Industrie minière au total</i>	7	2.232	—	—	—	2	309	13.8	5	1.923	86.2
2. Ipar — Industrie											
I. Vas- és fémipar — <i>Fer et métaux</i>	23	7.049	1	229	3.2	12	6.380	90.5	10	440	6.3
II. Gép- és vill.-ipar <i>Constr. mécan., élect.</i>	13	8.630	1	215	2.5	9	8.226	95.3	3	189	2.2
III. Kő — <i>Pierre</i>	3	795	—	—	—	3	795	100.0	—	—	—
IV. Fa — <i>Bois</i>	8	723	1	72	10.0	7	651	90.0	—	—	—
V. Bőr — <i>Cuir</i>	1	22	—	—	—	—	—	—	1	22	100.0
VI. Fonó — <i>Textile</i>	8	1.480	1	205	13.8	4	879	59.4	3	396	26.8
VII. Ruházati — <i>Vêtement</i>	5	202	1	11	5.4	1	36	17.8	3	155	76.8
IX. Élelmezés — <i>Alimentation</i>	1	5	—	—	—	—	—	—	1	5	100.0
X. Vegyészeti — <i>Ind. chimique</i>	2	49	—	—	—	1	24	49.0	1	25	51.0
XI. Építőipar — <i>Bâtiment</i>	9	785	1	140	17.8	3	184	23.4	5	461	58.8
Ipar összesen <i>Industrie au total</i>	73	19.740	6	872	4.4	40	17.175	87.0	27	1.693	8.6
Ipar terület szerint <i>Industries par territoire</i>											
Budapest — <i>Budapest</i>	36	10.572	2	212	2.0	20	9.455	89.4	14	905	8.6
Bpest környéki községek <i>Communes limitr. de Bpest</i>	19	7.455	1	229	3.1	10	6.626	88.9	8	600	8.0
Egyéb vidék — <i>Autre province</i>	18	1.713	3	431	25.1	10	1.094	63.9	5	188	11.0
3. Közlekedés — Voies de communicat.	1	710	—	—	—	—	—	—	1	710	100.0
Mindössze — Total	81	22.682	6	872	3.8	42	17.484	77.1	33	4.326	19.1

lés kiszámított értéke 5,212.023 pengő, amiből a nehézipari sztrájkok következtében elmaradt termelés értékére az oroszlánrész: 4,620.038 pengő esik.

Az ipari sztrájkok túlnyomó részében és a sztrájkolók nagy többségénél részleges sikerrel zárultak, de 10%-nál nagyobb béremelést a sztrájkolóknak csak 3.8%-a ért

el, 20%-nál nagyobb béremeléssel csak az építőiparban és még a gép- és villamossági iparban találkozunk, azonban a sztrájkolók igen jelentéktelen kis számánál (63).

A fővárosi autótaxisoffőrök 7—14 napig tartó teljesen sikertelenül végződött sztrájkja az egyetlen 1927. évi közlekedési sztrájk, melyben összesen 742 szünetelő vett

5. Kizárások és sztrájkok összesen.

Lock-outs et grèves au total.

Foglalkozási főcsoport Groupes de professions	A munkaviszályok — <i>Conflicts du travail</i>		A munkaviszályok által érintett telepek — <i>Établissements affectés par eux</i>		Az érintett telepeken a munkaviszály ki-törése napján alkalmazott munkások — <i>Ouvriers y employés le jour du commencement du conflit du travail</i>		A munkaviszály tartama alatt az összes szünetelők száma — <i>Nombre, pendant le conflit du travail, de tous les ouvriers ayant cessé le travail</i>		Ebből kénytelenségből nem dolgozó — <i>Dont ébriens involontaires</i>		Az összes szünetelők az alkalmazott munkások %-ában — <i>Tous les ouvriers ayant cessé le travail en % des ouvriers employés</i>		Az összes szünetelők által elvesztett — <i>par tous les ouvriers ayant cessé le travail</i>		Ebből a kénytelenségből nem dolgozó által elvesztett — <i>par l. ébriens involontaires</i>		Átlag esett — <i>Proportion moyenne pour</i>		A munkaviszály folytán elmaradt termelés értéke pengőben — <i>Production manquée à cause des conflicts du travail, en pengős</i>	
	száma — nombre										munkanap. száma		munkabér-összege pengőben		szünetelő — <i>des ouvriers ayant cessé le travail</i>		egy munkaviszályra — <i>1 conflit du travail</i>			
															egy szünetelőre — <i>1 ouvrier ayant cessé le travail</i>					
1. Kizárások összesen <i>Lock-outs au total</i> . . .	3	6	1198	890	625	74.8	3413	15520	753	2470	297	1138	5173	3.8	17	80720				
Ebből — <i>Dont</i> :																				
I. Vas- és fémipar <i>Fer et métaux</i> . . .	1	4	129	74	—	57.4	870	4092	—	—	74	870	4092	11.8	55	10720				
II. Gép- és vill. ipar <i>Industrie des machines et de l'électricité</i> . . .	1	1	341	88	21	25.8	1771	8789	189	563	88	1771	8789	20.1	100	50000				
VI. Fonó- és szövőipar <i>Ind. du textile</i> . . .	1	1	728	728	604	100.0	772	2639	564	1907	728	772	2639	1.0	4	20000				
2. Sztrájkok összesen <i>Grèves au total</i> . . .	81	141	40690	23913	1231	58.8	291528	1555887	6136	24524	295	3599	19208	12.2	65	5424925				
Munkaviszályok összesen <i>Conflicts du travail au tot.</i>	84	147	41888	24803	1856	59.2	294941	1571407	6889	26994	295	3511	18707	11.9	63	5505645				

részt, kiknek 9.614 munkanap és 57.109 pengő bérveszteségük volt, úgyhogy minden szünetelő 77 pengő bérveszteséggel fizette meg az eredménytelenül végződő küzdelmet.

Az ipari sztrájkoknál csaknem kivétel nélkül bérjavítás elérése volt a harc célja s

mindössze 661 munkás lépett fel hatalmi követeléssel, de e mellett egyúttal béreme lést is követeltek. A hatalmi követelést a munkaadók 345 munkással szemben megtagadták, 316 munkással szemben pedig teljesítették- s közülük 36 munkás még részleges bérjavítást is kapott.

6. A bányászati sztrájkokban résztvevő munkások száma munkanemek szerint.

Nombre des ouvriers ayant pris part aux grèves minières, suivant le genre de travail.

Munkáscsoport Groupes d'ouvriers	Vájólók (hévérék) Mineurs de fond		Szállítók Transporteurs		Takarítók Nettoyeurs		Egyéb férfimunkások Autres ouvriers		Női munkások Ouvrières		Mindössze Total
	össz. total	0/0	össz. total	0/0	össz. total	0/0	össz. total	0/0	össz. total	0/0	
Az érintett telepeken alkalmazott munkások — <i>Ouvriers employés dans les établissements en grève</i>	1.654	44.8	744	20.1	133	3.6	1.104	29.9	58	1.6	3.693
A sztrájkoló munkások <i>Ouvriers en grève</i>	1.045	46.8	544	24.4	86	3.9	529	23.7	28	1.2	2.232

7. A sztrájkok eredménye a sztrájkok tartama szerint.

Résultat des grèves, suivant la durée de celles-ci.

Foglalkozási csoport, a sztrájkok tartama <i>Groupes de professions, durée des grèves</i>	A teljes sikerű <i>Grèves ayant eu un succès complet</i>			A részleges sikerű <i>Grèves ayant eu un succès partiel</i>			A sikertelen <i>Grèves n'ayant pas eu de succès</i>			A z ö s s z e s <i>Total des</i>				
	sztrájkok un succès complet	sztrájkokban résztvevő sztrájkolók grévistés y ayant pris part	sztrájkok un succès partiel	sztrájkokban résztvevő sztrájkolók grévistés y ayant pris part	sztrájkok succès	sztrájkokban résztvevő sztrájkolók grévistés y ayant pris part	sztrájkok grèves	sztrájkokban résztvevő sztrájkolók grévistés y ayant pris part	száma nombre	szám sz. nombre	%	száma nombre	szám sz. nombre	%
Bányászat és kohászat <i>Mines et hauts fourneaux</i>														
2—6 nap — <i>jours</i>	—	—	—	2	309	16·4	3	1.574	83·6	5	1.883	100·0		
7—14 " — "	—	—	—	—	—	—	2	349	100·0	2	349	100·0		
Összesen — <i>Total</i>	—	—	—	2	309	13·8	5	1.923	86·2	7	2.232	100·0		
Ipar — Industrie														
1 nap — <i>jours</i>	—	—	—	3	102	50·8	4	99	49·2	7	201	100·0		
2—6 nap — <i>jours</i>	3	445	13·7	14	1.979	60·8	12	830	25·5	29	3.254	100·0		
7—14 " — "	2	212	6·6	9	2.619	81·0	6	402	12·4	17	3.233	100·0		
15 nap — 1 hónap <i>15 jours — 1 mois</i>	1	215	1·7	13	12.373	95·5	5	362	2·8	19	12.950	100·0		
1—2 hónap — <i>mois</i>	—	—	—	1	102	100·0	—	—	—	1	102	100·0		
Összesen — <i>Total</i>	6	872	4·4	40	17.175	87·0	27	1.693	8·6	73	19.740	100·0		
Közlekedés <i>Voies de communicat.</i>														
7—14 nap — <i>jours</i>	—	—	—	—	—	—	1	710	100·0	1	710	100·0		
Mindössze — Total	6	872	3·8	42	17.484	77·1	33	4.326	19·1	81	22.682	100·0		

8. A sztrájkolók által elért munkabéremelés.

Augmentation de salaire obtenue par les grévistes.

Foglalkozási csoport <i>Groupes de professions</i>	Grèves	Grévistes	A été obtenu une augmentation de salaire											
			Munkabéremelést követelt ayant exigé une augment. de salaire		10% ¹⁾ -nál kisebb de moins de 10%		10—20%-os de 10 à 20%		több mint 20% ¹⁾ -os de plus de 20%					
					munkabéremeléssel végződött									
			sztrájkban	sztrájkoló	sztrájkoló grévistes		sztrájkoló grévistes		sztrájkoló grévistes					
szám sz. nombre	% ¹⁾	szám sz. nombre	% ¹⁾	szám sz. nombre	% ¹⁾	szám sz. nombre	% ¹⁾							
Bányászat és kohászat <i>Mines et hauts fourneaux</i>														
Barna- és kőszénbányászat — <i>Extraction de lignite et de houille</i>	3	1.531	265	17·3	—	—	—	—						
Kőbányászat — <i>Carrières</i>	1	443	—	—	—	—	—	—						
Bányászat össz. — Industr. minière au total	4	1.974	265	13·4	—	—	—	—						
Ipar — Industrie														
I. Vas- és fémipar — <i>Fer et métaux</i>	20	6.748	6.246	92·8	51	0·7	—	—						
II. Gép- és vill. ipar — <i>Construct. mécanique et électricité</i>	15	8.660	8.113	93·7	98	1·1	43	0·5						
III. Kő-, agyag- és üvepipar — <i>Pierre, céramique, verreries</i>	2	765	580	75·8	—	—	—	—						
IV. Fa- és csontipar — <i>Bois et os</i>	8	716	416	66·5	240	33·5	—	—						
VI. Fonó- és szövőipar — <i>Textile</i>	5	1.224	828	67·6	205	16·7	—	—						
VII. Ruházati ipar — <i>Vêtement</i>	11	199	11	5·5	38	19·1	—	—						
IX. Élelmezési ipar — <i>Alimentation</i>	2	5	—	—	—	—	—	—						
X. Vegyészeti ipar — <i>Ind. chimique</i>	2	49	—	—	—	—	—	—						
XI. Építőipar — <i>Bâtiment</i>	13	785	208	26·5	39	5·0	20	2·6						
Ipar összesen — Industries au total	78	19.151	16.462	86·0	671	3·5	63	0·3						

¹⁾ A munkabérrel elégedetlenkedő munkások számához viszonyítva. — *Par rapport au nombre des ouvriers mécontents du salaire.*

2. Kizárások.

A nehézipar és textilipar körében lejátszó bérharcok az 1927. évben három kizáráshoz is vezettek, melyek következtében a kizárt munkások 3.413 munkanapot

és 15.520 pengő munkabért veszítettek. A 3 kizárással — a munkaadók szempontjából — egy teljes, egy részleges sikerrel, egy pedig sikertelenül végződött.

M. S. dr.

Munkaviszályok Németországban az 1927. évben.

Conflicts du travail en Allemagne (1927).

A „Reichsarbeitsblatt“ füzetek negyedévenként számolnak be a németországi munkaviszálystatisztikai adatokról. E közlemények alapján az 1927. évi németországi munkaviszályok főbb adatairól és a munkaviszályok negyedévenkénti hullámzásáról módunkban van áttekintéssel szolgálni.

A munkaviszályok jelentőségét leghelyesebb az elvesztett munkanapok számával mérlegelni. Erre az alapra helyezkedve 1927-ben Németországban a munkásmozgalmak fokozatos és állandó erősödését tapasztaljuk. Ha azonban a sztrájkok és kizárások folytán elvesztett munkanapok számának az alakulását külön-külön vizsgáljuk, azok intenzitásának egymást keresztező tendenciáját olvashatjuk ki. Amíg ugyanis a sztrájkok folytán elvesztett munkanapok száma az év első felében emelkedő, a másodikban pedig csökkenő irányt vett, addig a kizárások folytán elvesztett munkanapok számánál éppen fordított volt a helyzet.

Az első negyedévben a legkiemelkedőbb jelentőségű sztrájkok, valamint az összes kizárások a gépiparban, textiliparban, ruházati iparban és sztrájkok még a kő- és földiparban fordultak elő. Ezek a harcok különösen a munkaidő kérdése körül folytak, kivált a gépipar kizárásainál. A sztrájkoknak, de a kizárásoknak is túlnyomó része teljes sikerrel járt.

A második negyedévben az előtérbe nyomuló bérmozgalmak háttérbe szorították a munkaidő

kérdését. Az első negyedévben ugyanis csak 9.380 munkás lépett béremelés hangoztatásával sztrájkba, míg a második negyedévben már 56.098. Legfőképpen a textiliparban, a kő- és földiparban, továbbá még a faiparban, végül a gépipar, közlekedés és építőipar körében voltak kiemelkedők a munkaviszályok. A sztrájkok nagy része teljes sikerrel zárult, a kizárások azonban eredménytelenséggel, legföljebb részleges eredménnyel végződtek.

A harmadik negyedévben a sztrájkmozgalom visszahanyatlott, de a kizárások annál erőteljesebb mértéket öltöttek. A sztrájkok ebben a negyedévben is kivált a textil-, gép-, továbbá még a vas- és élelmezési s. é. vezetői cikkek iparát érintették. A kizárások a vasiparban a munkaidőkérdések, a textiliparban pedig bérkülönbségek miatt támadtak. A textiliparban a munkaadók részéről nem vezettek eredményre.

Az utolsó negyedévben a sztrájkok főleg bérharcok voltak és különösen az élelmezési vezetői cikkek iparát (a dohánygyártást több mint 223.000 elvesztett munkanappal), a bányászatot (198.000 elvesztett munkanappal) sújtották, továbbá még az építő-, fa- és textilipart is. Kizárások majdnem teljes egészükben a dohányipar körében zajlottak le. Úgy a sztrájkok, mint a kizárások az utolsó negyedévben legnagyobbbrészt részleges sikerrel zárultak.

Munkaviszályok Németországban az 1927. év folyamán. (Előzetes adatok.)

R é s z l e t e z é s	1 9 2 7				1927. évi összesen
	I.	II.	III.	IV.	
	n e g y e d é v i				
A sztrájkok	87	246	174	167	674
A kizárások	7	28	13	48	96
Az összes munkaviszályok	94	274	187	215	770
A sztrájk	239	3.889	870	1.926	6.924
A kizárás	777	442	197	502	1.918
A munkaviszály	1.016	4.331	1.067	2.428	8.842
A sztrájkoló	16.195	58.770	36.304	76.418	187.687
A kizárt	116.373	37.100	25.150	34.988	213.611
A munkaviszályokban részt vett	132.568	95.870	61.454	111.406	401.298
A sztrájkok	263.028	812.518	691.841	675.307	2.442.694
A kizárások	778.164	273.298	487.307	637.373	2.176.142
A munkaviszályok	1.041.192	1.085.816	1.179.148	1.312.680	4.618.836

Lakóházépítkezés az 1928. év I. negyedében. (Előzetes eredmények.)

*Construction d'habitations en Hongrie, 1er trimestre de 1928.
(Résultats préliminaires).*

Résumé. Quoique au 1er trimestre de 1928 l'accroissement net des habitations, logements et chambres ait bien dépassé celui de la période correspondante de l'année dernière, toutefois il est probable que la construction sera moins intense dans le reste de l'année, car les nouveaux logements n'ont pu être loués qu'au-dessous du prix primitivement calculé, la plupart des locaux à magasin n'ont pas encore trouvé de preneur et les conditions de crédit de construction se sont aggravées depuis 1927.

*

A lakóházépítkezés negyedévenkénti előzetes eredményeinek közlésénél eltérünk az eddig követett módszertől és az 1928. évi I. negyedévtől kezdődően csak a termelés tiszta szaporulatáról fogunk egy tömör, de mégis könnyen áttekinthető táblázaton tájé-

koztatót nyújtani. A nehézkesen megindult adatgyűjtés most már a rendes kerékvágásba került, ennél fogva a részletes évi eredmények ezentúl minden késedelem nélkül közölhetők lesznek. A negyedévi adatok közlésének főcélja, hogy a lakóházépítkezés szociális és gazdasági szempontból legfontosabb eredményeiről, az új építkezések és lebontások figyelembevételével kiszámított nyereségről, vagyis a lakás-termelés negyedévi mérlegéről szolgáljon idejekorán való tudósítással.

Az első negyedévben jóval tekintélyesebb a lakóházak, lakások és lakoszobák tiszta szaporulata, mint az előző év első negyedében. Vannak azonban jelek, melyek arra engednek következtetni, hogy a lakóháztermelésnek a múlt évben tapasztalt állandóan erősödő üteme az idén lassúbb

A lakóházépítkezési tevékenység előzetes eredményei.

Résultats préliminaires de la construction d'habitations.

1928. I. negyedén " " trimestre		Törvényhatósági jogú városok Villes municip.		Rendezett tanácsú városok Villes à conseil organisés		10.000 léleknél népesebb községek Communes de plus de 10000 habitants		Budapestet környező 10.000 lelki n aluli községek — Communes de moins de 10000 habit. aux envir. de Budapest		Mindössze Total général		Nagy-Budapest Grand-Budapest		Budapest székes-főváros Ville de Budapest				
		szám szerint nombre	%	szám szerint nombre	%	szám szerint nombre	%	szám szerint nombre	%	szám szerint nombre	%	sz. szerint nombre	%	sz. szerint nombre	%	sz. szerint nombre	%	
Lakóházak Habitations	355 20.0		724 41.0		543 30.7		146 8.3		1.768 100.0		888 52.0		134 7.6					
Lakások Logements	1.688 52.6		826 25.7		547 17.1		147 4.6		3.208 100.0		2.213 69.0		1.379 43.0					
Lakoszobák Chambres	3.668 61.3		1.337 22.3		771 12.9		211 3.5		5.987 100.0		4.390 73.3		3.128 52.2					
Az újonnan keletkezett Nouveaux	Lakáskategóriák Catégories de logements		sz. szerint nombre	%	sz. szerint nombre	%	sz. szerint nombre	%	sz. szerint nombre	%	sz. szerint nombre	%	sz. szerint nombre	%	sz. szerint nombre	%	sz. szerint nombre	%
	1 szobás — chambre	526	29.6	511	57.5	422	70.3	103	67.3	1.562	45.7	905	39.3	344	23.9			
	2 " " "	717	40.3	271	30.6	130	21.7	33	21.6	1.151	33.6	837	36.5	624	43.4			
	3 " " "	354	19.9	65	7.3	31	5.1	14	9.2	464	13.6	369	16.0	312	21.8			
	4 " " "	124	7.0	31	3.5	13	2.2	—	—	168	4.9	127	5.5	104	7.2			
	5 " " "	36	2.0	7	0.8	3	0.5	2	1.3	48	1.4	40	1.7	31	2.2			
	6 v. több — 6 chamb. ou plus	23	1.2	3	0.3	1	0.2	1	0.6	28	0.8	24	1.0	22	1.5			
	összes — total	1.780	100.0	888	100.0	600	100.0	153	100.0	3.421	100.0	2.302	100.4	1.437	100.0			
	fürdőszobák — cham- bres de bain	991	55.7	98	11.0	19	3.2	7	4.1	1.115	32.6	985	42.8	907	63.1			
	cseléd-szobák — cham- bres de domestique .	679	38.1	58	6.5	12	2.0	3	2.0	752	22.0	679	29.5	628	43.7			

lesz, vagy visszaesések is fognak mutatkozni. Különösen a fővárosi bérházépítők ugyanis az új lakásokat az eredetileg kalkulációba vett áron alul tudták csak bérbeadni; az üzlethelyiségek nagy része pedig még így is kiadatlan. Az építkezési hitelfeltételek is szigorúbbak, mint az előző év e szakában. Az 1928. év első felében — hitelt érdemlő magánforrások szerint —

csaknem egyharmaddal kevesebb téglafogyott el a fővárosi építkezéseknél, mint a múlt év első felében. Ez a megcsökkent téglafogyasztás a központi Statisztikai Hivatal adatainál csak a további negyedévek eredményeinél lesz észlelhető, mert a Hivatal csak a már fölépített lakóházakról gyűjt adatokat.

© MEZŐGAZDASÁG ©

A mezőgazdasági termelés színvonala Magyarországon a néprajzi és népsűrűségi viszonyok alapján.

Le niveau de la production agricole de Hongrie, sur la base de la situation ethnographique et de la densité de la population.

Résumé. L'auteur expose, au moyen d'une nouvelle méthode de géographie économique et statistique, les grandes différences qui se présentent, pour le niveau de la production agricole, dans les différentes parties de la Hongrie. Examinant à fond la répartition par régions du niveau de la production, il arrive à cette conclusion que la situation des nationalités, ainsi que la densité et le degré de civilisation de la population, influent à celui-là plus que les conditions créées par la nature, et que le passé historique de la population et ses vieilles habitudes y ont également une grande part. Il prouve numériquement que c'est dans l'Ouest du pays que, sans considération pour les conditions naturelles et ethniques, le niveau de la production est le plus élevé; dans le Centre, il dépend du passé historique de la population; dans l'Est, c'est la situation ethnique qui est décisive à cet égard. Puis il démontre, à l'aide de sa méthode précise, qu'en terre hongroise ce sont les Roumains qui ont le moins d'aptitude agricole et que dans la Transylvanie les Székelys et les Saxons leurs sont incomparablement supérieurs au point de vue du niveau de la production agricole. Les régions où le rendement agricole est le moins bon sont celles à majorité roumaine. L'article est illustré de cartes confectionnées d'après de nouvelles méthodes.

nagy különbségeket mutatnának a mezőgazdasági termelés színvonalában, mint Magyarország. Ennek okai közül egyik-másik elég kézenfekvő: mint medenceállam a legkülönbözőbb klimatikus feltételeket nyújtja a mezőgazdasági termelésnek. A klimatikus különbségek alapján azonban csak egyes termények termelési színvonalának különbségei magyarázhatók meg, mert hiszen egyes gazdasági terményeknek általában a melegebb alföldek, de másoknak inkább a csapadékosabb, kiegyenlítettebb klímájú hegyvidékek felelnek meg legjobban. Mégis azt tapasztaljuk, ha az egyes termények termésátlagainak színvonalát térképre visszük, hogy még olyan gazdasági növények termelési színvonala is jobb a hegyvidékek apró kis medencéiben, amelyeknek általában az Alföld éghajlata megfelelőbb. Így pl. a búza legjobb termésátlagai nem az Alföldön vannak, hanem Sopron, Brassó körül, meg a Vág völgyében, holott az Alföldön egyes vidékek szántóinak 60%-a is búzával van bevetve. Az ilyen *termésátlagtérképek* a legnagyobb szabálytalanságot mutatják; helyenkint a hegyvidékek termésátlagai jobbak, mint az alföldeké, más terményeknél meg fordítva. Általában azonban fel kell tennie mindenki előtt, hogy az ország nyugati felének termelési színvonala majdnem minden terményben, magasabb s hogy az Alföld termelési színvonala is nagyon különböző egyes tájai szerint. Feltűnik az is az ilyen térképen, hogy azonos éghajlati feltételek mellett is más és más színvona-

Talán egyetlen más állam sincsen Európában, amelynek egyes tájai olyan

lat képviselnek egyes tájaink, pl. a két Felvidék. Világos tehát, hogy itt az éghajlati tényezőkön kívül más, *rejtett termelési tényezőknek* is szerepelniök kell.

Ezek között a tényezők között nem kis szerepet kell tulajdonítanunk a *birtok-kategóriák* eloszlásának is. Köztudomású, hogy a nagybirtokok, középbirtokok és kisbirtokok különböző termelési színvonalat jelentenek. A termésátlagok térképe azonban olyan termelési színvonal-eloszlásra vall, hogy ez nem kongruens a birtok-kategóriák eloszlásával sem. Tehát még más tényezőknek is lenniök kell, amelyek a termelés színvonalát erősen befolyásolják.

Évek sora óta vizsgálom hazánk gazdasági földrajzi viszonyait, vagyis a *gazdasági élet és a természeti tényezők összefüggését*, s különösen súlyt kellett fektetnem a mezőgazdasági termelés földrajzi tényezőinek felderítésére. Már hazánk gazdasági földrajzának megírása alkalmával is feltűnt, hogy *termésátlagaink színvonalának megoszlása nem magyarázható meg tisztán a természeti adottságokból*. Feltűnt az is, hogy nagyjából *négy különböző terület* jellelhető meg hazánkban a termelési színvonal szempontjából. Egyik az ország *nyugati fele*, a legmagasabb termelési színvonallal, a másik a *Délvidék* (a Bácska és Bánság), majdnem ugyanolyan magas színvonallal, harmadik az *Alföld középső vidéke* lényegesen alacsonyabb nívóval és végül a negyedik az *ország keleti része*, Erdély, ennek peremvidékei, valamint az Alföld keleti szegélye is, majdnem azt mondhatnánk, hogy a mai oláh államhatárokig, s ugyancsak idetartozik ehhez a területhez az Északkeleti Felvidék is. Ez a *termelési színvonal-megoszlás* kézenfekvővé tette, hogy az ország *néprajzi, népsűrűségi és történelmi viszonyaival* való összefüggéseket kell vizsgálat tárgyává tennünk.

Már Magyarország gazdaságföldrajza című munkámban reámutattam arra a gondolatra, hogy a *magyar mezőgazdasági népesség különböző történelmi multja alapján nem azonos értékű az ország minden tájában*. Reámutattam arra, hogy *mezőgazdasági népességünk különböző eredetű* és hogy úgy mondjam, *különböző „korú” a mezőgazdasági műveltsége*. Az ország nyugati felét egy megszakítatlan multú mezőgazdasági népesség lakja; ezen a területen a mezőgazdasági kultúra zavartalanul folyik talán a rómaiak kora óta. Hiszen tudott dolog, hogy a honfoglaló

magyarság a Dunántúl még Pannónia korából származó mezőgazdaságot talált. A történelmi sors is jobban megkímélte ezt a területet, s így a mezőgazdasági kultúra sohasem szakadt meg sem a földön, sem a nép foglalkozásában. Mindkettő nagyon fontos tényező! Ezzel szemben egészen más történelmi sorsa van az ország többi részei mezőgazdasági kultúrájának. Ezeknek a tájaknak mezőgazdasági népessége *háromféle eredetű*. Az Alföld középső vidékeit az a magyar mezőgazdasági elem lakja, amely a török hódoltság előtt már hosszú századokon át folytatott aránylag magas színvonalú mezőgazdasági termelést, de amelynek mezőgazdasági folytonosságát a török hódoltság nagymértékben megszakította, s földművelőből majdnem teljesen *szilajpásztorrá* tette. De megszakította a török hódoltság az Alföld *földjének* mezőgazdasági folytonosságát is. Ennek a földművelő elemnek valóban újból foglalkozást kellett változtatni a hódoltság megszűnése után. Földművelő multja tehát nem olyan zavartalan, mint az ország nyugati felé.

Ezzel szemben a Magyar Délvidék lakossága mezőgazdasági multja megszakítás nélkül való. A hódoltság után ide betelepített svábok, vallonok, olaszok, franciák magasabb mezőgazdasági műveltséget hoztak magukkal Nyugat-Európából s itt sem folytattak még századokig tartó szilajpásztorokodást, mint az Alföld közepének magyarsága. Természetes, hogy mezőgazdasági színvonala is magasabb tehát.

Végül az ország keleti és északkeleti fele megint más eredetű és korú mezőgazdasági népességet hordoz. Az oláh, rutén, részben a keleti tótok is eredetileg *havasi pásztorok*, akik csak a síkságokra való leérkezésük után léptek be a középeurópai értelemben vett mezőgazdasági kultúrába. Valójában ma is idegenül mozognak ezen a területen, lelkükben ma is inkább havasi pásztorok, s csak kevés generációjuk földművelő.

Végeredményben az ország mezőgazdasági népességének különböző eredetű és korú elemei *együttal majdnem különböző nemzetiségeket* is képviselnek, s majdnem az ország népsűrűségi viszonyaival is kongruenciát mutatnak.

Mindezek alapján közeli volt az a feltevés, hogy hazánkban a mezőgazdasági termelés színvonala, meg a nemzetiségi és népsűrűségi viszonyok valami kapcsolatban vannak egymással, amelyet *megfelelő módszer* megtalálásával fel lehet deríteni.

Tulajdonképen földrajzi és nem statisztikai munkát végeztem, amikor ezeket a vizsgálatokat megkezdtem. A geográfus munkája, szerény véleményem szerint, ott válik el a statisztikusétól, amikor a statisztikus által összegyűjtött, s talán térbelileg és esetleg időbelileg is rendezett anyag térbeli és időbeli eloszlásának más földfelszíni tényektől való függésére, más földfelszíni tényekkel való oksági kapcsolataira mutat rá, azaz amikor szintetizál, az életet, vagy legalább egyes tényezőinek összefüggéseit vizsgálja. Bármennyire statisztikai anyaggal is dolgozunk, már mód-szerűnk sem statisztikai valójában, mert nem a tényeket jellemző mennyiségi adatok konstruálása a célunk, hanem a tények összefüggésének számszerű adatait keressük. Azt mondhatnám, hogy a geográfus sohasem dolgozik, ha igazán geográfus, abszolút számokkal, mindig csak szintetizált és relatív értékmérő adatokkal. Viszont a gazdasági geográfus a legkevésbé nélkülözheti a statisztikus anyaggyűjtő és statisztikai módszerekkel feldolgozott munkáját, mert amilyen szilárd alapja a gazdasági geográfusnak az ember gazdasági jelenségeinek színteréül tekintett földfelszín, a természet, éppen olyan szilárd alapja munkásságának az ember gazdasági jelenségeit mérő statisztikai anyag is. Ezek nélkül csak tisztán kvalitatív, tehát másodrendű munkát végezhetne a gazdasági geográfus s ok és okozati összefüggésekre alig mutathatna reá bizonyíthatólag.

Mielőtt a vizsgálataimban alkalmazott földrajzi-statisztikai módszerre rátérnék, valamit szólanom kell még arról is, hogy vajjon a geográfus valójában reá tud-e mutatni kauzális összefüggésekre, még a legmegfelelőbb statisztikai anyag birtokában is? Válaszom csak tagadó lehet s megokolása a következő. A földfelszín gazdasági jelenségei, mint minden más földrajzi jelenségek nem tisztán fizikai jelenségek, mert nem elszigetelten működő ok következtében állanak be. Így számszerűleg, kizárólagossággal nem is mérhetők. Az ok mértékével többnyire nem áll egyenes arányban az okozat mértéke. És pedig azért, mert nem egy elszigetelten ható ok működött közre az okozat létrehozásában, hanem az okok együttese. Ezek között csak egyesek mérhető fizikai tényezők, a többiek esetleg számszerűleg, statisztikailag nem mérhető emberi tényezők, vagy

más tájak relatív hatásai. Még a fizikai tényezők sem abban a formában vehetők fel statisztikailag, amelyben azok mértékére a geográfusnak szüksége volna, t. i. összhatásaikban, hanem csak egyenkint, mint csapadék, hőmérséklet, stb. Mindezek alapján a geográfus még a legmegfelelőbb statisztikai anyag birtokában sem tud tiszta kauzális, tehát kizárólagos összefüggésekre reámutatni, hanem csak funkcionális kapcsolatokra, az okozat létrehozásában közreműködő okok egyikére, vagy másikára, esetleg több ilyen ok együtthatására, de sohasem valamennyire.

Mindezeket kénytelen voltam előrebocsátani annak igazolására, hogy vizsgálataim sem fejtik meg a felvetett problémát, amely bár földrajzi, de éppen ezért végső fokig megfejthetetlen. A geográfus arra van hivatva, hogy a részlettudományok (nagyobbára analitikus tudományok) eredményeinek áttekintéséből megérezze a szintetikus problémákat, és annyit, amennyit földrajzi módszerekkel lehetséges, fel is derítsen belőlük, s mutasson reá azokra az analízisbeli hiányokra, amelyeket még más tudományoknak kell anyaggyűjtéssel pótolni.

Magam sem tudom hiánytalanul megfejteni a felvetett problémát, csak reámutatok egyes összefüggésekre.

Mindenekelőtt a módszer helyes megválasztásán múlik, hogy egy-egy felvetett problémát mennyire tudunk megközelíteni.

A statisztikustól azt kívánja a geográfus, hogy lehetőleg kicsi és természeti viszonyaiban homogén téregységekről szolgáltatson számára, amennyire lehetséges, hosszabb időszakot felölelő anyagot. Magyarország gazdaságföldrajzi vizsgálásának egyik legnagyobb akadályja, hogy a gazdasági anyagot csak nagy és semmiképen sem homogén területegységekre, hanem megyékre vonatkoztatva kapja meg a statisztikustól. Szerencsére rendelkezésemre állt egy kéziratot hivatalos statisztikai anyag, amely 1911—15. évekre jársonkint közli a hat főterménynek az összes bevetett területekhez való arányát és a termésátlagokat. Ebből azonban hiába konstruáljuk meg terményenkint a termésátlagok térképét, mert nagyon heterogén képet kapunk, amely alig hozható összefüggésbe valamely földrajzi tényezővel. Vizsgálataim alapjául azt az eljárást választottam,

hogy minden egyes járás minden egyes főterményének termésátlagát viszonyba állítottam százalékosan az illető termény országos termésátlagával. Így ahhoz az előnyhöz jutottam, hogy *ugyanazon területen a legkülönbözőbb természetű, súlyú termények termelési nivóját is összehasonlíthatam egyrészt, másrészt módomban volt egy általános termelési nivót jelző relatív értéket konstruálni a hat főterményből minden járásra*. Az általános termelési nivót jelentő utóbbi *relatív szám* alapján már most módunkban van összehasonlítni az egyes járások termelési színvonalát egymással; az egyes termények relatív termésátlagát jelentő értékkel módunkban van összehasonlítni ugyanazon járás egyes terményeinek termésátlaga magasságát is egymással.

Ennek az eljárásnak nagy előnyei vannak. Egy-egy járás főterményeinek közös számban kifejezett termelési nivója sokkal kevésbé függ a természeti tényezőktől, különösen az éghajlattól, mint egy-egy terményé, mert valószínű, hogyha az illető terület éghajlata kedvezőtlen pl. a búzának, kedvezőbb pl. a zabnak, burgonyának. Így ezek az értékadatok jobban kiküszöbölik a termelési színvonalban benne foglalt éghajlati, talajbeli, stb. *természeti tényezőket*. De kiküszöbölik egy bizonyos mértékben a *birtokkategóriák termelési színvonalát is*, mert a nagybirtokok egyes vidékeken már inkább specializálják termelésüket a legjobban megfelelő növényre, míg a kisbirtokok többnyire igen vegyes termelést folytatnak, hogy a birtokos összes szükségleteit kielégítsék.

Módszeremmel sikerült azt is összehasonlítanom, hogy *mely tájakon melyik termény szolgáltatja relative a legjobb termésátlagokat*, tehát összevetettem ezek termelését az éghajlattal és talajjal is. Azt is ki lehetett mutatnom, hogy mely vidékek azok, amelyek *valóban azt a terményt kultiválják legnagyobb területeken, amelyek tényleg a legjobb termésátlagot szolgáltatják nekik*.

Hogy egy példával világítsam meg eljárásomat, vegyük pl. Baranya vm. *mohácsi járását*. 8·9 q búza termésátlaga (kat. holdankint) az 1911—15-ben az országos termésátlagnak, 7·1-nek 125%-a, a rozsé az országosnak 124, az árpáé 120, a zabé 140, a kukoricáé 121, a burgonyáé 98. Világos, hogy ebben a járásban a legjobb termésátlagokat a zab szolgáltatja, akár azért, mert ennek felel meg leginkább a

klíma és talaj, akár azért, mert ennek termelése a legintenzívebb. Mivel azonban a bevetett szántóknak 32·2%-án termeltek búzát és csak 7·9%-án zabot, ez a járás nem a legjobban megtermő gabonaféléit termeli legnagyobb arányban. Ennek okait azonban jelen előadásomban most nem kereseim.

Az így kapott értékszámokat most ebben a járásban középértékre számítva át, azt kaptam, hogy a mohácsi járás termelési színvonalának jelzőszáma 121, magasabb pl. mint a pécsi járásban, ahol csak 101.

Ezeket a jelzőszámokat röviden *intenzitási jelzőknek* fogom nevezni. Ha ezeket térképre visszük, azonnal fel fog tűnni, hogy a mezőgazdasági népesség eredetével, multjával és a nemzetiségi viszonyokkal igen szoros kapcsolatot mutat térbeli eloszlásuk. Vizsgálataimban ilyen nyersen mégsem akartam az intenzitási jelzőket alkalmazni, mert még valószínűleg nagy szerepük van bennük a *természeti tényezőknek is*. Némi korrekciónak kellett őket alávetnem, amit a következő meg gondolás alapján végeztem el.

Ha valamely területen valamely terménynek nagyon kicsi a vetésterülete, akkor valószínűleg azért termelnek belőle olyan keveset, mert nem felelnek meg neki a *természeti viszonyok*. Az ilyen terményeket tehát kikapcsoltam az illető terület intenzitási jelzőjének számításából, de csak akkor, ha termésátlagai valóban azt mutatták, hogy csak gyengén terem meg. Ha ellenben jó termése van, bennhagytam, mert arra vall, hogy mostoha természeti körülmények között is olyan intenzíven termelik, hogy jó termésátlagai vannak, s a mi célunk éppen a *termelés intenzitásának vizsgálata*.

Ezen az alapon készült I. sz. térképem. Ennek tanulsága szerint a termelési intenzitás nagyon érdekesen oszlik el az ország földjén. *Legmagasabb jelzőszámait* a Kis-Alföldön, a Bácskában és a Bánság nyugati felében, a Dunántúl egyes vidékein és a Barcaságban találjuk. *Átmeneti területek* az Alföld középső vidékei, az Északnyugati Felvidék, valamint az Erdélyi medence középső területei. A *legalacsonyabb* jelzőszámok viszont az Északkeleti Felvidéken és Erdély keleti peremvidékén, meg a Bánság keleti felében vannak. Ha már most ezt a képet összevetjük a *nemzetiségi*

viszonyokkal és azzal, amit az ország mezőgazdasági népességének eredetéről, multjáról előbb mint feltételezett termelési tényezőről elmondottam, meglepő eredményekre jutunk. A Kis-Alföld, a Bácska és Erdély középső területei vezetnek a termelés intenzitásában. Mely területek ezek? Azok, amelyeken vagy a legzavartalanabb a termelés multja, mint Kis-Alföldön és a Dunántúl, vagy amelyeken egy magasabb mezőgazdasági műveltséggel megtelepedett lakosság él, mint a Bácskában; végül Erdélyben meglepően összeesik a kép a nemzetiségi térképpel. Legalacsonyabb a termelési színvonal Erdélyben a következő vármegyékben: Fogaras (88% oláh), Hunyad (79%), Kolozs (68%), Szolnok-Doboka (75%).

Ezzel szemben a legmagasabb arányszámokat találjuk a legkisebb arányban oláh lakosságú megyékben, ahol a magyarság és a szászág van többségben, mint Brassó (magyar és német 64%), Csík (magyar 86%), Háromszék (magyar és német 84%), Kis-Küküllő (magyar és német 48%), Maros-Torda (magyar és német 61%), Nagy-Küküllő (magyar és német 54%), végül Szebenben (magyar és német 34%). A magyar etnografikum területén csak Udvarhelynek vannak alacsony jelzőszámai. Legfeltűnőbb azonban az, hogy ezen a térképen élesen elválik egymástól az ország egy magasabb intenzitású nyugati félre és egy nagyon alacsony intenzitású keleti félre. *A két terület éles határvonala csodálatos módon egybeesik a rutén és oláh etnografikumnak az Alföld északi és keleti peremén végigvonuló határvonalával.* Legfeltűnőbb ez Biharban és Temesben. Annál érdekesebb ez, mert a természeti viszonyok ellenére van. Így pl. kétségtelen, hogy Bihar középső dombvidékén lényegesen jobbak a termelés feltételei, mint a nyugati szárazabb, csak nemrégén lecsapolt és erősen szikesedő területein. *Mégis az oláhság elterjedésének nyugati határvonalától nyugatra hirtelen emelkedni látjuk a termelés intenzitását.* Ugyanígy éles határvonalat találunk pl. a ruténség és magyarság között Bereg és Szabolcs határán. Szatmár megye ugyanígy válik el etnografikumával megegyezően egy nyugati és egy keleti félre a termelés intenzitása szempontjából is. Azt sem lehetne állítani, hogy Temes nyugati sík fele és Torontál között a természet terme-

lési tényezői érezhetően változnának, a termelés intenzitása mégis ugrásszerűen változik az oláh nyelvhatáron.

Ha most ezen létképen azt vizsgáljuk, hogy az *Alföldön* hogyan alakul a termelés intenzitása, meggyőződhetünk, hogy az *Alföld ama vidékein a legalacsonyabb, amelyeken a török hódoltság után még hosszú ideig csak pásztorkodással foglalkoztak, s hogy a déli, idegen mezőgazdasági népességgel hamar betelepített vidékein lényegesen kedvezőbb;* Bács-Bodrog élesen válik el Pest megyétől; ezen a határon azonban a termelés természeti föltételei is valóban lényegesen változnak. Ekkora ugrást a természeti tényezők magukban mégsem magyarázhatnak meg. Hogy csak egyetlen példát hozzak a 120—125%-os bácskai jelzőszámról közvetlenül esnek le a szomszédos pestmegyei területek 90-es jelzőszámokra. Hogy ebben nem tisztán a homoktalaj, hanem emberi termelési tényezőknek is van részük, bizonyítja az, hogy a nagyon jó talajú pestmegyei Dunamelléknek, Kalocsa környékének is alacsonyabbak a jelzőszámai, mint a semmivel sem jobb talajú Bácskának. Nagyon érdekes, hogy az egykor kevésbé elmosarasodott és nem homokos, ennek következtében túlnyomóan pásztorrá sohasem vált Csongrád és Csanád termelési intenzitása majdnem olyan magas színvonalú, mint a Bácskácé. Ellenben az egy század előtt még nagyobb részében inkább szilaj pásztor, mint földművelő Kis- és Nagy-Kunság és Hajdu; valamint a termelésbe csak nem régen befogott Nyírség homokja intenzitási jelzőszámai mindenütt alul vannak az országos átlagon, a 100%-on.

Ez a térképem is sok tekintetben megközelíti problémánkat, de mivel módszer tökéletesítésével még közelebb férkőzhettem hozzá, ebből még nem akarok számszerűleg összevetett bizonyító anyagot keresni, s csak általánosságban tájékozódunk rajta. A következőket azonban már leszögezhetjük ennek alapján is. 1. Az ország nyugati és keleti fele között lényegesen nagy különbségek vannak a termelés intenzitásában. 2. Legélesebb a különbség az oláh-magyar nyelvhatár mentén úgy az Alföld keleti peremén, mint Erdélyben a székely-szász és oláh nyelvhatárokon. 3. Az Alföldön a mezőgazdasági népesség multja szerint lehet a termelés intenzitása-

ban több különböző területet elválasztani egymással.

Problémámat más oldalról is megközelíthetjük. A termésátlagok színvonalából ugyanis minden törekvésünk mellett sem tudunk minden zavaró tényezőt kikapcsolni. Különösen nem hasonlíthatjuk össze a fizikai feltételeikben lényegesebben különböző területeket egymással. Tehát igyekeztem egészen durva módszerrel megkülönböztetni az egyes tájak termelési intenzitását. Olyan módszerrel, amely nem érzi annyira a fizikai tényezők hatását. Ezért azt vizsgáltam, hogy az egyes járásokban hány gazdasági főtermény termésátlaga van felül, vagy alul az országoson, a 100%-oson. Az így kapott kép valóban még meglepőbb. Nagyjából az előbbivel egyezik, de helyenként élesebbek a vonalai. Az Északnyugati Felvidéken és a Dunántúl a termelés fizikai tényezőinek elosztó szerepét ismerjük fel inkább, az ország keleti felében azonban kizárólag az etnografikum domborodik ki. A magyar nyelvhatár az Alföld peremén bámulatosan élesen válik el az oláhtól. Szinte járásnyi pontossággal. Ugyanígy az Erdélyi medencében a székely és szász megyék és járások az oláh többségüektől. A természeti tényezőkkel valóban homlokegyenest ellenkezik pl. az, hogy Bihar megye oláhlakta dombvidékein egyetlen főtermény sem éri el az országos termésátlagot, ellenben a székelylakta Csíkban és Háromszékben 2—3 terményé van felül, a szászoklakta Brassóban és Szeben szász járásaiiban 5—6 terményé. Az Alföld jól megkülönböztethető két részre oszlik. Az egyik a Bácska, a Bánság nyugati, oláhoktól mentesebb fele, valamint Csongrád és Csanád, a másik a szilajpásztorkodás volt hazája, a két Kúnság. Egyébként Magyarországnak egy ilyen módszerrel készült térképe is a legmelegpőbb kongruenciában van a népsűrűségi térképpel. Az Alföldön Bácska, Csongrád, Csanád, Pest megye sűrűen lakott területei nagyszerűen kiemelkednek. A Vág völgyének és Sopron környékének kiváló termésadatait szintén teljes mértékben alátámasztja a népsűrűségi térkép. Ezek alapján a következő nagyon érdekes megállapításokat kell leszögeznünk. 1. Az ország nyugati felében a termelés intenzitásának legfontosabb tényezője a népsűrűség, amelyen csak helyenként vesznek erőt a termelés természeti tényezői, mint pl.

Nyugat-Magyarország művelt és sűrűen lakó német népének termelési színvonala is csak 1—2 terményben éri el az országos átlagot, vagy pl. a veszprémi plató lényegesen alacsonyabb színvonalat mutat környezeténél, a mostoha talajviszonyok következtében. 2. Az ország keleti felében a lakosság etnografikuma és sűrűsége erősebb tényezője a termelésnek, mint a természeti adottságok. Számszerű összehasonlításokra azonban még ezt a térképet sem tartom alkalmasnak.

Következő (II. sz.) térképem megszerkesztésénél a következő gondolatmenet vezetett. Kapcsoljuk ki minél tökéletesebb mértékben a termelés intenzitásából a nehezen összehasonlítható és számszerűleg teljesen soha meg nem fogható természeti tényezőket. Ezt úgy reméltem megközelíthetni, hogy tekintet nélkül a termény milyenségére, az elért legmagasabb termésátlagnak az országos átlaghoz való arányát vittem térképre. Ebben igen nagy kedvezményt adtam az egyes gyengén termelő területeknek, mert akkor is elfogadtam az elért legmagasabb termésátlagot termelési intenzitásuk jelzésére, ha az illető terményt már csak igen kis területen, szinte kertszerűleg művelik. Ez az eljárásom ennek következtében esetleg meg is zavarhatta volna az előbbi módszereimmel nyert értelmes képet. Ha nem tette, hanem az előbbi módszerek szerint alacsony színvonalú területek, a nekik adott kedvezmények ellenére, ezen is alacsony színvonalat mutatnak, az csak azt bizonyítja, hogy ezek a területek valóban alacsony színvonalat képviselnek a termelésben. Lássuk ennek a térképnek tanulságait.

A kép természetszerűleg homogénebb, mintha az összes termények együttes termelési színvonalát ábrázolom. De meglepően hasonlít az előbbihez. Az oláh és rutén etnografikum éles határa feltűnően ott van az Alföld peremén. Magában az Erdélyi medencében talán még élesebben domborodik ki a magyar és szász területek jobb termelési színvonala, mint az I. sz. térképen. Mit jelent ez az utóbbi megállapítás az I. sz. térképpel szemben? Megint csak a magyar és szász etnografikumnak Erdély termelésében való döntő szerepét az oláhsággal szemben, a természeti viszonyok ellenére. Ha ugyanis azt látjuk, hogy a magyarság és szászág legalább egy-egy gazdasági növényt az országos termésátlag

színvonalán tud megtermelni, az oláh többségű területek pedig erre nem képesek, lehetetlen bebizonyítottak nem venni, hogy Erdélyben az oláhság elterjedése a termés alacsony színvonalának egyik döntő tényezője. Még ezt a térképet sem tartom számszerű összehasonlításokra teljesen alkalmasnak, így éppen csak a legfeltűnőbb adatokkal akarok bizonyítani.

Vegyük pl. Csík megyét. Itt az oláhság arányszáma a legnagyobb a gyergyótölgyesi járásban (64%). Valóban a legjobb termésátlag az országosnak csak 103%-a. Ezzel szemben a leginkább magyar lakosságú felecsiki járásban (magyar 99%) a legjobb termés aránya az országoshoz 115%, a 99%-ában magyar kászonalcsiki járásban ez az arányszám 138. Pedig ezek a területek a termelés természeti tényezőiben egészen homogének, népsűrűségük is azonos. De vegyünk egy száz-oláh lakosságú vármegyét is, pl. Beszterce-Naszódot. Itt a legnagyobb arányú az oláhság a naszódi járásban (89%), ahol a legjobb termésátlag az országosnak csak 85%-a s az óradnaiban (88% oláh), ahol az arányszám csak 83%. Ezzel szemben a besenyői járásban csak 57% oláh van, s a termelési jelzőszám 103, a jádi járásban 58% oláh van s a termelési arányszám 97, tehát mindkét kevésbé oláh járásban lényegesen magasabb, mint a nagyobb arányban oláh lakosságú másik két járásban. Nagy-Küküllőben legtöbb oláh van a nagysinkai és szentágotai járásban (50 és 54%), s termelési legmagasabb arányszámuk csak 92 és 91%, míg az összes többi nem oláh többségű járásokban a termelési jelző 96 fölött van, sőt a medgyesi járásban, ahol az oláhság csak 42%, 135-ös arányt is elér.

Egyelőre legyen elég a számszerű adatokból.

Rendkívül érdekes tanulságai vannak ennek a térképnek az Alföldön is. A két Kunság és Hajdúság szinte metsző élesen emelkedik ki az Alföld többi területéből. Legélesebb a mezőgazdasági kultúráis perem a Bácska és a Nagy Kunság között. Nagyon szomorú tény ennek tanúsága szerint, hogy Kiskunhalas, Kiskunfélegyháza, Kunszentmiklós, Karcag, Kisújszállás, Mezőtúr bármely gazdasági növényből való termésátlaga sem áll magasabb színvonalon, mint Zólyom vagy Turóc megyéé, s alacsonyabb, — majdnem fele — Nyitra, Sopron, vagy Brassó megyékének. Ezt ter-

mészeti tényezőkkel semmiképpen sem lehet magyarázni. Ezt csak a mezőgazdasági termelésnek a történelem folyamán való zavartalansága és a népsűrűségi viszonyok magyarázzák meg. Az utóbbi kissé szokatlannul hangzik. Vannak ugyanis olyan jobban termelő hegyvidéki tájaink, amelyeknek népsűrűsége alacsonyabb, mint az Alföldé. Ez azonban a mezőgazdasági termelés kérdésével összevetve hamis képet nyújt, mert megszoktuk, hogy a népsűrűséget mindig úgy számítják, hogy az összes népességet vetik össze az összes területtel. A mezőgazdasági munkáskéz sűrűsége azonban csak olyan módon hozható kapcsolatba a mezőgazdasági termelés színvonalával, ha csak a mezőgazdaságilag megművelhető területek és a mezőgazdaságból élő népesség egymáshoz való arányát kutatjuk. Ebből a nézőpontból tekintve, az Alföld egyik-másik részének népsűrűsége lényegesen kisebb, mint a felvidékéké. Hiszen, mint köztudomású, éppen ez okozta a magyar földön a mezőgazdasági munkásság nyári vándorlását. Ezzel azután megmagyarázható az Alföld középső vidékeinek a felvidékek egyik-másik tájával szemben való alacsonyabb termelési színvonala, de nem magyarázható meg az Alföld két külön termelési tájának, a Bácskának és a Kunságnak óriási termelési színvonalbeli különbsége. A Bácska népsűrűsége a fenti módon számítva ugyanis alacsonyabb, mint a Kunságé, ahol kevesebb a szántó. Tegyük fel, hogy a Kunságra így beálló előnyt kiegyenlíti kedvezőtlenebb éghajlata. A termelés színvonalában mutatkozó nagy különbség tetemes része mégis csak a mezőgazdasági népesség történelmi multjában gyökerező agrár műveltségében és gazdasági képességeiben keresendő. Kétségtelen ugyanis, hogy a kunsági és hajdusági magyar lelkében ma is inkább pásztor, mint földműves. A közlelő kérdéseinek minden megbolygatása alkalmával tapasztalható megnyilvánulások eléggé bizonyítják ezt.

Vizsgálataink ezen részét arra a hamis feltevésre alapítottuk, hogy az egyes tájak mezőgazdasági termelésének színvonalát a bizonyos számú évek alatt közepesen bármely gazdasági terményből elért legmagasabb termésátlag jelezheti. Ez az eljárásunk azonban nem egészen reális, mert hiszen számbajöhet e szerint valamely vidéken olyan termény is, amelyet nagyon

kicsi arányban, majdnem kerti módon művelnek, s így igen jó termésátlagokat hozhat. Ennek tudatában voltam, de éppen ezt a kedvezményt is meg akartam tenni az alacsonyabb termelési színvonalon álló tájaknak. S mégis azt láttuk, hogy a kép ebben az esetben sem változik, *az oláhság és ruténség területe, mint fiatalabb mezőgazdasági kultúrát élő népek termelési tája nagyon alacsony színvonalat mutat. De éppen ilyen alacsony színvonalú az Alföld középső területeinek termelése is, részben ugyan a természeti nehézségek, szárazabb és szeszélyesebb időjárás, szikesedés, homok, stb. következtében, de javarészen inkább a lakosság megzavart mezőgazdasági multja eredményeként.*

Igy most már arra is vállalkozhattam, hogy módszeremet méginkább reálissá tegyem. Megvizsgáltam tehát a *legnagyobb területi arányban termelt termény termelési színvonalát.* Gondolatmenetem a következő volt. Ha valamely terményt a többinél nagyobb területi arányban termelik valamely tájon, annak vagy természeti okai vannak, tehát jól lehet termelni, vagy gazdasági okai, a benne való nagy szükséglet, vagy a jó értékesítési lehetőségek. Ebben az esetben is törekedni fog tehát a mezőgazdasági elem, hogy minél magasabb termelési színvonalat érjen el. Az egész ország gazdasági életében is azon terményeknek van legnagyobb jelentősége, amelyet a legnagyobb arányban termelnek.

Éppen ezek alapján legreálisabb lesz a legnagyobb arányban termelt termény termelési színvonalát venni irányadónak a termelés intenzitására.

Eredményeim meglepően azonosak az előző módokkal elértekkel. Ezt ábrázolja III. sz. térképem. Éppen ezért ezt óhajtom most már részletesebben, számszerűleg összevetni a népsűrűségi és nemzetiségi viszonyokkal. Eljárásomban azonban még több hibaforrás van. Termelési intenzitást ábrázoló térképemet nem volna szabad összevetni olyan néprajzi térképpel, amely az ország nemzetiségi viszonyait minden korrekció nélkül ábrázolja. Szükségem volna egy olyan nemzetiségi térképre, amely csak a *mezőgazdasági népesség nemzetiségi viszonyait tünteti fel.* Ilyet azonban az adatok hiánya miatt nem lehet szerkeszteni. Még tökéletesebb volna eredményem, ha nem is a mezőgazdasági népesség, hanem a birtokosság nemzetiségi

adatait ábrázolhatnánk a térben eloszolva. A termelés színvonalára ugyanis, ha egyáltalán függ a nemzetiségek műveltségi viszonyaitól, történelmiségétől, elsősorban nem a munkásság, hanem a birtokosság nemzetisége a döntő tényező. Ilyen adatok még kevésbé állanak rendelkezésére a magyar statisztikának. A kapott kép azonban ezen irreális hiba ellenére is érdekes.

Az általános kép természetszerűleg homogénebb, mint az előző. Mégis kitűnően leolvasható rajta ugyanaz, ami az előbbin. Az ország keleti és nyugati felének termelési színvonalában nagyon nagy különbségek mutatkoznak. A kettő között van az Alföld, mint a termelési színvonal szempontjából átmeneti terület. *Az ország földjén tehát három különböző területet lehet megkülönböztetni.*

1. *Az ország nyugati fele,* a Dunántúl, a Kis-Alföld, föl a Vág völgyén át az Északnyugati Felvidék egész nyugati felével. Ez a terület az, amelynek *mezőgazdasága a legzavartalanabb volt* a magyar történelem viharos századaiban, amelynek sem földje, sem népe nem pusztult el a hődölség alatt annyira, mint az Alföld. Ennek *mezőgazdasági népessége a legsűrűbb* a szántókhoz viszonyítva. *Éghajlata* is valamivel, de nem jelentékenyen kiegyenlített, mint az Alföldé. Ezt érik legjobban *a nyugateurópai kulturális* hatások is. Így minden tényező szempontjából a legkedvezőbb termelő területe hazánknak. Csak a Dunántúl közepén húzódik el egy lanyhább övezet, amint nagyrészt a természeti viszonyok számlájára kell írunk: itt van a Bakony mészterülete, a Balatontól nyugatra meg a részben még ma is lecsapolatlan terület, valamint *Vas és Zala erősen erdős tája.* Ezen az intenzív kulturájú területen a nemzetiségi viszonyoknak semmi hatását sem lehet kimutatni a termelés színvonalára. Hozzája társul ehhez a legjobb termelésű területhez a Bácska, amelynek magas termelési színvonalát elsősorban az magyarítja meg, hogy betelepített népessége azonnal egy magasabb mezőgazdasági kultúrát telepíthetett meg új hazája földjén, míg az Alföld középső területeinek lakosága utána még hosszú időközön át küzdött jobban elpusztult földjével, saját pástor multjával és lelkével. Természetesen a Bácskát is támogatják az Alföld középső részeivel szemben bizonyos természeti előnyök, de ezek legnagyobb része nem olyan,

amit a gazdálkodó ember le ne tudna győzni, mint pl. a táj valamivel mostohább éghajlatát. A talajviszonyokat már nem fogadhatjuk el ilyenek, mert a szikesedés, homokkötés, lecsapolás mind megoldható, vagy éppen a helytelen gazdálkodás következtében felidézett termelési akadályok.

Részben ehhez a legjobb termelésű területhez kell még számítanunk Csongrádot és Csanádot, amelynek valóban csak emberi, történelmi és művelődésbeli, de nem természeti előnyeik vannak az Alföld középítő tájjaival szemben.

2. Átmeneti területnek lehet felfognunk a termelési színvonal szempontjából az ország *középső részét*, az Északnyugati Felvidék keleti felét az Alföld egész felével együtt, tekintet nélkül a természeti viszonyokra. *Valóban meglepő, hogy ez a két, természeti feltételeiben annyira különböző terület a termelési színvonalban mennyire közel áll egymáshoz.* Nem a termények azonosságában, hanem a termelési színvonalban. *A Felvidéken csak helyenkint vannak alacsonyabb intenzitási jelzők, mint az Alföldön. Kiváló bizonyága ez annak, hogy nem a természeti tényezők döntik el elsősorban a termelés színvonalát, hanem a természetbe belefektetett emberi munka mennyisége és színvonala, ami történelmi, művelődésbeli és így nálunk nemzetiségi és népsűrűségi tényező is.* Ez a tény nálunk országos eloszlásában meglepő; de mint gazdasági törvényt szélesen bizonyítja az európai távlatokban való körütekintés; hiszen csak így lehet megmagyarázni, hogy Dánia termés-színvonala háromszorosa a magyaroknak.

3. *Harmadik területünk az ország keleti fele, az Alföld keleti peremei, az Északkeleti Felvidékkel és Erdéllyel.* Sehol nem olyan élesek a termelési színvonal határai, mint e vonal mentén. Szinte ugrásszerűleg esnek. Különösen hangsúlyoznom kell, hogy amíg az ország nyugati és középső területein sehol sem a néprajzi viszonyok a döntők a termelés színvonalára, *itt minden természeti és népsűrűségi tényező megcsúfolásával majdnem vonalnyi pontossággal jelző képben a néprajzi térkép körvonalai. Élesen elválk a ruténség nyelvhatára is a magyar, sőt a tót nyelvhatártól is, de még érdekesebb az oláhság helyzete a termelési színvonalban.* Mindkét nyelvhatára elnézhetetlenül emelkedik ki, úgy az alföldi

magyarság és bánági németség felé való külső nyelvhatára, mint az erdélyi székelység és szászoktól való elválasztó vonala. Ezt mással, mint az oláhság alacsonyabb kultúrszínvonalával és hegyi pásztor közeli multjával megmagyarázni nem lehet. *Itt ki kell küszöbölnünk a mostohább természeti viszonyok gyakran hangoztatott érvét is.* Erre két ellenérvünk is van vizsgálataim tanúsága szerint. Ha ezt fogadnánk el magyarázatul, akkor fel kell ugyanis vetnünk azt a kérdést, hogy mennyivel vannak kedvezőbb természeti feltételei a termelésnek az Északnyugati Felvidéken, mint Erdélyben? Semmivel sem! És mennyivel vannak kedvezőbb természeti feltételei magában Erdélyben a szász és székely etnografikum területén, mint az oláhokén, pl. Csikban, Háromszékben, vagy a brassói, szepeni szász vidékeken, mint az oláh Szolnok-Dobokában, Fogarasban? Mennyivel vannak kedvezőbb természeti viszonyok pl. Bihar és Temes oláhoklakta síksági jársaiban, mint ugyanott a magyar, vagy sváboklakta jársókban? Valóban lehetetlen itt fel nem ismerni a kultúrszínvonalat, mint döntő tényezőt. Felfogásomban még inkább megerősít az, hogy ha termelési színvonalat ábrázoló térképemet az analfabéták térképével vetem össze Erdély területén.

De ne maradjunk csupán a vizuális bizonyítékoknál, hanem statisztikai előadást tartván, lássuk a számszerű bizonyítékokat is.

Nagyon jellemző, hogy a következő néhány megye oláhságának aránya és termelési intenzitási jelzője a következőképen alakul: Fogaras 88—72, Kolozs 68—75, ellenben Brassó mint szász megye 34—164, Háromszék mint székely vármegye 15—107. Mégis azt mondhatja valaki, hogy ezekben a megyékben lehetnek olyan rejtett tényezők, amelyek ezeket a különbségeket okozzák, s nincsen szükség az etnografikumot is belemagyarázni a termelési színvonalba; lássuk tehát átfogóbb területeket is. *Erdély nem oláh többségű, 50% fölött magyar és szász lakosságú összes területein az intenzitási jelző 88, 40—50%-ban nem oláh területein 84, 30—40%-ában nem oláh területein már csak 74, 20—30%-ában nem oláh lakosú területein már csak 71.* Azt hiszem, hogy ez nagyon érdekes képet ad az oláhság mezőgazdasági termelésének színvonaláról, annál is inkább, mert ezek a területek nem megyénként,

hanem a legkisebb számításba vehető egységekről, járásokról számítottak.

De nézzünk egy nyelvhatárvonalat. Temes megye nagyjából azonos természetű síksági peremi járásaiban így alakul a kép. A) nem oláh többségű járások: a fehértemplomi járásban 22% oláh, intenzitási jelző 126, kevevárai járás 16—132, vingai 30—104; B) oláh többségű járások: búziási járás 65% oláh, intenzitási jelző 66, temesrékási 55—68, lippai 66—83.

Nézzük a bihari magyar nyelvhatárt. Itt nem lehet tagadni, hogy az oláhság által lakott dombos peremvidéken jobbak a termelés természeti tényezői, mint az Alföldre mélyen lenyúló, nem régen lecsapolt és szikesedő tiszta magyar területen, a kép mégis ennek fordítottja. A derecskei járásban, tiszta magyar területen az intenzitási jelző 98, a székelyhidiben magyar 98%, jelző 97, ellenben a tenkei járásban magyar csak 27%, jelző 85, a béli járásban magyar éppen csak 6%, jelző 66. Meglepő adatok ezek!

Amint már mondtam, a különböző nemzetiségek, mint a termelés színvonalának tényezői, csak az ország keleti felében különböztethetők meg, de itt valóban élesen. Így van pl. a ruténséggel is. Az Északkeleti Felvidék rutén többségű hegyi járásainak jelzőszáma szintén nagyon alacsony, az egész területre csak 69. Az oláh-rutén nyelvhatáron nincsen ugrás a termelési színvonalban, mert a két nép kulturálisan is, mezőgazdasági multjukban is közel áll egymáshoz; ezzel szemben azonos természeti feltételek ellenére is, szépen kiválk a rutén-tót nyelvhatár. Vegyük pl. a szomszédos Sáros, mint tótlakta területet és Zemplén hegyvidéki tájait. Sárosban az intenzitási jelző elég magas, 90, Zemplénben csak 66! Sőt tovább is mehetünk

Amint mondtam, az Északnyugati Felvidék nyugati fele az ország legintenzívebb termelésű területeihez tartozik, keleti fele pedig az ország középső részeivel azonos képet mutat. Az egyik a műveltebb nyugati tótság, a másik a ruténnél műveltebb, de a nyugati tótoknál kevésbé művelt keleti tótok hazája. Annaira élesen emelkedik ki a két vidék különböző termelési színvonala, hogy számokban is ki lehet fejezni. Így pl. Sáros jelzője csak 90, ellenben a semmivel sem jobb éghajlatú, vagy talajú Liptóé 109, Zólyomé 101.

A tótság és ruténség mezőgazdasági színvonala között tehát lényeges különbség mutatkozik. Az Északnyugati Felvidéknek — a síkságok peremét, a Mátra és Bükk vidékét már nem számítva hozzá, — intenzitási jelzője 93, míg az Északkeleti Felvidéknek ugyancsak hegyvidéki területeire számítva 69.

Végül nem lesz érdektelen, ha a nemzetiségi területek összevetése után a magyar nyelvterületek viszonyait vesszük vizsgálat alá. Amint tudjuk, az Alföld egy középső, nemrégén még pásztor és egy déli, magasabb mezőgazdasági kuturájú néppel betelepített félre osztható. Lássuk ezek egymáshoz való viszonyát számarányokban. A közelmultban pásztor Kis- és Nagy-Kunságot, valamint Hajdút vizsgálva, meglepően azonos jelzőszámokat találtam, amelyeknek középértéke éppen 100, vagyis az országos termési színvonal. Nagyon jellemző különben, hogy ezek éppen az országosan közepes termelési színvonalat képviselik! Velük szemben már Csongrád felül van az átlagoson, 104 jelzővel, Csanád már 117, Bács-Bodrog viszont a legmagasabb, 125.

Általánosságban le kell szögeznünk végeredményként a következőket. 1. Hazánk egész nyugati fele a középső Duna délköréig s az Alföld déli része az országos termelési színvonalon felüli termelést képviselnek, tekintet nélkül a természeti és nemzetiségi viszonyokra. 2. Az ország középső része az országosan közepes színvonalat mutatja, ismét tekintet nélkül a természeti és nemzetiségi helyzetre; az Alföldön első sorban a mezőgazdasági népesség és mezőgazdasági terület multja a termelési színvonal döntő tényezője. 3. Végül az ország keleti fele, élesen elválasztva a tót-rutén, magyar-rutén és magyar-oláh nyelvhatárral a legalacsonyabb színvonalú termelést folytatja, amelyből Erdélyben mint szigetek emelkednek ki a székely és szász nyelvterületek az országos középnél magasabb termelési színvonalal.

Hallom az ellenvetést is, hogy igen fontos tényezőt nem vontam be a vizsgálatokba, a birtoknagyság kategóriáit. Ha erre megfelelő statisztikám lett volna jársonkint, megtettem volna. De talán még helyesebben jártam el, hogy nem tettem, mert bár ez a zavaró tényező benne maradt az általam nyert képben, mégis sikerült vele előzetes sejtelmemet igazolnom. De éppen ezen utóbbi kijelentésem alapján, hogy elő-

zetes sejtelmemet sikerült igazolnom, szemre vehetné valaki, hogy eljárásom nem természettudományi, mert inkább dedukáltam, mint indukció alapján értem el eredményeimet. Erre is felelnem kell. Vallom azt, hogy a természettudományok sikeres műveléséhez igen nagy szükség van bizonyos intuícióna, mert csak ennek alapján dolgozhatunk célszerűséggel, egy gondolat felé, különben csak szétfolyó, de összefüggő eredményeket soha el nem érő adatgyűjtést végezhetünk. Módszerem helyessége felől megnyugtató az, hogy általa egy értelmesen feltett kérdése értelmes és kielégítő feleletet kaptam, a nélkül természetesen, hogy ezt az eredményt célzatosággal befolyásolni igyekeztem volna. Problémámat természetesen nem oldottam meg teljesen, mert nem feltétlen kauzális kapcsolatokra, hanem csak funkcionális összefüggésekre tudtam reámutatni. Itt azonban a probléma feltárásával és földrajzi részének felderítésével meg is szűnik

a geográfus feladata; további részletiben a szociológusnak, gazdasági historikusnak kell a kutatásokat folytatni.

Vizsgálataim gyakorlati jelentősége sem hiányzik teljesen. Amikor jelenleg a többtermelés kérdésének megoldásától függ a nemzet élete, sikerült reámutatni a termelés egyik fontos tényezőjére, a nemzetiségi viszonyokra, amely azonban a haza területén nem mindenütt azonos módon hat. Másrészt, amikor most a revíziós törekvések olyan nagy jelentőségűek, talán egy szerény érveléssel szolgáltam a velünk történt igazságtalanságok bizonyításához, kimutatva, hogy egy primitív gazdasági képességű néppel öntötték el a nyugateurópai kultúrterületeket. Eddig csak nagyrészt mint munkás dolgozott ez a faj Erdély földjén, a magyar birtokok elrablásával azonban ura lett a földnek, s ebben a birtoklásban nyög most nemcsak Erdély földje, hanem az oláh állam süllyedő gazdasági élete is.

Fodor Ferenc dr.

Állatállományunk 1928-ban.

Effectif du bétail de Hongrie en 1928.

Résumé. Le ministère hongrois de l'Agriculture vient de publier les résultats du relevement printanier de bestiaux, effectué par évaluation en 1928. Il résulte des chiffres que l'effectif des bêtes à corne, des porcs et des moutons est inférieur de 15·7, respectivement de 19·9 et de 34·9%, à celui du territoire actuel du pays en 1911. Par rapport à la situation de 1911 et en considérant encore seulement le territoire actuel, on ne constate une augmentation légère (2·4%) qu'aux chevaux.

*

Hazánk állatállományáról tudvalevőleg 1911 óta rendszeres statisztikai adataink nincsenek, így ha valamelyik haszonállatunk létszámára vonatkozólag tájékozódni akarunk, egyéb adat nem áll rendelkezésünkre, mint a földművelésügyi minisztérium becslésen alapuló tavaszi állatösszeírásának eredménye, Az 1894. évi XII. t.-c. 23. §-a értelmében ugyanis az állategészségügyi hatóságok minden tavasszal közszegenként számbaveszik a haszonállatok szaporodását és fogyását, ezeknek az adatoknak figyelembevételével állítja össze a minisztérium az ország hozzávetőleges állatlétszámát.

Az 1928. évi eredményeket tartalmazó összeállítás fontosabb adatait az alábbiakban ismertetjük. Így az 1. sz. táblázatban bemutatjuk a haszonállatok létszámára vonatkozó visszatekintő adatokat. Az 1911. évi állatlétszámnak hazánk mai területére átszámított adatait vizsgálva megállapíthatjuk, hogy az 1928. évben a szarvasmarhalétszám 15·7%-kal volt kevesebb. Ha csak a háború és forradalom utáni évtizednek adatait szemléljük, a szarvasmarhalétszámban különösebb eltolódásokat nem tapasztalunk. Egyetlen haszonállatunk a ló, amelyiknek létszáma — igaz ugyan, hogy csak 2·4%-kal — nagyobb volt, mint az 1911. évi átszámított adat. Lóállományunk különben ebben az évtizedben is évről évre állandóan emelkedett, így az 1928. évi létszám már 27·9%-kal felülmúlja az 1922. évi lóállományunkat. Elég nagy a fogyás sertésállományunknál, az 1928. évi létszám ugyanis 19·9%-kal kevesebb, mint az 1911. évi átszámított adat. A sertésállomány különben még az 1926. és 1927. évben is számottevő arányban fogyott. De még ennél az elég jelentékeny fogyásnál is nagyobb arányban esett vissza juh létszámunk, az 1928. évi állomány nem

1. Állatállományunk. (Összehasonlító adatok.)

Cheptel de Hongrie. (Chiffres comparatifs.)

Év Année	Szarvasmarha Bêtes à corne	Ló Chevaux	Sertés Porcs	Juh Moutons	Kecske Chèvres	Szamár Anes	Őszvér Mulets
1911 ¹⁾	6,184.264	2,001.431	6,416.424	7,697.719	331.383	20.103	1.850
1911 ²⁾	2,149.756	896.498	3,322.407	2,406.041	20.647	7.994	424
1922	1,827.832	717.435	2,473.251	1,352.449	48.241	5.386	2 232
1923	1,819.221	814.851	2,133.133	1,587.357	45.016	5.013	1.991
1924	1,896.041	849.771	2,458.006	1,814.155	55.400	4.907	1.963
1925	1,920.026	875.768	2,632.966	1,890.511	59.831	5.039	1.787
1926	1,847.449	884.746	2,519.969	1,804.066	48.633	4.954	1.747
1927	1,805.438	903.326	2,386.664	1,610.716	36.418	4.784	1.657
1928	1,811.647	917.974	2,661.539	1,566.451	29.836	4.689	1.539
En 1928-ban							
Dunántúli dombos vidék — <i>Transdanubie</i>	899.958	338.588	1,167.746	538.546	11.547	2.116	537
Alföld — <i>Grande plaine</i>	662.147	465.793	1,244.908	686.854	12.205	1.456	765
Északi dombos vidék <i>Nord</i>	249.542	113.593	248.885	341.051	6.084	1.117	237

¹⁾ Magyarország régi területén. — *Hongrie ancienne.*²⁾ Mai területre átszámítva. — *Calculé pour le territoire actuel.*

kevesebb mint 34·9%-kal maradt el az 1911. évi átszámított adat mögött. Meg kell említenünk, hogy a juhok száma az előző évi adatokhoz mérten még az utolsó két évben is feltűnő mértékben csökkent. A hazánkban nem nagy jelentőségű többi haszonállat létszámára vonatkozólag elég annyit említenünk, hogy a kecskék száma az utóbbi években elég nagy arányban csökkent. Legtöbb kecske volt hazánkban az 1924. és 1925. évben, az 1928. évi létszámuk a legmagasabb ponthoz viszonyítva teljes 49·3%-kal visszaesett. Természetes magyarázata ennek az, hogy a városok tejellátása a utóbbi években lényegesen javult, így főleg a városok és a népesebb iparos és munkás lakosságú községek kültelkein tartott kecskék száma évről évre fogy.

A hazai állatlétszámra vonatkozó adatok elbírálásának megkönnyítése céljából szükségesnek tartjuk a külföldi idevonatkozó lényegesebb adatok ismertetését. A 2. számú összeállítás 28 állam 1925. és 1926. évi állatlétszámát tartalmazza a szaporodás vagy fogyás százalékos arányának kimutatásával. A szarvasmarha létszámánál legfeltűnőbb Svájc 11·3%-os szaporodása, az ellenkező végletet itten Románia képviseli 5%-os fogyásával. A lóállományban beállott változásoknál leginkább szembevetünk, hogy Szovjetország 1926. évi lólétszáma 8·6%-kal meghaladta az 1925. évi létszámot. Ehhez a szaporodáshoz — igaz, csak igen kis mértékben — Magyarország is hozzájárult, ugyanis két év alatt 5.582 ló került tőlünk a Szovjetországba.

Lólétszám leginkább fogyott Algirban és Új-Zélandban (3·7%). Nagyobb mozgás tapasztalható a sertéslétszám két évi adatai között. Itten ugyan a százalékos arányban az egészen kis sertésállománnyal rendelkező Egyiptom (25·8%) áll a létszámszaporodás élén, de gazdasági szempontból sokkal fontosabb az Ír szabadállam 20·9%-os, Dánia 20·5%-os és Németország 20·1%-os arányú sertéslétszám növekedése. A sertések létszámának fogyása szempontjából az összehasonlító táblázatban szereplő valamennyi állam között, sajnos első helyen áll Magyarország, hazánk 4·3%-os sertéslétszám csökkenését legfeljebb a Szovjetországban látható 3·6%-os visszaesés közelíti meg. A juhok létszámának növekedésében Algir áll az első helyen 10%-os emelkedéssel, megközelíti ezt az arányt Szovjetország 9·1%-os juhlétszámszaporodása. Az ellenkező végletet a kis juhlétszámmal rendelkező Svájc képezi (31%), a jelentősebb juhállománnyal rendelkező országok közül feltűnik Németország 13·9%-os létszámapadása. Természetesen érdekesebb lenne ez a nemzetközi összeállítás, ha frissebb adatokkal rendelkezni, azonban a legtöbb állam 1927. évre vonatkozólag még nem közölte állatlétszámát, így meg kellett elégedni az eléggé idejét múlt 1925. és 1926. évi adatokkal.

Egy külön kis összeállításban (3. sz. tábla) mutatjuk be, hogy mennyi haszonállat esett a régi Magyarországon, továbbá a mai Magyarországra átszámított, végül mai Magyarország területén átlagban 1000

2. Fontosabb államok állatlétszáma.

Cheptel des principaux pays.

Az állam neve <i>Pays</i>	Szarvasmarha <i>Espèce bovine</i>			Ló <i>Esp. chevaline</i>			Sertés <i>Espèce porcine</i>			Juh <i>Espèce ovine</i>		
	darab — têtes			darab — têtes			darab — têtes			darab — têtes		
	1925	1926	Szaporod. (+) fo- gyás (-) — Aug- ment. (+) on dim.	1925	1926	Szaporod. (+) fo- gyás (-) — Aug- ment. (+) on dim.	1925	1926	Szaporod. (+) fo- gyás (-) — Aug- ment. (+) on dim.	1925	1926	Szaporod. (+) fo- gyás (-) — Aug- ment. (+) on dim.
Algír — Algérie	891.744	945.507	+ 6·0	161.330	167.324	+ 3·7	88.891	92.742	+ 4·3	6.170.763	6.786.266	+ 10·0
Argentína — Argentine ..	37 064.850	—	—	9.432.421	—	—	1.436.638	—	—	36.208.981	—	—
Ausztrália — Australie ..	13.305.539	—	—	2.292.481	—	—	979.618	—	—	88.979.410	—	—
Ausztria — Autriche ..	2.162.385	—	—	282.651	—	—	1.473.219	—	—	597.413	—	—
Belgium — Belgique ..	1.654.767	1.711.702	+ 3·4	250.024	250.287	+ 0·1	1.151.719	1.143.860	- 0·7	7.933.437	—	—
Brazília — Brésil ..	34.271.324	—	—	5.253.699	—	—	16.168.549	—	—	8.922.604	—	—
Bulgária — Bulgarie ..	1.877.108	—	—	398.237	—	—	1.089.699	—	—	—	—	—
Csehszlovákia — Tcheco- Slovaquie	4.691.320	—	—	740.202	—	—	2.539.201	—	—	861.128	—	—
Dánia — Danemark ..	2.758.194	2.839.531	+ 3·0	536.335	548.448	+ 2·3	2.517.087	3.034.000	+ 20·5	260.672	235.000	- 9·8
Egvesült Államok — Etats-Unis	59.829.000	58 148.000	- 2·8	15.778 000	15.840.000	+ 0·4	51.223.000	52.055.000	+ 1·6	40.748.000	39.864.000	- 2·2
Egyiptom — Egypte ..	676.994	721.738	+ 6·6	34.019	36.467	+ 7·2	13.255	16.677	+ 25·8	1.091.016	1.143.554	+ 4·8
Finnország — Finlande ..	1.864.469	1.860.188	- 0·2	402.963	399.928	- 0·8	375.681	390.534	+ 4·0	1.484.529	1.413.322	- 4·8
Franciaország — France ..	14.372.980	14.482.440	+ 0·8	2.880.380	2.893.960	+ 0·5	5.792.860	5.776.900	- 0·3	10.537.020	10.775.260	+ 2·3
Ir szabadállam — Irlande ..	3.991.358	3.947.249	- 1·1	387.761	379.387	- 2·2	731.500	884.216	+ 20·9	2 813.062	3.003.080	+ 6·8
Kanada — Canada ..	9.307.298	9.160.150	- 1·6	3.564.041	3.558.849	- 0·1	4.428.148	4.470.771	+ 1·0	2.755.556	2.877.363	+ 4·4
Litvánia — Lithuanie ..	1.339.000	1.396.000	+ 4·3	497.000	535.000	+ 7·6	1.488.000	1.441.000	- 3·2	1.455.000	1.573.000	+ 8·1
Magyarország — Hongrie	1.920.026	1.847.449	- 3·8	875.768	884.746	+ 1·0	2.632.966	2.519.969	- 4·3	1.890.511	1.804.066	- 4·0
Nagy-Británia — Gr.- Bretagne	8.033.736	—	—	1.447.181	—	—	2.910.157	—	—	23.577.115	—	—
Németalföld — Pays-Bas ..	2.062.771	—	—	363.668	—	—	1.519.245	—	—	668.211	—	—
Németorsz. — Allemagne ..	17.182.724	17.195.309	+ 0·7	3.914.820	3.868.623	- 1·2	16.159.766	19.412.489	+ 20·1	4.741.897	4.083.934	- 13·9
Olaszország — Italie ..	6.239.741	—	—	989.786	—	—	2.338.926	—	—	11.753.910	—	—
Oroszország — Russie ..	60.601.000	64.060.000	+ 5·7	26.782.000	29.085.000	+ 8·6	18.807.000	18.137.000	- 3·6	111.462.000 ²⁾	121.642.000	+ 9·1
Románia — Roumanie ..	5.049.078	4.798.384	- 5·0	1.814.804	1.877.285	+ 3·4	3.087.869	—	—	12.950.212	—	—
Spanyolorsz. — Espagne ..	3.436.129	—	—	634.452	—	—	4.159.863	—	—	18.459.627	—	—
Svájc — Suisse	1.425.341	1.587.110	+ 11·3	134.147	139.283	+ 3·8	640.091	635.349	- 0·7	245.344	169.252	- 31·0
Sz. H. Sz. állam — Royaume S. C. S.	3.768.135	—	—	1.106.142	—	—	2.802.355	—	—	7.906.808	—	—
Új-Zéland — Nouvelle- Zélande	3.503.744	3.452.486	- 1·5	326.830	314.867	- 3·7	440.115	472.534	+ 7·4	24.547.955	24.904.993	+ 1·5
Uruguay — Uruguay ..	8.431.613	—	—	554.871	—	—	251.253	—	—	14.443.341	—	—

1) Adatok nincsenek. — Il n'y a pas de données. — 2) Kecskével együtt — Chèvres comprises.

3. Az ország összterületére, továbbá rét- és legelőterületére átlagban esett haszonállatok száma.

Bestiaux revenant en Hongrie en moyenne à la superficie totale et aux superficies de prairies et de pâturages.

Állatfajták <i>Espèces de bestiaux</i>	Az ország — Sur la superficie					
	egész területén totale du pays			rét és le elő területén — de prairies et de pâturages		
	1000 kat. holdra esett darab proportion pour 1000 arpents cad., nombres					
	1) 1911	2) 1911	1928	1) 1911	2) 1911	1928
Szarvasmarha <i>Espèce bovine</i>	126	135	112	600	741	621
Ló <i>E. chevaline</i>	41	56	57	194	309	314
Sertés <i>E. porcine</i> ..	131	209	165	623	1.145	912
Juh <i>E. ovine</i> ..	157	152	97	747	829	537

1) Magyarország régi területén. — Hongrie ancienne.

2) Magyarország mai területére átszámítva. — Calculé pour le territoire actuel de la Hongrie.

kat. hold rét- és legelőterületre. Rét- és legelőterületünk erős fogyását élénken mutatja, hogy mennyivel több haszonállat esett az 1928. évben 1000 kat. hold rétre és legelőre, mint az 1911. évben a régi Magyarország 1000 kat. hold rét- és legelőterületére. Kivételt egyedül csak a juhoknál látunk, de ezt kellőképpen magyarázza a juhok létszámának erős csökkenése.

Szarvasmarhaállományunk számszerűleg már kimutatott létszámát fajta, ivar és kor szerinti megkülönböztetéssel mutatja be a 4. sz. összeállítás. A két év adatai igen csekély eltéréseket mutatnak, legfeltűnőbb általában a bivalylétszám emelkedése és az ökrök számában mutatkozó 8%-os fogyás. Ez az utóbbi kétségtelenül összefüggésben van a mezőgazdasági gépek elterjedésének folytonos emelkedésével.

Igen érdekesek azok az adatok, amelyek lóállományunk kor és ivar szerinti, továbbá meleg- vagy hidegvérűség szerinti részletezését mutatják. A végeredményből főleg az tűnik ki, hogy leginkább a melegvérű lófajták szaporodtak. Ezt a megállá-

4. A szarvasmarhaállomány fajta és ivar szerint.

Effectif de l'espèce bovine en Hongrie, suivant la race et le sexe.

M e g j e l ö l é s Désignation	1927		1928		Szaporodás (+) fogyás (-) Augmentation (+) ou diminution (-) %o	
	darab têtes	%o	darab têtes	%o		
a) Fajták szerint — Suivant la race						
Magyar fajta — Race hongroise	293.382	16.3	286.183	15.8	- 2.5	
Siementali fajta — Race de Siementhal	1,334.744	73.9	1,342.951	74.1	+ 0.6	
Borzderes fajta — Race d'Innthal	29.413	1.6	27.063	1.5	- 8.0	
Egyéb fajta — Autres races	141.012	7.8	148.373	8.2	+ 5.2	
Együtt — Total	1,798.551	99.6	1,804.575	99.6	+ 0.3	
Bivaly — Buffles	6.887	0.4	7.072	0.4	+ 2.7	
Összesen — Total	1,805.438	100.0	1,811.647	100.0	+ 0.3	
b) Ivar szerint — Suivant le sexe						
Bika — Taureaux	23.391	1.3	23.744	1.3	+ 1.5	
Ebből tenyészbika — Dont taureaux reproduct.	szarvasmarha — taureaux domest. bivaly — buffles	17.445	1.0	17.741	1.0	+ 1.7
		206	0.0	229	0.0	+ 11.2
Összesen — Total	17.651	1.0	17.970	1.0	+ 1.8	
Bikaborjú (2 éven alul) — Taurillons (moins de 2 ans)	59.141	3.3	62.447	3.5	+ 5.6	
Tehén — Vaches	908.383	50.3	908.312	50.1	- 0.0	
Ebből — Dont	szarvasmarha — vaches domest. bivaly — buffles	906.934	50.2	906.763	50.0	- 0.0
		1.449	0.1	1.549	0.1	+ 6.9
Úszó (2 éven felül) — Génisses (plus de 2 ans)	140.987	7.8	142.374	7.9	+ 1.0	
Úszó (2 éven alul) — Génisses (moins de 2 ans)	246.103	13.6	255.796	14.1	+ 3.9	
Ökör — Boeufs	265.565	14.7	249.593	13.8	- 6.0	
Tinó (2 éven alul) — Bourillons (moins de 2 ans)	161.868	9.0	169.381	9.3	+ 4.6	
Összesen — Total	1,805.438	100.0	1,811.647	100.0	+ 0.3	

5. A loállomány ivar és meleg- vagy hidegvérűség szerint részletezve.

Effectif de l'espèce chevaline en Hongrie, suivant le sexe et les espèces de sang chaud ou froid.

I v a r — Sexe	1 9 2 7						1 9 2 8						Szaporod. (+) fo- gyás (-) - Augm. (+) ou dim. (-) %o
	Melegvérű		Hidegvérű		Összesen Total	Melegvérű		Hidegvérű		Összesen Total			
	C h e v a u x					C h e v a u x							
	de sang chaud		de sang froid		darab têtes	%o	de sang chaud		de sang froid		darab têtes	%o	
Mén — Etalons	15.859	2.2	2.819	1.4			18.678	2.1	15.785	2.2			2.508
Ebből tenyészmen — Dont reproduct.	5.325	33.6	1.342	47.6	6.667	42.2	4.808	29.8	1.217	48.5	6.025	32.9	- 9.6
Méncsikó (3 éven alul) — Poulains (moins de 3 ans)	39.215	5.6	15.293	7.7	54.508	6.0	36.542	5.0	13.651	7.1	50.193	5.5	- 7.9
Kanca — Juments	337.662	47.8	97.160	49.2	434.822	48.1	349.118	48.1	96.257	50.0	445.375	48.5	+ 2.4
Kancacsikó (3 éven alul) — Pouliches (moins de 3 ans)	73.205	10.4	29.588	15.0	102.793	11.4	70.885	9.8	26.998	14.0	97.883	10.7	- 4.8
Herélt felnőtt — Che- vaux châtres	208.248	29.5	40.567	20.5	248.815	27.6	221.293	30.5	41.292	21.5	262.585	28.6	+ 5.5
Herélt csikó — Pou- lains châtres	31.422	4.5	12.288	6.2	43.710	4.8	31.863	4.4	11.782	6.1	43.645	4.8	- 0.1
Összesen — Total	705.611	100.0	197.715	100.0	903.326	100.0	725.486	100.0	192.488	100.0	917.974	100.0	+ 1.6

6. A sertésállomány ivar és zsír- vagy húsfajták szerint részletezve.

Effectif de l'espèce porcine en Hongrie, suivant le sexe et les espèces à graisse ou à viande.

Ivar Sexe	1 9 2 7						1 9 2 8						Szaporodás (+) Fogyás (-) Augmentation (+) ou diminut. (-) en dimmut. (-)
	Zsírsertés		Húsertés		Összesen Total		Zsírsertés		Húsertés		Összesen Total		
	Porcs						Porcs						
	à graisse		à viande		à graisse		à viande		à graisse		à viande		
	darab têtes	o/o	darab têtes	o/o	darab têtes	o/o	darab têtes	o/o	darab têtes	o/o	darab têtes	o/o	
Kan — Porcs verrats..	32.861	1·5	4.207	1·9	37.068	1·6	34.222	1·4	3.779	1·5	38.001	1·4	+ 2·5
Ebből tenyészkán - Dont reproduct.	22.911	69·7	2.567	61·0	25.478	68·7	22.547	66·1	2.555	67·6	25.102	66·1	- 1·5
Növendékkan (1 é. a.) — Porcelet más (moins d' 1 an)	202.873	9·4	13.169	6·1	216.042	9·1	236.883	9·9	18.845	7·3	255.728	9·6	+18·4
Koca — Truies	483.050	22·3	47.614	21·9	530.664	22·2	523.648	21·8	55.553	21·4	579.201	21·8	+ 9·1
Nöstény malac (1 é. a.) — Porcelets femelles (moins d' 1 an) ...	663.420	30·6	65.474	30·1	728.894	30·5	744.943	31·0	81.426	31·4	826.369	31·1	+13·4
Ártány felnőtt — Porcs châtres	210.685	9·7	17.664	8·1	228.349	9·6	211.815	8·8	18.327	7·1	230.142	8·6	+ 0·8
Herélt malac (1 é. a.) — Porcelets châtres (moins d' 1 an) ...	576.170	26·5	69.477	31·9	645.647	27·0	650.943	27·1	81.155	31·3	732.098	27·5	+13·4
Összesen — Total:	2,169.059	100·0	217.605	100·0	2,386.664	100·0	2,402.454	100·0	259.085	100·0	2,661.539	100·0	+11·5

pítást megerősíti az a tény, hogy a hidegvérű lovak száma az 1928. évben 2·7%-kal kisebb volt, mint 1927-ben. A részletekre vonatkozólag megjegyezzük, hogy 1928. évben az ország kancaállománya 2·4%-kal, a felnőtt herélt lovak száma pedig 5·5%-kal nagyobb volt, mint a megelőző évben. Ezzel szemben 1928-ban a tenyészmének száma 9·6%-kal, a méncsikók száma pedig 7·9%-kal fogyott. Ez a körülmény főleg azért aggasztó, mert köztudomású tény az, hogy a kellő számú jóminőségű tenyészmén biztosítja loállományunk fejlődését, ez pedig a mezőgazdasági érdekek mellett külkereskedelmi mérlegünk javítása szempontjából is igen fontos.

Sertéslétszámunknak zsírsertés és húsertés fajta szerinti megoszlását az ivar és az életkor figyelembevételével a 6. számú tábla mutatja be. Az 1928. évi 11·5%-os szaporodás legnagyobb része a zsírsertés fajtára esett. Az ivar szerinti megkülönböztetésnél azt látjuk, hogy csak a tenyészkánok száma fogyott lényegtelen (1·5%-os) arányban, a többi féleség száma az 1927. évi adatokkal szemben mind emelkedett.

Az évek óta következetesen fogyó juhállományunk az 1928. évben 2·8%-kal volt kisebb — mint ezt a 7. számú összeállítás mutatja — az 1927. évi létszámnál. A megfelelő legelők hiánya mindinkább visszaszorítja a mezőgazdasági szempontból igen

7. A juhállomány ivar szerint részletezve.

Effectif de l'espèce ovine en Hongrie, suivant le sexe.

I v a r — S e x e	1 9 2 7		1 9 2 8		Szaporodás (+) Fogyás (-) o/o Augmentation (+) ou diminut. (-), o/o
	Darab Têtes	%	Darab Têtes	%	
Kos — Béliers	43.443	2·7	41.806	2·7	- 3·8
Ebből tenyészkos — Dont reproduct.	38.167	87·9	35.732	85·5	- 6·4
Növendékcos (1 éven alul) — Jeunes béliers (moins d' 1 an)	52.380	3·3	50.440	3·2	- 3·7
Anyajuh (1 éven felül) — Brebis portières (plus d' 1 an)	963.440	59·8	924.647	59·0	- 4·0
Nöstény bárány (1 éven alul) — Agneaux femelles (moins d' 1 an)	213.922	13·3	218.704	14·0	+ 2·2
Ürü (herélt) felnőtt (1 éven felül) — Moutons châtres (plus d' 1 an)	214.145	13·3	208.622	13·3	- 2·6
Herélt bárány (1 éven alul) — Agneaux châtres (moins d' 1 an)	123.386	7·6	122.132	7·8	- 1·0
Összesen — Total	1,610.716	100·0	1,566.351	100·0	- 2·8

fontos juhtenyésztést, a juhok nemcsak gyapja és tejterméke hozott jövedelmet a gazdának, hanem trágyája tudvalevőleg az állati trágyák közül legeredményesebben tartja fenn a talaj termőerejét.

Hangsúlyoztuk már, hogy a mostan ismerttetett állatlétszám becslésen alapszik.

Az 1929. évben tervbevett mezőgazdasági üzemi statisztikai felvétel eredményei alapján állatlétszámunk pontos képét fogjuk megkapni, érdekes lesz a becslési adattal leendő összehasonlítás, reméljük, hogy igen nagy eltérés nem fog az adatok között mutatkozni.

S. I.

A telekkönyvi változások és a telekkönyvi birtoktestek forgalma 1927-ben.

Changements de registre foncier et mutations immobilières en Hongrie (1927).

Résumé. En 1927, le nombre des changements de registre foncier et des mutations immobilières a en général fort augmenté. Le nombre des inscriptions de droit de propriété a été supérieur de 32% à l'année 1926 et de 71,7% à 1921; celui des inscriptions hypothécaires prises à titres divers s'est élevé de 39,4%; celui des radiations hypothécaires de 31,3%.

Les données de valeur montrent également un fort accroissement. Il en était ainsi surtout pour le montant du prix d'achat aux inscriptions de droit de propriété, effectuées sur la base d'adjudication. L'augmentation y a dépassé de plusieurs fois celle du montant, cependant très considérable (194,1% de plus qu'en 1926), de la charge onéreuse aux inscriptions de droit de propriété prises en vertu d'actes juridiques onéreux.

En somme, l'augmentation, commencée depuis des années, des changements de registre foncier se poursuivait dans des proportions plus considérables.

*

A közelmúltban a képviselőházi üléseken több felszólalás hangzott el a telekkönyvi hatóságok munkával való túlterhelése tárgyában, a napisajtó eseteket hozott fel, amelyekkel bizonyította, hogy ezek a hatóságok még a legerősebb munkateljesítménnyel is alig képesek a rájuk háruló mindig nagyobb és nagyobb munkahalmaz feldolgozására. A Statisztikai Hivatalban mostan készült el a telekkönyvi hatóságok 1927. évi munkateljesítményét feltüntető adatok feldolgozása, abban a helyzetben vagyunk tehát, hogy a szóbanforgó kérdéshez a legújabb adatok alapján hozzászólhatunk.

Így mindjárt a telekkönyvi hatóságok egyik legkiadósabb munkája a tulajdonjogbekebelezések eseteinek száma — mint

az első grafikon adataiból megállapítható — 1927. évben ismét nagy arányban szaporodott. A tárgyalt évben 71,7%-kal több volt az ilyen esetek száma, mint 1921-ben, 1926. évi eredményt is teljes 32%-kal multa felül. Az első összehasonlítás is tehát már azt igazolja, hogy a telekkönyvi hatóságok munkateljesítménye az utolsó években élénk tempóban növekszik.

A másik jelentékeny munkája a telekkönyvi hatóságoknak a különböző című jelzálogjogok bekebelezése. Itt az esetek száma — főleg a legutolsó három évben — a tulajdonjogbekebelezések számának már ismeretett növekvő arányát erősen felülmulva szaporodott. A második grafikon adataiból megállapíthatjuk, hogy az 1927. évi 347.153 ilyen eset 577,5%-kal multa felül az 1923. évi hasonló eredményt. Az egy pár évig tartó rövid mezőgazdasági konjunktúra jóformán minden átmenet nélküli megszűnése után az 1925. évben élénken megindult eladósó-

Telekkönyvi változások.

Changements de registre foncier.

a) Tulajdonjog bekebelezések és részletdarabolások.

Inscriptions de droit de propriété et parcellements.

Év Année	Inscriptions de droit de propriété						Az összes tulajdonjog bekebelezések eseteinek száma Nombre de toutes les inscriptions de droit de propriété	A vízterhes jogügylet Sur la base d'act. jurid. onéreux	Az árverés Sur la base d'adjudicat.	Az ingatlan eldarabolásokra vonatkozó bírói határozatok száma Nombre des décisions judiciaires relatives aux parcellements d'immeubles	Az eldarabolt telekkönyvi részlet		Az eldarabolt telekkönyvi részlet területének hold superficije, ar. cad.	Az eldarabolt telekkönyvi részlet területének hold superficije, ar. cad.
	sur la base										Az eldarabolt telekkönyvi részlet területének hold superficije, ar. cad.			
	Vízterhes — sur la base d'act. jurid. onéreux	Ingyenes — sur la base d'actes juridiques gratuits	Végrehajtás — par vote d'exécution	Árverés — d'adjudication	Örökös vagy hagyomány — de succession ou de legs	Eltörölt, kiigazítás, kiegészítés, stb. — de prescription, rectification, expropriation, etc.					száma — nombre	területe kat. hold superficije, ar. cad.		
1925	93.240	14.279	303	234	58.927	5.080	172.063	246.646	600	12.719	37.384	127.343	122.278	
1926	124.113	15.734	291	1.099	51.551	5.125	197.913	384.446	3.105	16.250	47.381	153.775	131.721	
1927	176.281	21.203	490	2.238	54.599	6.451	261.262	725.432	9.784	20.893	61.086	200.284	193.047	

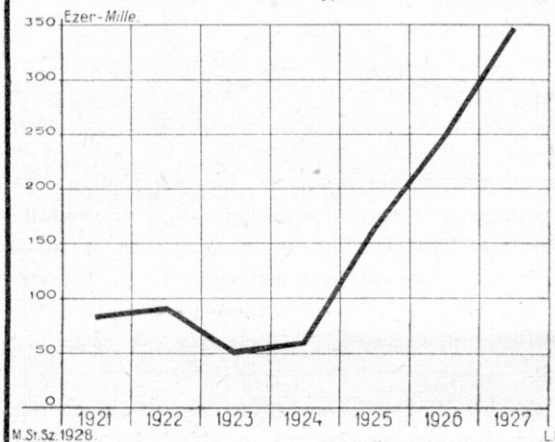
b) Telekkönyvi birtoktestek ügyszorgalma.

Transmissions immobilières.

Év — Année	Biztosítéki jelzálogjog bekebelezése				Forgalmi jelzálogjog bekebelezése				Végrehajtási jelzálogjog és végrehajtási jog		Életjáradék		Kikötmény		
	Inscript. d'hypothèques de garantie				Inscript. d'hypothèques de circulation				Hyp. exécut. et droit d'exécutioire		Rente viagère		Stipulation		
	váltóhitelek biztositására pour garantir une traite	egyéb hitel (kötelezettség) biztositására — pour garantir un autre crédit (obligation)	összesen au total	törlése radiations	zálogvevésre sur la base d'une créance de val. hyp.	egyéb sur la base d'autres créances	örökös vagy hagyomány alapján sur la base de succession ou de legs	összesen total	törlése radiations	bekebelezése, illetve feljegyzése inscriptions, resp. enregist.	törlése radiations	bekebelezése inscriptions	törlése radiations	bekebelezése inscriptions	törlése radiations
1925	71.335	36.819	108.154	19.861	161	23.275	708	24.144	19.825	33.396	8.555	260	181	6.308	2.309
1926	112.291	47.968	160.259	33.542	2.504	28.148	1.488	32.140	25.148	56.562	15.300	425	309	4.785	2.621
1927	172.554	75.295	247.849	50.240	4.862	30.034	1.202	36.098	23.805	63.206	23.112	1.029	644	5.474	4.114

A JELZÁLOGJOG BEKEBELEZÉSEK ESETEINEK SZÁMA.

Nombre des inscriptions hypothécaires.

dási folyamat a grafikon vonalát már igen magasra emelte, az emelkedés sajnos az 1926. évben tovább folytatódott. Ennek az évnek magas számát is 39,4%-os aránnyal mulja felül az 1927. évi eredmény. A körülmények pedig nagyon a mellett szólnak, hogy a jelzálogbekebelezések száma még a következő években is emelkedő tendenciát fog mutatni

Valószínűleg nem tévedünk, amikor a mostani eladósodási folyamatot az egész világon mutatkozó általános gazdasági krízisre vezetjük vissza. Ennek a világjelenésnek következménye az, hogy a szerencsétlen trianoni békeszerződés folytán gazdaságilag is erősen körülzárt hazánkban főleg a mezőgazdasági ágban évről-évre szinte megdöbbentő arányban növekszik az eladó-

sodás. Ez a gyors folyamat természetesen erősen hozzájárul ahhoz, hogy a telekkönyvi hatóságainkra háramló munka mennyiségét mondhatni a maximum fölé emelje.

A most tárgyalt és gazdasági szempontból válságosnak mondható helyzet javulását jelentené, ha a jelzálogjog törlésének esetei hasonló arányban növekednének. Azonban, mint a harmadik grafikon adataiból meggyőződhetünk, itt az emelkedés aránya lényegesen kisebb, mint a tulajdonjogbekebelezések, vagy a jelzálogbekebelezések eseteinek számánál. A tárgyalt 1927. évben ugyan a bekebelezések törlésénél is élénkebb mozgás tapasztalható, így a jelzálog törlésének esetei 1927-ben 31,3 százalékkal múltak felül az 1926. évi hasonló eredményt, sőt 101,4 százalékkal az 1925. évi eredményt, de a teher tételek törlésének száma még mindig lényegesen kisebb, mint az újonnan bejegyzett terhek száma. Gazdasági szem-

pontból ugyan kedvező a teher tételek törlésének emelkedése, azonban ez ismét csak munkaterhet jelent a telekkönyvi hatóságoknak és hozzájárul ahhoz, hogy a szóbanforgó hatóságok mindinkább nehezebben bírják megfelelni a követelményeknek.

Ami a telekkönyvi hatóságok munkateljesítményének további részletezésére vonatkozik, az utolsó három év adatait összehasonlítható formában láthatjuk táblázatunkban. Itt már nemcsak az egyes jogcímek esetei szerepelnek, hanem az értékek is rendelkezésünkre állanak. A növekedés természetesen az értékekénél is nagyarányú. Feltűnően nagy a visszerhes jogügyletek alapján fogatosított tulajdonjogi bekebelezéseknél a visszerhes összegének emelkedése. Az 1927. évi visszerhesösszeg 194,1%-kal nagyobb, mint az 1925. évi összeg. De még ezt a nagyarányú emelkedést is sokszorosan felülmúlja az árverés alapján fogatosított tulajdonjogbekebelezéseknél a vételár összegének hatalmas emelkedése.

Egyébként a kimutatás bármelyik adatait vizsgáljuk, mindenütt élénk emelkedést tapasztalunk. Az 1927. évi eredményeket nézve mindössze két tételnél látunk egészen jelentéktelen arányú csökkenést, a forgalmi jelzálogoknál, az öröklés vagy hagyomány alapján bekebelezett eseteknél, valamint a forgalmi jelzálogjog törlésénél, ezeknél ugyanis 1926-ban az esetek száma valamivel nagyobb volt, mint 1927-ben. Végeredményben megállapíthatjuk, hogy amennyiben a telekkönyvi hatóságok ügyforgalma a mostani arányt szem előtt tartva továbbra is így növekszik, a telekkönyvi hatóságok még a jelenleginél jelentősen nagyobb személyzettel sem lesznek képesek az ügyforgalmat idejében lebonyolítani.

S. I.

Az 1928. évi termés.

La récolte de 1928.

Magyarország. — Hongrie.

A földművelésügyi minisztérium folyó évi július 20-án közzétett jelentése szerint a mostani időjárás a kalászosok beérése szempontjából, valamint az aratási munkálatok elvégzésére kiválóan kedvező volt, ellenben a kapásnövények és a mesterseges takarmányfélék fejlődésére határozottan kedvezőtlennek mondható. Ez természetes is, mert az a csapadéknélküli, rendkívül forró időjárás, ame-

lyik a legutolsó két héten az egész országban általános volt, a beérést nagy mértékben elősegítette, a fejlődést ellenben erősen akadályozta. A július 17-i hőmérsékmaximum (Kaposváron és Mezőtúron 40 C fok) olyan meleget jelentett, aminőt Magyarországon az utolsó félszázad alatt nem észleltek.

Ily körülmények között a búza természetesen teljesen beért, aratása jól előrehaladott, számos

helyen már be is fejeztették, sőt szórványosan eséplését is megkezdették. A búza folyó évi vetésterülete körülbelül 2,906.549 kat. holdra tehető, a gazdasági tudósítók és a gazdasági felügyelők becslése szerint ezen a területen a termés kat. holdankint átlagosan 8·3 q, tehát ebben az évben mintegy 24,110.350 q búzatermés várható. A két héttel ezelőtti (július 4) becslés alkalmával ugyanezen a területen a minisztérium a búzatermést kat. holdankint átlag 7·9 q-ára, vagyis összesen 22,967.879 q-ra becsülte. Az ezidőszert várható búzatermés mennyisége kat. holdankint 39 kg-mal, összesen tehát 1,142.471 q-ával többnek mutatkozik a két héttel ezelőtt remélt búzamennyiségnél.

Az ideai búzatermés az előjelek után ítélve magasan felülmúlja a legutolsó évtized bármelyik évének eredményét. Összehasonlítás céljából közöljük évtizedünk búzatermés mennyiségére és termésátlagára vonatkozó adatokat.

É v	Termésmennyiség q	Kat. holdankinti átlag q
1920	10,322.119	5·5
1921	14,346.944	7·1
1922	14,894.912	6·0
1923	18,426.572	8·0
1924	14,034.771	5·7
1925	19,506.881	7·9
1926	20,386.825	7·8
1927	20,938.081	7·4
1928	24,110.350	8·3

Az adatok tehát arra engednek következtetni, hogy idén valószínűleg rekord búzatermésrel számolhatunk, az ideai termés ugyanis a leggyengébb eredményű 1920. évi termésnél teljes 133·6%-kal, az igen jó eredményű 1927. évi termésnél is 15·2%-kal jobb.

A rozs aratását befejezték, cséplése folyamatban van, kalászái általában szép hosszúak, a szemek kifejeztettek. A rozs ezévi vetésterülete körülbelül 1,153.829 kat. hold, ezen a területen a gazdasági tudósítók és a gazdasági felügyelők cséplési eredményeken alapuló számításai szerint kat. holdankint 6·9 q, vagyis összesen mintegy 7,980.469 q rozstermés várható. A folyó évi július 4-én megjelent legutóbbi becslés alkalmával ugyanezen a területen 6·6 q-ás átlagot, összesen körülbelül 7,590.298 q rozstermést vártunk, a többlet tehát kat. holdankint 34 kg, ami országos összegen 390.171 q-át tesz ki.

Az őszi árpát learatták, sőt cséplését is a legtöbb helyen elég jó eredménnyel befejezték, a tavaszi árpa aratása szintén közeledik a befejezéshez; úgy az őszi, mint a tavaszi árpa szemei fejlettek s a kalászkok szép teltek. Az árpa ideai területe mintegy 713.190 kat. hold, ezen a területen a gazdasági tudósítók és a gazdasági felügyelőségek becslése szerint kat. holdankint 8·1 q, tehát összesen 5,801.338 q a folyó évi valószínű árpatermés. A

július 4-iki becslés alkalmával kat. holdankint átlag 7·6 q, összesen mintegy 5,411.742 q árpatermés mutatkozott, a mostani többlet tehát kat. holdankint 54 kg, összesen pedig 389.596 q.

A zab a rendkívüli hőség következtében erősen érik, sőt aratását is több helyen már megkezdették. Zászlaja fejlett, a szemképződés általában jó. A zab ideai területe 456.772 kat. hold, ezen a területen a földművelésügyi minisztérium szakközegeinek becslései szerint kat. holdankint 7·1 q, vagyis körülbelül 3,256.112 q zabtermésre lehet számítani. Az előző becslés szerint a termésátlag 6·9 q-ának, a termés 3,145.735 q-ának mutatkozott, a többlet kat. holdankint 24 kg zab, ez végeredményben 110.377 q-át tesz ki.

Áttérve a fontosabb kapásnövények jelenlegi állásának tárgyalására, megállapíthatjuk, hogy a tengeri a szárazságot erősen sínyli, levélzete különösen a homokos talajon máris fonnyadni kezd. Címerét az eső hiánya miatt nehezen hánnya ki. A burgonya elvirágzott, a bokrok alatt elég sok gumó van, de a szárazság miatt ezek a gumók nagyon aprók. A cukorrépa zöld levelei a csapadékhiányt eddig még állják s a talajt teljesen beborítják. A gumó kiadós eső nélkül azonban tovább nem fejlődhetik. A helyzet azonos a takarmányrépánál, a fejlődéshez itt is nagyobb eső volna szükséges.

A többi gazdasági növények közül megemlítjük, hogy a kerti vetemények a szárazságban általában lesültek, fejlődésükhöz állandó öntözés szükséges. A paprika fejlődése erősen visszamaradt, hüvelyei kicsinyek. A vöröshagyma elég jól bírta a szárazságot, szára erőteljes, többnyire jó termést ígér. A bab a szokatlan hőséget nagyon megsínylette, virágzik ugyan, de a virágok többnyire elsülnek, így tehát kevés hüvely képződik. A borsó nagybőrára beérett, kielégítő eredménnyel aratják, a lenese azonban csak közepes terméssel biztat. A káposzta jól megindult, további fejlődéséhez feltétlenül esőre volna szükség, levélzete nem borul eléggé, helyenkint pedig rovarkár mutatkozik. A komló szép és erőteljes, jó termést várható. A köles fejlődése viszont a szárazság miatt megakadt, a korábban elvetett vetések, valamivel jobban állanak, ezek már erőfélben vannak. A tatárka ugyan virágzik, a nedvesség hiánya miatt azonban fonnyadni kezd. A cirok az abnormális hőség miatt nem tud kellőképpen fejlődni. A kender elég magas és sűrű, a szálai vékonyak, fejlődése azonban a nagy szárazság következtében megakadt. A len szintén elég sűrű, de szára alacsony. A beérett rész nyívását közepes hozammal már megkezdették. A dohány eddig a legtöbb vidéken elég kielégítően fejlődött, az esőt természetesen már nagyon kívánja.

A mesterséges takarmányok közül a lóheré és a lucerna második kaszálását betakarították. A lucerna harmadik kaszálása előreláthatóan igen

a várható termés nagysága kb. 5,451.000 q. Ez a termésmennyiségcsökkenés részben annak a körülménynek tudható be, hogy a bevetett terület 3%-kal kisebb volt, mint az előző évben.

Kanada folyó évi július 10-én a kalászosokkal bevetett terület nagyságáról ad tájékoztató adatokat. Ezek szerint a *búzával* bevetett terület 9,472.000 hektár, körülbelül 400.000 hektárral több, mint 1927. évben, az emelkedés tehát 4·2%. A *rosvetésterülete* 279.000 hektár, 7%-kal kevesebb, mint az előző évben. Az *árpával* bevetett terület nagysága 1,467.000 hektár, ez az eredmény a tavalyival szemben 3%-os emelkedést jelent. A *zab* idei bevetett területe 4%-kal nagyobb, mint 1927-ben volt és 5,357.000 hektárt tesz ki.

Argentína folyó évi július 12-iki jelentésében a kivitelre kerülhető búza és lenmag mennyiségéről tájékoztat. A jelentés szerint Argentínában folyó évi július 12-én 10,347.320 q kivihető *búzakészlet* volt. Ez a mennyiség teljes 3,934.630 q-ával kevesebb, mint az 1927. évi július 12-iki készlet.

A *lenmagból* kivihető készlet ellenben nagyobb az előző évinél és 7,319.410 q-ára rúg, ezzel szem-

ben tavaly ugyanebben az időpontban a kivitelre váró lenmag mennyisége 5,533.200 q volt.

*

A **gyapottal** bevetett terület nagyságáról az Északamerikai Egyesült Államok és Brazília adtak ki tájékoztató jelentést. Az *Északamerikai Egyesült Államok* földművelésügyi minisztériuma július 9-én közli, hogy az 1928/29-es gazdasági évben a gyapottal bevetett terület nagyságát 18,879.000 hektárra becsülik, így 11·4%-os emelkedés mutatkozik az elmúlt évi hasonló eredménnyel szemben, sőt ez a terület az előző öt év átlagos területének nagyságát is 10%-kal múlja felül. A *brazíliai* kormány ugyancsak július 9-én jelenti, hogy a gyapot 1927/28. évi termése — a szedés folyó évi május hóban véget ért — 1,066.000 q-ára becsülhető. Ez a mennyiség majdnem 100.000 q-ával nagyobb, mint az előző év termésmennyisége. Mindennek dacára meg kell állapítani, hogy a szóbanforgó év gyapottermése legfeljebb közepesnek minősíthető. A folyó évi termés fentidézett becsülése ugyanis 13%-kal kisebb, mint a megelőző öt év átlagos gyapottermése.

A világ kávétermelése és kávéfogyasztása.¹⁾

Production et consommation mondiales du café.¹⁾

A világ kávétermése a háború előtti évek átlagához képest az utolsó években növekedést mutat. Amint 1. számú táblázatunkból kitűnik, a termés rekordéve 1927/28. volt, amidőn az előzetes adatok szerint 34%-kal termeltek többet a békebeli átlagnál. Az előző években a többlet 21—29% között mozgott. Megjegyezzük, hogy a kávénál a termésév (gazdasági év) július 1-től a következő év június 30-áig terjedő időszak.

1. A világ kávétermése.

Production mondiale du café.

Év — Année	1000 tonna tonnes	Növekedés Augmentation 1908/9—1912/13=100
1908/09—1912/13 átlag moyenne	1.012·2	100 0
1923/1924	1.303·9	128·8
1924/1925	1.229·0	121·4
1925/1926	1.270·0	125·5
1926/1927	1.275·1	126·0
1927/1928	1.356·0	134 0

A 2. számú táblázat a főtermelő országok részesedéséről tájékoztat. A világtermés 67·3%-át 1927/28-ban Brazília szolgáltatta. A háború előtt

2. A fontosabb országok részesedése a kávétermelésben, %-ban.

Participation des principaux pays dans la production du café, en %.

Ország Pays	1908/09— 1912/13 átlag moyenne	1923/1924	1924/1925	1925/1926	1926/1927	1927/1928
Brazília — Brésil..	71·2	68·4	67·0	66·7	67·2	67·3
Ebből — Dont						
Sao Paulo (Santos) ..	52·7	46·9	45·9	42·9	44·6	44·2
Rio	15·5	17·5	15·0	18·6	17·1	17·7
Kolumbia — Colombie	4·6	10·2	9·5	11·6	8·7	10·6
Közép-Amerika — Amérique centrale	9·0	9·7	8·4	10·3	7·8	7·6
Holland-India — In- des Néerlandaises	2·4	4·5	6·8	5·5	6·3	4·0

a világtermés több mint 70%-a esett erre az országra. Braziliában két nagy termőterülete van a kávénak: az egyik Sao Paulo (Santos), a kávé fő hazája, amely a háború előtt a világtermés több mint felét szolgáltatta s ma is 44%-on felül termel; a másik Rio, amelynek termése 1927/28-ban a világtermés 17·7%-át tette. Míg Sao Paulo arányszáma a háború előtti állapothoz képest esett, Rioé emelkedett. További fő termőhelyek: Kolumbia, amely ország több mint 10%-kal részese-

¹⁾ Wirtsch. u. Stat. 1928. Nr. 12.

3. A fontosabb országok kávétermése.

Production du café des principaux pays.

Ország Pays	1908/09 1912/13 átlag moyenne	1923/24	1924/25	1925/26	1926/27	1927/28	1923/24 1927/28 átlag moyenne	Átlagnövekedés Augmentation moyenne 1908/9-1912/3 = 100
	1000 tonna — tonnes							
Világtermés — Production mondiale	1.012 2	1.303 9	1.229 0	1.270 0	1.275 1	1.356 0	1.286 8	127 1
Ebből: — Dont:								
Brazília — Brésil	720 3	891 8	823 3	846 8	856 4	912 0	866 1	120 2
Ebből: — Dont:								
Sao Paulo (Santos)	533 3	611 7	564 1	544 9	568 6	600 0	577 9	108 4
Rio	156 5	227 9	185 0	236 3	218 0	240 0	221 5	141 5
Kolumbia — Colombie	46 4	133 1	116 9	147 5	111 0	144 0	130 5	281 0
Közép-Amerika — Amérique centrale	91 0	126 8	103 8	131 0	98 9	102 9	112 7	123 8
Holland-India — Indes Néerlandaises	24 1	58 3	83 8	70 4	80 3	54 0	69 4	288 3

dik a világtermésben, háború előtti arányszámát megkétszerezvén; Közép-Amerika, amely jelenleg csaknem 8%-át szolgáltatja a világtermésnek; s végül Holland-India 4% körül ingadozó részese-déssel. Az utóbbi országban a háború előtti termelést jóval túlszárnyalja az újabb évek termelése bár egy kávébetegség következtében az utolsó évben visszaesés mutatkozik.

3. sz. táblázatunk az egyes országok, illetve

4. A fontosabb országok kávéfogyasztása.

Consommation de café dans les principaux pays.

Ország Pays	1909/13 átlag moyenne	1924	1925	1926	1927
	1000 tonna — tonnes				
Amerikai Egy. Áll. États-Unis	392 4	632 4	571 6	664 6	642 5
Franciaország France	111 4	170 7	168 1	154 2	159 0
Németország Allemagne	181 3	55 3	90 3	104 8	123 9
Olaszország Italie	26 4	47 0	42 3	43 7	45 7
Svédország Suède	33 7	43 9	36 5	41 7	42 8
Belgium Belgique	35 4	39 3	38 5	39 8	41 5
Németalföld Pays-Bas	42 8	38 5	40 3	31 8	34 1
Dánia Danemark	14 5	23 2	20 5	25 4	24 7
Spanyolország Espagne	13 3	22 5	19 4	20 3	.
Norvégia Norvège	13 1	16 0	14 4	16 7	17 1
Nagy-Britannia Grande-Bretagne.. ¹⁾	12 7	16 3	16 6	16 2	17 0
Svájc Suisse	11 1	14 7	10 9	13 2	13 2

¹⁾ Írországgal együtt. — Y compris l'Irlande.

főtermőhelyek termésmennyiségeit mutatja be. E táblázat szerint az utolsó öt év átlagát a háborút megelőző quinquennium átlagával egybevetve, Holland-India s Kolumbia átlagtermése csaknem megháromszorozódott.

4. sz. táblázatunk a kávéfogyasztásról közöl adatokat. A legfőbb fogyasztó ország az Amerikai Egyesült Államok, amelynek a háború előtt 400 ezer tonnán alul maradt fogyasztása a háború után jelentősen megnövekedett s 1927-ben 643 ezer tonnát tett. A fogyasztásban második helyen áll Franciaország. Az elmúlt évben 159 ezer tonna kávéfogyasztott. Németország a háború előtt 180 ezer tonna körül mozgó évi fogyasztásával a sorban második helyen állott, fogyasztása azonban a háború után minimálisra csökkent le. Még 1924-ben is csak 55 ezer tonna kávéfogyasztott az or-

5. Az egy lélekre eső kávéfogyasztás kg-ban.

Consommation de café par habitant, en kilos.

Ország — Pays	1909/13 átlag moyenne	1924	1925	1926	1927
Svédország — Suède	6 1	7 3	6 2	7 1	7 3
Dánia — Danemark	5 3	6 8	6 1	7 5	7 3
Norvégia — Norvège	5 6	6 0	5 4	6 3	6 5
Amerikai Egy. Államok États-Unis	4 3	6 0	5 4	6 3	6 1
Belgium — Belgique	4 8	5 1	5 0	5 1	5 3
Németalföld — Pays-Bas	7 3	5 6	5 9	4 6	5 0
Franciaország — France	2 8	4 3	4 2	3 8	3 9
Svájc — Suisse	3 0	3 8	2 8	3 4	3 3
Németország — Allemagne	2 8	0 9	1 4	1 7	2 0
Olaszország — Italie	0 8	1 2	1 1	1 1	1 1
Spanyolország — Espagne	0 7	1 1	0 9	0 9	—
Nagy-Britannia — Grande-Bretagne ¹⁾	0 3	0 4	0 4	0 4	0 4

¹⁾ Írországgal együtt. — Y compris l'Irlande.

szág, vagyis a fogyasztás a békebeli mennyiségnek egyharmadát sem érte el. Az ezután rohamosan emelkedő fogyasztás az elmúlt évben már 124 ezer tonnát tett. Németország után Olaszország, Svédország, Belgium és Németalföld sorrend szerint a legfontosabb fogyasztó államok.

Igen érdekes adatokat mutat be az 5. sz. táblázatunk, amely az egy lélekre eső kávéfogyasztás adatait közli országonként. E táblázat szerint a lakosság fejenként az egyes északi államokban

fogyasztja a legtöbb kávé. Vezető helyen Svédország és Dánia áll, amely országoknak egy-egy lakosa egy év alatt 7·3 kg kávéfogyaszt. Norvégiában 6·5, az Amerikai Egyesült Államokban 6·1 kg a fogyasztás fejadaga. Ezzel szemben figyelemreméltó, hogy több állam fogyasztása az 1 kg-ot sem éri el. Különösen feltűnő, hogy Nagy-Britanniában csak 0·4 kg kávéfogyasztás esik egy lakosra. A fejenkénti arányszámok egyébként általában növekedő irányzatot mutatnak.

© I P A R ©

A fogyasztási adó alá eső cikkek termelése és forgalma.

Production et mouvement des articles soumis aux contributions indirectes en Hongrie.

Résumé. En général, les données de la production et de la consommation présentent, pour la période du 1er septembre 1927 — fin juin 1928, une augmentation notable par rapport à l'année précédente.

*

Cukor. A múlt év szeptember 1-től június végéig terjedő gazdasági évben termelt cukor mennyisége (1·7 millió m.-mázsa) csaknem 100 ezer métermázssal haladja meg az előző termelési évad megfelelő időszakának termelését. Emelkedést mutat a fogyasztás is.

Sőr. A sörtermelés a szóbanforgó gazdasági időszakban (530 ezer hl.) valamivel kevesebb volt, mint az előző évben. Megfelelő arányban csökkent a belső fogyasztás is, amely 529 ezer hl. volt. A csökkenést főleg az 1928. év június hónapjának csekély termelése, illetve fogyasztása okozza, míg az előző két hónapban — áprilisban és májusban — az adalok magasabbak, mint az 1927. év megfelelő hónapjaiban.

Benzin. A benzinfogyasztás jelentősen növekszik. A szóbanforgó időszakban több, mint háromszorosát tette behozatalunk az előző év adatának. A belfogyasztás az előző évi 286 ezer métermázssal szemben ismertetésünk időszakában 386 ezer métermázst tett.

Petróleum. Itt is számottevő növekedés mutatkozik. A behozatal 67 ezer métermázsról 111 ezer métermázssá, a fogyasztás 429 ezer métermázsról 476 ezer métermázssá emelkedett.

Olajok. A gáz- és vulkánolajnál és a kenőolajnál emelkedő, az egyéb ásványolajtermékeknél csökkenő tendencia tapasztalható. A kenőolajnál az általánosan emelkedő adatok sorában a kivitel adata csökkent.

Gyufadobozok, tokok. Csökkenés tapasztalható a termelésben, a belföldi fogyasztás adata ellenben emelkedést jelez. A termelés 269 millió darab volt az előző gazdasági időszak 281 millió darabot tevő termelésével szemben, míg a belső fogyasztás 274 millió darabról 291 millió darabra emelkedett.

Gyújtószerszámok. A termelés igen nagy mértékben emelkedett: 87 ezer darabról 234 ezer darabra. Nagy emelkedés van a fogyasztás és kivitel adatainál is.

Tűzkő. A behozatal, illetve a fogyasztás egyötödre esett vissza.

Szivarkahüvelydobozok, szivarkapapírcsomagocskák. Mindkét cikknél néhány %-os emelkedés észlelhető, mind a termelés, mind a fogyasztás terén. A szivarkahüvelydobozoknál az előzően 5 millió darabot alig meghaladó termelés és ezzel csaknem egyező fogyasztás 5·3 millió darabra emelkedett, a szivarkapapírcsomagocskáknál a termelés 68 millió darabról 72·3 millió darabra, a fogyasztás 68·3 millió darabról 73·2 millió darabra ment fel.

Általában megállapíthatjuk, hogy a tárgyalt cikkek legnagyobb részénél mind a termelés, mind pedig a fogyasztás fejlődést mutat. Az itt-ott mutatózó csökkenés nem nagymértvű.

Megnevezés Designation	Egység — Unité	Hó — Mois		1 9 2 7 (1926/27)		1 9 2 8 (1927/28)			
		Termelés — Production	Termelés + beho- zatal — Produc- tion + importat.	Belföldi fogyasztás Consommation intérieure	Belföldi fogyasztás + adómentes kivitel — Consommat. intér. + export. exempte d'impôt.	Termelés — Production	Termelés + beho- zatal — Produc- tion + importat.	Belföldi fogyasztás Consommation intérieure	Belföldi fogyasztás + adómentes kivitel — Consommat. intér. + export. exempte d'impôt.
Kukor — <i>Sucre</i>	q	IV. 1.062 V. 3.002 VI. 2.281 IX-VI. 1,612.734	1.393 3.002 2.303 1,614.694	79.298 75.923 87.920 777.227	113.855 111.835 111.835 1,381.850	1.695 2.059 2.833 1.709.376	2.214 2.484 2.897 1,713.008	74.072 88.747 90.769 845.840	100.339 110.155 61.875 1,439.895
Sör — <i>Bière</i>	hl	IV. 50.617 V. 88.608 VI. 88.134 IX-VI. 536.584	50.720 88.608 88.219 537.780	50.638 58.609 88.219 537.442	50.720 88.609 88.219 537.780	61.614 78.327 61.870 530.130	61.714 78.389 61.875 531.115	61.544 78.127 61.480 529.426	61.714 78.389 61.875 531.115
Benzin — <i>Benzine</i>	q	IV. . V. . VI. . IX-VI. .	1.437 2.665 3.796 29.306	26.665 33.821 45.693 285.802	26.665 33.821 45.693 285.802	8.015 13.163 19.458 99.530	35.854 43.669 54.529 386.094	37.793 43.669 54.529 386.094
Petroléum — <i>Pétrole</i>	q	IV. . V. . VI. . IX-VI. .	3.943 1.880 1.047 67.127	30.226 20.125 22.618 428.751	30.226 20.125 22.618 428.771	30.226 20.125 22.618 428.771	11.244 7.588 6.114 110.904	31.862 25.375 28.182 476.154	31.862 25.375 28.182 476.154
Gázolaj és vulkánolaj <i>Huile de gaz et huile vulcan.</i>	q	IV. . V. . VI. . IX-VI. .	1.442 3.737 1.202 25.786	17.138 18.259 17.928 188.861	17.705 18.312 17.911 191.167	4.325 2.866 17.911 38.104	20.049 18.778 21.146 192.972	20.049 18.778 21.146 193.240
Kendőolaj — <i>Huile à graisser</i>	q	IV. . V. . VI. . IX-VI. .	2.826 4.065 3.812 34.277	10.944 13.389 17.078 119.728	12.175 14.730 19.127 146.260	9.147 7.163 6.372 306.756	11.711 13.700 17.319 46.508	11.904 14.348 17.688 45.531
Egyéb ásványolajler- mék — <i>Autr. produits d'huile minérale</i>	q	IV. . V. . VI. . IX-VI. .	48.021 51.554 11.641 388.465	9.166 3.795 11.523 53.928	9.166 3.795 11.523 53.324	3.979 47.546 67.882 306.756	3.404 3.858 12.838 46.508	3.404 3.858 12.838 45.531
Gyufadoboz, tok, — <i>Boite à allumettes</i>	1000 db pieces	IV. 29.290 V. 30.453 VI. 26.430 IX-VI. 280.890	29.290 30.453 26.600 281.801	24.710 29.009 26.534 274.408	24.710 29.029 26.582 275.408	19.654 25.324 27.886 298.940	19.654 25.411 27.961 269.222	24.890 25.562 28.103 291.485	24.890 25.562 28.103 291.535
Gyujtószerzám — <i>Briguet</i>	"	IV. 1.553 V. 11.142 VI. 14.319 IX-VI. 87.338	4.394 13.676 16.423 126.778	4.333 4.689 68.238	4.630 10.333 7.809 117.125	994 1.313 1.019 294.211	3.186 3.970 4.386 291.178	4.169 4.769 5.353 80.880	4.789 10.265 12.363 219.463
Tuzkó — <i>Silex</i>	kg	IX-VI. .	10	10	10
Szivarokahelydoboz <i>Boite à tubes à cigarette</i>	db pieces	IV. 396.895 V. 436.470 VI. 433.050 IX-VI. 5,055.318	398.375 438.870 433.050 5,075.148	303.330 642.310 464.490 5,002.501	303.330 647.310 464.490 5,007.691	499.240 615.210 493.820 5,290.455	505.120 622.170 493.820 5,300.771	514.510 546.490 527.980 5,285.766	514.510 546.990 527.980 5,285.766
Szivarokapapírsoma- gocská — <i>Paqueet de papiers à cigarette</i>	"	IV. 4.537.600 V. 5,203.800 VI. 6,312.480 IX-VI. 67,904.037	4.537.600 6,218.100 6,312.480 67,904.037	1,165.000 7,239.800 6,711.100 68,261.857	1,165.000 7,239.800 6,711.100 68,859.857	6,051.300 5,203.800 6,719.200 72,349.542	6,051.300 6,218.100 6,796.200 72,349.642	5,925.000 6,982.300 7,032.800 73,213.000	5,925.000 6,982.300 7,032.800 73,213.000

Magyarország külkereskedelme 1928. június havában.

Commerce extérieur de la Hongrie en juin 1928.

La valeur des importations ayant été en juin de 91·1 millions de pengős et celle des exportations, 59·1 millions, la balance du commerce extérieur s'est soldée par un excédent d'importations de 32 millions. En janvier-juin, les importations ayant été de 566·3 millions de pengős et les exportations 367·6 millions, l'excédent d'importations s'est élevé à 198·7 millions. L'excédent d'importations a été en juin inférieur de 300.000 pengős au mois correspondant de 1927. En janvier-juin 1928, l'excédent d'importations a augmenté de 24·9 millions de pengős.

A l'importation, comparativement à juin 1927, parmi les articles les plus importants au point de vue de la valeur, l'importation du riz brut a augmenté de plus de 1 million $\frac{1}{2}$ de pengős. Aux machines et appareils et au coton brut, l'importation s'est, pour chacun de ces groupes, élevée de 1.000.000 pengős. Les automobiles à personnes, les tissus de coton et le jute brut étaient aussi en forte augmentation, tandis que les importations de tabac, de cuir brut et de fils de laine ont grandement fléchi.

A l'exportation, au point de vue de la valeur, c'est le tabac brut qui a augmenté le plus: de près de 2 millions et demi de pengős. Le groupe des machines et appareils a progressé de plus de 1 million et demi de pengős; la farine et le maïs, chacun de plus de 1 million de pengős. Les cuirs préparés, les machines et appareils électriques, les demi-produits en fer, accusent aussi une augmentation sensible. Par contre, l'exportation du froment, du seigle et de la laine a grandement diminué, ainsi que celle d'animaux de boucherie et de trait, de volailles vivantes, de saindoux, de lard, de sucre et d'oeufs.

A folyó év június havában a behozatal értéke 91·1, a kivitel értéke pedig 59·1 millió pengőt tett, a külkereskedelmi mérleg e havi behozatali többlete tehát 32 millió pengő volt. A január-június hónapokban a behozatal 566·3, a kivitel 367·6 millió pengő értékű forgalmat eredményezett, a behozatali többlet pedig 198·7 millió pengőre emelkedett. A múlt év június hónapjához viszonyítva a folyó évi júniusi behozatali többlet háromszázezer pengővel volt kevesebb, a január-június hónapokban pedig az idén 24·9 millió pengővel gyarapodott a behozatali többlet.

A behozatalban a múlt év június havával összehasonlítva a legnagyobb értékkel szereplő behozatali cikkek közül a nyers rizs importja több, mint másfél millió pengő értékkel emelkedett. A gépek és készülékekből és nyers pamutból egyenkint egymillió pengővel többet hoztunk be. Jelentősebb gyarapodás volt még a személyszállító autók, a pamutszövet és a nyers juta importjában. Nagy visszaesés volt a dohány, a nyers bőr és a gyapjúfonalaknál.

A kivitelben a nyersdohány szerepel a legnagyobb értékű többlettel, ami közel két és félmillió pengőt tesz ki. A gépek és készülékek csoportja másfélmillió pengőn felüli, a liszt és kukorica egyenkint egymillió pengőn felüli értékemelkedést mutatnak. Nagyobb gyarapodás volt még a kikészített bőr, villamosgépek és készülékek, továbbá a vasfegyártmányok csoportjában. Ezzel szemben a búza, rozs és gyapjú kivitele nagy mértékben visszaesett. Visszaesett ezenkívül a vágó- és igásállatok, az élő baromfi, disznósír és szalonna, a cukor és a tojás kivitele is.

Magyarország külkereskedelmi forgalma az 1928. év június havában.

Commerce extérieur de la Hongrie en juin 1928.

Az áruk megnevezése <i>Désignation des marchandises</i>	1927	1928	1927	1928	Az érték 1928 jun. ha- vában több (+), v. ke- vesebb (-) ezer pengő- ben — Excédent (+) ou diminution (-) de la valeur en juin 1928, en milliers de pengős.	Az 1928. évi jun. havi összérték %-ában — En % de la valeur totale de juin 1928.	
	június — juin						
	q	1000 P — pengős					
A) Behozatal. — A) Importations.							
Nyers és megmunkált fa — <i>Bois brut et ouvré</i>	2,616.681	2,610.352	12.959	13.029	+	70	14:30
Pamutszövet — <i>Tissus de coton</i>	6.219	6.246	4.637	5.354	+	717	5:88
Gépek és készülékek — <i>Machines et appareils</i>	16.672	18.619	3.934	4.964	+	1.030	5:45
Szén — <i>Charbon</i>	1,126.663	1,214.480	4.279	4.531	+	252	4:97
Papiros és papirosárúk — <i>Papier et art. en pap.</i>	54.000	65.358	2.990	3.640	+	650	3:99
Pamutfonál és -cérna — <i>Fils de coton et fils retors de c.</i>	7.728	4.700	2.786	2.386	-	400	2:62
Nyers rizs — <i>Riz brut</i>	15.712	55.227	786	2.375	+	1.589	2:61
Gyapjuszövet — <i>Tissus de laine</i>	1.068	1.191	1.817	2.221	+	404	2:44
Nyersfémek — <i>Métaux bruts</i>	16.540	15.695	2.107	2.097	-	10	2:30
Nyerspamut — <i>Coton brut</i>	4.951	7.262	939	1.944	+	1.005	2:13
Gaze, kreppszövet, tiszta selyemből — <i>Gazes, tissus de soie façon crêpe</i>	170	209	1.782	1.898	+	116	2:08
Ásványolaj — <i>Huiles minérales</i>	116.630	118.695	2.225	1.870	-	355	2:05
Vasárúk — <i>Ouvrages en fer</i>	11.540	10.847	1.668	1.818	+	150	2:00
Kikészített bőr — <i>Cuir préparés</i>	934	1.094	1.325	1.690	+	365	1:85
Személyszállító automobil — <i>Automobiles pour personnes</i>	1) 1.313	2) 3.413	646	1.642	+	996	1:80
Selyem- és selyemfonál — <i>Soie et fils de soie</i>	697	604	1.236	1.347	+	111	1:48
Egyéb áruk — <i>Autres marchandises</i>	db — pièce 45.609 pár — paire 134.624 q — q . . . 1,260.801	64.595 107.892 1,467.259	37.544	38.317	+	773	42:05
Behozatal össz. — <i>Import. totales</i>	db — pièce 45.609 pár — paire 134.624 q — q . . . 5,258.319	64.595 107.892 5,601.251	83.660	91.123	+	7.463	100:00
B) Kivitel. — B) Exportations.							
Vágó- és igásáll. — <i>Anim. de boucherie et de trait³⁾</i>	17.263	17.051	8.030	7.559	-	471	12:79
Ebből — <i>Dont</i> : Szarvasmarha — <i>Bêtes à corne²⁾</i>	8.331	8.268	5.396	5.355	-	41	9:06
Sertés — <i>Porcs²⁾</i>	4.016	4.002	1.058	937	-	121	1:58
Ló — <i>Chevaux²⁾</i>	2.728	2.704	1.488	1.184	-	304	2:00
Liszt — <i>Farines</i>	83.089	107.323	4.171	5.264	+	1.093	8:91
Gépek és készülékek — <i>Machines et appareils</i>	17.585	26.046	3.061	4.745	+	1.684	8:03
Búza — <i>Froment</i>	146.764	115.029	5.137	4.141	-	996	7:01
Gyapjú — <i>Laine</i>	10.994	8.003	3.298	2.577	-	721	4:36
Nyers dohány — <i>Tabac brut</i>	1.093	12.672	120	2.534	+	2.414	4:29
Baromfi — <i>Volaille</i>	4) 6.658	5) 6.623	1.853	2.031	+	178	3:44
Ebből — <i>Dont</i> : Élő baromfi — <i>Volaille vivante</i>	4) 4.295	5) 3.623	1.185	968	-	217	1:64
Leölt baromfi — <i>Volaille morte</i>	4) 2.363	5) 3.000	668	1.063	+	395	1:80
Vasfélgyártmányok — <i>Demi-produits en fer</i>	54.576	92.004	1.161	1.872	+	711	3:17
Villamosgépek és készül. — <i>Mach. et appar. électr.</i>	2.090	3.346	1.020	1.732	+	712	2:93
Tengeri — <i>Mais</i>	11.803	57.877	260	1.701	+	1.441	2:88
Toll — <i>Plumes</i>	2.258	2.456	1.590	1.677	+	87	2:84
Rozs — <i>Seigle</i>	87.490	47.372	2.756	1.516	-	1.240	2:57
Pamutszövet — <i>Tissus de coton</i>	673	1.202	587	1.120	+	533	1:89
Gaze, kreppszövet, tiszta selyemből — <i>Gazes, tis- sus de soie façon crêpe</i>	55	118	413	1.062	+	649	1:79
Egyéb áruk — <i>Autres marchandises</i>	db — pièce 168 pár — paire 2.385 q — q . . . 946.836	4.499 4.437 927.724	17.901	19.551	+	1.650	33:10
Kivitel össz. — <i>Exportations totales</i>	db — pièce 17.431 pár — paire 2.385 q — q . . . 1,371.964	21.550 4.437 1,407.795	51.358	59.082	+	7.724	100:00

¹⁾ 110, ²⁾ 289 db — pièces. — ³⁾ A mennyiség darabokban van kimutatva — *La quantité est relevée en fêtes.* — ⁴⁾ Az 1927. év június havában az élő baromfi 414.233 darab, a leölt baromfi 74.059 darab, összesen 488.292 darab. — *En juin 1927, on a exporté 414.233 volailles vivantes et 74.059 volailles mortes; au total 488.292 pièces.* — ⁵⁾ Az 1928. év június havában az élő baromfi 353.200 darab, a leölt baromfi 143.177 darab, összesen 496.377 darab. — *En juin 1928, on a exporté 353.200 volailles vivantes et 143.177 volailles mortes; au total 496.377 pièces.*

Vasútaink teherforgalma az 1927. évben.

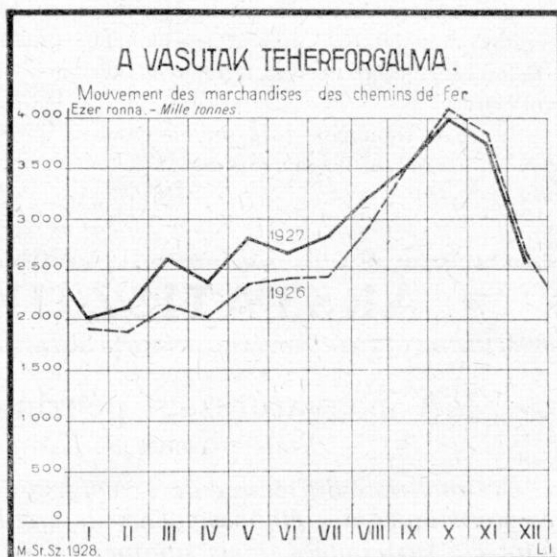
Mouvement des marchandises des chemins de fer hongrois en 1927.

Résumé. Des marchandises expédiées en 1927 par les entreprises de chemins de fer assurant le mouvement à distance, 29,753.774 tonnes (83·9%) ont été transportées par les Chemins de fer de l'Etat et les chemins de fer gérés par eux, contre 86·5% en 1926. Sur les recettes provenant du transport des marchandises, les chemins de fer mentionnés ont perçu 186,649.628 pengős (89·8%) contre 89·3% en 1926; sur les recettes totales, 321,778.327 pengős (88·2%), contre 88·4% en 1926.

*

Távolsági forgalmat lebonyolító vasútállalataink 1927. évi teljesítménye ismét meghaladja az előző évit. Ideiglenes adataink szerint a szállított teherárak mennyisége több mint három millióval növekedett s összesen 34·5 millió tonnát tett ki, az emelkedés aránya tehát 16·1%-os volt. Ennek megfelelően a teherszállításból eredő bevétel is növekedett. Az 1926. évvel szemben mutatkozó bevételi löbbsét 1·9%-ot tett ki, szám szerint megközelítette a 4 millió pengőt. A vállalatok összes bevétele pedig 356·3-ról 364·8 millió pengőre, vagyis 2·4%-kal emelkedett.

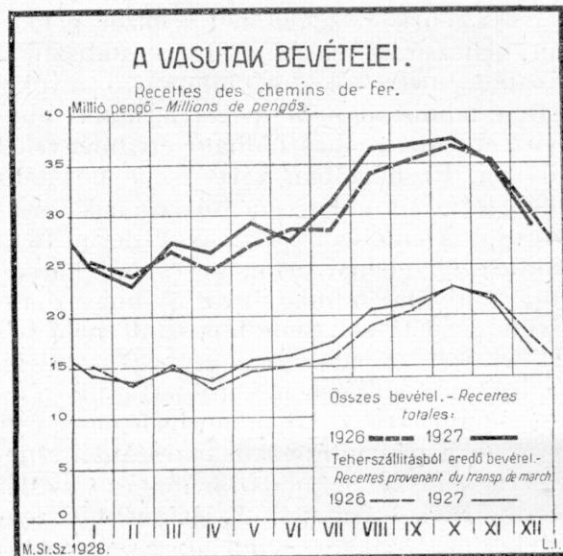
A szállításra került árukból 29,753.774 tonnát az Államvasutak és a kezelésük alatt álló helyi-érdekű vasutak szállítottak; tehát a vasutakra feladott áruknak 83·9%-a (1926-ban 86·5%) az állam tulajdonában, illetőleg kezelésében álló vonalakon került továbbításra. Az áruk szállításából befolyt jövedelemnek 89·8%-a (1926-ban 89·3%), összeg szerint 186,649.628 pengő állami vezetés alatti vasutakra esett; az összes bevételekből pedig 321,778.327 pengővel, vagyis 88·2%-kal (1926-ban 88·4%) részesedtek az állam kezelésben levő vasutak.

A vasutak teherforgalma.

Mouvement des marchandises des chemins de fer.

Év, hónap Année, mois	A szállított teherárak Marchandises transportées		Az összes Recettes totales
	mennyisége tonnában quantité en tonnes	után elért recettes proven. du transport	
		bevétel pengőkben en pengős	
1926 } I. ..	1,926.623	15,129.429	25,540.335
1927 } I. ..	2,013.651	14,296.287	25,062.840
1926 } II. ..	1,890.584	13,254.752	21,076.519
1927 } II. ..	2,123.081	13,420.079	23,016.635
1926 } III. ..	2,132.709	15,241.078	26,504.874
1927 } III. ..	2,599.545	14,970.891	27,264.846
1926 } IV. ..	2,029.819	12,890.035	24,597.476
1927 } IV. ..	2,376.130	13,690.738	26,377.475
1926 } V. ..	2,357.485	14,619.707	26,994.534
1927 } V. ..	2,798.277	15,671.434	29,208.694
1926 } VI. ..	2,407.927	15,029.067	28,673.148
1927 } VI. ..	2,667.379	16,058.742	27,557.847
1926 } VII. ..	2,428.157	15,966.899	28,545.128
1927 } VII. ..	2,812.664	17,329.098	31,216.836
1926 } VIII. ..	2,914.846	19,000.195	34,017.100
1927 } VIII. ..	3,226.716	20,509.861	36,655.050
1926 } IX. ..	3,530.858	20,325.872	35,349.065
1927 } IX. ..	3,532.108	21,114.483	36,903.513
1926 } X. ..	4,096.690	22,828.278	33,687.265
1927 } X. ..	3,994.462	22,864.383	37,441.373
1926 } XI. ..	3,842.605	21,898.286	35,217.295
1927 } XI. ..	3,751.215	21,616.766	35,101.835
1926 } XII. ..	2,642.057	17,618.027	30,117.185
1927 } XII. ..	2,556.852	16,223.915	28,946.741
Mindössze 1926	32,200.360	203,801.625	356,319.924
Total 1927	34,452.080	207,766.677	364,753.685

A forgalom havonkénti alakulása az agrár álam jellegzetes képét mutatja. Az év elején a téli hónapok alatt a legkisebb a forgalom, mely aztán a tavaszi hónapokkal kezd emelkedni; majd az aratás utáni hónapokban válik a legélénkebbé, mikor a különféle mezőgazdasági termények kerülnek elszállításra.

Az egyes hónapok forgalmi eredménye az év kilenc hónapjában meghaladja az előző év hasonló

hónapjának forgalmát, csak az októberi, novemberi és decemberi forgalom marad alatta az előző évinek. A csökkenés oka abban rejlik, hogy az év folyamán örvendetes mértékben megindult közúti, vasúti és lakóház építkezésekre szükséges anyagok szállítása az építkezésekre nézve kedvezőtlen időszak beálltával véget ért s az év három utolsó hónapjában a kő, kavics, cserép stb., szállítványok elmaradtak.

© ÁRSTATISZTIKA ÉS PÉNZÜGY ©

A magyarországi pénzügyintézetek 1925-ben és 1926-ban.

Etablissements de crédit de Hongrie en 1925 et 1926.

Résumé. Les difficultés de la confection des statistiques des établissements de crédit ayant été surmontées, nous sommes en mesure de publier les chiffres de 1925 et 1926; et la situation normale étant rétablie, ceux de 1927 pourront être publiés, probablement, cette année.

Pour la période de l'inflation, à cause de la baisse de la couronne, les bilans des établissements financiers ne sont guère propres à des comparaisons. Les chiffres de 1925 et 1926, qui ont été puisés aux bilans réévalués en vertu de l'arrêté de 1925, relatif à la réévaluation de ceux-ci, sont, depuis la débâcle, les premiers qui se prêtent en tous points aux comparaisons.

Nous ne parlerons ici que des banques et des caisses d'épargne appartenant à des Sociétés anonymes; les coopératives et les autres établissements de crédit seront traités dans le prochain numéro de la Revue.

D'après les bilans réévalués en 1925, les Sociétés anonymes de banque et de caisse d'épargne avaient un passif total de 1.086.5 millions de pengős, lequel dépassait de 55.7% celui du 31 décembre 1924. A l'actif, c'est la valeur des immeubles, des valeurs en portefeuille et des créances de compte courant qui a augmenté le plus par la réévaluation; au passif, ce sont les réserves de capital social et les dettes non couvertes de compte courant qui se sont élevées le plus.

Par suite de la consolidation économique, les chiffres accusent une augmentation notable pour 1925 et 1926. Les postes de passif montaient à 1.586.7 millions de pengős à la fin de 1925 et à 2.071.1 millions fin 1926. L'effectif des dépôts

d'épargne, qui n'était que de 66.1 millions de pengős au moment de la réévaluation des bilans, s'élevait à 294.3 millions de pengős à la fin de 1925 et à 472.0 millions fin 1926. En 1926, les profits ont dépassé 35 millions de pengős.

*

A hitelintézetekre vonatkozó statisztikai adatgyűjtés az összeomlás utáni időkben a legnagyobb nehézségekkel volt kénytelen megküzdni.

A felmerült nehézségek, melyekkel az adatok begyűjtésénél számolni kellett, két főokra voltak visszavezethetők. Az első volt magának a begyűjtött anyagnak a legtöbb esetben nagyon is kétes értéke. Az infláció, mely éveken át illuzoriussá tett minden reális értékelést, természetesen rányomta a bélyegét a hitelintézetek által beszolgáltatott adatokra is és az adatok ellenőrzésénél, azok helyességének vizsgálatánál sokszor példátlan nehézségek elé állította a statisztikai hivatalt, mely fokozott munkával igyekezett a labilis alaphól mégis legalább annyira-amennyire használható eredményeket kihozni. Ez magában véve is a normális feldolgozási munka mennyiségének sokszorosát jelentette. De ez anyagi természetű nehézségek mellett nem kevésbé hátráltatta a hivatal munkáját az is, hogy rendkívüli, azelőtt sohasem tapasztalt nehézségekkel járt az adatoknak a begyűjtése is. Az inflációs időkben a konjunkturális nyereség utáni ideges hajszában igen nagy volt azoknak a pénzügyintézeteknek a száma, amelyek a statisztikai adatszolgáltatást felesleges nyügnék tekintették és legkevésbé sem igyekeztek annak megfelelni. És ez nem-

csak a konjunktúra idején gombamódra elszaporodott apró, szinte alkalminak mondható hitelintézetekre vonatkozott, hanem — sajnos — meglehetősen számban akadnak régi, szolid intézetek is, melyeknél a statisztikai hivatalnak 5—6-szor is megismélt felszólításai süket fülekre találtak. Ennek következtében a statisztikai hivatal arra kényszerült, hogy törvényben biztosított jogával élve, az adatokat a mulasztók költségén kiküldött tisztviselői útján a helyszínen szerezzék be. Normális körülmények között ennek az eszköznek az alkalmazására csak kivételesen került sor; az 1923—1926. években, sőt az 1927. év első felében is azonban százával volt kénytelen a hivatal a helyszíni kiszállás kényszereszközéhez nyúlni, mert különben egyszerűen le kellett volna mondania a hitelintézeti statisztika megalkotásáról.

Ez a magyarázata annak, hogy az utóbbi években a hitelintézeti statisztika eredményei csak nagy késéssel voltak közzétehetőek s így az 1925. évi adatok is csak most, az 1926. évi adatokkal együtt kerülnek első ízben nyilvánosságra. Most, midőn ezek az adatok közzétételnek, a statisztikai hivatal négy évvel a szanalási időszak kezdőpontja után végre elmondhatja, hogy a hitelintézeti statisztika terén is helyreállottak a normális viszonyok. Az 1927. évi adatoknak begyűjtése és feldolgozása is folyik már s az adatok még ez év folyamán közzé fognak tételni. Ezzel azután befejezést nyer a hitelintézeti statisztika terén is a küzdelmek korszaka és sor kerülhet a jövő esztendőben az adatgyűjtésnek már sok szempontból kívánatos reformjára. Hogy mily arányú feladatokat kellett a statisztikai hivatalnak megoldania, míg idáig eljutott, elég utalnunk arra, hogy 1928-ban, tehát egyetlen év alatt három teljes esztendő eredményei kerülnek közzétételre, a rendes anyag mellett a felértékelési mérlegekkel együtt. A felértékelési mérlegre vonatkozó rendelet végre szilárd bázist adott hitelintézeti statisztikánknak is és konstatálható az adatszolgáltatási készségnek határozott javulása is. Ez utóbbi tekintetben a statisztikai hivatal elismeréssel adózik a Takarékpénztárak és Bankok Egyesületének is, mely mindig készséggel sietett előfordult esetekben a statisztikai hivatal támogatására.

A hitelintézetekre vonatkozó legfontosabb adatokat a közölt részletes táblázatok foglalják magukban. Az adatokból kiténik,

hogy az inflációs konjunktúra megszűntével az intézetek száma fokozatosan csökkent. A királyi törvényszékek cégjegyzékei is a pénzüintézetek számának csökkenését mutatják. Az 1923. év végén a bejegyzett intézetek száma 2.574 volt, 1924 végén 2.533, 1925 végén 2.431, 1926 végén pedig már csak 2.350 intézet volt a cégjegyzékekben nyilvántartva. De az 1926. év végén nyilvántartott intézetek közül tulajdonképpen csak 1.994 működött, a többi felszámolás vagy csőd alatt volt. A működők közül is csak 1.871 készítette el 1926. évi zárszámadását. A 7000/1925. P. M. számú rendelet alapján összesen 1.699 intézet készítette el megnyitó (felértékelési) mérlegét.

Az alábbiakban egyelőre a részvénytársasági alapon működő pénzüintézetek adatai nyernek ismertetést. A szövetkezetekre és a meglévő néhány speciális jellegű pénzüintézetre vonatkozó adatokat a M. Stat. Szemle következő száma fogja közölni. Megjegyzendő, hogy az eredetileg papírkoronában összeállított adatokat célszerűbbnek látszott pengőre átszámítani.

1. Az 1925. évi megnyitó mérleg.

A fentidézett rendelet alapján kötelezővé tett megnyitó mérleget összesen 612 részvénytársasági alapon működő bank és takarékpénztár készítette el. Ezeknek mérleg szerinti vagyontéherállománya az 1924. év végén 697·8 millió pengőnek felelt meg, mely a felértékelés következtében 1.086·5 millió pengőre emelkedett, ami 55·7%-os többletnek felel meg. A vagyonoldalon a felértékelés következtében a legjelentősebb eltolódások a következő tételeknél voltak:

	Érték millió pengőben		
	1924 dec. 31	az 1925 évi megnyitó mérleg szerint	többlet
Ingatlanok	5·0	111·8	106·8
Értékpapírok	29·1	127·1	98·0
Folyószámlahitelek	289·7	373·6	83·9
Különbféle követelések	23·8	57·4	33·6

Ezeket kívül igen jelentős összeggel, 49·9 millió pengővel szerepel a felértékelési rendelet értelmében végrehajtott tőkeemelések alkalmából történt befizetések összege. Csökkenés a felértékeléssel kapcsolatos átcsoportosítások és leírások következtében csak a jelzálogos kölcsönöknél, valamint a kötelezvényekkel biztosított kölcsönöknél mutatkozik.

1. Hitelintézetek a kir. törvényszékek cégjegyzékei szerint.

Les établissements de crédit d'après les registres de firmes des tribunaux royaux.

É v Az intézet jellege A n n é e Caractère des établissements	Nyilvántartott intézetek száma az év elején — Nombre des établissem. enregistrés au début de l'année	Nyilvántart. intéze- tek közül az év ele- jén — De ce nombre, au début de l'année étaient				Az év folyamán Au cours de l'année				Nyilvántartott inté- zetek közül az év végén — De ce nombre, étaient				A 7000/925. P. M. sz. rend. alapján megnyitómérl. készített — Ont dressé un bilan d'ouverture sur la base de l'arrêté No 7000/925 du Min. des Fin. Zárószámadást készített — Ont dressé un compte de clôture	
		működött — en activité				felfszámolás alá került en liquidation				működött — en activité					
		működött	felfszámolás alá került en liquidation	csőd alatt, kényszerfel- számolás alatt állott en faillite ou liqui- dation forcée	keletkezett — ont été fondés	felfszámolás alá került ont été mis en liqui- dation	csőd alá került — ont fait faillite	megszűnt — ont cessé leur activité	működött	felfszámolás alá állott en liquidation	csőd alatt kényszerfel- számolás alatt állott en faillite ou liqui- dation forcée	összesen	Budapest		
1 9 2 5															
Részvénytársasági bankok és takarékpénztárak — Banques et caisses d'épargne appartenant à des Sociétés anonymes	Összesen Total	941	874	48	19	13	21	15	43	911	818	64	29	612	708
	Budapest	276	241	26	9	7	5	9	11	272	225	34	13	93	142
Földhitelintézetek — Établ. de crédit foncier	Összesen Total	3	3	—	—	—	—	—	—	3	3	—	—	3	3
	Budapest	3	3	—	—	—	—	—	—	3	3	—	—	3	3
Községi takarékpénztárak — Cais- ses d'épargne communales	Összesen Total	13	13	—	—	—	—	—	—	13	13	—	—	—	13
	Budapest	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Külön törvény alapján működő hitelszövetkezetek — Coop. de crédit fonctionnant sur la base d'une loi spéciale	Összesen Total	4	4	—	—	—	—	—	—	4	4	—	—	4	4
	Budapest	4	4	—	—	—	—	—	—	4	4	—	—	4	4
Az Orsz. Közp. Hitelszövetk. kötelé- kébe tartozó hitelszöv. — Coopéra- tives de crédit se rattachant à la Coop. Centr. Gén. de Crédit	Összesen Total	1.138	1.024	1.4	—	24	20	—	17	1.145	1.019	126	—	1.005	1.115
	Budapest	17	15	2	—	—	—	—	—	17	15	2	—	14	13
Az Iparosok Orsz. Közp. Szöv. köte- lékébe tartozó hitelszöv. — Coop. de cr. se rattachant à la Coopérat. Centr. Gén. des Industriels	Összesen Total	5	5	—	—	—	—	—	—	5	5	—	—	4	4
	Budapest	2	2	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	1	1
Köteléken kívül álló hitelszövetke- zetek — Coop. de crédit ne se rattachant pas à celles indiquées ci-dessus	Összesen Total	429	245	177	7	1	46	—	80	350	182	166	2	71	145
	Budapest	162	74	82	6	—	9	—	23	139	62	76	1	5	40
Valamennyi hitelintézet — En- semble des établissements de crédit	Összesen Total	2.533	2.168	339	26	38	87	15	140	2.431	2.044	356	31	1.699	1.992
	Budapest	464	339	110	15	7	14	9	34	437	311	112	14	120	203
1 9 2 6															
Részvénytársasági bankok és takarékpénztárak — Banques et caisses d'épargne appartenant à des Sociétés anonymes	Összesen Total	911	818	64	29	1	19	4	36	876	781	66	29	—	653
	Budapest	272	225	34	13	1	5	3	10	263	219	30	14	—	123
Földhitelintézetek — Établ. de crédit foncier	Összesen Total	3	3	—	—	—	—	—	—	3	3	—	—	—	3
	Budapest	3	3	—	—	—	—	—	—	3	3	—	—	—	3
Községi takarékpénztárak — Cais- ses d'épargne communales	Összesen Total	13	13	—	—	—	—	—	—	13	13	—	—	—	13
	Budapest	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Külön törvény alapján működő hitelszövetkezetek — Coop. de crédit fonctionnant sur la base d'une loi spéciale	Összesen Total	4	4	—	—	1	—	—	—	5	5	—	—	—	5
	Budapest	4	4	—	—	1	—	—	—	5	5	—	—	—	5
Az Orsz. Közp. Hitelszövetk. kötelé- kébe tartozó hitelszöv. — Coopéra- tives de crédit se rattachant à la Coop. Centr. Gén. de Crédit	Összesen Total	1.145	1.019	126	—	29	27	—	27	1.147	1.018	129	—	—	1.089
	Budapest	17	15	2	—	4	4	—	2	19	15	4	—	—	16
Az Iparosok Orsz. Közp. Szöv. köte- lékébe tartozó hitelszöv. — Coop. de cr. se rattachant à la Coopérat. Centr. Gén. des Industriels	Összesen Total	5	5	—	—	—	—	1	—	5	4	—	1	—	4
	Budapest	2	2	—	—	—	—	1	—	2	1	—	1	—	1
Köteléken kívül álló hitelszövetke- zetek — Coop. de crédit ne se rattachant pas à celles indiquées ci-dessus	Összesen Total	350	182	166	2	—	12	—	49	301	170	129	2	—	104
	Budapest	139	62	76	1	—	2	—	10	129	61	67	1	—	16
Valamennyi hitelintézet — En- semble des établissements de crédit	Összesen Total	2.431	2.044	356	31	31	58	5	112	2.350	1.994	324	32	—	1.871
	Budapest	437	311	112	14	6	11	4	22	421	304	101	16	—	164

2. Részvénytársasági bankok és takarékpénztárak alkalmazottainak száma.

Nombre des employés des banques et caisses d'épargne appartenant à des Sociétés anonymes.

Év — Année	A központban Siège central		A fiókokban Succursales		Összesen Total		Az intézet nyugdíjasai- nak száma Nombre des retraités
	tiszt- viselők employés	egyéb al- kalmazottak autre personnel	tiszt- viselők employés	egyéb al- kalmazottak autre personnel	tiszt- viselők employés	egyéb al- kalmazottak autre personnel	
1925.							
Magyarország összesen — Hon- grie entière	7.573	2.061	1.666	378	9 239	2.439	1.576
Budapest	4.813	1.337	1.428	309	6.241	1.646	1.194
1926.							
Magyarország összesen — Hon- grie entière	6.998	1.933	1.580	408	8.578	2.341	1.690
Budapest	4.348	1.248	1.328	325	5.676	1.573	1 306

A teheroldalon a következő nagyobb arányú eltérések jelentkeztek:

	Érték millió pengőben		
	1924 dec. 31	az 1925. évi megnyitó mérleg szerint	többlet
Részvénytőke	11·2	218·0	206·8
Tartalékok	28·3	137·8	109·5
Fedezetlen folyó- számlatartozások	337·9	392·6	54·7

A takarékbetétállomány a felértékelési mérlegek adatai szerint összesen 66·1 millió pengőt tett ki. Itt a felértékelés következtében jelentősebb eltérés nem következett be.

A közölt táblázatok a megnyitó mérlegek összevont adatait teljes részletességgel közlik.

2. Az 1925. és 1926. évek adatai.

Miután az 1925. évi megnyitó, illetőleg felértékelési mérlegekre vonatkozó rendelet a mérlegvalódiságot helyreállította, az 1925. év adatai tekinthetők azoknak, melyekből kiindulva a további fejlődés megítélhető lesz. Ekkor már a gazdasági konszolidáció jelentős léptekkel haladt előre, a bizalom a pénz iránt visszatért, a pénzérték ingadozásától többé tartani nem kellett s bár a kamatláb nagysága még erősen bénítólag hatott a hitelélet zavartalan továbbfejlődésére, mégis a hitelintézetek adatai minden téren jelentős fejlődést árulnak el. Az 1925. és 1926. év adatai szerint a r. t. bankok és takarékpénztárak *vagyonmérlegének* jelentősebb tételei a következőképpen adják:

1925. XI. 31. 1926. XII. 31.
millió pengő

Összes vagyon	1.586·7	2.071·1
Ebből:		
Váltóállomány	576 0	831·0
Fedezett folyószáml. hitel.	306·1	357·1
Fedezetlen " "	244·8	307·9
Értékpapírállomány	136·5	144·4
Ingatlanok	111·8	113·4

Különösen jellemző a váltóállománynak hatalmas megnövekedése, ami természetes következménye a gazdasági és politikai konszolidációval visszatérő bizalomnak. A váltótárca emelkedése 1925-ről 1926-ra meghaladja a 44%-ot. 1925 elején a szóban forgó pénzügyintézetek tárcájában levő váltók darabszáma mindössze 364.123 volt s ez a szám az 1926. év végén 924.448-ra emelkedett. Az 1925. év elején a váltóállomány együttes értéke 258·1 millió pengőnek felel meg s ha ezt a számot összehasonlítjuk a fenti 831 millió adattal, azt látjuk, hogy 2 év alatt, 1925 január 1-től december 31-ig a váltóállomány növekedése 220%-nál is nagyobb arányú volt. Az 1925. év folyamán leszámított váltók összege elérte a 2.022 millió pengőt s 1926-ban ez a szám közel 3 milliárdra, pontosan 2.967 millió pengőre növekedett. A leszámított váltók összegének mintegy fele a viszontleszámlított váltókra esik. 1926-ban a szóbanforgó intézetek egész vagyonának 40·1%-a esett a váltóállományra, míg 1925-ben csak 36·3%-a.

A folyószámlaüzletnél a fejlődés nem volt oly nagyarányú, mint a váltóállomány-nál, bár elég jelentős növekedés itt is konstátálható. A forgalom a folyószámlaüzlet-nél úgy a kifizetéseknel, mint a befolyt befizetéseknel az 1925. évben mintegy 17 milliárd, az 1926. évben pedig 22 milliárd

3. A részvénytársasági bankok és takarékbankok
Bilan de réévaluation des Sociétés anonymes

Teher

Mérlegkételemek	Magyarország — Hongrie						
	Allomány — Effectif 1924 XII. 31	Újjonnan felvett teherkételemek — Postes de passif nouvellement inscrits	Átcsoportosítás Augmentation (+) ou diminution (-)	Tőkeemelés Augmentation	Felértékelés Augmentation (+) ou diminution (-)	Az 1924. évi nyereség felosztása — Répartition des profits de 1924	Allomány — Effectif 1925 I. 1
			folytán a mérlegkételem du poste de bilan				
			emelkedett (+) v. csökkent (-) par suite de regroupement	emelkedett par suite d'augmentation de capital	emelkedett (+) v. csökkent (-) par suite de réévaluation		
1000 pengőben — 1000 pengős							
Részvénytőke	11.150.1	771.5	+ 2.978.0	45.302.0	+ 154.044.0	3.781.0	218.026.6
Tartalékalapok összege 1924. év végén	28.345.0	—	-28.345.0	—	—	—	—
Tőketartalék	—	173.6	+26.611.0	1.005.3	+86.143.4	11.431.2	125.364.5
Értékesítkelési és egyéb tartalékalapok	—	151.3	+ 167.2	18.8	+ 2.884.9	240.2	3.462.4
Nyugdíjtartalék	—	—	+ 87.1	—	+ 8.809.4	53.0	8.949.5
Nyugdíjalap, különböző idegen alapok és alapítványok	920.4	—	- 29.5	46.5	+ 6.082.9	1.398.1	8.418.4
Takarék-, törzs-, heti és pénztárjegyetételek	65.541.8	—	- 108.8	—	+ 707.5	—	66.140.5
Viszontleszámitolt váltók	140.266.5	—	- 2.8	—	+ 3.1	—	140.266.8
Záloglevelek és egyéb értékpapírok forgalomban	197.8	21.669.2	+ 4.2	—	+ 335.5	—	22.206.7
Községi kötvények forgalomban	71.5	4.6	- 4.2	—	+ 82.2	—	154.1
Fedezett folyószámlatartozások	42.865.5	4.875.7	- 80.8	0.5	- 5.587.3	—	42.073.6
Fedezetlen folyószámlatartozások	337.947.4	5.417.9	- 977.7	80.0	+50.171.8	—	392.639.4
Átruházott jelzálogos kölcsönök	7.0	—	—	—	+ 28.3	—	35.3
Átruházott törvényhat., közs. és közhasznú művekre adott kölcsönök	0.0	—	—	—	—	—	0.0
Adótartozások	1.299.9	29.1	- 78.9	1.132.6	+ 75.5	—	2.458.2
Különféle tételek	28.842.4	88.6	- 215.2	2.317.6	+ 1.033.8	—	32.067.2
Előre befolyt kamatok	6.450.1	6.1	- 4.4	—	+ 24.2	—	6.476.0
Hátralékos kamatok	913.8	—	- 0.2	2.3	+ 713.7	—	1.629.6
Fel nem vett osztalék	120.8	7.4	—	—	+ 2.9	11.957.8	12.083.1
Nyereség	32.900.5	—	-32.895.7	—	- 4.8	—	—
Ebből:							
a) igazgatósági jutalék	—	—	—	—	—	1.650.3	1.650.3
b) felügyelőbizottság átalánya	—	—	—	—	—	205.4	205.4
c) hivatalnokok jutalmazása	—	—	—	—	—	527.4	527.4
d) adakozás jótékony és közcélokra	—	—	—	—	—	396.4	396.4
e) átvitel a jövő év javára	—	—	—	—	—	1.254.9	1.254.9
Összesen	697.840.5	33.195.0	-32.895.7	49.905.6	+305.545.2	32.895.7	1.086.486.3

pengő volt. A befizetések az 1925. év végén 35.8, az 1926. év végén pedig 44 millió pengővel multak felül a kifizetéseket.

Még kisebb arányú emelkedést látunk az értékpapírállományánál. Míg 1925 végén

az értékpapírállomány még 8.6%-át tette a r. t. bankok és takarékpénztárak összes vagyonának, 1926 végén ez a tétel éppen, hogy eléri a 7%-ot, viszonylagos jelentősége tehát aránylag számottevően csökkent.

pénztárak felértékelési mérlege.¹⁾de banque et de caisse d'épargne.¹⁾

Passif

B u d a p e s t							Allomány — Effectif 1925 I. 1	Postes de bilans	
Allomány — Effectif 1924 XII. 31.	Újonnan felvett teherterétek — Postes de passif nouvellement inscrits	Atcsopor-	Tőkeemelés	Felértékelés	Az 1924. évi nyereség felosztása — Répartition des profits de 1924	Allomány — Effectif 1925 I. 1			Postes de bilans
		tosítás	Augmen-	Augmenta-					
		Augmenta-	tation	tation (+) ou					
		folytán a mérlegtétel							
		du poste de bilan							
		emelkedett	emelkedett	emelkedett					
		(+) v. csök-	par suite	(+) v. csök-					
		kent (-)	d'augmen-	kent (-)					
		par suite de	tation de	par suite de					
		transgroupe-	capital	réévaluation					
		ment							
1000 pengőben — 1000 pengős									
5.389·5	589·8	+ 2.644·7	36.412·5	+ 120.657·9	2.808·7	168.503·1	Capital-actions		
26.150·8	—	-26.150·8	—	—	—	—	Fonds de réserve, fin 1924		
—	169·9	+24.429·7	442·2	+74.577·4	4.958·5	104.577·7	Réserve de capital		
—	150·0	+ 154·1	—	+ 1.587·6	167·1	2 058·8	Fonds de réserve de diminution		
—	—	+ 73·3	—	+ 8.582·6	—	8.655·9	de valeur et autres		
646·1	—	+ 1·2	32·7	+ 5.316·8	885·3	6.882·1	Réserve de pension de retraite		
32.847·5	—	—	—	+ 614·9	—	33.462·4	Fonds de pension, divers fonds		
89.363·9	—	—	—	—	—	89.363·9	et fondations étrangers		
197·8	21.669·2	+ 4·2	—	+ 335·5	—	22.206·7	Dépôts d'épargne, de souche, heb-		
71·5	4·6	- 4·2	—	+ 82·2	—	154·1	domadaires et de bons de caisse		
37.708·4	4.757·2	- 52·5	—	- 5.926·0	—	36.487·1	Traites réescomptées		
299.465·5	5.417·8	- 963·1	80·0	+50.099·1	—	354.099·3	Valeurs hypothéc. et autres va-		
3·0	—	—	—	—	—	3·0	leurs en circulation		
0·0	—	—	—	—	—	0·0	Obligations communales en cir-		
955·8	29·1	- 53·9	1.016·7	+ 77·6	—	2.025·3	culatation		
26.109·2	22·9	- 94·4	2.226·2	+ 544·7	—	28.808·6	Dettes couvertes de compte cou-		
2.989·6	—	+ 8·2	—	+ 134·0	—	3.131·8	rant		
766·5	—	+ 3·5	—	+ 710·1	—	1.480·1	Dettes non couvertes de compte		
100·7	6·8	—	—	2·4	9.220·1	9.325·2	courant		
20.834·4	—	-20.829·6	—	4·8	—	—	Emprunts hypothéc. transférés		
—	—	—	—	—	—	—	Emprunts transférés de comi-		
—	—	—	—	—	—	—	tats, de villes municip., de		
—	—	—	—	—	—	—	communes et d'oeuvres d'utilité		
—	—	—	—	—	—	—	publ.		
—	—	—	—	—	—	—	Impôts		
—	—	—	—	—	—	—	Divers postes		
—	—	—	—	—	—	—	Intérêts reçus d'avance		
—	—	—	—	—	—	—	Arrérages d'intérêts		
—	—	—	—	—	—	—	Dividendes non touchés		
—	—	—	—	—	—	—	Profits		
—	—	—	—	—	—	—	Dont :		
—	—	—	—	—	967·7	967·7	Tantièmes de la direction		
—	—	—	—	—	113·1	113·1	Honoraires du conseil d'admin.		
—	—	—	—	—	249·2	249·2	Rémunération des fonctionnaires		
—	—	—	—	—	262·6	262·6	Dons de bienfaisance et pour		
—	—	—	—	—	1.197·3	1 197·3	buts publics		
—	—	—	—	—	—	—	Report pour l'année suivante		
543.600·2	32.817·3	-20829·6	40.210·3	+ 257 387·2	20.829·6	874.015·0	Total		

¹⁾ L. 7000/1925. P. M. rendelet. — Voir arrêté no 7000 de 1925 du ministre hongrois des Finances.

Az értékpapírforgalom adatai ennek dacára a forgalom jelentékeny emelkedéséről számolnak be s míg 1925-ben az értékpapírokért kifizetett, illetőleg azokért kapott

összeg 200 millió pengő körül volt, 1926-ban ezek a tételek egy csekélység híján elérik a 300 millió pengőt. Az eladott értékpapírokon elért nyereség 1925-ben 3·6, 1926-

4. A részvénytársasági bankok és takarékpénztárak felértékelési mérlege.¹⁾Bilan de réévaluation des Sociétés anonymes de banque et de caisse d'épargne.¹⁾

Vagyon. — Actif.

Mérlegtételek Postes de bilans	Magyarország — Hongrie					B u d a p e s t								
	Allomány — Effectif 1924 XII. 31	Újonnan felvett vagyontárgyak Objets d'avoir nouvellement inscrits	Átcsoportosítás Par suite de transgroupement		Felértékelés Par suite de réévaluation	Allomány — Effectif 1925 I. 1	Allomány — Effectif 1924 XII. 31	Újonnan felvett vagyontárgyak Objets d'avoir nouvellement inscrits	Átcsoportosítás Par suite de transgroupement		Felértékelés Par suite de réévaluation	Allomány — Effectif 1925 I. 1		
			folytán a mérlegtételek le poste de bilan						folytán a mérlegtételek le poste de bilan					
			emelkedett (+) v. csökkent (-) a augmenlé (+) ou diminué (-) de	emelkedett (+) v. csökkent (-) a augmenlé (+) ou diminué (-) de					emelkedett (+) v. csökkent (-) a augmenlé (+) ou diminué (-) de	emelkedett (+) v. csökkent (-) a augmenlé (+) ou diminué (-) de				
1 0 0 0 P — p e n g ö s														
Készpénz — Argent en caisse.....	21.797.4	150.5	—	30.3	+	1.7	21.919.3	15.225.7	144.4	—	35.8	—	15.334.3	
Valuták és devizák — Monnaies et devises	8.205.5	117.7	+	42.2	+	2.616.7	10.982.1	8.055.7	0.0	+	41.4	+	2.025.0	10.122.1
Más pénzintézeteknél elhelyezett tőkék — Capitaux placés à d'autres établiss. de crédit	32.347.6	136.8	—	124.5	+	1.650.3	34.010.2	28.439.7	136.7	—	136.2	+	1.619.3	30.059.5
Értékpapírállomány — Effectif de valeurs	29.107.1	1.410.2	+	5.389.5	+	91.203.5	127.110.3	26.126.0	1.409.1	+	5.338.7	+	80.555.7	113.429.5
Különféle alapok és alapítványok értékpapírral — Valeurs de diffé- rents fonds et fondations	231.7	0.7	—	0.9	+	1.730.4	1.961.9	204.4	0.7	—	—	+	1.681.3	1.886.4
Váltóállomány (a viszontleszámított váltókkal együtt) — Effectif de traites (y compris les traites ré- escomptées)	266.910.0	306.2	+	375.2	—	265.8	267.325.6	168.332.7	306.2	+	293.9	—	67.3	168.865.5
Előlegek értékpapírokra, egyéb zálo- gokra és tőzsdéi riportüzlet — Avances sur titres, sur autres gages et affaires bours. de report	9.655.7	—	—	208.2	+	4.165.5	13.613.0	9.333.5	—	—	162.0	+	4.165.5	13.337.0
Fedezett folyószámla hitelek — Crédits couverts de compte cour- ant	174.291.4	9.775.3	—	4.126.1	+	43.416.1	223.356.7	154.467.4	9.654.5	—	4.348.7	+	42.842.2	202.615.4
Fedezetlen folyószámla hitelek — Crédits non couverts de compte courant	115.423.7	416.8	—	2.009.9	+	36.400.7	150.231.3	99.505.8	390.4	—	1.779.2	+	36.612.0	134.729.0
Jelzálogos kölcsönök (az átruházá- sokkal együtt) — Emprunts hypo- théc. (y compris les transferts) ..	2.006.3	—	—	276.8	+	63.5	1.793.0	1.813.1	—	—	301.1	—	—	1.512.0
Törvényhatósági, községi és köz- hasznú művekre adott kölcsönök (az átruházásokkal együtt) — Em- prunts de comitats, de villes mu- nicip., de communes et d'oeuvres d'util. publ. (transferts compr.)	45.1	—	—	—	—	—	45.1	44.3	—	—	—	—	—	44.3
Kölcsönök kötelezvényekre (kezes- ség mellett) — Prêts sur obliga- tions (garantis)	1.018.1	—	—	40.2	+	1.3	979.2	732.9	—	—	3.0	—	—	729.9
Áruk — Marchandises	5.102.2	493.1	+	1.114.0	+	3.253.5	9.962.8	3.506.9	427.8	+	1.111.2	+	3.281.8	8.327.7
Berendezés — Installation	551.3	0.9	—	12.9	+	1.162.8	1.702.1	412.7	0.9	—	—	+	350.1	763.7
Ingtatlanok — Immeubles	5.036.8	64.3	+	223.9	+	106.451.1	111.776.1	4.473.2	0.3	+	223.9	+	71.724.8	76.422.2
Be nem fizetett részvénytőke — Capital-action non payé	148.4	16.8	—	5.9	—	4.8	154.5	64.8	4.0	—	—	—	0.1	68.7
Különféle követelések — Diverses créances	23.790.1	23.455.4	—	286.8	+	10.394.5	57.353.2	21.438.7	23.109.4	—	225.2	+	9.810.1	54.133.0
Előre fizetett kamatok — Intérêts payés d'avance	803.8	6.1	+	0.8	+	119.5	930.2	207.6	—	—	—	+	37.4	245.0
Be nem folyt kamatok — Intérêts non payés	1.315.8	13.5	—	5.1	+	49.9	1.374.1	1.162.8	—	—	—	+	16.7	1.179.5
Tőkeemelés ²⁾ — Augmentation de capital ²⁾	—	49.905.6	—	—	—	—	49.905.6	—	40.210.3	—	—	—	—	40.210.3
Veszteség — Pertes	52.5	—	—	18.0	—	34.5	—	52.3	—	—	17.9	—	—	—
Összesen — Total	697.840.5	86.269.9	—	+	302.375.9	1.086.486.3	543.600.2	75.794.7	—	+	254.620.1	—	874.015.0	

¹⁾ L. 7000/1925. P. M. rendelet — Voir arrêté n° 7000 de 1925 du ministre hongrois des Finances.²⁾ Az 1925. és 1926. évben a 7000/1925 P. M. rendelet értelmében végrehajtott tőkeemelések alkalmazásával történt befizetések összege. — Montant des versements effectués lors des augmentations de capital ayant eu lieu en 1925 et 1926 en vertu de l'arrêté n° 7000, de 1925, du minist. des Finances.

5. A részvénytársasági bankok és takarékpénztárak vagyonmérlege 1925—1926. évben.

Bilan des Sociétés anonymes de banque et de caisse d'épargne, 1925—26.

Teher. — Passif.

Tételek — Postes	Magyarország — Hongrie				B u d a p e s t			
	1925 XII. 31 1000 P - pengős	%	1925 XII. 31 1000 P - pengős	%	1925 XII. 31 1000 P - pengős	o/0	1926 XII. 31 1000 P - pengős	o/0
Saját tőke: — <i>Capital propre:</i>								
alapszabályokban megállapított részvénytőke — <i>Capital-actions fixé par les statuts</i>	217.268·7	—	223.172·7	—	167.265·8	—	170.114·9	—
tőketartalék — <i>Capital de réserve</i>	124.758·2	—	125.391·8	—	103.783·3	—	104.429·2	—
értécsökkenési és egyéb tartalék-alap — <i>Fonds de moins-value et autres fonds de réserve</i>	3.869·8	—	5.501·5	—	2.300·2	—	2.661·4	—
nyugdíjtartalék — <i>Réserves de retraite</i>	8.964·6	—	3.109·9	—	8.655·8	—	2.849·0	—
Összesen — <i>Total</i>	354.861·3	22·4	357.175·9	17·3	282.005·1	23·8	280.054·5	18·5
Nyugdíjalap, különböző idegen alapok és alapítványok — <i>Fonds de retraite, divers fonds et fondations étrangers</i>	8.814·8	0·6	17.135·0	0·8	7.180·2	0·6	14.724·4	1·0
Takarék-, törzs-, heti és pénztárjegybetelek — <i>Dépôts d'épargne, de souche, hebdomadaires et de bons de caisse</i>	294.260·4	18·6	472.011·2	22·8	163.457·9	13·8	272.131·8	18·0
Viszontleszámitolt váltók — <i>Traites réescomptés</i>	174.555·0	11·0	267.661·1	12·9	73.997·9	6·3	117.951·0	7·8
Záloglevelek és egyéb értékpapírok — <i>Valeurs hypothéc. et autres valeurs</i>	14.815·1	0·9	24.904·1	1·2	14.815·1	1·3	24.904·1	1·7
Községi kötvények — <i>Obligations communales</i>	109·4	0·0	107·4	0·0	109·4	0·0	107·4	0·0
Fedezett folyószámlatartozások — <i>Dettes couvertes de compte courant</i>	58.497·3	3·7	63.764·9	3·1	49.930·9	4·2	52.099·2	3·5
Fedezetlen folyószámlatartozások — <i>Dettes non couvertes de compte courant</i>	600.265·7	37·8	719.213·6	34·7	533.596·2	45·1	631.783·9	41·8
Átruházott jelzálogos kölcsönök — <i>Prêts hypothécaires transférés</i>	90·3	0·0	32.233·8	1·6	72·3	0·0	31.950·0	2·1
Átruházott törvényhat., közs. és közhasznú művekre adott kölcsönök — <i>Emprunts transférés, versés à des comitats, villes municip., communes et oeuvres d'ut. publ.</i>	0·1	0·0	1.713·6	0·1	—	0·0	1.713·6	0·1
Adótartozások — <i>Impôts</i>	1.989·1	0·1	2.009·6	0·1	1.305·5	0·1	1.615·0	0·1
Különféle tételek — <i>Postes divers</i>	41.242·6	2·6	62.716·9	3·0	35.475·8	3·0	50.040·3	3·3
Előre befolyt kamatok — <i>Intérêts versés d'avance</i>	9.485·5	0·6	12.126·3	0·6	3.694·1	0·3	5.243·6	0·3
Hátralékok kamatok — <i>Arrérages d'intérêts</i>	1.839·5	0·1	3.042·2	0·1	1.538·0	0·1	2.824·6	0·2
Nyeresség — <i>Profit</i>	25.833·5	1·6	35.239·4	1·7	16.941·1	1·4	24.244·9	1·6
Összesen — <i>Total</i>	1,586.659·6	100·0	2,071.055·0	100·0	1,184.119·5	100·0	1,511.388·3	100·0

ban pedig 6·9 millió pengő volt, tehát csaknem megkétszereződött.

Az ingatlanok tétele a megtörtént felértékelések után természetszerűen csak kis arányú változást mutatott, részesedése az összes vagyonból ennek megfelelően 7·1%-ról 5·5%-ra esett vissza.

A felsoroltakon kívül még két tételre kell különösen rámutatnunk, melyek egyelőre még nem viszonylagos jelentőségükkel, hanem hatalmas fejlődési arányukkal vonják magukra a figyelmet. Ezek elsje a jelzálogos kölcsönök tétele. Az újraeledő jelzálogüzlet itt ugrásszerű növekedést ho-

zott létre, különösen az 1926. évben. A felértékelési mérlegek szerint a jelzálogos kölcsönök állománya alig másfélmillió pengő. Egy év múlva, 1925 december 31-én 8·1 millió, 1926 december 31-én pedig 60·2 millió pengőre növekedett, elérve az összes vagyonnak kb. 3%-át. A másik a törvényhatósági és községi közkölcsönök tétele, mely vagyon 1925-ben még jóformán semmi fejlődést sem mutatott, 1926-ban azonban 5·3 millió pengőre szökött előre.

A *tehermérleg* legfontosabb adatai a következők:

	1925 XII. 31	1926 XII. 31
	millió pengő	
Összesen	1.586·7	2.071·1
Ebből: Részvénytőke	217·3	223·2
Tőketartalék	124·8	125·4
Egyéb tartalékalapok	12·8	8·6
Saját tőke együttesen	354·9	357·2
Takarék, törzs stb. betétek	294·3	472·0
Viszontleszámitolt váltók	174·6	267·7
Fedezetlen folyószámlabetétek	600·3	719·2

A saját tőkék összege a megtörtént átcsoportosítás, azaz a felértékelési rendelet alapján végrehajtott emelések után az 1925. és 1926. években csak kevésbé emelkedett. A részvénytőke emelkedése mindössze 5·9 millió pengő, a tőketartaléké pedig alig számottevő. A „tőketartalék” új fogalom a magyar részvényjogban, melyet a 7000/1925. sz. rendelet statuált, melynek 3.

6. A részvénytársasági bankok és takarékpénztárak vagyonmérlege 1925—1926. évben.

Bilan des Sociétés anonymes de banque et de caisse d'épargne, 1925—26.

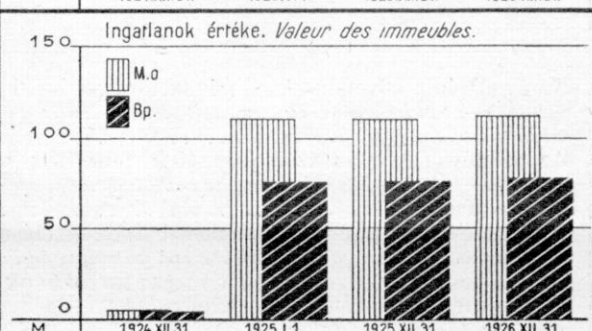
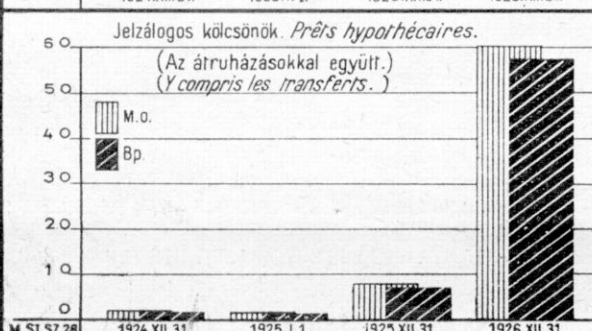
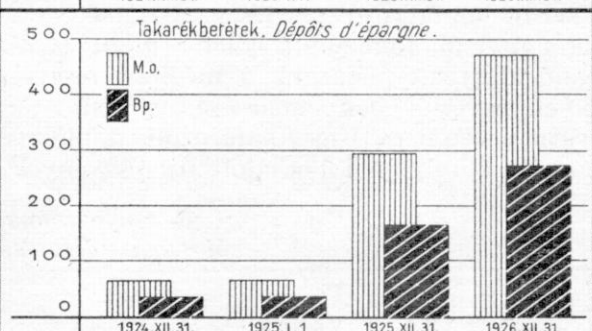
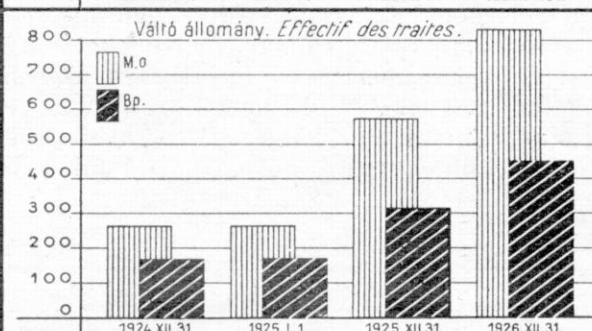
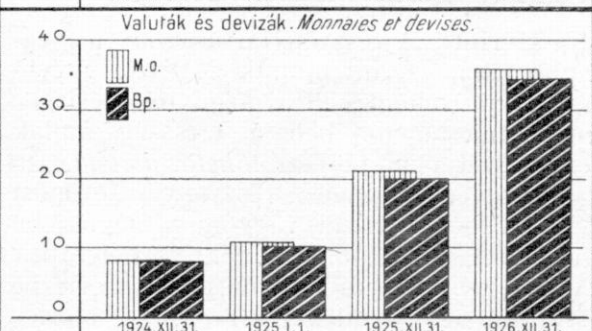
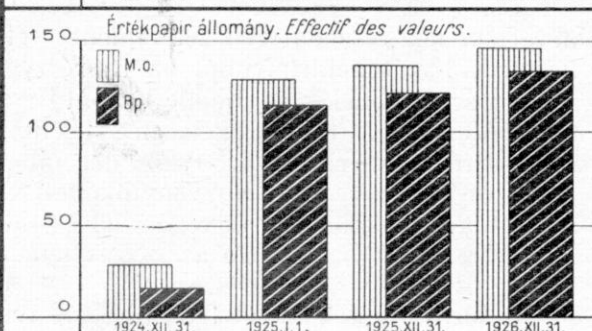
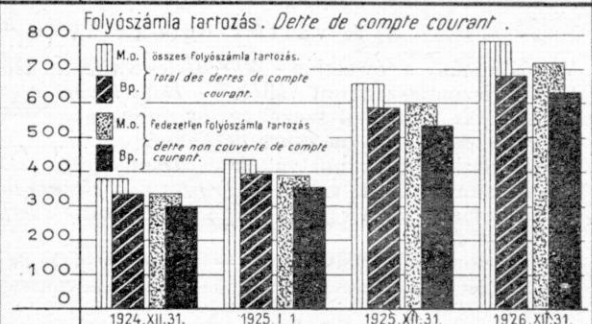
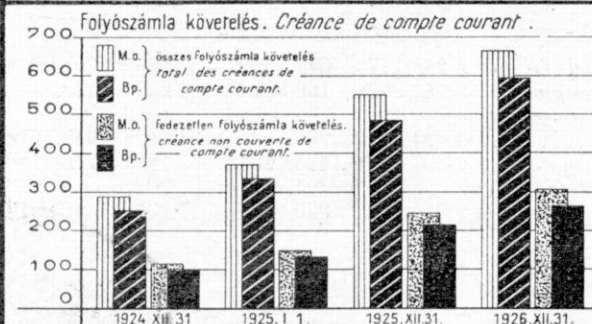
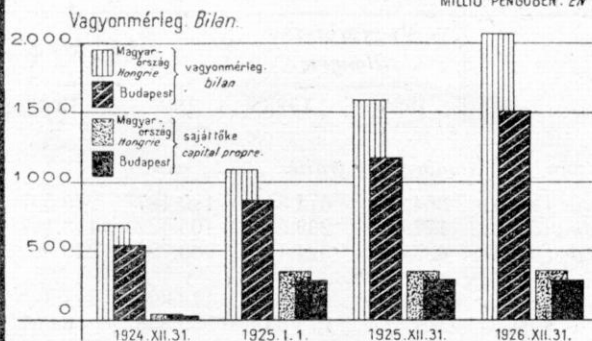
Vagyon — Actif

Tételek — Postes	Magyarország — Hongrie				B u d a p e s t			
	1925 XII. 31.		1926 XII. 31.		1925 XII. 31.		1926 XII. 31.	
	1000 P pengős	%	1000 P pengős	%	1000 P pengős	%	1000 P pengős	%
Készpénz — <i>Argent en caisse</i>	33.456·4	2·2	44.830·4	2·1	22.917·5	1·9	31.450·3	2·1
Valuták és devizák — <i>Monnaies et devises</i>	21.268·3	1·3	36.169·8	1·8	20.048·4	1·7	34·552·9	2·3
Más pénzintézeteknél elhelyezett tőkék <i>Capitaux placés dans d'autres établ. de crédit</i>	72.026·8	4·5	74.018·0	3·6	65.559·5	5·5	65·695·4	4·4
Értékpapírállomány — <i>Portefeuille des valeurs</i>	136.502·5	8·6	144.445·8	7·0	122.177·9	10·3	131·852·0	8·8
Különféle alapok és alapítványok értékpapirjai — <i>Valeurs de différents fonds et fondations</i>	810·3	0·1	2.003·4	0·1	696·5	0·1	1.858·4	0·1
Váltóállomány (a viszontleszámitolt váltókkal együtt) — <i>Portefeuille des traites (y compris les traites réesc.)</i>	575.962·1	36·3	830.989·5	40·1	317.231·7	26·8	448.097·0	29·7
Előlegek értékpapírokra, egyéb zálogokra és tőzsdei reportüzlet — <i>Avances sur titres, sur autres gages et affaires boursières de report</i>	14.647·4	0·9	14.005·6	0·7	14.213·3	1·2	13.448·6	0·9
Fedezett folyószámlahitelek — <i>Crédits couverts en compte courant</i>	306.116·1	19·3	357.090·9	17·2	272.515·4	23·0	313.160·7	20·7
Fedezetlen folyószámla hitelek — <i>Crédits non couverts en compte courant</i>	244.811·9	15·4	307.858·7	14·9	214.425·7	18·1	265.907·8	17·6
Jelzálogos kölcsönök (az átruházásokkal együtt) — <i>Prêts hypothécaires (y compris les transferts)</i>	8.067·8	0·5	60.154·5	2·9	7.179·0	0·6	57.893·4	3·8
Törvényhat., közs. és közhasznú művekre adott kölcsönök (az átruházásokkal együtt) — <i>Emprunts accordés à des comitats, villes municip., communes et à des oeuvres d'utilité publ. (y compris les transferts)</i>	46·0	0·0	5.301·1	0·3	37·3	0·0	5.221·2	0·3
Kölcsönök kötelezvényekre (kezesség mellett) — <i>Prêts sur obligations (contre garantie)</i>	347·8	0·0	753·9	0·0	11·2	0·0	2·2	0·0
Áruk — <i>Marchandises</i>	6.609·2	0·4	8.234·9	0·4	5.146·4	0·4	6.676·2	0·4
Ingatlanok — <i>Immeubles</i>	111.813·5	7·1	113.372·1	5·5	76.109·5	6·4	77.685·3	5·1
Be nem fizetett részvénytőke — <i>Capital-actions non versé</i>	174·2	0·0	537·3	0·0	45·2	0·0	402·1	0·0
Különféle követelések — <i>Créances diverses</i>	48.626·9	3·1	65.849·2	3·2	41.844·2	3·6	53.791·7	3·6
Előre fizetett kamatok — <i>Intérêts payés d'avance</i>	1.939·5	0·1	2.543·9	0·1	1.002·7	0·1	1.563·8	0·1
Be nem folyt kamatok — <i>Arrérages d'intérêts</i>	2.263·0	0·1	2.033·1	0·1	1.979·4	0·2	1.730·3	0·1
Veszteség — <i>Perte</i>	1.169·9	0·1	862·9	0·0	978·7	0·1	399·0	0·0
Összesen — Total:	1.586.659·6	100·0	2.071.055·0	100·0	1.184.119·5	100·0	1.511.388·3	100·0

A RÉSZVÉNYTÁRSASÁGI BANKOK ÉS TAKARÉKPÉNZTÁRAK.

Sociétés anonymes de banque et de caisse d'épargne.

MILLIÓ PENGÖBEN. EN MILLIONS DE PENGOS.

7. Váltóleszámitás.

Escompte de traites.

Megnevezés Désignation	Magyarország Hongrie		Budapest	
	1925	1926	1925	1926
	a) A váltók darabszáma — <i>Nombre des traites</i>			
Váltóállomány az év elején — <i>Effectif des traites au début de l'année</i>	364.123	672.321	180.187	279.507
Ebből viszontleszámitolt váltók — <i>Dont traites réescomptées</i> ..	177.462	239.333	105.432	113.167
Váltóállomány az év végén — <i>Effectif des traites à la fin de l'année</i>	695.811	924.448	280.722	349.964
Ebből — <i>Dont</i>				
a) viszontleszámitolt váltók — <i>traites réescomptées</i>	245.430	314.927	113.326	127.885
b) jelzálogilag biztosított váltók — <i>traites garanties par hypoth.</i>	167.363	278.537	39.855	56.067
b) A váltók értéke 1000 P — <i>Valeur des traites (1000 pengős)</i>				
Váltóállomány az év elején — <i>Effectif des traites au début de l'année</i>	258.147·3	642.050·2	157.586·8	393.022·6
Ebből viszontleszámitolt váltók — <i>Dont traites réescomptées</i> ..	141.267·4	169.961·1	89.235·8	73.344·4
Leszámitolt váltók összege az év folyamán — <i>Montant des traites escomptées au cours de l'année</i>	2021.975·3	2966.893·7	1204.522·0	1682.571·2
Ebből viszontleszámitolt váltók — <i>Dont traites réescomptées</i> ..	997.777·9	1425.086·9	562.191·0	776.373·5
Behajthatatlan (leírt) váltók — <i>Traités non recouvrables (radiées)</i>	236·6	1.075·5	101·1	927·2
Váltóállomány az év végén — <i>Effectif des traites à la fin de l'année</i>	575.962·1	830.989·5	317.231·7	448.097·0
Ebből — <i>Dont</i>				
a) viszontleszámitolt váltók — <i>traites réescomptées</i>	174.555·0	267.661·1	73.997·9	117.951·0
b) jelzálogilag biztosított váltók — <i>traites garanties par hypoth.</i>	151.631·4	205.472·3	54.977·6	84.815·9

§-a szerint: „A részvénytársaságnak a megnyitó leltár szerint mutatkozó tiszta vagyont alaptőkeként kell a megnyitó mérlegbe beállítani, amennyiben a társaság annak egy részét nem helyezi tőketartalékba. Ha a részvénytársaság részvényösszevontát vissz végbe, a tiszta vagyonnak legfeljebb felerészét lehet tőketartalékba helyezni.“ Az 5. § szerint pedig: „A megnyitó mérlegbe beállított tőketartalékot kizárólag a mérleg szerint mutatkozó veszteség fedezetére, a társasági alkalmazottak jóléti céljait szolgáló alapok táplálására, a meglévő részvények névértékének emelésére, valamint az 1930 december 31-ig elhatározott alaptőke-emelések folytán kibocsátott új részvények

névértékének részbeni fedezetére lehet felhasználni. A tőketartalékból az új részvények névértékének legfeljebb 30%-át szabad fedezni.“ A tőketartalék elég jelentős része lett a mérlegnek; 1926 december 31-én 56%-át érte el a részvénytőkének. A saját tőkék összege 1925 végén 22·4%-át, 1926 végén 17·3%-át tette az összes tehernek.

Az idegen tőkék közül igen nagyarányú a növekedés a takarékbetéteknél, ideértve a törzs-, heti és pénztárjegybeteget is. A felértékelési mérlegek szerint ezek összege mindössze 66·1 millió pengő volt, 1925 végén azonban már 294·3, 1926 végén pedig 472·0 millió pengőre növekedett. A tőkekép-

8. Folyószámlás üzlet forgalma.

Mouvement des affaires de comptes courants.

Megnevezés — Désignation	Magyarország — Hongrie		Budapest	
	1925	1926	1925	1926
	1000 P — pengős			
Az év elején a követelések (+) és tartozások (–) egyenlege — <i>Solde des créances (+) et des dettes (–) au début de l'année</i>	— 26 192·8	— 33.066·7	— 22.475·2	— 29.716·6
Az üzletév folyamán az intézet által teljesített kifizetések — <i>Payements effectués par l'établissement au cours de l'année</i>	17,306.363 6	22,281.393 5	15,048.467 4	19,392.957 9
Az üzletév folyamán az intézethez befolyt fizetések — <i>Payements reçus par l'établissement au cours de l'année</i>	17,315.979 0	22,292.337 7	15,057.018 7	19,402.360 5
Az év végén a követelések (+) és tartozások (–) egyenlege — <i>Solde des créances (+) et des dettes (–) à la fin de l'année</i>	— 35.808 2	— 44.010 9	— 31.026 5	— 39.119 2

9. Értékpapírforgalom

Mouvement des valeurs

Megnevezés — Désignation	Magyarország — Hongrie		B u d a p e s t	
	1925	1926	1925	1926
	1000 P — p e n g ő s			
Az értékpapírállomány ¹⁾ mérlegértéke az év elején — Valeur au bilan de l'effect. des valeurs au début de l'année ¹⁾	128.103·4	135.988·8	114.291·1	122.808·0
Az év folyamán vásárolt papirokért fizetett összeg — Sommes payées pour les valeurs achetées au cours de l'année	206.499·1	299.563·6	200.716·5	294.479·8
Az eladott értékpapirok, a elért nyereség — Profits réalisés sur les valeurs vendues	3.624·0	6.928·2	3.384·2	6.624·2
Felértékelés alkalmával elért nyereség — Profit réalisé à la réévaluation	761·4	1.226·7	693·7	969·3
Az év folyamán eladott papirokért kapott összeg — Sommes reçues pour les valeurs vendues au cours de l'année	200.984·2	296.242·8	195.718·6	290.299·1
Az év folyamán az értékpapírtárcából leírt összeg — Som- mes radiées du portefeuille de valeurs au cours de l'année	379·7 ²⁾	596·8	193·1	471·7
Az év folyamán eladott értékpapirokból származó vesz- teség — Perte résultant de la vente des valeurs vendues au cours de l'année	311·2	418·5	299·4	400·1
Az értékpapírállomány¹⁾ mérleg értéke az év végén — Valeur au bilan de l'effect. des valeurs à la fin de l'année ¹⁾	137.312·8	146.449·2	122.874·4	133.710·4

¹⁾ A különféle alapok és alapítványok értékpapírjaival együtt. — Y compris les valeurs des différents fonds et fondations.

²⁾ Ebből 2900 pengő a tőketartalék terhére iratott le. — Dont 2900 pengős ont été radiés à charge de la réserve de capital.

zódésnek ez a természetes folyamata örven-
detes és arra vall, hogy már 1925-ben és
1926-ban is erőteljesen folyt az infláció
folytán megsemmisült tőkék regenerálód-

dása. 1926-ban a betétek összege már felül-
mulja a saját tőkék összegét és 22.8% -át
teszi az egész tehernek.

A nyereség- és veszteségszámla szerint

10. Jelzálogos kölcsönök.

Prêts hypothécaires.

Megnevezés — Désignation	Magyarország Hongrie		Budapest	
	1925	1926	1925	1926
a) Jelzálogos kölcsönök darabszáma ¹⁾ — Nombre des prêts hypothécaires ¹⁾				
Álladék az év elején — Effectif au début de l'année	26.459	20.095	17.700	12.188
Álladék az év végén — Effectif à la fin de l'année	20.259	15.861	12.191	8.542
Ebből — Dont				
a) földbirtokokra adott kölcsönök — prêts accordés sur propri- étés foncières	15.168	12.253	9.196	6.387
b) bérházakra és gyárakra adott kölcsönök — prêts accordés sur maisons de rapport et sur fabriques	5.091	3.608	2.995	2.155
b) Jelzálogos kölcsönök összege 1000 pengőben ¹⁾ — Montant des prêts hypothécaires, 1000 pengős ¹⁾				
Álladék az év elején — Effectif au début de l'année	1.761·7	7.826·4	1.509·3	7.109·0
Folyósított — Prêts versés	9.170·5	23.015·5	6.988·5	21.286·8
Törlesztetett — Prêts amortis	2.954·7	2.921·2	1.391·1	2.452·4
Álladék az év végén — Effectif à la fin de l'année	7.977·5	27.920·7	7.106·7	25.943·4
Ebből — Dont				
a) földbirtokokra adott kölcsönök — prêts accordés sur pro- priétés foncières	5.367·5	15.789·2	4.969·6	14.411·4
b) bérházakra és gyárakra adott kölcsönök — prêts accor- dés sur maisons de rapport et sur fabriques	2.610·0	12.131·5	2.137·1	11.532·0

¹⁾ Az átruházott kölcsönök nélkül. — Sans les prêts transférés.

11. Takarékbetétek. Dépôts d'épargne

M e g n e v e z é s Désignation	Magyarország Hongrie		Budapest	
	1925	1926	1925	1926
a) Betéti könyvek darabszáma a) Nombre des livrets d'épargne				
Álladék az év elején — <i>Effectif au début de l'année</i>	965.593	992.547	338.753	384.685
Újonnan kiállított — <i>Nouvellement établis</i>	201.096	238.902	104.628	133.937
Kiegyenlített (megszűnt) — <i>Soldés</i>	160.576	374.571	58.267	108.477
Álladék az év végén — <i>Effectif à la fin de l'année</i>	1.006.113	856.878	385.114	410.145
b) Takarékbetétek összege 1000 pengőben b) Montant des dépôts d'épargne (1000 pengős)				
Álladék az év elején — <i>Effectif au début de l'année</i>	66.088·8	289.951·0	32.306·3	163.003·8
Új betét — <i>Nouveaux dépôts</i>	531.934·8	720.153·5	309.503·1	446.976·0
A betét után járó kamatok — <i>Intérêts des dépôts</i>	19.156·6	26.521·4	8.482·1	13.485·8
Visszafizetett tőke — <i>Capital remboursé</i>	317.984·8	557.810·7	184.237·3	346.755·3
Kifizetett kamatok — <i>Intérêts payés</i>	4.935·0	6.804·0	2.596·3	4.578·5
Álladék az év végén — <i>Effectif à la fin de l'année</i>	294.260·4	472.011·2	163.457·9	272.131·8

a r. t. bankok és takarékpénztárak jövedelmének főbb tételei a következők voltak:

	1925 XII. 31	1926 XII. 31
	millió pengő	
Összes jövedelem	180·5	196·5
Ebből: Kamatok váltók után	69·8	8·01
„ folyószámla köv. után	50·0	49·6
Jutalékok és díjak	22·9	21·2

1926-ban az értékpapírok után befolyt kamatok 10 millió pengőt, az értékpapírok eladásából származó nyereség 6·9 millió pengőt, a külföldi pénzek adás-vételéből

származó nyereség 5·2 millió pengőt ért el. Az ingatlanok jövedelme kerekén 5 millió pengő volt.

A költségek jelentősebb adatai a következők:

	1925 XII. 31	1926 XII. 31
	millió pengő	
Összes költség	155·3	162·7
Ebből: Személyzeti javadalmazás	40·3	38·4
Folyószámlatartozások kamatai	34·2	33·8
Betétek kamatai	12·2	26·5
Viszontleszámitolt váltók kamatai	22·5	22·3
Üzleti költségek	17·6	17·6

12. Részvénytársasági bankok és takarékpénztárak nyereség és veszteségszámlája s a tiszta nyereség felosztása 1925—1926-ban.

Comptes de profits et de pertes et répartition des profits nets aux banques et caisses d'épargne appartenant à des Sociétés anonymes, 1925—1926.

a) A tiszta nyereség felosztása — *Répartition des profits nets.*

T é t e l e k — P o s t e s	Magyarország — Hongrie		Budapest	
	1925	1926	1925	1926
	1.000 P — pengős			
Az igazgatóság jutaléka — <i>Tantièmes de la direction</i>	1.859·4	2.486·1	851·4	1.330·7
A felügyelőbizottság általánya — <i>Honoraires du comité d'administration</i>	168·3	211·7	28·8	58·4
A hivatalnokok jutalmazása — <i>Rémunération des employés</i>	831·8	1.052·9	436·9	602·8
A nyugdíjartalék javadalmazása — <i>Dotat. de la réserve de retraite</i>	149·4	163·2	7·0	72·5
A nyugdíjalap javadalmazása — <i>Dotation du fond de retraite</i>	1.394·4	2.406·0	858·0	1.616·0
A tőketartalék javadalmazása — <i>Dotation de la réserve de capital</i>	1.051·5	1.418·6	146·3	379·6
Az értékesítkenési tartalékalap javadalmazása — <i>Dotation du fonds de réserve de moins-value</i>	298·3	514·4	171·9	356·5
Rendes tartalék javadalmazása — <i>Dot. des réserves ordinaires</i>	1.056·2	2.578·2	709·9	1.657·9
Rendkívüli tartalék javadalmazása — <i>Dot. des réserves extraord.</i>	811·4	124·6	686·3	27·2
Egyéb tartalék javadalmazása — <i>Dot. des autres réserves</i>	195·3	262·6	77·8	98·1
Kifizetett osztalék — <i>Dividendes versés</i>	16.577·3	21.888·1	12.120·2	16.487·5
Adakozás jótékony- és közcélokra — <i>Dons pour bienfaisance et pour buts publ.</i>	447·6	395·4	227·2	206·2
Átvitel a jövő év javára — <i>Report à l'année suivante</i>	987·7	1.640·1	616·9	1.288·1
A felosztott nyereség összesen — Total des profits nets répartis	25.828·6	35.141·9	16.938·6	24.181·5

Az adók és illetékek összege 1925-ben 8·5 millió, 1926-ban 10·6 millió pengőt tett ki.

A tiszta nyereség 1925-ben 25·8, 1926-ban 35·1 millió pengőt ért el. Ennek megoszlása a jelentősebb tételek szerint millió pengőben a következő volt:

	1925 millió pengő	1926 millió pengő
Kifizetett osztalék	16·6	21·9
Az igazgatóság jutaléka	1·9	2·5

	1925 millió pengő	1926 millió pengő
Rendes tartalék javadalmazása	1·1	2·6
A tőketartalék javadalmazása	1·1	1·4
A nyugdíjalap	1·4	2·4
A hivatalnokok jutalmazása	0·8	1·1

A jövő év javára átvitetett 1925-ben 988 ezer pengő, 1926-ban pedig 1 millió 640 ezer pengő.

13. Részvénytársasági bankok és takarékpénztárak nyereség- és veszteségszámlája s a tiszta nyereség felosztása 1925—1926-ban.

Compte de profits et de pertes et répartition des profits nets aux banques et caisses d'épargne appartenant à des Sociétés anonymes, 1925—1926.

b) **Bevételek.** — *Recettes.*

T é t e l e k — P o s t e s	Magyarország — Hongrie		Budapest	
	1925	1926	1925	1926
	é v b e n			
	1.000 P — pengős			
Befolyt kamatok: — <i>Intérêts reçus:</i>				
pénzintézeteknél elhelyezett tőkék után — <i>sur capitaux placés dans des établissements de crédit</i>	1.731·1	1.952·3	1.425·4	1.681·3
értékpapírok után — <i>sur valeurs</i>	8.126·6	9.954·6	7.456·8	9.201·0
váltók után — <i>sur traites</i>	69.761·7	80.420·2	33.521·7	36.085·8
értékpapírokra, egyéb zálogokra adott előlegek és tőzsdei reportüzlet után — <i>sur avances versées sur valeurs et autr. gages et sur affaires bours. de report</i>	3.190·9	3.302·7	3.123·1	3.227·5
folyószámla követelések után — <i>sur créances de compte cour.</i>	49.980·4	49.581·0	39.004·6	40.099·0
jelzálogos kölcsönök után — <i>sur emprunts hypothéc.</i>	153·1	3.055·2	39·3	2.807·3
törvényhatósági, községi és közhasznú művekre adott kölcsönök után — <i>sur emprunts accordés à des comitats, villes municip., communes, oeuvres d'utilité publ.</i>	4·8	73·8	4·2	73·1
kezesség melletti kötvénykölcsönök után — <i>sur prêts d'obligations sur garantie</i>	59·6	60·8	0·1	0·2
késedelmi kamatok — <i>intérêts de retard</i>	101·6	61·6	54·1	13·0
egyéb kamatok — <i>autres intérêts</i>	2.236·9	81·2	2.127·4	53·4
Ingatlanok jövedelme (hozadéka) — <i>Revenu d'immeubles</i>	4.264·7	5 012·0	2.782·6	3.129·7
Jutalékok és díjak — <i>Commissions et taxes</i>	22.914·1	21.205·4	17.350·9	17.094·5
Nyereség: — <i>Profits:</i>				
új részvények kibocsátásából — <i>de l'émission de nouvelles actions</i>	60·7	1.030·0	—	427·1
értékpapírok eladásából — <i>de la vente de valeurs</i>	3.624·0	6.928·2	3.384·2	6.624·2
értékpapírok felértékeléséből — <i>de la réévaluation de valeurs</i>	761·4	1.226·7	693·7	969·3
ingatlanok eladásából — <i>de la vente d'immeubles</i>	600·0	636·2	519·0	572·3
ingatlanok felértékeléséből — <i>de la réévaluation d'immeubles</i>	43·6	0·2	25·1	—
berendezés felértékeléséből — <i>de la réévaluation de l'installation</i>	28·4	31·2	4·8	26·1
áruüzletből — <i>d'affaires de marchandises</i>	3.505·9	3.056·1	2.945·1	2.541·2
kibocsátási és konzorciális üzletekből — <i>d'affaires d'émission et de consort.</i>	1.205·5	863·8	1.197·5	860·7
külföldi pénzek adás-vételéből — <i>d'achat et de vente de monnaies étrangères</i>	5.521·6	5 229·3	5.288·6	4.919·4
Különféle (nyereségek) jövedelmek — <i>différents revenus (profits)</i>	2.574·3	2.711·1	2.282·8	2 368·8
Bevételek összesen: — Recettes totales:	180 450·9	196 473·6	123.231·0	132.774·9

14. Részvénytársasági bankok és takarékpénztárak nyereség- és veszteségszámlája s a tiszta nyereség felosztása 1925—1926-ban.

Compte de profits et de pertes et répartition des profits nets aux banques et caisses d'épargne appartenant à des Sociétés anonymes, 1925—1926.

c) **Kiadások. — Dépenses.**

T é t e l e k — P o s t e s	Magyarország—Hongrie		B u d a p e s t	
	1925	1926	1925	1926
	é v b e n			
1000 P — pengő				
Fizetett és tőkésített kamatok: — <i>Intérêts payés et capitalisés :</i>				
betétek (takaré-, törzs-, heti- és pénztárjegyetétek) után — <i>sur dépôts (d'épargne, de souche, de semaine et de bons de caisse)</i>	19.156·6	26.521·4	8.482·1	13.485·8
viszontleszámitolt váltók után — <i>sur traites réescomptées</i>	22.489·9	22.301·3	10.178·5	8.394·8
záloglevelek és egyéb értékpapírok után — <i>sur valeurs hypothécaires et autres valeurs</i>	210·3	384·6	210·3	384·6
községi kötvények után — <i>sur obligations communales</i>	17·6	222·6	17·6	222·6
folyószámla- és csekkbetétek és egyéb folyószámlás tartozások után — <i>sur dépôts de comptes courants et de chèques et sur autres dettes de compte courant</i>	34.192·4	33.789·0	28.565·9	28.978·5
saját ingatlanra vett jelzálogos kölcsönök után — <i>sur emprunts hypothéc. contractés sur les immeubles des dites banques et caisses d'épargne</i>	17·9	18·0	17·9	16·0
átruházott jelzálogos kölcsönök után — <i>sur emprunts hypothéc. transférés</i>	12·4	1.589·4	10·9	1.585·3
átruházott törvényhatósági, községi és közhasznú művekre adott kölcsönök után — <i>sur emprunts transférés contractés par comitats, villes municip., communes et oeuvres d'utilité publ.</i>	2·5	56·6	—	56·6
nyugdíjalap és jótékony vagy közérdekű alapok után — <i>sur fonds de pension de retraite et de bienfaisance ou d'intérêt publ.</i>	112·0	289·3	76·1	174·2
egyéb tartozások után — <i>sur autres dettes</i>	1.127·5	724·0	1.055·8	679·8
Kamatilleték — <i>Taxe sur les intérêts</i>	3.439·7	2.453·0	2.117·8	1.378·6
Az igazgatóság illetményei — <i>Traitements de la direction</i>	812·1	863·5	554·6	544·2
Felügyelőbizottsági tagok és napibiztosok díjai — <i>Honoraires des membres du Comité d'administrat. et des commissaires j.</i>	167·9	235·6	68·0	95·8
A személyzet javadalmazása — <i>Traitements du personnel</i>	40.317·9	38.350·5	30.705·7	28.637·7
Üzleti költségek — <i>Frais d'administrat.</i>	17.647·2	17.622·5	13.020·7	12.956·6
Állami és községi adók s kincstári illetékek — <i>Impôts, contributions communales, taxes fisc.</i>	8.522·8	10.594·8	5.851·6	6.847·4
Leírások: — <i>Radiations :</i>				
ingatlanokból — <i>sur immeubles</i>	488·4	494·2	440·2	359·8
berendezésből — <i>sur installation</i>	54·0	84·5	16·8	35·1
váltókból — <i>sur traites</i>	236·6	1.075·5	101·1	927·2
folyószámla követelésekből — <i>sur créances de comptes courants</i>	1.209·1	873·3	1.072·5	555·4
értékpapírokból — <i>sur valeurs</i>	379·7	593·9	193·1	471·7
egyebekből — <i>autres</i>	28·7	67·8	10·1	23·8
Értékpapírok eladásából származó veszteség — <i>Perte résultant de la vente de valeurs</i>	311·2	418·5	299·4	400·1
Külföldi pénzek eladásából származó veszteség — <i>Perte résultant de la vente de monnaies étrangères</i>	5·1	3·1	5·1	0·0
Különbféle (veszteségek) költségek — <i>Différents (pertes) frais</i>	4.308·2	3.106·6	3.637·5	2.121·4
Kiadások összesen — <i>Dépenses totales :</i>	155.267·7	162.733·5	106.709·3	109.333·0

◎ KONZULI JELENTÉSEK ◎

A Magyar Statisztikai Szemlében az egyes államokról megjelent utolsó konzuli jelentések:

Állam neve	Évf.	Old.	Állam neve	Évf.	Old.	Állam neve	Évf.	Old.	Állam neve	Évf.	Old.
Amerikai Egy. Áll.	1926	703	Cseh-Szlovákia...	1928	433	Görögország	1926	982	Olaszország	1927	77
Ausztria	1927	809	Esztország	1928	227	Kanada	1926	110	Románia	1928	626
Bajorország	1928	532	Finnország	1926	759	Mexikó	1927	889	Svájc ..	1928	622
Brazília	1927	708	Franciaország ...	1926	709	Németbirodalom ..	1928	321	Sz. H. Sz. állam..	1928	524
Bulgária	1927	698							Törökország	1927	596

Mexikó.

Mexique.

A mexikói m. kir. főkonzulátus gazdasági jelentése az 1927. évről.

Mexikó 1927. évi gazdasági helyzete kedvezőnek mondható nem volt, mert az ország gazdasági életének csaknem valamennyi ágazatában kimondott határozatlanság uralkodott. A nyomott hangulat úgy az iparra, mint a mezőgazdaságra és a kereskedelemre kiterjedt. Az általános gazdasági helyzetben észlelt depresszió különböző okokra vezethető vissza, amelyek közül elsősorban kétségtelenül az ásványolaj produkciójának nagymértvű csökkenése emelendő ki.

A bizonytalan helyzetnek természetes folyamánya pedig az volt, hogy új tőkebefektetések és hitelnyújtások tekintetében a legnagyobb óvatosság gyakoroltatott s hogy bankhitelek csakis biztos zálogok, különösen könnyen értékesíthető letelek ellenében folyósítottak.

Az úgynevezett petróleumtörvény azt eredményezte, hogy különösen a jelentékenyebb ásványolajvállalatok ipari termelőtevékenységüket tetemesen lezártították, miáltal Mexikó az ásványolajtermelés terén a világprodukciónak második helyéről, az Egyesült Államok, Oroszország és Venezuela után a negyedik helyre került.

Mexikó legnagyobb termelőképessége természeti kincseinek gazdagságában rejlik s ezek: kőolaj, érces és egynéhány mezőgazdasági termék, mint henequen, gyapot és déligyümölcs. Ezek a produktumok az ország kivitelében vezető szerepet játszanak.

Az úgynevezett bányatörvény hátrányos hatása következtében egynéhány ércbánya volt kénytelen üzemét becsukni, minélfogva a termelés e téren is némi hiányt szenvedett. A fémek világárainak kedvező jegyzése azonban az ércekben gazdagabb bányák termelési tevékenységét eléggé felélénkítette.

A gyapotárak alacsony volta a gyapottermeléssel járó haszon mérvét tette kétségessé, mely oknál fogva több gyapotültetvényes földjein gyapot helyett búzát ültetett.

Az év második felében több nagyobb textilgyár volt kénytelen üzemét lezárni, mert a rakományon heverő kész áru nagy mennyisége miatt a teljes gyári termelőképesség továbbvitele indokoltnak nem látszott.

Mindezen kedvezőtlen momentumok dacára a gazdasági helyzet az év vége felé örvendetesen megjavult. Az aranyvaluta megerősödése a kereskedelem terén valamivel nagyobb élénkséget teremtett s ez a körülmény, valamint a takarékoság elvének szigorú keresztülvitele nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy a külföldi adósság törlesztése tekintetében az egyensúly helyreállt.

A külföldi áruk behozatalában az év folyamán mutatkozott redukciónak főleg onnan vette eredetét, hogy a nagyközönség vásárlókedve általánosságban jelentékenyen csökkent s mert a magasabb behozatali vámok folytán egyes árucikkek megrágultak.

Az általános gazdasági helyzet végleges javulását abból a körülményből is remélik, hogy a kormány a petróleumtörvény keresztülvitele tekintetében bevett szigorú állásfoglalását az utóbbi időben némileg enyhítette s mert egy esetleges külföldi kölcsön által, amely kilátásba van helyezve, az állam pénzügyi helyzete is javulni fog. Miután a petróleumtörvény reformáltatott, remény van arra, hogy az ásványolajvállalatok termelőtevékenységüket ismét fokozni fogják s hogy a mexikói valutának megjavulása a kereskedelmi forgalomra ösztönzőleg fog hatni.

Mezőgazdaság.

Mexikó tulajdonképpen mezőgazdasági ország, a földművelés terén azonban, dacára annak, hogy előnyös éghajlata van s hogy kedvező terepviszonyok felett rendelkezik, azt a termésmennyiséget, amelyet hivatva volna elérni, felmutatni nem tudja. A kormány mindent elkövet, hogy az ország termelési képességét fokozza s hogy a benn-

szülötteket a földművelésre serkentse. Az utolsó évtized kormányainak legjelentősebb intézkedése az volt, hogy a nagy latifundiumok egy részét, az úgynevezett agrártörvény alapján, állami kártérítés ellenében, *kisajátította* s az emígy konfiskált földeket parcellákban a bennszülött földművelő lakosság közt kiosztotta. Az ország összterületéből ezideig kerek 2%-ot bocsátottak az úgynevezett agráristáknak rendelkezésére. Az utolsó tíz évben ily módon kiosztásra került összterület 4 millió hektárra becsülhető. A kiosztott földek nagysága tekintetében első helyen Chihuahua állam, vagyis az ország legnagyobb állama áll, kerek egymillió hektárral. A második helyet Yucatan állam foglalja el, ahol egy félmillió hektár lett kiosztva. A földkiosztás 1918. évben vette kezdetét. Az 1927. esztendőben kiosztásra került földek nagysága egy félmillió hektárra becsültek. Hivatalos adatok szerint eddigelé összesen kerek 2000 község és 400.000 magán-személy részesült a földajándékozás kedvezményében. A kormány az eredeti földbirtokosokat az elkobzott földekért állami kötvényekkel kártalanítja.

Mexikóban számos földművelő népiskolát állítottak fel, azon cézzal, hogy a lakosság a földművelésre neveltesék, s a mezőgazdaság intenzívebb és gyakorlati oktatása céljából négy földművelési főiskola nyílt meg. A szegényebb sorsú földművelők segélyezésére számos mezőgazdasági hitelbankot szerveztek meg, a vízszegény vidékeken nagyarányú öntözési műveket építettek s a közlekedés és teherszállítás lebonyolításának megkönnyítése végett az országutak kiépítését és új utak megnyitását is erélyesen munkába vették.

Mindezen intézkedések dacára Mexikó ma még rá van utalva arra, hogy mezőgazdasági produktumokat importáljon.

A múlt évi *terméseredményről* konkrét adatok még nem közöltek, de félhivatalos becslés szerint az 1927. évi össztermelés kerek 633 millió peso értéket fog képviselni s az 1926. évi termésnél nagyobb eredményt előreláthatólag a búza, paradicsom, a friss főzelékfélék, a bab, hagyma és paprika termése fog felmutatni. Előreláthatólag kisebb lesz az eredmény a tengeri, cukornád, henequen és gyapot termésében.

Mexikó főbb veteményeinek terméséről az utolsó két évben a földművelési minisztérium a következő adatokat közölte:

	Termőterület hektár		Terméseredmény 1000 métermázsában	
	1926	1927	1926	1927
Búza	520.590	496.448	2.812	3.135
Árpa	172.756	.	871	.
Tengeri	3.028.616	.	20.770	.
Cukornád	91.795	.	46.404	.
Csicseri borsó	132.938	128.549	820	806
Kávé	450	420

Hivatalos jelentések szerint a főbb vetemények állása 1927. évben a következő volt:

Búza. Dacára annak, hogy 1927. évben kisebb területet műveltek, mint az 1926. évben, a kedvező időjárás a búzatermelő vidékeken a termést nagyban előmozdította, úgyhogy sikerült az előző évinél magasabb terméseredményt elérni.

Gyapot. Tekintettel a kedvezőtlen árakra, a gyapot termelését csökkentették.

Tengeri. Az ország északi területein a termés kisebb volt. A Mexikói öböl vidékein a termés jobbnak bizonyult, mint egy évvel azelőtt.

Fekete bab. Az 1927. évi termés kisebb lesz, mint az 1926. évi, mert a kedvezőtlen időjárás a termés egy részét tönkretette. Sinaloa államban a Rio Fuerte, valamint a Sinaloa és Culiacán folyók áradása folytán ugyanis a termésnek 95%-a elpusztult.

Cukornád. A termés kielégítőnek volt mondható. Beérkezett jelentések szerint az 1927-iki termés az előző évit túlhaladta.

Árpa. A főtermelő vidékek Hidalgo, Puebla és Mexikó államokban fekszenek. Az árpatermés jó volt, s csakis Querétaro és Guanajuato államokban szenvedett 10%-os kárt.

Az 1927. évben az első kilenc hónap behozatali és kiviteli értékmenyisége a következő volt:

	Behozatal érték millió pesóban	Kivitel
búza	3·5	—
tengeri	2·0	—
árpa és zab	0·1	—
egyéb gabnaneműek	0·4	—
rizs	0·2	2·2
liszt	1·5	—
kávé	—	22·6

Mexikó *kávetermelése* nem áll azon a fokon, amelyen kedvező éghajlati viszonyainál fogva lehetne. Mexikó három elsőrangú kávetermelő vidék felett rendelkezik, ezek: Veracruz, Chiapas és Oaxaca államokban fekszenek.

Mexikó legutolsó három évi kávetermelése a következő:

1925. évben	48,205,934 kg
1926. „	45,000,000 „
1927. „	42,000,000 „

Ipar.

Mexikóban az iparvállalatok tökehiányban szenvednek. A bizonytalan helyzet következtében úgy a belföldi mint a külföldi nagytőkések vonakodnak attól, hogy új iparvállalatokat financirozzanak, avagy hogy a fennálló vállalatok üzembővítése és fejlesztése céljából pénzt kockáztassanak. Minthogy pedig a belföldi gyártmányok konjunktúrája az utolsó

években meglehetősen csökkent, egyes iparvállalatok abba a kényszerhelyzetbe kerültek, hogy termelőtevékenységüket leszállítsák s némelyek, hogy üzemeiket teljesen beszüntessék.

Az ország leggazdagabb bevételi forrását a petróleumtermelés képezi s második helyen a bányá- és fémipar áll. Az ásványolaj és melléktermékeinek évi kivitele átlag 250—300 millió peso értéket képvisel, míg a bányáipar, valamint az ezzel kapcsolatos olvasztóművek évente kerek 250—280 millió értékű fémeket adnak el a külföldnek. A többi iparág ma még kevésbé fontos szerepet játszik, s az ország szükségletét alig képes fedezni.

Az ásványolajtermelés csökkenésének oka, amint már említettük, a petróleumtörvény; de nemcsak az ásványolajtermelés, hanem a bányáipar teljesítőképessége is némileg megbénult, főleg a magas adók miatt, míg néhány nagyobb textilgyárnak munkabeszűntetése arra a körülményre vezetendő vissza, hogy a textilárak fogyasztása az utóbbi időben jelentősen csökkent.

Kisebbségi vállalatok, amelyek kevesebb tőkével és olcsóbb munkaerővel dolgoznak, az év folyamán állandóan munkaalkalmat találtak.

Az 1927. évben Mexikó *ásványolajtermelési* az előző évben tapasztalt hanyatlást tovább is fenntartotta. Az 1926. évi kőolajtermelés az 1925. évvel szemben 23 millió hordóval csökkent s az 1927. évben, az 1926. évi termeléssel szemben ismét 37 millió hordót kitevő veszteséget mutatott fel. A nyers ásványolaj termelésének ezen nagyfokú alászállásával Mexikó elvesztette a világtermelési rendjében elfoglalt második helyét s az Egyesült Államok, Oroszország és Venezuela után, 641 millió hordó ásványolajtermelésével a negyedik helyre süllyedt le. Venezuela fokozott termeléséhez Mexikó ugyan nagyban hozzájárult, mert a mexikói olajmezők pangásával egyes vállalatok tevékenységüket Venezuelába helyezték át, s sok szakmunkás Mexikóból odautazott.

Mexikó kőolajtermelésének tetemes csökkenését azonban még nagy eszések következtében beállott áradások is okozták, amennyiben a fontosabb petróleumvidékeken nagyobb területek víz alá kerültek és az utak járhatatlanná váltak, úgyhogy ezeken a vidékeken a munkát egy ideig beszüntették.

A nyers kőolaj termelésének az utolsó három évben tapasztalt fokozatos redukcója a következő: 1925-ben termeltetett 1148 millió, 1926-ban 919 millió és 1927-ben már csak 641 millió hordó nyers kőolaj. A termelés értéke 1926-ban 2265 millió és 1927-ben 1575 millió pesot tett ki.

Mexikó ásványolajtermelésének az utolsó három évben a termelés fokozatos csökkenésének arányában szintén alászállt s az 1925. évben 962

millió, az 1926. évben 831 millió és az 1927. évben 484 millió hordóra rúgott. A csökkenés mennyisége szerint 1926. évben 131 millió és 1927. évben 347 millió hordót tett ki.

Mexikó *bányáipara*, dacára a különböző gátló körülményeknek, a múlt évben fokozott termelési tevékenységet fejtett ki. Az ipar szabadabb kibontakozását hátráltatták némileg: a fémek alacsony árjegyzése, az árak folytonos ingadozása s végre az új bányatörvény rendelkezései, amelyek többek közt megkövetelik, hogy az engedélyezett bányáüzemekben tényleg dolgozzanak s hogy az aknázás alatt álló bányák bizonyos minimális termelést mutassanak fel. A régi törvény szerint a bányatulajdonos, ha a kivetett adót rendesen lefizette, a bányát elhanyagolhatta. Az új törvényes intézkedés főleg a kisebb bányavállalatokat sújtotta, úgyhogy azok részben teljesen megszűntek, részben a nagyobb vállalatokba beleolvadtak.

Az 1927. évben Mexikó fémtermelése, az aranyat és antimónt kivéve, általában növekedett. Az utolsó két év fémtermelése közti különbség az alanti összeállításból világlik ki:

	1926 mennyiség	1927 kilogrammokban	különbség:
arany	24.033	22.600	— 5.96%
ezüst	3,057.268	3,111.000	+ 1.76
ólom	210,794.394	238,503.000	+ 13.14
réz	53,763.192	56,474.000	+ 5.04
cink	105,366.568	130,634.000	+ 23.97
antimón	2,614.444	1,707.000	— 34.70
feh. arzénikum	6,458.224	8,205.000	+ 27.03
grafit	4,434.548	6,510.000	+ 46.80
higany	45.516	78.000	+ 71.74

Az *arany* termelésének csökkenése abban a körülményben keresendő, hogy a fő aranyércbányák, mint nevezetesen az úgynevezett El Oro és Tlalpujahua bányák aranytartalma kimerült s hogy ezen nemesérc termelése nagyobb arányokban nem csökkent, azt annak kell tulajdonítani, hogy arany az aknázás alatt álló ezüstbányákban is található.

Az *ezüst* az 1927. év folyamán ugyanazon bányákban aknáztattak, mint az előző évben s a termelés növekedése onnan ered, hogy ezüstércet az ólom-, cink- és rézbányák is termeltek.

Az *ólom* és *cink* termelésének növekedését a régi bányák intenzívebb aknázási tevékenysége, azonkívül új nagyobb üzemek megnyitása és a növekedő kereslet okozta. Ausztrália, amely az Egyesült Államok után a legnagyobb cinktermelő ország volt, termelési tevékenységét az utolsó években tetemesen leszállította, miáltal a mexikói cinkbányavállalatok nagyobb rendeléseket kaptak.

A *réztermelésnek* 1927. évi növekedése főképp ezen fém árának kedvező jegyzése folytán idéz-

tetett elő s annak a körülménynek is tulajdonítható, hogy a főbb bányavállalatok üzemekben fontosabb újításokat eszközöltek, amelyek következtében nagyobb mennyiségű ércet tudtak produkálni.

A múlt év folyamán összesen 1740 új aknázási engedély adatott meg.

Mexikó fémkivitele 1927-ben a következő volt:

koncentrált cink	178,142.533	kilogramm
meszes cink	37,891.036	„
cinkrudak	4,016.067	„
réz	11,643.095	„
arzénikum	5,080.353	„
antimón	993.990	„

Mexikó talajgazdagsága ércekben nagyarányú, úgyhogy kedvezőbb gazdasági és pénzügyi állapotok beálltával a bányászat magasabb fokra fog emelkedni.

Mexikó *köszénbányászata* jelentéktelen s a termelés a honi szükségletet fedezni nem tudja. Mexikó évi átlagos köszénimportja másfél millió pesóra rúg s a behozatal legnagyobb részét az Egyesült Államok fedezi. A köszén szükséglet csakis a gyári vállalatokra és részben a vasutakra szorítkozik. A vasúti társaságok köszénrendelései azonban fogyóban vannak, mert legújában a különböző vasúti vonalakon az eddig köszénnel fűtött mozdonyok helyett kőolajjal fűthető gépeket használnak.

Textilipar. Mexikó egyik legfejlettebb iparágainak a fonó- és szövőipar mondható. Gyártmányainak kitűnő minősége főleg az olcsóbb gyártmányokban versenyképessé teszi a külfölddel.

1927. évben, félhivatalos adatok szerint, 140 pamutfonó- és szövőgyár állt üzemben. Ezek közül 59 villamoserőre, 35 gőzerőre és 46 vízierőre volt berendezve. Az összes üzemekben alkalmazott munkások száma kerek 44.000 volt. E gyári vállalatokba fektetett ösztöke körülbelül 77 millió pesot tett ki. Az évi termelést átlag 350 millió méter különböző szövetre becsülik. Legnagyobb mennyiségben közönséges takarókat gyártanak, évente átlag 120 millió méter mennyiségben. A nyomott kartonok évi produkciója kerek 80 millió méter. Nagyobb mennyiségben készítenek azonkívül még vásznakat és színes posztókat.

Az üzemben álló *gyapjúfonó- és szövőgyárak* száma 26 volt. Az ezen iparágban foglalkoztatott munkások száma kerek 5800. Az évi produkció rendszeren 3,000.000 kilogramm árura becsültetik.

Úgy a gyapjú-, mint a pamutárak az 1927. év folyamán áremelkedést mutattak; részben mert a nyerspamutárak emelkedtek, részben pedig mert a gyártmányoknak első kézből való eladására egy 13%-os állami adót róttak ki. A fogyasztás ennek

következtében nagyon megcsappant s a tartalékárak mennyisége növekedőben van. Ily körülmények közt néhány nagyobb gyár, főleg a textilipar központjában, Orizaba vidékén, kénytelen volt részben leszállított gyári aktivitással dolgozni, részben a munkát teljesen beszüntetni. Ezen ipar teljesítőképességét különben munkásmozgalmak is több ízben megbénították.

Mexikó egy további jelentékeny ipara a *cukorgyártás*. Cukornád úgy a száraz, mint a nedves vidékeken egyaránt terem, a főtermelő vidékek azonban Veracruz államban vannak. Az átlagos terméseredmény hektáronként a száraz vidékeken 40—54 tonna, a nedves vidékeken 35—55 tonna cukornád.

A legutolsó, 1926/1927. évi cukorkampányról egész pontos adatok még nem közöltettek, de közeli becslés alapján a legutolsó termés kerek 188.000 tonnát fog kitenni, az előző cukorkampány 194.000 tonna termésével szemben. A cukorprodukció apadása főleg a kedvezőtlen időjárás és a gyakori sztrájkmozgalmak következménye.

A tiszta fehércukor ára helyben kilogrammonként 20—24 centávosba kerül, míg a tisztátlan barnacukor ára kilogrammonként 18—20 centávost tett ki.

Papíripar. Az ország területén az 1927. évben 5 papír- és 8 kartongyár állt üzemben. A papírgyárakba fektetett ösztöke kerek 12 millió pesot tett ki, míg a kartongyárak alaptőkéje összesen kerek 384.000 pesora becsültetik.

A papíripar 1927. évi termeléséről ma még nem állnak adatok a rendelkezésre s így csakis az 1926. évben termelt mennyiség adható meg, ami 23.9 millió kg-ot tett ki.

A honi produkció a teljes szükségletet fedezni nem tudja, miért is elég nagy behozatalra van szükség.

Dohányipar. Az 1927. évben 160 dohánygyár állt üzemben. Minthogy az országban főleg cigarettát fogyasztanak, a gyárak legnagyobb része cigarettagyár. A gyári üzemekben feldolgozásra került nyersdohány kerek 9 millió pesora becsülhető. Az évi termelési mennyiség kerek 500 millió csomag cigaretta, 30 millió szivar és 4 millió csomag pipadohány.

Nyersdohány főleg Sumatráról és az Egyesült Államokból került az országba. A sumatrai dohánylevelek évi behozatala kerek 100.000 peso értéket képvisel. Az Egyesült Államokból viszont 500.000 peso értékű dohányt importálnak évente.

A kedvezőtlen gazdasági viszonyok az 1927. évben a *vas- és acélipar* teljesítőképességére is befolyással voltak, mert a rosszabbodott konjunktúra folytán a kereslet csökkent. Főleg a magán- és vasúti építkezések redukiójával apadtak a rendelések.

1927-ben Mexikó *cipőipara* elég munkaalkalmat talált, mert a külföldi áruk behozatala nagyban megcsappant. Különösen a kisebb gyárak voltak megrendelésekkel túlhalmozva.

A honi *szappanipari termelés* a magas behozatali vámok védelme alatt nem csökkent. Az 1927. évi termelés állítólag 40 millió kilogramm szappanra becsültetik. Néhány külföldi, főleg amerikai gyár itt gyári fióktelepet állított fel. Az itt gyártott szappan igen jó minőségű.

A *porcellán-, félporcellán- és kőedényipar* a múlt évben teljes gyári tevékenységgel dolgozott, mert az általános kereslet, főleg az olcsóbb áruk iránt, jó volt. Elég élénk szükséglet mutatkozott a préselt zománcos kőlapok és fayenceáruk iránt. Finomabb minőségű porcellánáruk, mint főleg evőedények, ma még eléggé nagy mennyiségben a külföldről kerülnek az itteni piacra. Magyarország az 1926. évben majolika- és porcellánárukat 2351 peso értékben szállított Mexikónak

Kereskedelem és közlekedés.

Mexikó kereskedelme az elmúlt évben komoly megpróbáltatásnak volt kitéve, amennyiben az általános üzleti forgalom a nyomott gazdasági helyzet folytán eléggé megbénult. E kedvezőtlen viszonyok az áruforgalomnak csaknem minden ágazatában érezhetőek voltak. A vásárlókedv apadásával a bizalom megingott s e körülménynél fogva nem csoda, hogy egyes kevésbé szolid alapon álló cégek felszámolás alá kerültek, mivel kötelezettségeiknek eleget tenni nem tudtak, s mert elegendő magántőke felett nem rendelkeztek.

A követelések behajtása körül gyakori nehézségek merültek fel, úgyhogy a bankok és nagykereskedők többször fizetési halasztásokat voltak kénytelenek engedélyezni.

Mexikó *külkereskedelme* nagyrészt európai és amerikai kiviteli cégek közvetítésével bonyolítatik le. E cégek a Mexikóban székelő kereskedelmi cégeknek részben társas viszonyban vannak érdekelve, részben pedig hosszabb időre szóló vásárlási szerződések alapján állnak velük összeköttetésben. Az egyes árucsoportok nemzetiségek szerint élesen elvannak egymástól különítve. Ily módon a vasáruk és gépek főleg német cégek kezében vannak, a konfekciós árukat a franciák kezelik s gyarmatárúkereskedéssel a spanyolok foglalkoznak. Az amerikaiak és az angolok viszont főleg az ásványolaj- és bányaiiparban vannak érdekelve. A legtöbb bizományos üzletet külföldiek vezetik.

Mexikói nagykereskedő csak kevés van. A bankok nagyrészt amerikai, angol és francia befolyás alatt állanak. Ámbár a mexikói nagytőke az utolsó években spekulatív bányavállalatokban, valamint a textilipar terén is érdekelve volt, álta-

lában azonban a nagykereskedelem csaknem kizárólag a külföldiek kezében van.

Az amerikai gyárosok által gyakorolt annak a szokásnak, hogy Mexikót rendszeren utazóügynökeik által látogatattják meg, köszönhető az a körülmény, hogy a legtöbb behozatali cég legalább az amerikai bevásárló cégektől szabadult meg s hogy így közvetlenül az előállítótól vásárolhat. Európai, különösen német, francia és angol cégek szintén beutaztatják Mexikót.

A Mexikóba irányuló export lehetőségei adva vannak és különösen élénk kereslet mégis a következő gyártmányok iránt mutatkozik: Mindennemű gépek, vasáruk és szerszámok, amelyek évi behozatala átlag 30 millió peso értéket képvisel. Vegyi termékek és gyógyszerek, melyekből az évi behozatal a 20 millió peso értéket túlhaladja. Textiláruk behozatali szükséglete eléggé jelentékeny. Főleg Németország, Angolország és az Egyesült Államok szállítanak ide nagy mennyiségben. Férfi és női nemezkalapok nagy keresletnek örvendenek. Szalmakalapok főleg belföldön gyártatnak. Kaucukáruk évi behozatali értéke kerek 10 millió peso. Papirosgyártmányok, bár az országban több papirosgyár áll üzemben, amelyek azonban főleg csomagolópapírost és olcsóbb minőségű papirosokat gyártanak, úgyhogy a jobb és drágább papirosfajták a külföldről, különösen Németországból, Franciaországból és az Egyesült Államokból importáltak. Porcellán- és üvegáruk, valamint kőedények kereslete eléggé nagy, de csakis a jobb minőségű gyártmányokban, mert az olcsóbb áru itt is készül.

Az Egyesült Államok közelsége természetesen sokban hozzájárul ahhoz, hogy Mexikó behozatalában hatalmas mértékben vesz részt. Az amerikai gyárosok külkereskedelmi tevékenységét országuk kormánya különben is minden tekintetben előmozdítja s az Egyesült Államok vasúttársaságai az Unió minden helyéről Mexikó bármely pontjáig közvetlen szállítási díjakat állapítanak meg. A Mexikó és az Egyesült Államok közt fennálló élénk kereskedelmi forgalom eredménye, hogy az amerikai ízlés itt nagymértékben hódít s hogy a nagyobb és tevékenyebb amerikai exportőrök a vezetőserepet magukhoz ragadták. Divat- és konfekciósárukban azonban ma még mindig Párizs vezet.

Kiemelkedő kivitele van Mexikóba Angliának is, főleg bányagépekben és nehezebb építőanyagokban. Németország kivitele Mexikóba szintén eléggé jelentékenynek mondható s a kereskedelemnek majdnem minden ágára kiterjed, főleg azért, mert a német exportüzlet kitűnően van megszervezve, de azért is, mert itt helyben számos német nagykereskedő cég telepedett le. Franciaországnak kivitele Mexikóba mindig fontos volt. Kiviteli cikkei: borok, likőrök, konzervák, konfekciós áruk,

illatszerek, selyemárúk, posztók, fehérneműek, csipkék, porcellán- és cserépárúk stb. Mexikóban több jelentékeny francia nagykereskedő cég áll fenn. A mexikóiaknak természetesen szeretete és rokonszenve a francia szellem és kultúra iránt e két országnak finánciális és kereskedelmi viszonyát igen szorosra fűzi. Spanyolország különösen konzervákat, borokat, élelmicikkeket, olcsóbb vászonműveket, csipkét, fegyvereket stb. szállít ide, s kereskedelmi forgalma Mexikóval eléggé élénk. Említésre méltó még Olaszország, Svájc, Belgium és Hollandia, valamint a volt Osztrák-Magyar monarchia utódállamai közül Cseh-Szlovákia kivitele Mexikóba.

Részletezett statisztikai adatok még nincsenek arról, hogy az egyes külföldi országok 1927. évben mily kiviteli árukat szállítottak Mexikónak. Az 1926. évi adatok szerint *Magyarország* Mexikóba 46.992 peso értékű árut exportált, nagyobb mennyiségben főleg konzervákat, borokat, vegyi termékeket és gyógyszereket, valamint majolikaárukat, míg kisebb mennyiségben hazánkból vasárúk, kristályüvegárúk, éterek és illatszerek kerültek a mexikói piacra.

Ami a *fizetési- és hitelviszonyokat* illeti, a mexikói vevő a tartozásért a számla keltétől számítva évi 6% kamatot fizet s a késedelmi kamat havi 1%-ot tesz ki. A mexikói kereskedő az itteni pénzpiac feszültsége esetén az itteni bankoknak legalább is 9—12%-ot köteles fizetni, miért is szívesebben magára vállalja az európai cégekkel szemben a 6%-os kötelezettséget.

A kereskedelmi információk beszerzése értékkel nem bír, mert a mexikói törvénykezés súlyos büntetést szab ki arra, aki írásbelileg vagy szóbelileg valakiről rossz információt ad.

Az 1927. évről kiadott hivatalos statisztikai adatok ezideig a januártól szeptember végéig terjedő időszakra szólnak. Ezen adatok szerint Mexikó *külkereskedelmi forgalma* az 1926. évi adatokkal összehasonlítva, a következő volt:

É v	Behozatal	Kivitel	Kiviteli többlet
	millió pesokban		
1926 jan.—szept.-ig	280·9	510·5	229·6
1927 jan.—szept.-ig	258·2	476·4	218·2

Az 1926. évi *teljes export* 691·8 millió peso értéket képviselt, míg az ugyanazon évi import 381·3 millió peso értéket tett ki, úgyhogy a kiviteli többlet 310·5 millió peso értékre rúgott.

Az 1927. évi január-szeptemberi időszakban Magyarország Mexikónak 20.577 peso értékű árut szállított, s Mexikóból 146 peso értékű árut importált.

Közlekedés. Mexikó gazdasági kibontakozásában fontos szerepet játszik a közlekedési viszonyok szanálása. *Vasúti rendszerének* újjászervezése és hasznohajtóbbá való tétele a kormányt már régebben foglalkoztatja. Mexikó vasúti forgalmát, jelentéktelen kisebb vonalaktól eltekintve, két nagyobb vasúti társaság bonyolítja le.

Mexikó *hajóforgalma* évről évre nagyobb arányokat ölt. Némi visszaesést mutatott fel azonban a hajóforgalom az utóbbi időben a tampicoi kikötőben, a tampicoi ásványolajprodukciónak nagymérvű fogyatkozásával. Az év végén a hajószemélyzet egy részének sztrájkmozgalma bénította meg részben a nemzeti tengerparti hajószolgálatot.

A teherszállításnak *gépjárműveken* való lebonyolítása a belkereskedelmi forgalom felélénkítéséhez nagyban hozzájárul. Az *országutak* hálózatának kibővítése, a régi utak jókarbantartása és állandó tatarozása, valamint új országutak kiépítése a kormány programpontjait képezi. E célra nagy összegeket áldoz s eddigelé máris több fontos új közlekedési utat nyitott meg.

A forgalomban álló *gépkocsik* számát ma ke-
rek 60.000-re lehet becsülni.

Tervbe van véve, hogy néhány *légiposta-vonal* állíttassék fel és pedig Mexikó és Texas állambeli San Antonio, valamint Veracruz és Mérida, Yucatan közt.

Pénzügy.

Állami pénzügyek. Mexikó *állam költségvetése* kerek 290 millió peso bevétellel és 289·8 millió peso kiadással lett előirányozva, úgyhogy a fölösleg 0·2 millió peso értékre fog rúgni.

Az állami bevételeknek főleg a petróleumipar termelési mennyiségének tetemes csökkenése folytán beállt váratlan apadása a kormányt arra indították, hogy a legnagyobb takarékoság politikáját kövesse, miért is a pénzügyi, közlekedésügyi és földművelésügyi tárcaik keretében nagyobb megtakarítások eszközöltettek. Másrészt a kormány a munkaprogramjában felvett legszükségesebb közmunkákat, mint az országutak kiépítését, a mezőgazdasági öntözési művek keresztülvitelét, s az alsó-elemis és mezőgazdasági oktatás kifejlesztését a legnagyobb eréllyel hajtja végre.

Valuta. Mexikó aranyvalutája a múlt év végén jelentékenyen megjavult. A mexikói aranypeso a dollárral szemben elérte a 48·50 centes árfolyamot. A mexikói aranypénzértéknek váratlan megjavulása az itteni behozatali cégek üzleti mérlegére nézve is kedvező fordulatot jelent, mert előreláthatólag az importforgalmat meg fogja élénkíteni. Némi veszteséget a kiviteli cégek fognak szenvedni, mert a külföldi zsírókból származó nyereségükről le kell mondaniook.

Az általános kereskedelmi helyzetre az arany-pénznek javulása mindenesetre jótékony befolyással lesz, mert mindenekelőtt alkalmat nyújt arra, hogy a külföldre fizetendő számlák kiegyenlítése tekintetében az egyensúly ismét helyreállíttassék, de másrészt azért is, mert reményt ad arra, hogy a mexikói értékpapírok magasabb jegyzést fognak elérni s az aranypénzt nem fogják oly mérvben a külföldre csempészni.

Munkapiac.

Egyes iparágak teljesítőképességének tetemes redukiója a *munkanélküliek* számát 1927. év folyamán meglehetősen fokozta. A munkások tömeges elbocsátása főleg Tampicóban, az ásványolaj-produkció vidékén, s Orizabában, a textilipar központjában történt. Az elbocsátott munkások száma több ezerre becsülhető.

A munkakérdés problémája Mexikó gazdasági életében amúgy is mindig fontos szerepet játszott. A munkások tömeges *kivándorlása* a szomszédos Egyesült Államokba az illetékes körök

figyelmét már régebben felkeltette. A kivándorlás főoka kétségtől abban a tényben keresendő, hogy a mexikói munkás az Egyesült Államokban magasabb munkabért kap, mint idehaza s minthogy a honi munkaviszonyok részben rosszabbodtak, nem esoda, hogy a szomszédos országban nyújtott munkaalkalmak csábítólag hatnak.

A mexikói munkások főleg Texasba és Californiába vándorolnak ki. A kivándorlást rendszeren ideiglenes tartózkodásra tervezik, s bizonyos időn belül hazájukba ismét visszatérnek.

A mexikói *munkaviszonyok* ma főleg a napszamosokra nézve igen kedvezőtlenek. Kézművesek és szakmunkások azonban jobban tudnak elhelyezkedni. Az utolsó években számos szíriai és orosz, valamint lengyel bevándorló telepedett itt le.

A *magyarok* bevándorlása az utóbbi időben meglehetősen csökkent. Az itt élő magyarok részben gyári munkások, részben pedig földműveléssel és kézi mesterséggel foglalkoznak s átlag egy százalékuk szellemi munkás, kereskedő, orvos és mérnök.

Spanyolország.

Espagne.

A madridi m. kir. követség gazdasági jelentése az 1927. évről.

Primo de Rivera tábornok kormányának céltudatos és következetes politikája Spanyolország szellemi és anyagi átforgalmazását és fellendítését, illetőleg az 1927. évben is számos eredményt mutat fel. Úgy a politikai, mint a gazdasági életben meglátászik az erőskezü egyöntetű vezetés, mely tervszerűen irányítja az állami élet különböző ágait a közös cél elérése érdekében.

Spanyolország nemzetközi súlyának növelése és a külföldtől való teljes függetlenítése a jelenlegi kormány nézete szerint gazdasági téren nagyarányú protekcionálizmussal és nacionalizálással érhető el. A gazdasági függetlenség megszerzését nem tekintik azonnal megvalósíthatónak, de ezen távolabbi cél elérése érdekében nem riadnak vissza sem nagyarányú befektetésektől, — mint az 1937-ig szóló zárólag közmunkák elvégzésére fordítandó kb. 3·5 milliárdnyi rendkívüli költségvetés — sem pedig a jelenlegi igen nagymérvű drágaságtól, amit elsősorban a hazai ipar védelmét szolgáló magas tarifafételek és a hazai, a külföldinél gyengébb minőségű és drágább termékek fogyasztásának legalább bizonyos fokig kötelezővé tétele magyaráznak meg. Mindenesetre a jobb jövőbe vetett szilárd hitre vall ezen, sokszor drasztikus eszközök alkalmazása, melyek talán alkotmányos viszonyok közt a kormány bukását vonnák maguk után. A parlamentí és egyéb cenzura nélküli kritika hiánya azonban ez

irányban nagyon megkönnyíti a jelenlegi régime helyzetét, mert politikájában nincs befolyásolva a pártok és a közvélemény hangulatától.

Az egyes ágakban mutatkozó, a normálisnál azonban nem nagyobb fokú krízisektől eltekintve, a gazdasági helyzet kedvező, aminek külső bizonyítékai a hosszú idő utáni — ha minimálisan is, de — aktív költségvetés, a peseta lassú, de határozott emelkedése az aranyparitás felé és az a bizalom, mellyel a hazai tőkék magukat az állam és a legkülönbözőbb belföldi vállalatok rendelkezésére bocsátják.

Mezőgazdaság.

Földművelés. Az 1927. évi *búzatermést* 32·2 millió métermázsára becsülik, ezzel szemben a fogyasztás 37 milliót tett ki.

1926-ban 39·9 millió, 1925-ben pedig 44·2 millió volt az össztermés. Hivatalosan egy métermázsra minimális árát 47 pesetában állapították meg. A kormány legújabban engedélyt is adott bizonyos mennyiségnek a külföldről való behozatalára, ami a rosszul ellátható Földközi-tengeri tartományok részére szól, ahol viszont nagyon fejlett a malomipar. A termő vidékek az ország belsejében vannak és a vasúti vonalak nem biztosítják a gyors és olcsó szállítást. Mindezek dacára az árut inkább a hivatalosan megszabott áron alul kínálják.

A többi *gabonanemű* 1927. évi termése a következő volt:

Árpa	19·6 millió q.
Rozs	6·8 „ „
Zab	5·8 „ „
Tengeri	6·3 „ „
Rizs	2·4 „ „

A főbb *hüvelyeseké* pedig:

Bagoly-borsó (cicer arictinum)	1·4 millió q.
Lóbab	1·9 „ „
Borsó	0·3 „ „
Bab	1·6 „ „
Lenese	0·2 „ „

Az 1927. évi búza- és árpatermés az 1926. évi termésnek 98, illetve 95%-át érte csak el, a rozstermés azonban 11%-kal, a zab 4%-kal, a kukorica 52%-kal multa felül az 1926. évi termést. Az ezen terményekkel bevetett terület pedig az 1926. évi 8,086.430 ha-ról 1927-ben csak 8,153.951 ha-ra emelkedett.

A *mustermés* az 1926. évről vonatkozó adatok szerint 15 millió hl. volt, a *szőlőtermés* pedig 27 millió q. Ezen számok jóval alatta maradnak az előző éveknél. Ez részben a bor általános túlprodukciónak magyarázható meg, részben pedig azzal, hogy a kormány megakadályozza új szőlőültetvények keletkezését, ami még csak súlyosbítaná a jelenlegi krízist.

Az *olajtermelés* 2 és 3 millió métermázsa között mozog, amiből legnagyobb exportja Spanyolországban van. A nemzetközi statisztika Spanyolországot több mint 3 millióval szerepelteti, amikor Olaszország csak 1,341.000 q-t termelne. Újabban nagy gondot fordítanak az olaj finomítására, ami még egy pár évvel ezelőtt igen nagy mértékben el volt hanyagolva.

A *burgonya* 31 millió q-val szerepel, a *hagyma* pedig 5 millióval. Ezek fővevője Nagy-Britannia.

A *narancstermés* több mint 11 millió q-ra tehető, kb. 232 millió peseta értékben; a *citromé* pedig 0·5 millió q-ra, 9 millió peseta értékben. A *mogyoró* és *dió* szintén fontos kiviteli cikkek.

Az erdei termelés a kivitelben a *parafával* és a *gyantával* szerepel. Az évi parafatermés több mint 4.000 tonna, a gyantatermés megközelíti a 19.000 tonnát.

Az ipari növények között megemlítenők a *kender* évi 80.000 és az *alfa* (espurte) fű évi több mint 20.000 tonnával.

A kifejlett katalániai textilipar függetlenítése céljából jelenleg kísérletek folynak a *gyapotterméssel* is, azonban praktikus eredményt eddig nem értek el.

Állattenyésztés. A legutolsó 1925. évi összeírás szerint Spanyolország háziállatállománya a következő volt:

Ló	697.678 db.
Őszvér	1,286.360 „
Szamár	1,077.377 „
Teve	4.011 „
Szarvasmarha	3,794.029 „
Juh	20,067.200 „
Kecske	4,749.463 „
Sertés	5,267.328 „
Szárnyas	26,777.070 „

A tenyésztők országos egyesületének elnöke, de la Frontera örgróf véleménye szerint, a háziállatok értéke a nemzeti vagyonban 3.400 millió pesetára becsülhető.

Kiemelendő a füstölt és szózott hús kivitelének emelkedése.

Ipar.

A hivatalos statisztikai adatok szerint az ipari termelés évente kb. 1.400 millió pesetát képvisel.

A *széntermelésre* vonatkozólag a következő adatok szolgálnak:

Szén	5,801.304 tonna
Lignit	402.690 „
Antracit	316.038 „
Összesen	6,520.032 tonna.

Az ország évi szénfogyasztása kb. 8 millió tonna. 1918-ban majdnem sikerült 7,163.000 tonnával a szükségletet fedezni. Jelenleg krízis van a széntermelésben, mivel ipari célokra tényleg alkalmas szenet csak a Mieres vidéken bányásznak. Ennek minősége állítólag a Cardiff-ival egyenlő, azonban az évi produkció alig 50.000 tonna.

A krízisen a kormány úgy próbál segíteni, hogy a vállalatokat fuzionálásra kényszeríti és az állami támogatásban részesülő társaságokat kötelezi, hogy egészben vagy legalább részben hazai szenet használjanak. A még szükséges szenet majdnem kizárólag Anglia szállítja; a fennálló kereskedelmi szerződés értelmében 750.000 tonna angol szenet kénytelenek a spanyolok alacsony vámtétellel beengedni.

A legjobb minőségű spanyol szén ára 60—65 peseta tonnánként, a gyengébb minőségűé 50—55 peseta.

A legutolsó évek *vasércstermelése*, mely a szén után az ország legjelentékenyebb iparága, mennyiségileg a következő volt: 1925-ben termeltek 4.400 millió tonna vasércet, 1926-ban pedig 3.250 millió tonna vasércet. Az 1927. évi végleges szám még nem ismeretes, de az eddigi adatok szerint nem várható, hogy meghaladja az 1926. évit. A vasércstermelés elsősorban a kivitelből él, így erősen függ a vas és

acél világgiazi árától. Egy tonna vas termelési költségeit a hivatalos statisztika kb. 10 pesetára teszi.

Nagy fontosságú a *réztermelés* is, melyet évi 3·4 millió tonnára becsülnék 62·5 millió peseta értékben.

Az *ólomtermelésben* jelenleg szintén krízis van és a kormánynak szándéka a vállalatok fuzionáltatása, hogy ezáltal kiküszöböljék az egyesekre nézve bukást jelentő versenyt.

A hivatalos adatok szerint Spanyolország bányászati termelése 47·7 millió tonna 498·4 millió peseta összértékben.

A *feldolgozó ipar* határozottan nagy fejlődést mutat, ami kiderül abból, hogy az 1907. év termelését 100-nak véve a jelenlegi termelés 270-re tehető.

Kereskedelem és közlekedés.

Spanyolország *be- és kivitele* az 1924—1926. években a következőképpen oszlott meg:

	1924	1925	1926
	millió pesetában		
Bevitel . . .	2947·4	2249·5	2153·5
Kivitel . . .	1790·8	1584·7	1605·6
Passzivitás . .	1156·6	664·8	547·9

A *külkereskedelmi mérleg* passzivitása állandóan csökkent, és pedig 1924 óta 52·6%-kal. Ezen százalékból 42·7 esik a bevitelre és 9·9 a kivitelre.

A bevitel nagyarányú csökkenése azt mutatja, hogy Spanyolország arra törekszik, hogy saját maga legyen képes szükségleteit kielégíteni és amellet külföldi piaca fejlesztésén dolgozik.

Az 1927. évre vonatkozólag eddig csak az első félévi adatokat hozták nyilvánosságra:

bevitel	1.219	millió peseta
kivitel	1.020	„ „
passzivitás	199	millió peseta

A külkereskedelmi mérleg határozottan az egyensúly felé halad, mert ugyancsak az első félévet, illetőleg a passzivitás 1926-ban 294 millió, 1925-ben pedig 332 millió volt.

A kivitel emelkedése elsősorban az élelmiszerekben és különböző nyerstermékekben volt lényeges. Ugyanis a kormány gondoskodott megfelelő intézkedésekről, melyekkel kötelezte a termelőket, hogy kivitelre szánt cikkeikre nagyobb gondot fordítsanak és a szükséges áldozatokat meghozzák, hogy a peseta magas árfolyama dacára képesek legyenek felvenni a versenyt a hasonló külföldi produktumokkal.

Magyarország már a két ország közötti nagy távolság következtében is nagyon szerény helyet foglal el Spanyolország külforgalmában. A kiviteli tételek között hazánk egyáltalában nem szerepel,

míg a Magyarországból 1926-ban behozott 630.722 peseta értékű képviselő termékeknek majdnem $\frac{1}{6}$ -od része élelmiszerekre esett.

Spanyolországba irányuló kiviteli lehetőség magyar részről elsősorban mezőgazdasági gépeket illetőleg nyílnék. A nemzetgyűlésen legutóbb elhangzott kijelentések szerint Spanyolország nem kevesebb mint 16.000 tonnát hoz be. A keresett áruk: traktorok, kaszáló- és aratógépek, cséplőgépek, vaj és sajt előállítására szükséges gépek. Különösen a traktorok behozatala emelkedett két-három év alatt a négyszeresre. Ezenkívül nagy keresletre van kilátás villamossági cikkekben is, amelyeknek egy részét a spanyol ipar nem állítja elő; ugyanis a kormány az ország nagy folyóit akarja felhasználni egy nagyarányú villamoshálózat kiépítésére.

Spanyolország a következő államokkal kötött kereskedelmi szerződéseket: Magyarország, Nagy-Britannia, Ausztria, Belgium és Luxemburg, Bulgária, Brazília, Cseh-Szlovákia, Dánia és Izland, Egyesült Államok, Egyiptom, Finnország, Franciaország, Görögország, Japán, Kína, Kuba, Lengyelország, Németalföld, Németország, Norvégia, Olaszország, Paraguay, Perzsia, Portugália, Románia, Svájc, Svédország, Szerb-Horvát-Szlovén királyság, Sziám, Törökország.

Közlekedés. Az 1925. évre vonatkozó hivatalos adatok szerint Spanyolországban 15.526 km vasútvonal volt használatban. Az utasok száma 117.883.000-et tett ki, és a szállított áruk össz súlya 41.500.000 tonnára rúgott.

A statisztika szerint ezen számok 1921 óta majdnem állandóak. A jelenlegi kormány azon igyekszik, hogy a vasúti hálózatot fejlessze, amely érezhetően elégtelen egy több, mint 500.000 km² területű ország forgalmának lebonyolítására. Elsősorban a hegyvidéken akarnak 2000 km-t elektrifikálni. A munkálatok ez évben már erősen folynak.

A *kikötők* modernizálására is nagy gondot fordít a kormány; erre a rendkívüli költségvetésben 800.000.000 peseta van előirányozva.

A hajózási főfelügyelőség hivatalos adatai szerint a spanyol *kereskedelmi flotta* 1927 január 1-én a következő képet mutatta:

1762 egység 1,239.530 tonnatartalommal, ebből
528 vitorlás 87.060 tonnatartalommal és
1234 gőzös 1,152.470 tonnatartalommal.

Ez a tonnatartalom csekély csökkenést mutat az előző évekkel szemben. Magyaráztatul szolgál, hogy a spanyol hajótulajdonosok modernizálni igyekeznek hajóikat.

Az ország legnagyobb forgalmú kikötői Barcelona, Bilbao és Sevilla. Barcelona elsősorban szenet hoz be, ezenkívül nyers gyapotot, tengerit, műtrágyát és olajmagvakat. A kivitelében első helyen szerepel a bor. Barcelona kikötőjében 673 millió értékű

árut exportáltak, 229 millió importtal szemben. Bilbao főleg vasércet szállít ki. Sevilla bevitele kivételét jóval felülmúlja.

Pénzügy.

Állami pénzügyek. Az 1928. évre szóló *rendes költségvetés* összege 6.516 millió peseta, melyből 3.258·5 a bevételekre, 3.257·5 pedig a kiadásokra esik, azaz majdnem egy millió peseta felesleget mutat. A többlet ugyan csekély, azonban mégis jelentős eredmény a múlttal szemben, mert közel húsz év óta ez az első aktív budget-je Spanyolországnek. A kormány véleménye szerint az állami kiadásokat nagyon bőven számították, úgyhogy nem lesz szükség póthitelek igénybevételére; továbbá az előirányzott bevételeknél nagyobb tényleges jövedelemre számítanak.

A múlt évi költségvetéssel szemben az idei emelkedést mutat úgy a bevételeknél, mint a kiadásoknál.

A kiadások emelkedése az összes miniszteri tárcánál megállapítható, kivéve a megszüntetendő állások rovatát, ami a polgári és katonai tisztviselői létszám apasztásának folyamánya; és a Marokkóra előirányzott kiadások rovatát, melynek magyarázata a gyarmat pacifikálása, ami a megszálló csapatok jó részének hazaszállítását tette lehetővé.

Ami a bevételeket illeti, az emelkedés elsősorban a monopóliumoknak tulajdonítható, különösen a folyó év kezdete óta érvényben levő petróleum-egyedárúságnak.

Az 1928-ra szóló költségvetés szigorú alapokra fektetett budget benyomását kelti.

A *rendkívüli költségvetés*, mely tíz évre szól és így 1937-ben fog lejárni, körülbelül 3·5 milliárd peseta összeget tesz ki, amit kizárólag közmunkákra fognak fordítani. Ezzel a spanyol kormány egy eddig ismeretlen újítás terére lépett.

Ez a budget három főrésze oszlik. Az első kötőépítési és vízi munkákat, új úthálózat létesítését gépkocsik részére, a jelenleg meglévő utak javítását és fásítást foglal magában. A második rész a vasúti hálózat reformjával foglalkozik, míg a harmadik a nagyobb folyók: Ebro, Guadalquivir, Segura és Duero szabályozását vette programba; az utóbbira vonatkozólag nem régen létesült megegyezés Portugáliával.

A pénzügyi helyzet szanálásával párhuzamosan halad a különböző külföldön felvett kölcsönök nacionalizálása. A pénzügyminiszter a nemzetgyűlés előtt kijelentette, hogy az államadósságok nacionalizálása tulajdonképpen megtörtént, mert a még külföldön levő hatvan és egynéhány millió peseta nem jelent súlyos terhet. A pénzügyminiszter ugyancsak kijelentette mint befejezett tény, a tartományi és

községi adósságok nacionalizálásának keresztülvételét.

Ez a helyzet a tisztán bankszerű kölcsönöket illetőleg. Azonban a nacionalizálás halad a többi téren is, így a vasutak legfontosabb és legnagyobb részénél, a városi villamos vasutaknál, a gázgyáraknál, a hajóépítő vállalatoknál és majdnem az egész villamossági erőprodukciónál. Kijelenti ezenkívül a biztosítás ügyének rövid idő alatti teljes nacionalizálását.

Fejenkinti adózás. Az állami kiadások kb. 3200 millió pesetát tevén ki, különböző adókban 145 peseta esnek egy lakásra.

A kormány ezt gyenge megtérhelésnek minősíti, mely legalább is nem felel meg az ország pénzügyi erejének. 1937-ben a rendkívüli költségvetés lejártakor a pénzügyminiszter véleménye szerint az állami kiadások 4 milliárdra fognak emelkedni, minek következtében 180 peseta lenne a fejenkénti adózási terhelés. Hozzáteszi azonban, hogy ez a kilátás egyáltalában nem nyugtalanító, mert akkorra ki lesznek aknázva az országnak jelenleg még részben hasznosíthatatlan gazdag erőforrásai, ami lehetővé fogja tenni ezen fokozott terhelés elviselését.

Hitelélet. Az utolsó hivatalos statisztika szerint a Banco de Espana által kibocsátott bankjegyek összege 4147 millió pesetára rúg. Az aranyfedezet 75·5%-ot tesz ki.

A hivatalos *váltószámítolási kamatláb* a Nemzeti Bankban 5%.

Belföldi tőkeképződés. Spanyolország jelenleg nagy tőkebőségben van. A kormány 1927-ben teljesen konszolidálta a függő államadósságot és ugyanakkor megszűnt rövidlejáratú kincstári jegyeket kibocsátani. Ennek következtében igen sok a rendelkezésre álló tőke.

Spanyolország örvendetesen gazdagszik. Ez a következő adatokkal illusztrálható:

Részvénytársaságok neme	Háború előtti		Háború utáni	
	száma	tőkéje millió pesetában	száma	tőkéje millió pesetában
Fémipar és gépipar	41	50'00	284	550'00
Villamosság	8	14'08	117	174 05
Hajóépítés	3	30'00	17	127'06
Kémia	28	70 06	250	250'00
Textil	17	78'08	205	488'00

Az ország szemmel láthatóan komolyan igyekszik iparát fejleszteni, azonban a nagy kérdés abban áll, hogy mennyire lesz képes produktumait értékesíteni.

A bankokban levő rendelkezésre álló tőke valamivel több mint egy milliárd pesetára becsülhető. A rövidlejáratú kincstári jegyek bevonásával a kor-

mány ezen tőkét az általa kezdeményezett és a rendkívüli budgetben szereplő közmunkák felé igyekszik terelni.

Csődők. A legutolsó hivatalos statisztikai adatok az 1926. évre vonatkozólag ismereteseek: a csődök száma 87, a fizetések felfüggesztése 113 volt 13,045.000 peseta értékben.

Munkapiac.

A jelenlegi kormány érdeme, hogy véget vetett a szociális küzdelmeknek, amelyek öt éven keresztül véres harcokra vezettek az ország centrumaiban, békéltető bizottságok létesítésével, amelyekben munkások és munkaadók igazságos kulcs szerint vannak képviselve. Ezen bizottságok a közvetítő szerepre vannak hivatva és működésük igen hatékony, mert határozataik a közhatalom tekintélye segítségével tiszteletben tartatnak.

Három nagy ipari válsággal kell momentán a kormánynak megküzdeni, melyek a textil-, szén- és ólomiparnál jelentkeztek. A helyzet javítására kezdeményezte a vállalatok fuzionálását, hogy ezzel a gyártási eljárást javítsa és a konkurenciát, amely sok gyárat tönkretett, megszüntesse.

Munkaviszályok. A legutolsó, az 1926. évre vonatkozó hivatalos adatok szerint a bányamunkások 40%-a sztrájkolt, ez a legnagyobb percent; utána következnek a mezőgazdasági munkások 18%-kal, a textilmunkások 14%-kal, a fémmunkások 8%-kal és az építőmunkások 6%-kal. Azonban egy sztrájk sem tartott tovább mint legfeljebb 6—8 hétig.

A hivatalos statisztika szerint az *órabérek* az egyes ágakban a következők:

Nyomdász	1'15	peseta
Fémmunkás	1'11	„
Műasztalos	1'11	„
Famunkás	1'00	„
Szállítómunkás	1'03	„
Díszítómunkás	1'05	„
Vasmunkás	0'98	„
Építőmunkás	0'98	„
Villanyosmunkás	0'96	„
Papírmunkás	0'94	„
Élelmiszermunkás	0'86	„
Szabómunkás	0'85	„
Bőrmunkás	0'84	„
Textilmunkás	0'79	„
Mezőgazdasági munkás	0'76	„

A fenti számok az előmunkásokra vonatkoznak; egyébként az órabér 60—72 centime között ingadozik.

A női munkát legjobban a dohánygyárakban fizetik 63 centimeval, a többi órabérek 39—45 centime között vannak.

A *munkanélküliségről* statisztikai adatok nem állanak rendelkezésre, azonban a munkanélküliek száma csekély, amit a kivándorlás csökkenése is bizonyít. A kormány által megkezdett nagyarányú közmunkák sok embert juttatnak újabban kenyérhez.

A *kivándorlás* csökkenő irányt mutat, míg a *bevándorlás* növekedik. 1926-ban kivándorolt 45.179, bevándorolt 39.958 személy.

Az országok szerinti kivándorlás:

Argentina	29.702
Kuba	9.034
Uruguay	2.470
Brazília	2.607
Mexikó	710

A Kubába való kivándorlás lényegesen csökkent a cukortermelésben beállott nagy válság következtében. Az európai országokba való kivándorlás igen csekély.

Az országok szerinti bevándorlás:

Kuba	20.235
Argentina	13.942
Brazília	1.072
Uruguay	1.076
Mexikó	739

A kubai cukorkrízis itt is érezteti hatását; számos munkást a kormány kénytelen volt államköltségen hazaszállítani s most igyekszik a kivándorlási mozgalmat Spanyol-Marokkó és a Nyugat-Afrikai gyarmatok felé terelni.

Az országban élő magyarok száma 200-ra tehető, kik nagyobb részben Barcelonában laknak. Néhány intelligens, szabad pályán működő honfitársunktól eltekintve, gazdasági elhelyezkedésük csak tűrhetőnek mondható. A munkások legnagyobb része villanyszerelő és lakatos, van néhány szabó is.

A spanyol idegen légióban szolgáló magyarok kb. 20-an vannak, közülök egy tiszt, 3—4 pedig altiszt, rangot is nyert. Panasz részükről a követséghez újabban egyáltalában nem érkezett.

Törökország.

Turquie.

A sztambuli m. kir. követség gazdasági jelentése az 1927. évről.

Az elmúlt 1927. év folyamán a török köztársaság helyzete úgy politikai, mint gazdasági téren tovább konszolidálódott.

Sem külpolitikai, sem belső zavarok nem fordulván elő, a török kormány nyugodtan folytathatta céltudatos, reformáló munkásságát és egész erejét a gazdasági felépítésnek szentelhette. A tized megszüntetése, a vetőmagnak a földműves nép között való kiosztása, mezőgazdasági traktoroknak a rendelkezésre bocsátása, különböző, az ipar fejlesztését célzó törvényeknek a megszavaztatása és életbeléptetése, egyes nyersanyagok, gépek és hajók vámmentes behozatalának engedélyezése mind oly intézkedések voltak, melyek a mezőgazdaság és a még csecsemőkorát élő ipar fejlődésére a legjótékonyabb hatást gyakorolták.

A mezőgazdaság fejlesztését és belterjesebbé tételét előmozdítani hivatott intézkedéseknek közvetlen hatása a termelés megnövekedésében nyilvánult meg, mely növekedés, tekintettel az újonnan bevetett területek nagyságára, még sokkal nagyobb lehetett volna, ha a termés az utóbbi esztendőben a rendkívüli szárazság folytán nem szenvedett volna és az ország a kedvezőtlen világpiaci ár alakulások következtében nem lett volna kénytelen egynéhány terményét jóval a normális áron alul eladni.

Ipari téren ez az aktivitás egy újabb cukorgyár, egy cementgyár és egynéhány szőnyegszövőgyár üzembehelyezésében, valamint számos, az ország különböző természeti kincseinek kiaknázására hivatott társaság megalakításában nyilvánult meg.

Nem szabad azonban elfelejteni, hogy az új Törökország, a kormány megfeszített munkája ellenére, még ma sem rendelkezik számos fontos tényező felett, amelyek hiányában ipari állammá nem fejlődhetik. Ezek a tényezők mindegyikét az elegendő munkáslétszám, a kellő szak-képzettség, a szükséges tőke és a nehéziparhoz szükséges nyersanyag.

Mielőtt az ezen ipar megteremtéséhez szükséges vasnak az anatóliai bányákban való kiaknázásához lehetne látni, a közlekedési utaknak kiépítése és a közlekedési eszközök szaporítása szükséges. A kormány a helyzet kellő felismerésével egész vasúti és közlekedésügyi politikáját ehhez alkalmazza. Habár elsősorban stratégiai és mezőgazdasági szempontok vezérelték ebbeli politikáját, nem hagyta figyelmen kívül azt a hatást sem, amelyet e már építésben levő vagy megépítendő új vonalak az ország iparának fejlesztésére lesznek hivatva gyakorolni.

Ezért a kormánynak a gazdasági felépítés terén kifejtett erőfeszítései mindenekelőtt a közmunkaügyi tárca keretén belül eszközölt investíciókban tükröződnek vissza. Így a kormány az elmúlt 1927. év folyamán számos vasútvonal építésére adott engedélyt és Mersina és Samsun kikötőjének a kiépítését vette tervbe.

Pénzügyi téren a kormány az új forgalmi adót léptette életbe, amely a külföldről behozott árukat 6%-os illetéknek veti alá, míg az országból kivitt gyártmányokra csak 2½%-os illetéket ró. Ezenkívül a jövedelmi adótörvényt részben megváltoztatta, egynéhány monopóliumnak igazgatását egyszerűsítette és összevonta, a biztosítótársaságok működését törvényileg rendezte és a „gazdasági tanács“-nak törvény útján való megalakításával az összes szakköröket bevonta a gazdasági felépítés munkájába.

Ami az adózási terhet illeti, ez úgy látszik az ország teherbíróképességét a végsőig kihasználja és új adóknak bevezetése az ország gazdasági helyzetének komoly veszélyeztetése nélkül már alig látszik lehetségesnek.

Addig, ameddig a külkereskedelmi mérleg egyensúlyát nem éri el, az ország jövője gazdasági szempontból nézve csak tökéletlenül lesz biztosítva.

A külkereskedelmi mérleg az

1923. évben	60,137.482	tör. fonttal,
1924. „	34,843.091	„ „
1925. „	49,194.361	„ „
1926. „	46,848.921	„ „

volt passzív.

Elsősorban tehát a kivitel fejlesztése szükséges. Törökország kivitelének $\frac{3}{4}$ részét a föld termékei alkotják. Törökország lakossága túlnyomórészt őstermelésből és állattenyésztésből él és ez a két művelési ág az, mely a köztársaság területéről kivitt áruknak csaknem 90%-át szolgáltatja.

Mindezekből az következik, hogy a török kormánynak elsősorban a mezőgazdasági termelést kell belterjesebbé tennie. Az a körülmény, hogy az 1925. és 1926. években sokkal nagyobb területek vettek be gabonaneműekkel, kítűnő eredményt hozott, melynek hatása a búza behozatalának nagymérvű visszaesésében mutatkozik (1926-ban 10.000 tonna az 1925. évi 77.000 tonnával szemben). A többi mezőgazdasági termékek, mint dohány, gyapjú, ópium, stb. termelésének belterjesebbé való tétele nem váltotta be egyes vidékeken az ehhez fűzött reményeket. A kedvezőtlen világpiaci árak következtében ugyanis e termények értékesítési lehetősége kifejezetten krízisszerű je-

lenségeket mutatott, mely krízist az Anatóliában uralkodott rendkívül szigorú tél még csak növelte.

A kormánynak feladata tehát a különböző európai államokkal kötendő kereskedelmi szerződések útján az ország terményeinek a külföldi piacokon fokozottabb mértékben való elhelyezési lehetőséget biztosítani.

Östermelés.

Törökország lakosságának javarésze, amint az már fentebb kiemeltetett, östermelésből és állattenyésztésből él. Az ország *területe* 871.200 km². Ez óriási területnek azonban csak 31·5%-a alkalmas a szűk értelemben vett művelésre, 36·5%-a legelő, 18·5%-a erdő, míg 13·5%-a kopár terület.

A 31·5% művelésre alkalmas terület azonban távolról sincs még kihasználva és különösen az ország belső és keleti részein, valamint Thráciában hevernek még nagy területek parlagon.

Mindazonáltal a török *mezőgazdaságnak* a helyzete az 1927. év folyamán sok tekintetben nagyot javult és még sokkal nagyobb eredményeket érhetett volna el, ha Felső Anatóliában a termés nem lett volna katasztrofálisan rossz.

A legnagyobb fejlődést a mezőgazdaság Adana vidékén érte el, hol mindenekelőtt a *gyapottermelés* mutat fel nagy haladást. Igen nagy fejlődés észlelhető Thráciában is, mely fejlődés elsősorban a lausannei békeszerződés határozmányai következtében a sokkal magasabb kultúrnívón álló Nyugat- és Dél-Thráciából áttelepített lakoságnak köszönhető. Ezzel szemben Törökországnak mezőgazdasági szempontokból vett legfejlettebb vidéke, a smyrnai vidék, nagy visszaesést mutat, melynek oka elsősorban abban keresendő, hogy az ottani fejlett mezőgazdasági művelést űző görög lakosság az országot kénytelen volt elhagyni. Az ezek pótlására Görögországból áttelepített hasonló mezőgazdasági művelési ágakat űző muzulmán lakosság kellő kiképzés hiányában még nem képes az előbbieket teljes mértékben pótolni.

A Fekete-tenger partvidékein lassú fejlődés észlelhető, míg a Kaukázus és Kelet-Törökország vidékei mezőgazdasági téren nagyfokú elmaradottságot mutatnak. Az épülőfélben levő új vasútvonalak remélhetőleg e vidékeken is megindítják a mezőgazdaság fejlődését. Felső-Anatóliában a mezőgazdaság az 1925—26. években uralkodott nagy szárazság és az 1927. év katasztrofális termése következtében a lehető legrosszabb helyzetbe került, úgyhogy vetőmag- és takarmányhiány miatt a megművelt területeknek nagysága az 1926. évhez viszonyítva 25%-kal csökkent.

A mezőgazdaság fejlődése főképen annak köszönhető, hogy a török paraszt a mezőgazdasági

művelés terén kezd modernizálódni, amely folyamatot a mezőgazdasági gépek használatának kezdődő népszerűvétele segítette elsősorban elő.

Az 1927. évi *gabonatermesre* vonatkozó részletes statisztikai adatok még nem állanak rendelkezésre. A búzatermés 1.400.000 tonnára tehető. Valószínű, hogy a többi gabonaműek terméseredménye is hasonló visszaesést tüntet fel. E már évek óta nem tapasztalt rossz termést a múlt évi rendkívüli kedvezőtlen időjárás idézte elő.

Az 1927. évi *dohánytermés* valamivel kisebb volt, mint 1926-ban. Az 1926. évi 48 millió kg helyett csak 45 millió kg termett. Az 1927. évben is igen érezhető volt a bolgár és görög dohány konkurencijája.

Az 1927. évi *mazsolatermés*, mely kezdetben az 1926. évi termésnél sokkal jobbnak ígérkezett, a beállott nagy szárazság következtében az 1926. évi 40.000 tonnáról csak 42.000 tonnára emelkedett. A *fűgetermés* sem volt kielégítő, mert az az 1926. évi 30.000 tonnás termésről 25.000 tonnára esett vissza. A *mogyorótermés* ellenben kitűnő volt. Az 1926. évi 65.000 zsák helyett 1927-ben 300.000 zsák termett.

A ciliciai gyapotvidék az 1927. évben 107.000 bál *gyapotot* termelt, az 1926. évi 88.000 bállal szemben, ellenben Smyrna vidékén a gyapottermés az 1926. évi 40.000 bálról 30.000 bállra esett vissza.

Az 1927. évi *ópiumtermés* sem volt jó, amennyiben csak 3500 láda ópium termett, tehát kereken 1000 ládával kevesebb, mint 1926-ban.

A *mohair* és *olajtermelésre* vonatkozó adatok még nem állanak rendelkezésre.

A mezőgazdaság belterjesebbé tétele céljából a török kormány egynéhány mezőgazdasági iskola felállítását tervezi és az erdőgazdaság modernizálása végett elsőrangú német szaktekin-télyt szerződtetett.

Törökország *állatállománya* a rendelkezésre álló statisztikai adatok szerint az 1927. évben az 1926. évvel szemben növekedett. Az 1927. évi április hó folyamán megejtett állatszámolás adatai szerint Törökország állatállománya 438.000 lóból, 6.670.000 marha-, tehén- és tevéből, 13.512.000 juhból, 8.882.000 közönséges kecskéből és 3.162.000 tiftik kecskéből állott.

A kormány az állattenyésztés felkarolása céljából állandóan nagyobb összegeket állított be az egyes budgetekbe és e tételket a jövő évi költségvetésben a lótenyésztés fejlesztése és a juhtenyésztés felrészítése céljából tetemesen felemelte.

Törökországba az elmúlt évben 158.883 darab élő állatot 2.429.417 török font értékben hoztak be, míg a kivitel 513.402 darabból állott és annak értéke 3.835.285 török fontot képviselt.

Ipar.

A török kormány az ország még kezdetleges iparának fejlesztése érdekében kifejtett aktivitását az 1927. év folyamán sem csökkentette. Az 1922. év óta fennálló új török regimenek egyik főkarakterisztikuma, hogy a kormány nem elégzik meg az ipar és kereskedelem támogatásával, hanem e téren saját maga fejt ki kezdeményező és szervező tevékenységet. Minthogy a kormánynak eddig nem sikerült külföldi pénzpiacokon elfogadható feltételek mellett az ipar fejlesztéséhez szükséges pénzhez jutni, e célra az állami jövedelmek egy részét használta fel és a nemzeti tartalékok igénybevételéhez folyamodott.

Ez új gazdasági irányzatnak vezérelve a kormány morális és materiális támogatását élvező hitelintézetek alapításában nyilvánult meg, amelyeknek főfeladata a létesülő nemzeti iparvállalatok támogatása. A legfontosabb iparágaknak ezúton elért szeminationalizálása egyrészt a kormánynak alkalmat ad az ország ipari tevékenységének ellenőrzésére, másrészt a belföldi tőke kezdeményezési képességének hiányát pótolja és útját állja külföldi pénzcsoportok esetleges szándékának, hogy egyes fontos iparágakat maguknak megkaparintsanak és elnemzetlenítsenek.

Az ipari kezdeményezésnek, ellenőrzésnek és szervezésnek a kormány kezében való ekkénti összpontosítása lehetővé teszi, hogy az iparfejlesztés érdekében, ha erre alkalom kínálkozik, külföldi tőke és paritásos feltételek mellett az említett hitelintézetek közvetítésével igénybe vették, anélkül, hogy a külföldi tőke bevonása következtében a kormánynak az elnemzetlenítés veszélyétől kellene tartani. Ily alapon létesültek 1926-ban a Skoda-gyár közreműködésével az usaki és alpoulii *cukorgyárak*, valamint az arganai rézbányáknak a Deutsche Bank bevonásával való kiaknázása. Ugyancsak az 1926. évben alapítottak Szinopeban egy *gyufagyárat*.

Az 1927. év folyamán új ipari vállalkozások a szükséges tőke hiányában alig alakultak.

Mint 1927. évi *gyáralapítások* megemlítendőik: a Kara Murzalban létesült posztógyár, az ország különböző helyein létesült 3 lemezárugyár, továbbá egy cementgyár Angóraban.

Általában a török *gyáripár* helyzete az 1927. év folyamán dacára a fennálló nagy védvámoknak, nem volt éppen kedvezőnek mondható. A gyárak egy része a kellő forgótőke vagy a szükséges szakérek és munkások hiánya folytán állott.

Törökországban iparunknak is lenne tere terjeszkedésre, itteni fióküzemek létesítése azonban az igen erős nemzeti irányzat szellemének hatása alatt készült idevágó törvényekre való tekintettel csakis erre alkalmas török személyiségeknek és török tőkének a bevonásával volna keresztül-

vihető, ami az állami és közszállítások elnyerését is előnyösen befolyásolná.

A különböző ércekben, vasban és egyéb ásványokban oly gazdag Kisázsia bányászata, ami a vasat és a nemes érceket illeti, igen csekély. A kormány minden erejével azon van, hogy a bányászatot fejlessze és ezért a bányák kitermelésének fokozása és kellő megszervezése érdekében számos tervet dolgoztatott ki.

Dacára annak, hogy a kormány több mint 400 bányára adott koncessziót és számos bányakutatásra engedélyt, a jelenleg üzemben levő említésre méltó bányák száma csak tíz.

Bármennyire törekszik is a kormány a török bányászat számára a külföldi tőkét megnyerni, csakúgy, mint az iparnál, félvén az elnemzetlenítés veszélyétől, igyekezett a nemzeti érdekeket megvédeni. A bányakoncessziókat szabályozó mintakönyv rendelkezései szerint ugyanis az egyes bányatársaságok részvényei legalább 51%-ának török kézben kell lennie.

Annak oka, hogy a török bányászat a nagy természeti kincsek ellenére eddig nagyobb fejlődést felmutatni nem tudott, a tőkehiánytól eltekintve, főképen a kellő közlekedési eszközök, a bányafa és a szükséges munkások hiányában keresendő.

Az 1927. év folyamán feltárva volt és üzembe helyezett bányák közül elsősorban a herakleai *szénbányák* érdemelnek említést. E bányák évi termelése állandóan emelkedő irányzatot mutat és az 1926. év folyamán elért 1 millió tonnával szemben az idén a termelés 1,340.000 tonnára emelkedett, ami 34%-os emelkedésnek felel meg.

A többi, az 1927. év folyamán üzemben volt bányák közül még a balia karaidine-i *ólom-*, a macri-i *króm-*, az eski chéhir-i *tajték-* és a Smyrna vidékén fekvő *mangánbányák* érdemelnek említést. Az argana maden-i *rézbányák* 1925 óta nincsenek üzemben, habár szakértők véleménye szerint e bányák rézben igen gazdagok.

A seuyud-euza-i vidéken fekvő gazdag *vasbányák* feltárása céljából idegen pénzcsoportok folytatnak jelenleg tárgyalást a török kormánnyal és a tárgyalások kedvező befejezése esetére szó van kohók felállításáról is.

Kereskedelem és közlekedés.

Kereskedelem. Az 1927. évi török külkereskedelmi statisztikai adatokat az illetékes hatóságok még nem állították össze. Az 1926. év *külkereskedelmi mérlege* a statisztika adatai szerint a következő végeredményt mutatja:

Behozatal értéke .	234·6	millió	török	font
Kivitel értéke . .	187·7	„	„	„
Behozatali többlet	46·9	„	„	„

Tehát Törökország 1926. évi külkereskedelmi mérlege 46·9 millió török font passzívummal zárult, az 1925. év 49·2 millió passzívumával szemben.

Törökország külkereskedelmi forgalma, mely az 1924. évtől kezdve jelentékenyen megnövekedett és minden évben értékben is tetemes emelkedést mutatott, az 1926. évben visszaesett, amint azt az alábbi tábla mutatja:

Év	Behozatal millió török fontban	Kivitel millió török fontban	Behozatali többlet millió török fontban	Kereskedelmi forgalom össze- sen, millió török fontban
1923	144·7	84·6	60·1	229·3
1924	193·6	158·7	34·9	352·3
1925	242·3	193·1	49·2	435·4
1926	234·6	187·7	46·9	422·3

Az 1923—26. évek külkereskedelmi forgalmának táblázatát szemügyre véve, azt láthatjuk, hogy a kivitel mennyisége az 1926. évben is az 1924. év óta tapasztalt emelkedő irányzatot követte. A kivitel értékének csökkenése kizárólag annak a körülménynek tudható be, hogy 1926-ban a dohány kivételével az összes exportcikkék árai, az 1925. évi árakhoz viszonyítva, estek. A behozatal csökkenését viszont a gabonaneműek behozatalának visszaesése idézte elő, mely örvendetes tény az 1925. és 1926. évi kitűnő terméséveknek köszönhető, melyek az 1924. évvel szemben 40%, illetőleg 25%-kal nagyobb termést eredményeztek.

Csakúgy, mint az előző években, Törökország legfőbb behozatali cikkei 1926-ban is a gyapot, gyarmatárú, cukor, a gyapjuszövetek, fémek és gépek voltak.

A behozott gyapotárú értéke 72 millió török font volt, mely összeg az összbehozatal értékének 30·6%-át tette ki. Törökország főszállítói gyapotárúban Olaszország és Nagy-Britannia voltak. Ezek szállították a gyapjűbehozatal 60%-át.

A behozott fémek értéke 22 millió török fontra rúgott, azaz a fémbehozatal az összbehozatal 9·3%-át tette ki. A főszállítók voltak Németország, Belgium, Nagy-Britannia és Franciaország. Ez a négy ország az összbehozatal 75%-át szolgáltatta.

A behozott gyarmatárú és cukor értéke 20 millió török font, azaz az összbehozatal 8·5%-a volt. Ezen cikkek főszállítója Cseh-Szlovákia, amely egymaga e cikkek összbehozatalának 40%-át fedezte. Utána következnek Németalföld és Olaszország.

A behozott gyapjűszövetek értéke 20 millió török fontra rúgott, ami az összbehozatalnak 8·9%-át teszi ki. E cikkben Franciaország volt a főszállító, amely egymaga a törökországi gyapjűszövet összbehozatalának 33%-át szolgáltatta.

A többi országok, amelyek szintén jelentékeny mennyiségű gyapjűszövetet exportáltak Törökországba, a következők voltak: Nagy-Britannia, Olaszország, Németország és Perzsia. Ez a négy ország a gyapjűszövet-összbehozatal legnagyobb részét szállította.

A behozott gépek értéke 10 millió török fontot tett ki. Törökország Németországból importálta a legtöbb gépet, (az összbehozatal 45%-át). Utána következnek Nagy-Britannia, Franciaország és az Amerikai Egyesült Államok.

Törökország 6 millió török fontért importált vagonokat, kocsikat és más járműveket. A szállítók voltak: Németország, Amerikai Egyesült Államok, Olaszország, Franciaország és Nagy-Britannia.

Kivitel. Törökországnak legfőbb kiviteli cikkei a dohány, szárított gyümölcs, mohair, gyapjú, szőnyeg, gyapot, ópium, édesgyökér és vallonea (gubacs) voltak.

A dohánykivitel érték és súly tekintetében jóval meghaladta az előző évek dohánykivitelét. Ugyanis a dohánykivitel 41·5 millió kg súlyban 67·5 millió török fontot képviselt az 1925. évi 34·4 millió kg súlyú 60·2 millió török fontot kitevő kivittel szemben.

A gyümölcskivitel (mogyoró, mazsola, füge, oliva, stb.) érték tekintetében az 1925. évi kivittel szemben visszaesett. Ez értékcsökkenés az 1926. év folyamán bekövetkezett áreséseknek tulajdonítható. Ugyanis míg 1925-ben 37·6 millió török font értékben vitt ki Törökország gyümölcsöt, addig 1926-ban a kivitel csak 34·6 millió török fontot tett ki. A legfőbb vevők Nagy-Britannia, Németország, Olaszország, az Amerikai Egyesült Államok és Franciaország voltak, mely öt ország 28·6 millió török font értékben vásárolt itt délgyümölcsöt és amely országokba az egész délgyümölcs-export 80%-a irányult. Az 1926. év folyamán a gyapjú, mohair és szőnyegek kivitele az előző évekhez viszonyítva, emelkedett. Amíg ugyanis Törökország ez árucikkekből 1925-ben csak 11·5 millió török fontért exportált, addig az 1926. évi kivitele 16 millió török fontot tett ki. A fővásárlók Nagy-Britannia, az Amerikai Egyesült Államok és Franciaország voltak, mely három országba az összkivitel 80%-a irányult.

Az ópium, édesgyökér, vallonea kivitele az 1925. évi kivittelt nem haladta meg. A főfogyasztók Franciaország (55%-kal), továbbá az Amerikai Egyesült Államok, Oroszország és Nagy-Britannia voltak.

Törökország az 1926. évi külkereskedelmi statisztikájának származási országok szerint való részletezése azt mutatja, hogy Törökország főszállítói, a behozott áruk értékét véve alapul: Olaszország, Nagy-Britannia, Németország, Franciaország, Cseh-Szlovákia, Belgium, Oroszország, Németalföld, Japán, a fővevők pedig: Olaszország, Amerikai Egyesült Államok, Németország, Francia-

ország, Nagy-Britannia, Görögország, Syria, Egyiptom, Oroszország és Németalföld voltak.

Feltűnő Németország és Cseh-Szlovákia Törökországba irányuló exportjának a rohamos emelkedése. Németország, mely az 1923. évben még az ötödik helyet foglalta el, 1926-ban már a harmadik helyre került, Cseh-Szlovákia pedig a tizenkettedik helyről az ötödik helyre.

Magyarország Törökországba az 1926. év folyamán 1,176.571 török font értékű árut exportált 2,896.023 kg súlyban. Magyarország a 19-ik helyet foglalja el Törökország beviteli forgalmában, utána következnek még Görögország, Lengyelország, Sz.-H.-Sz. állam, Mezopotámia, Spanyolország és Svédország.

Az 1926. évi Törökországba irányuló kivitelünk legfőbb cikke az élőállatok voltak 685 darabbal, 246.971 török font értékben. A többi főbb exportcikkeink a következők voltak:

Fémek	211.491 t. font,	548.949 kg
Cukor	171.059 „ „	854.256 „
Gépek	157.068 „ „	505.210 „
Papíros és papíros- áru	48.012 „ „	213.157 „
Üveg és üvegáruk .	38.550 „ „	17.034 „
Gyapot és gyapot- áruk	30.622 „ „	10.949 „
Len, kender és egyéb növényi textilanya- gok	28.522 „ „	40.187 kg.

Egyéb árucikkekből csekély mennyiségben exportáltunk Törökországba.

A Magyarországra irányult kivitel a feltétlenül hibás statisztika szerint alig tett volna ki többet 5000 török fontnál, noha valójában dohánybehozatalunk egymagában e tétel sokszorososa.

A magyar-török áruforgalom tehát csekély, habár az 1925. évi forgalommal összehasonlítva, örvendetes emelkedést mutat törökországi exportunk. Ugyanis az 1925. évi 813.720. török font értékű exportunk 1926-ban 1,176.571 török fontra emelkedett, a növekedés tehát 362.851 török fontot tett ki. A Törökországba irányuló magyar kivittelt azonban még feltétlenül növelni lehetne. Több exportcikkünk számára itt kitűnő elhelyezési lehetőség kínálkozik. Ezek a cikkek különösen a tenyészállatok, cukor, elektromos és mezőgazdasági gépek, szappanárúk és piperecikkek, rövid- és szövöttárúk, különböző vasárúk, gyógyszerek, szalámi, vaj és sajt, burgonya és facsemeték.

E cikkek közé tartoznának még elvben a bor is. Törökországi borkivitelünk fejlesztésének főakadályát a török piac aránylag csekély felvevőképessége és a francia és olasz konkurrencia képezik. Törökországban a nép bort alig iszik, megelégszik a megszokott rakival. Bort csak a városokban

fogyasztanak, de a fogyasztás itt is a szeszmonopólium megeremtelése óta szedett magas illetékek következtében, melyek a bort igen megdrágították, nagyon csökkent. A fogyasztott bor csaknem kizárólag francia és olasz eredetű. Ennek több oka van. Elsősorban ezekhez a borokhoz szokott hozzá az idők folyamán az itteni fogyasztóközönség, másodsorban — és ez a főok — ezek a borok olcsóbbak a magyar boroknál. Mindezekhez még hozzájárul az említett borok alacsonyabb szállítási költsége.

A Törökországba irányuló magyar kivitelnek két nagy nehézséggel kell megküzdenie. Egy belsővel és egy külsővel.

A belső nehézség, mely általában a magyar ipari export előmozdításának főakadálya, az, hogy exportkörreinknek nincsen meg a szükséges forgótőkéjük a külföldre való kihitelezés finanszírozására. Habár a magyar ipar gyártmányai csaknem kivétel nélkül megállják a helyüket és árait is sokszor versenyképesen tudja kalkulálni, forgótőke híján nem tud hónapokig várni az exportált áruba fektetett pénzére, bármilyen biztos legyen az a követelés és bármilyen fontos is a termelési költségek szempontjából, hogy fokozott export révén törekedjék rezsijének leszállítására.

A másik és speciálisan a törökországi viszonylatban megnyilvánuló külső akadály a szállítás problémája. Törökországi exportunk számára rendelkezésre álló három útvonal mindegyike jelenleg igen költséges. A vasúton való ily nagy távolságra irányuló szállítást csak kevés áru bírja ki és az a külföldi konkurenciával szemben a magas szállítási költségek következtében a legtöbbször már ab ovo háttérbe szorul. A Duna-Fekete-tengeri útvonal jelenleg szintén igen költséges. Egyrészt a kellő megszervezés hiányában az ezen útvonalat igénybevevő áruk szállítása gyakran igen hosszú időt vesz igénybe, amit sok áru nem bír ki, másrészt ez útvonalon az árukat szállítás közben szükségszerűen többször át kell rakni, s ezért a szállítás szintén igen megdrágul. A harmadik útvonal, mely Trieszten, illetve Fiumén át vezet, ezidőszent szintén sokkal drágább, mint a versenyző olasz export szállítási költsége.

Mindenekelőtt tehát a nagy lehetőségekkel kecsegtető törökországi export növelése érdekében a szállítás problémájának megoldása látszik szükségesnek. Ennek a kérdésnek exportunk szempontjából való kedvező megoldása talán legkönnyebben a fiumei kikötő tárgyában kötött egyezményvel kapcsolatban megalakítandó magyar tengerhajózási társaság kellő megszervezése útján volna elérhető.

Törökország az 1927. év folyamán gazdasági kapcsolatait tovább építette ki. Ez év folyamán kereskedelmi és letelepedési szerződést kötött

Cseh-Szlovákiával, Oroszországgal, Svájjal és Belgiummal. Az 1926. év folyamán Németországgal, Magyarországgal és Finnországgal kötött kereskedelmi, hajózási és letelepedési szerződések szintén az 1927. év folyamán léptek életbe. Törökországnak ezenkívül még szerződése van Lengyelországgal, Ausztriával, mely szerződéseket a lausannei békét követően kötött meg. Jelenleg tárgyalásban áll Esztországgal, Németalfölddel, Dániával, Norvégiával, míg Spanyolországgal és Perzsiával a tárgyalásokat a legközelebbi időben szándékozik felvenni. Amerikával az 1927. év folyamán megújított provizórikus helyzet áll fenn. Az összes többi szerződés a legnagyobb kedvezmény alapján állanak.

Közlekedés. A török kormány az 1927. év folyamán is a legnagyobb eréllyel folytatta az ország közlekedési *útvonalainak*, különösen *vasúti hálózatának* kiépítését. Habár a nagy áldozatok árán elért nemzeti függetlenséget féltve őrző kormányt az újonnan építendő vasúti vonalak meghatározásánál főleg stratégiai szempontok vezérelték, kétségtelen, hogy az új vonalak gazdasági téren is igen nagy szolgálatot fognak tenni az országnak.

A kormány az 1927. év folyamán folytatta az Angora-Sivas és Samsoun-Sivas-i vasútvonalak építését, melyeket annakidején egy belga csoportnak adott ki. A belga csoport az utóbbi időben a szerződésileg vállalt kötelezettségeinek nem tudott eleget tenni, úgyhogy a kormány kénytelen volt e csoporttól a koncessziót megvonni.

A kormány az 1927. év folyamán azonkívül új vasúti vonalak megépítéséhez kezdett. Ezeknek az új vonalaknak építését egy svéd és egy német társaságnak adta ki. Ezen vonalak közül a heraklea-angora-i vonal bír gazdasági szempontból nagy jelentőséggel, mert a vonal üzembehelyezése lehetővé fogja tenni a herakleai medencékben nyert szénnek és a kara derei kiterjedt erdőségeknak fáját az ország belsejébe szállítani.

Az 1927. év elején nyitották meg az angora-caiseriai kb. 400 km hosszú vasútvonalat, mely az első vasúti vonal volt, melyet a törökök saját munkájukkal és saját pénzüikkel építettek. E vonalon kívül 1928. elején adták át a forgalomnak a samsoun-amasiai 70 km hosszú vonalat.

E nagy vasútépítkezések költségeinek fedezésére a kormány 200 millió török font értékben bonokat bocsátott ki. E bonok a Banque Agricole által vannak garantálva és biztosítékul a dohány-, szesz- és gyufamonopólium jövedelmeit kötötték le.

Az európai Törökország (Thrácia) vasútvonalai a francia tőkével alapított „Keleti Vasút” Társaság kezében vannak. E vasutaknak 1926—1927. évi személy- és teherforgalma a következőképen alakult: Az 1926. évi 3,653.979 személyforgalommal szemben az 1927. évben 3,874.302 személyt szállít-

tottak, áruforgalmuk pedig az 1926. évi 175.369 tonnával szemben az 1927. évben 236.636 tonnára emelkedett. A vasút megváltására a kellő tőke hiányában a kormány egyelőre nem gondolhat.

A német tőkével épült anatóliai vasutak, a volt bagdad-sztambuli vasútelágazással Angorába, 1927. folyamán 4,513.274 személyt szállítottak, míg 1926-ban az utasok összes száma 4,219.179 volt. E vasút áruforgalma 1927-ben az 1926. évi 204 millió tonnáról 210 millió tonnára emelkedett. A vasút összebevételei az 1926. évi 9·0 millió török fonttal szemben 1927-ben 9·9 millió török fontot tett ki, tehát csaknem 900.000 török fonttal emelkedett.

A német csoportot képviselő Deutsche Bankkal a kormány már rég folytatott tárgyalásokat e vasutak megváltása céljából, a tárgyalások azonban eddig pozitív eredményre nem vezettek.

Hajózás. Amint ismeretes, a török kikötők közti kabotázsforgalom lebonyolításának kizárólagos joga az 1926. év folyamán a törökökre, illetőleg a török hajóstársaságokra szállott vissza. E menzeti siker szükségszerű következménye az volt, hogy a török hajóstársaságok a török kormány által a külföldön épült hajóknak az 1930—1931. pénzügyi év végéig engedélyezett vámmentes behozatalának hatása alatt a háború folyamán tönkrement hajóparkjuk kiépítéséhez hozzáálltak. A török kereskedelmi flotta, mely az 1926. év végéig 63.298 tonna felett rendelkezett, az 1927. év folyamán 77.006 tonnára növekedett, ami egy 14.000 tonnás szaporulatnak felel meg. A török tengeri hajózás máig kizárólag a parti hajózásra szorítkozik. A rendelkezésre álló hajópark a török kikötők közti forgalom lebonyolításán kívül nem elég nagy arra, hogy a törökök idegen kikötőkbe is rendszeres hajójáratokat tartsanak fenn.

A konstantinápolyi kikötő forgalma az 1927. évben az 1926. évi forgalommal szemben úgy hajók száma, mint tonnatartalom tekintetében csökkent. 1926-ban a kikötőben 7.108 hajó 11·5 millió tonnatartalommal, 1927-ben 6.690 hajó 10·9 millió tonnatartalommal fordult meg. E visszaesés abban leli magyarázatát, hogy a konstantinápolyi kikötő, amióta a kikötői forgalom lebonyolítása monopólium formájában egy török társaságnak adatott bérbe, elvesztette azt a nagy jelentőségét, amelyet azelőtt a transitóforgalom terén betöltött. Mint-hogy a kikötőmonopólium az összes általa teljesített szolgáltatásokért és általa szállított anyagokért igen magas díjat szed, a transitókereskedelmet lebonyolító hajók a konstantinápolyi kikötőt lehetőleg elkerülik és inkább a konkurrens pyrëusi vagy port-saidi kikötőket érintik.

A török kormány, tudatában annak a hátrálynak, amelyet gazdasági szempontból a konstantinápolyi kikötő forgalmának ily rohamos vissza-

esése jelent, a transitoforgalom visszaeséséből Konstantinápolyban egy szabad kikötőt akar létesíteni.

A másik két legfontosabb törökországi kikötőnek, Smyrnának és Mersinának forgalma az 1927. évben a következő volt: Smyrnában az említett évben 2.255 hajó fordult meg, 1.8 millió tonnatartalommal, Mersinában pedig 347 hajó 0.5 millió tonnatartalommal.

Kisázsia természeti kincsekben leggazdagabb vidékeinek feltárása érdekében a török kormány az 1927. év folyamán több kikötő kiépítéséhez is látott és erre a célra nagyobb összegeket költött.

Közutak. A kormány az 1927. évben a császárság alatt oly szörnyen elhanyagolt többi közlekedési eszközök, nevezetesen *közutak* és *hidak* építésére és jókarbantartására is nagy összegeket, kb. 5 millió török fontot fordított és ezen investíciók eredménye gyanánt 880 km új utat építtetett, 1039 km utat és 742 hidat javíttatott.

Pénzügy.

Állami pénzügyek. A török kormánynak az 1927—1928. pénzügyi évben ismét sikerült az államháztartás mérlegét egyensúlyban tartani. Az összes állami bevételek összege a költségvetési előirányzat szerint 194.6 millió török fontra rúgott, míg az összkidadások összege 194.5 millió török fontot tett ki. A felesleg 106.218 török font volt.

Ha az 1927—1928. évi budget bevételi tételeit vizsgáljuk, úgy azt látjuk, hogy a kormány a megelőző költségvetési év folyamán megteremtett bevételi forrásokon kívül, amelyek nevezetesen a jövedelmi adó, az állóállatokra kivetett adóknak felemelése, a koncessziókra kivetett adók, a traktorok, a villamossági áram és gázszolgáltatás után szedett illetékek, az általános fogyasztásra kivetett adók, a vigalmi adó, a cukormonopólium, a petróleum, a szeszestalok, a löpor- és revolvermonopóliumok voltak, eltekintve a játékkártya- és a sérétmonopólium megteremtésétől, újabb bevételi forrásokhoz nem folyamodott. Ellenben az általános fogyasztási adót forgalmi adóvá változtatta át, módosításokat eszközölve az adónak eddigi kulcsán és annak kivetési és beszedési módján, módosította a jövedelmi adót is, valamint a petróleum- és cukormonopóliumot egyesítette.

Bár az ország pénzügyi helyzete az első pillantásra igen kedvezőnek tűnik fel, nem szabad szem elől téveszteni, hogy ez a látszólagos kedvező helyzet csakis az adóprésnek a végsőkig való fokozása árán volt elérhető. Ugyanis a szóbanforgó pénzügyi év bevételeinek alapulvétele azt mutatja, hogy Törökországban a fejenkinti adózási teher 16.3 török fontot tett ki.

A fejenkinti adózási teher a nyugati államokéhoz viszonyítva nem volna túlmagasnak mond-

ható. Ez a kalkuláció azonban nem tükrözi vissza híven az adózási tehernek a népek teherbíróképességéhez viszonyított arányát, illetőleg azt, hogy az adók az adott viszonyok között magasak-e vagy sem. E viszonylatot úgy kapjuk meg, ha az adóterheket összehasonlítjuk a nemzeti jövedelem nagyságával.

Törökországnak nemzeti jövedelme az 1927. évben kb. 800 millió török fontra volt tehető, az adózási teher pedig — a fenti állami bevételekhez a városi és vilajeti adókat még hozzászámítva — 229 millió török fontra rúgott.

E két számadat összehasonlításából az tűnik ki, hogy az adóterhek a nemzeti jövedelemhez viszonyítva ennek 28.6%-át tették ki, holott Franciaországban ez csak 28.2, Angliában 22.3, Amerikában pedig pláne csak 11.7% volt.

A kormány a természetes és fokozatos gazdasági fejlődés pénzügyi lehetőségeinek figyelembevétele nélkül erőltetett ütemben keresztülvitt és keresztül vinni szándékolt vasúti beruházási programjához szükséges pénzt az országban már eddig sem falálván meg, e programja megvalósíthatása érdekében 200 millió török font értékű kincstárjegyek kibocsátásának mentőeszközéhez folyamodott és ezen kincstárjegyekkel, amelyek 3, 5, 6 és 8 év múlva fizetendők, a jövendő költségvetéseket már előre megterhelte. Nem lehet tagadni, hogy ekként e kincstárjegyek némiképen egy elfátyolozott infláció jellegével bírnak.

Így tehát kétségtelen, hogy a széleskörű beruházási programból kifolyó pénzügyi kötelezettségek meghaladják az ország jelenlegi finánciális erejét és hogy a kormány a valószínűleg mindig súlyosbodó pénzügyi helyzet szanálása érdekében kénytelen lesz előbb-utóbb külföldi segítséget igénybe venni. A kormány különben már eddig is igyekezett a külföldön elfogadható feltételek mellett kölcsönt kapni, ebbeli törekvései megvalósításának a mai napig legfőképpen az állotta útját, hogy a háború előtti adósságok kérdése még nem nyert rendezést. Az 1927. év folyamán e kérdésnek rendezése érdekében tárgyalások indultak meg Párisban, amelyek kedvezően haladtak előre. A még nyílt kérdésekben a tárgyaló felek álláspontja állítólag már annyira közeledett, hogy amint hírlik, kilátás van arra, hogy az egyezség még a folyó évben létre fog jönni.

Az 1927. év folyamán hozott pénzügyi törvények közül elsősorban kiemelendő a forgalmi adóra vonatkozó törvény. A forgalmi adó az előbbi általános fogyasztási adót helyettesíti, beszedése nem történik úgy, mint eddig minden adás-vételnél, hanem pauszáléban vettetik ki minden Törökországban gyártott iparcikk után, mikor az forgalomba kerül, külföldi áruknál pedig a vámmal egyidejűleg szedetik be. Az új forgalmi adó a kül-

földről behozott árukat 6%-os illetékekkel sújtja, míg a belföldről külföldre kivitt gyártmányokra csak 2.5%-os illetéket ró.

Meg lett változtatva ezenkívül a jövedelmi adóra vonatkozó törvény is.

Ehelyütt említendő fel, hogy az 1927. év folyamán a cukor- és petróleummonopóliumok igazgatását egyszerűsítették és annyiban módosították, hogy a két monopóliumot összevonták.

Az alkoholmonopóliumot bíró lengyel társaság, mely e monopólium bérletét a kormánytól 25 évre vette ki, vállalt kötelezettségeinek eleget tenni nem tudván, az 1927. év folyamán megbukott, mire a kormány az említett monopóliumot saját kezelésbe vette.

Megemlítendő még, hogy a kormány az 1927. év folyamán állította fel a játékkártya- és a serétmonopóliumot.

Hitelélet. Állami jegyintézetét Törökország a mai napig még nem állította fel. A császárság idejében e szerepet az ottomán Bank töltötte be, a háborús évek alatt pedig a török kormány bocsátott ki a Robert Peel-féle $\frac{1}{3}$ ércfedezetet elvére támaszkodva 153 millió török font értékben *bankjegyeket*. Az 1927. év végével a kormány e bankjegyek kicserélését elrendelte. A kicserélésnek, mely 1927. december 5-én kezdődött meg, a rendelet értelmében 1928. jún. 1-ével kell befejeződnie. Eddig kb. 110 millió török font értékű bankjegyeket cseréltek be. Mint-hogy a háború alatt meglehetősen sok bankjegy égett el, vagy más úton ment tönkre, a kormány e becserélési műveletből kb. 25—30 millió török font összegű haszonra számít. Tekintettel arra a körülményre, hogy a kormány a már forgalomban volt bankjegyeknél nagyobb összegű bankjegyet nem bocsát ki, inflációtól tartani nem kell. A kellő ércfedezet hiányában az újonnan kibocsátott bankjegyek a török állam függő adósságának tekinthetők.

Törökország *hitellete* igen súlyosan érzi az állami jegyintézet hiányát, mely elsősorban van hivatva a pénzelosztó és a pénz ide-oda folyását szabályozó szerepet betölteni. Az állami jegyintézet nem létezésének tulajdonítható az ország egyes részeiben időközönként mutatkozó pénzszűke. Így pl. múlt év március havában Konstantinápolyban nagy pénzbőség volt észlelhető, míg szeptember és október hónapokban, mely időszakban a kereskedők az ország belsejében a termést összevásárolják és e célból nagy összegekre van szükségük, még eddig nem látott pénzhiány volt észlelhető. A jegybank, illetőleg annak fiókjai hiányában ugyanis ilyenkor effektíve nagyösszegű pénzt expedálnak a bankok az ország belsejébe, honnét az csak akkor szivárog lassan vissza a kereskedelmi gócpontokba, mikor a parasztság bevásárlásait eszközli. A pénz ekkénti ide-odautaztatása természetesen igen jelentékeny kamatvesztést von maga után.

A kormány, mely tudatában van annak a bénító hatásnak, melyet a jegybank hiánya szükségszerűen az egész hiteléletre gyakorol, már rég foglalkozik az állami jegyintézet felállításának a tervével. A terv megvalósításának eddig pénzügyi természetű nehézségei voltak, amelyeket azonban úgy látszik, a kormánynak a folyó évben sikerülni fog áthidalni.

A török-görög *népességkicserélési* akció gazdasági utóhatásai még mindig erősen érezhetők. Az eltávozottak szerepét betölteni hivatott török intelligencia a kereskedelembe és iparba, ezekbe a számára teljesen új foglalkozási ágakba még nem tanult teljesen bele és még híján van az e foglalkozási ágak sikeres üzéséhez szükséges tulajdonságoknak, nevezetesen az üzleti jártasságnak és körültekintésnek és mindenekelőtt a takarékoságnak. A török paraszt viszont a terményei fejében kapott pénzt semmi áron sem fektetné bankba, hanem azt odahaza a ládafiában őrzi. Európai értelemben vett belföldi tőkeképződésről egyelőre tehát csak kis mértékben lehet szó.

Új *bankok* az elmúlt év folyamán nem alakultak. E téren említésre méltó csak a két tisztára török tőkével létesült Banque d'Affaires és Banque de Crédit National-nak a fuzionálása. Az utóbbi a Banque d'Affaires-be olvadt be.

A török *font* a múlt év folyamán meglehetősen nagy árhullámzásoknak volt alávetve. Legalacsonyabban augusztus 20-án állott, mikor is az angol font 984 piasztterrel jegyeztetett. Legmagasabb kurzusát viszont október hó folyamán érte el, mikor is az angol font csak 893 piasztteres kurzust ért el.

A külföldi *valuták* árfolyama az 1927. év első hónapjaiban igen szilárd volt, mely jelenség különben minden év ez időszakában, melyben a behozatalok nagy része eszközöltetik, észlelhető. Május és június hó folyamán a külföldi valuták jelentékenyen estek, mely jelenség a főkiviteli szezon közeledését eszköptáló spekulációnak volt tulajdonítható. Július, augusztus és szeptember hó folyamán a szmirnai piac jelentékeny kivitelei ellenére a külföldi valuták kurzusa igen szilárd volt. Ez abnormalis jelenség a behozattal foglalkozó kereskedelem jelentékeny valutaszükségletére és a kormány által eszközölt nagy valutavásárlásokra volt visszavezethető. Október és november havában a külföldi valuták ismét nagy áresésnek voltak alávetve, melynek oka az volt, hogy a szmirnai, ciliciai és a Fekete-tenger közelében fekvő vidékek akkor eszközöltek terményeikből nagy eladásokat a külföldre.

Ami a hivatalos *váltóeszámítólási kamatláb*at illeti, ilyen állami jegybank hiányában, Törökországban nem létezik.

A *kereskedelemnek* a múlt év folyamán az időszakonként fellépő pénzhiány és a városi közönség vásárló erejének a nagy adóterhek következtében

való erős csökkenése folytán állandóan nagy nehézségekkel kellett megbírkóznia. Így különösen a textilárúk behozatalával foglalkozó kereskedők, kik árúik nagy részét Olaszországban vásárolják, az olasz lira hirtelen emelkedése folytán április folyamán igen nagy nehézségekkel küzdöttek. A kézműipar-árú-kereskedelemnek nehéz helyzete, amely egyideig bizonyos megkönnyebbülést mutatott, az év vége felé még súlyosbodott és a folyó év elején valóságos krízissé fajult el, mely ezen üzletágban sok súlyos csődesetet vont maga után.

Az ország gazdasági életében nagy szerepet van hivatva betölteni az 1927. év folyamán törvény útján megalkotott „Országos Gazdasági Tanács” (Conseil Supérieur Economique). E tanács az egyes gazdasági érdekcsoportok képviselőiből alakítatik és, amint azt már a neve mutatja, a kormánynak az összes gazdasági kérdésekben, így különösen a gazdasági törvények és rendeletek elkészítésénél tanácsadóul szolgál.

Az 1927. év folyamán alkottatott meg szintén a *biztosító társaságokra* vonatkozó új törvény, mely az egyes biztosító társaságok által letétbe helyezendő kauciók nagyságát állapítja meg és azokat a régi törvényhez viszonyítva, tetemesen felemeli. Ezenkívül meghatározza azokat az értékeket, amelyekben az említett kauciók deponálandók, kijelöli azokat a pénzintézeteket, amelyeknél e letétek eszközendők és egyben előírja, hogy az egyes biztosító társaságok biztosítási kötvényeik szövegét a kormánynak előzetes jóváhagyás céljából bemutatni tartoznak.

A törvény kiegészítése gyanánt a nemzetgyűlés még egy függelékét is fogadott el, melynek értelmében az egyes biztosítótársaságok viszontbiztosításuk felét egy, a kormány által külön e célra létesítendő viszontbiztosítási pénztárnál tartoznak viszontbiztosítani.

Munkapiac.

Törökország összlakossága az 1927. évi október hó 28-án az ország fennállása óta első ízben megtartott népszámlálás adatai szerint 13,649.945 volt. Ebből 6,584.404 a férfi, 7,065.541 a nő. Minthogy az ország területe kb. 900.000 km², a népsűrűség igen gyér. Ezért Törökországban munkáskérdésről, illetőleg *munkanélküliségről* beszélni nem lehet. *Sőt ellenkezőleg nagy hiány van munkásokban, különösen szakképzett munkásokban és sok üzemet e munkáshiány következtében nem is lehet kellően ki-*

aknázni. A *munkabérek* igen alacsonyok. Ennek oka abban rejlik, hogy a török munkás a háború alatt nem emelte fel az életstandartját, amint ezt tették az európai államokban a munkások, hanem megmaradt rendkívül kisigényűnek. A külföldi szakmunkások ellenben csaknem kivétel nélkül aránylag magas béreket húznak.

A szociális törvényhozás terén a múlt évben nem történt semmi. Amint hírlik, a kormány a *munkásbiztosítás* kérdését a közel jövőben törvényileg szándékozik rendezni.

Törökország kényszerűségi szempontokból kifolyólag bármennyire is kénytelen túrni az idegen munkásoknak egyenkénti beszivárgását, nagyobb csoportoknak a bevándorlását politikai okokból nem engedélyezi. Ezért törökországi *bevándorlás* nem létezik, eltekintve a volt török birodalom elcsatolt területei muzulmán lakosságának fokozatos betelepítésétől.

A háborút követő években a Magyarországon megélhetést nem találó intellektuelleink és szakmunkásaink nagyobb számban jöttek le Törökországba abban a hitben, hogy itt egy Eldorádó földjére fognak találni. Habár a törökök a nagyobb számban bevándorló magyarokat már annál is inkább szívesen fogadták, mert Magyarország részéről esetleges rejtett politikai aspirációktól nem kellett tartaniok, sajnos, a nem mindig megfelelő elemeknek az idekerülése bizonyos fokú bizalmatlanságot váltott ki a bevándorló magyarokkal szemben. Alighogy a helyzet e téren az utóbbi időben javulni kezdett, angorai kolóniánk egy része a török vendégszeretettel visszaélve, itt-létét tiltott kommunista üzelmekre használta fel, melynek következményeként a török hatóságok elég nagyszámú, itten biztos megélhetést talált magyar munkást voltak kénytelenek az ország területéről kiutasítani.

Az 1927. év végével a Törökországban élő magyarok száma kb. 1500-ra volt tehető. Ebből kb. 400-an laktak Konstantinápolyban és kb. ugyanennyien Angorában.

A magyar kolónia zömét munkások képezik, akik csaknem kivétel nélkül biztos megélhetést találtak és jól is kerestek. A kolónia intelligenciája jóformán kizárólag mérnökökből rekrutálódik, egyéb szabad pályák (pl. orvosi) űzése idegen állampolgároknak nem lévén megengedve.

A kereskedelmi és ipari téren működők száma sajnos, elenyészően csekély.

Könyvismertetések.

Chronique de livres.

Az 1920. évi népszámlálás. 5. rész. Részletes demografia.

Recensement de la population en 1920. 5e partie. Démographie détaillée.

Magyar Statisztikai Közlemények. 75. kötet. Szerkeszti és kiadja: a Magyar királyi Központi Statisztikai Hivatal. Budapest, 1928. 297 oldal.

Publications statistiques hongroises. Tome 75. Rédigé et publié par l'Office central royal hongrois de statistique. Budapest, 1928. 297 pages.

Résumé. Cet ouvrage, qui constitue l'avant-dernière partie des publications consacrées au recensement de 1920, offre des renseignements détaillés sur le nombre des habitations, la qualité des propriétaires, la hauteur des bâtiments et les matériaux y employés.

Le tableau relatif aux caves et aux lieux d'aisances offre de nouvelles contributions sur la situation hygiénique des habitations.

Un autre tableau montre le nombre des logements, des ménages et des pièces des logements privés, les détaillant suivant leur situation.

Un relevé spécial renseigne sur le plancher des locaux d'habitations et des cuisines, auquel ne s'étendait pas le recensement précédent.

Les tableaux relatifs au lieu de naissance de la population présentent aussi les données de naissance des habitants nés dans les territoires transférés aux Etats successeurs.

La population présente est détaillée suivant l'âge, les principales classes d'âge, l'année de naissance, la langue maternelle, le culte et l'instruction.

Dans des tableaux combinés, l'état de famille et la langue maternelle sont rapprochés de l'âge, et la langue maternelle de l'état de famille, du culte et de l'instruction.

La partie, très approfondie, consacrée à la connaissance de langues, donne des combinaisons d'âge détaillées.

Les tableaux relatifs aux cultes montrent la religion de la population suivant l'âge, l'état de famille, la connaissance de langues et l'instruction.

L'instruction de la population présente est détaillée en des combinaisons d'âge; la population sachant lire et écrire, suivant l'âge, la langue maternelle et le culte.

Enfin on est renseigné aussi sur la fécondité des femmes mariées, que ne comprenait pas le volume du recensement précédent.

Az 1920. évi népszámlálás anyagát a Központi Statisztikai Hivatal 6 részben, 5 kötetben bocsátja közre. A részletes demográfia címet viselő 5. rész most hagyta el a sajtót. Tartalmát az alábbiakban ismertetjük.

Részletes kimutatásokat tartalmaz a kötet a lakóházak számáról, tulajdonosaik minőségéről, az épületek magasságáról és építési anyagáról.

Az 1920. évi népszámlálás a lakóházak alapincézetttségét és árnyékszékkel való ellátottságát is tudakolta. Az idevonatkozó táblázat érdekes új adalékokkal szolgál lakóházaink higiénikus viszonyairól.

További táblázat a lakások és háztartások számát, a magánlakások helyiségeinek számát s a magánlakások részletezését adja fekvésük szerint.

Új adatokat tartalmaz a lakóhelyiségek és a konyhák padozatáról szóló, az előző népszámlálás anyagában nem szereplő kimutatás is.

Külön táblázatban mutatja be a kötet az intézeti lakásokat és a bennük lakó egyének részletezését.

A népesség születési helyére vonatkozó táblázatok, számolva az ország új helyzetével, kimutatják a régi Magyarbirodalom területén született népesség születési adatait is.

Külön kimutatások ismertetik a jelenlevő népességet nagyobb korosztályok szerint, születési és korév szerint, továbbá anyanyelv, vallás és műveltség szerint.

Kombinatív táblázatok hasonlítják össze a családi állapotot, valamint az anyanyelvet a korról, az anyanyelvet ezenkívül a családi állapottal, a vallással és a műveltséggel.

Terjedelmes része a kötetnek a nyelvismeret tárgyaló rész, részletes korkombinációkkal. Ez a rész külön tárgyalja a magyar anyanyelvűeket, a nem magyar anyanyelvűek közül csak anyanyelvükön tudókat, valamint a nem magyar anyanyelvűek magyarul tudását.

A népesség vallását tartalmazó kimutatások kor, családi állapot, nyelvismeret és műveltség szerinti részletezéssel készültek.

Egy következő kombinatív rész a jelenlevő népesség műveltségét korkombinációban ismerteti. E műveltségi részben külön-külön táblázatokban kerültek kimutatásra a főiskolát végzettek, a legalább 8, a legalább 6, a legalább 4 középiskolát végzettek, a legalább 6, a legalább 4 elemi osztályt

végzetek, továbbá az írni- és olvasni tudók, illetve nem tudók.

Az írni-, olvasni tudókat a kötet anyanyelv és kor, valamint vallás és kor szerinti kombinációban is taglalja.

Az előző népszámlálás megfelelő kötetével szemben a jelen kötet a nők házasság-termékenységeinek adatait is közli két főrészben. Az egyik főrész a férjes nők házasság-termékenységeinek adatait adja közre az anyanyelvvél és a vallással összevetve. A másik főrész ugyanezt a kombinációt az özvegy nőknél mutatja be.

Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara: Előterjesztés a kereskedelmi mérleg passzivitásáról

Chambre de Commerce et d'Industrie de Budapest: Exposé de la passivité de la balance commerciale.

Pesti könyvnyomda r.-t., Budapest, 1928. 209 l. — pages.

Résumé. Parmi les travaux relatifs à la passivité de la balance commerciale, cet Exposé occupe une place éminente. L'introduction en traite le développement de la balance du commerce extérieur de la Hongrie d'après-guerre, ainsi que l'importance générale, illustrée de comparaisons internationales, de l'excédent des importations. La plus grande partie de l'Exposé examine, par marchandises, les causes de la passivité et les méthodes tendant à développer les exportations. Dans le dernier chapitre, sont résumés les enseignements pouvant être tirés de l'étude de la question.

*

Magyarország passzív fizetési mérlegében az egyetlen jelentős aktív tétel a kivitel. Érthető tehát, hogy amikor az 1927. év kereskedelmi mérlege erős passzivitást mutat, a magyar gazdasági élet minden tényezője nagy érdeklődéssel és buzgalommal látott ahhoz, hogy az erős esés okait és az ezzel kapcsolatos teendőket kutassa és megállapítsa. Ezen munkák között előkelő helyet foglal el a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara szerkesztésében megjelent: „Előterjesztés a kereskedelmi mérleg passzivitásáról.”

A munka bevezető része, a mérleg passzivitásának általános jelentőségét tárgyalja. Megmutatja, hogy az 1927. esztendő passzívuma 37 millióval haladja meg az 1921. évét, az állandóan növekvő behozatalt növekvő kivitel kíséri 1926-ig, mikor a kivitel megáll, és az addig eső behozatali többlet hirtelen megnövekszik. Még szemléltetőbben látható ez a folyamat az export és import indexek egybevetésénél. A behozatali többletből 50 milliót a beruházások terhére lehet írni (hivatkozva Kádas Károly dr.-nak a M. Stat. Szemlében megjelent cik-

kére). Az így fennmaradó 145 millió pengő többletet csakis a fogyasztás megnövekedése okozta. A hazai gazdasági életre nézve kedvező azonban az a körülmény, hogy a behozatalban a nyers anyagok és félgyártmányok fokozódó arányban vesznek részt, ebből a szempontból az 1927-es mérleg alig különbözik az 1926-ostól. Súlyos jelentőségű az a tény, hogy kivitelünk nemcsak abszolút értékben csökkent, hanem legfontosabb mezőgazdasági cikkek részesezése is kisebb lett az előző évek átlagához képest.

Biró Pál dr. számításait alapul véve kimutatja, hogy Magyarország mezőgazdasági és mezőgazdasági ipari cikkeiből való kapacitását, elméleti lehetőségét 64,6 százalék erejéig, behozatalban, viszont 64,4 százalék erejéig használja ki. Ha ezt egybevetjük az általános európai helyzettel, azt látjuk, hogy az európai államok átlagban a háborúelőtti külkereskedelmi forgalom méreteit 1926-ban megközelítették, 1927-ben pedig majdnem elérték; a tengerentúli államok pedig jóval felülhaladták. Magyarországot a többi országgal egybevetve kitűnik, hogy a behozatali emelkedés csak nálunk járt együtt a kivitel csökkenésével. Kedvezőtlen alakulást mutat a német és lengyel mérleg is: azonban Nagy-Britannia kivételes helyzetét nem tekintve, Magyarországon és Ausztriában a legkisebb a behozatalnak a kivittel fedezett hányada: 66,90%, míg az általános európai átlag 78,4%.

A munka főrésze 163 oldal terjedelemben a vámtarifa rendszerét követően osztályonként és azon belül cikkekként foglalkozik az 1927. év áruforgalmával. Nagy felkészültséggel és hozzáértéssel állapítja meg, úgyszólván minden árunál azokat az okokat, amelyeknek következtében a passzivitás fennáll, vagy megnövekedett, valamint azokat a módokat, amelyek a javulás lehetőségét ígérnek. A szerkesztés figyelme kiterjedt a szállítás, adóztatás, gyártás és értékesítés minden részletkérdésére. Bő számszerű anyaggal és táblázatokkal teszi kézzelfoghatóvá és támasztja alá a munkában hirdetett szempontokat.

A könyv legáltalánosabb érdeklődésre számot tartó része az, amely az eredményeket és következményeket foglalja össze. Itt első fontos megállapítása az, hogy 1927-ben a behozatali cikkek árszínvonala alacsonyabb volt mint 1926-ban, viszont a kivitelben fordítva, magasabb mint az előbbi évben. Ezáltal tehát a passzívum tulajdonképpen kisebb, mint ugyanilyen méretű forgalom, de az előző évi árak mellett lett volna. A behozatal és kivitel ismeretett alakulásának nem kis mértékben oka a belföldön súlyosan érezhető tőkehiány. A hazai behozatallal foglalkozó kereskedelem kénytelen nagy mértékben igénybe venni a külföldi exportőrök áruhitelét, minthogy a belföldön kedvezőtlenebb

feltételek mellett kapna hitelt. A tőkehiánynak másik következménye az, hogy a termelés nem fejlesztheti ki kellőleg kereteit.

Főfeladat volna minden gazdasági erőnket a kivitel fejlesztésének szolgálatába állítani. Itt első sorban a mezőgazdasági cikkek jönnek figyelembe. Nemcsak régi piacokat, Ausztriát és a mai Csehszlovákiát lehet megtartaniuk, hanem jelentősebb arányban kell részt venniük az egyéb importra szoruló közép-európai állam forgalmában. Ellentétben egyes körökkel a könyv kedvezően ítéli meg a magyar agrárcikkek helyzetét külföldi piacokon. Fontosnak találja azonban, hogy a földművelési kormány kivegye a részét abból a munkából, amely a magyar mezőgazdaság átszervezéséhez szükséges. Ez részben gazdaságpolitikai, részben pénzügyi feladatokat jelent. A mezőgazdaság vámtérheit nem lehet teljes mértékben felelőssé tenni a kivitel stagnálásáért, hiszen a lengyel mezőgazdaság nagyobb megterhelés mellett is erős versenyre képes. Az ipari kivitel lehetőségeit tárgyaló fejezet kiemeli azt, hogy az iparfejlesztést a védővámpolitika csak megkezdte, de magában, megfelelő közszállítási szabályzat kivitel finanszírozása és kiviteli hitelbiztosítás nélkül nem vezet célhoz. Különösen fontos volna a belföldi cikkek fogyasztásának intézményes fokozása, természetesen észszerűen, nehogy a kisebb behozatal folytán előálló előnyt a drágább, vagy silányabb minőségű cikk kisebb használati értéke paralizálja. Sürgeti a vámtmentes kikészítési eljárás kiterjesztését és praktikusabb kezelését. Javulást vár a mű attól is, ha a kereskedelem nagyobb arányban vesz részt a forgalom lebonyolításában és a magyar gyártmányok érdekében folytatott propagandában. Kereskedelmi politikánk kritikája után rátér külügyi szolgálatunk szerepére. Itt az állami szervekre még nagy feladatok várnának. Ma a kamara maga e téren igen sokat végez. Ez után az adózás kérdésével foglalkozik: hibáztatja a kormányt, hogy nincs figyelemmel arra, hogy milyen nagy mértékben reagál a termelés, és ennek következtében a fogyasztás a megterhelésekre. Részletesen foglalkozik ezután a fuvarterhekekkel. Kimutatja, hogy az érvényben levő tarifapolitika milyen nehéz helyzetet teremt a magyar áru számára akár az 1913-as évvel, akár a mai külföldi állapottal vetjük össze. Éppen ezért volna fontos szerepük az átrakódás nélküli tengerentúli szállítást lehetővé tevő komphajóknak, amivel állítólag 25—35% fuvardíj-költség megtakarítás járna.

Az előbbiekben röviden ismertetett munka nagy érdeme, hogy egyformán nyújt értékes anyagot az elmélet és gyakorlat embereinek. Nagy felkészültséggel és roppant szorgalommal összehordott anyaga, objektív szelleme igen sok könyvespolcon biztosít számára helyet.

A könyv szerkesztőit: Székely Arthur dr.-t, Gyömrei Sándor dr.-t és Bertalan István dr.-t elismerés illeti meg buzgalommal és hozzáértéssel végzett munkájukért.

S.-P. A. dr.

Albert Halász engineer: New central Europe in economical Maps. — Das neue Mitteleuropa in wirtschaftlichen Karten.

1928 Published By R. Gergely Bookseller. Budapest, 1928. 119 Maps — 119 Karten.

Résumé. C'est une source utile pour ceux qui étudient pour l'Autriche, la Bulgarie, la Hongrie, la Pologne, le Royaume des Serbes, Croates et Slovènes, la Roumanie et la Tchéco-Slovaquie, les résultats politiques et économiques de la guerre. L'ouvrage présente la situation générale de ces pays, ainsi que les principaux facteurs de la production et du trafic.

A világháborúnak ide s tova 10 esztendeje vége van már, de az a helyzet, amelyet a békeszerződés Közép-Európában teremtett a legkevesebb ember előtt látszik megszilárdult kikristályosodott állapotnak. A világ egészében súlyos gazdasági átalakuláson megy át, amelynek változásai a köztudatban csak halványan foglalnak helyet. Mindazok számára, akik az ezzel kapcsolatos kérdéseket tanulmányozni óhajtják, igen fontos segédeszközt nyújt Halász Albert munkája. A könyv anyagát Lengyelország, Cseh-Szlovákia, Ausztria, Magyarország, Románia, az Sz. H. Sz. állam és Bulgária adatai szolgáltatják. A bevezető részben egész Európa néhány fontos népmozgalmi, közlekedési és gazdasági adatait szemléltető térképeket találunk, kiterjedt táblázatos anyagot ellátva. A közép-európai államok tárgyalását a kisebbségek és a városi népesség ismertetése vezeti be. Ezek után rátér az Osztrák-Magyar Monarchia szerepére és gazdasági jelentőségére. Megmutatja a közös vámtarifa felosztása által előállott elaprózódást. Igen ügyes az az összeített térkép, amelynek alapját egy hegy- és vízrajzi térkép szolgáltatja és erre ráhajtható a két áttetsző papírlapon feketével, illetve vörössel kirajzolt régi és új határ. A természeti egységek felbomlása és az új határok ötletszerűsége ilyen élesen még nem volt feltüntetve. Több térkép foglalkozik közép-európai víziutakkal, különösen a Dunával. Igen értékes anyagot tartalmaznak a vasút fejlődését szemléltető térképek, amelyek 1855-től a világháború kezdetéig épült vonalakra terjednek ki. Az automobil, a telefon, a légiforgalom és a rádió szintén egy-egy térképpel szerepelnek a gyűjteményben. Részletes tárgyalás során ismerjük meg Közép-Európa energiaforrásait. Legfontosabb bányászati termékekre is kiterjed a szerző figyelme. Az általános szokástól eltérően mezőgazdasággal csak a második részben foglalkozik. Nagy érdeme a mun-

kának, hogy az egyes tényezőket új m. szántóföld, búza, rozs, árpa, zab, stb., kis közigazgatási egységekre vonatkoztatva tudja bemutatni, ami által nemcsak gazdaságpolitikai, hanem gazdasággeografiai jelentőséget is nyer. Az állatállomány szemléltetése után a mezőgazdasági ipar kártografikus bemutatása következik. Ezekhez kapcsolódik az illető cikkek külkereskedelmi forgalma. Végül országonként a külkereskedelmi forgalom alakulását ismerteti. Szükséges, hogy az ismertett munkát kártografiai szempontból is vizsgáljuk. Itt elsősorban bizonyos szerkesztési egység hiányát kell észrevennünk, ami különböző alaptérképek használatában helyen-

ként az egész világ helyzetével való összehasonlításban jelentkezik. Ki kell azonban emelnünk, a nyomtatás és a színezés finomságát és fejlett technikáját.

A felhozott kifogások nem kívánnak semmit elvenni a munka értékéből és a szerző érdeméből, melyet főleg az értékes és terjedelmes számanyag összegyűjtésével és feldolgozásával szerzett. Az „Új Közép-Európa“ hézagpótló jelentőségű a szakirodalomban és remélhetőleg igen sok idegen számára fog felvilágosítással szolgálni az elkövetett súlyos gazdasági és politikai hibákat illetőleg.

S.-P. A. dr.

Folyóiratszemele.

Revues.

Archiv für Soziale Hygiene und Demographie (3. köt. 2. f., Berlin-Charlottenburg 1928, ném.). — *Atzler E.*: Munkafiziológia. — *Thiken J.*: Alkoholbetegek és veszélyeztetettek egészségügyi gondozása mint a közegészségügyi gondozás egy feladata. — *Kappes Fr.*: Társadalomorvosi vizsgálatok a schwarzwaldi gyermekpáztorkodásról. — *Roesle E.*: Javaslatok a megbetegedési statisztika nemzetközi kiépítésére. — *Brenkman C. J.*: Statisztikai anyagok gépi feldolgozásának értéke a szociális egészségügy szempontjából. — *Kasten A.*: Adalék a társadalmi gondozás statisztikájához. — *Hartwig J.*: Lübeck városi elvetélések 1926-ban. — *Dornedden H.*: A járványos gyermekbénulás elterjedése a Német Birodalomban és az ellene életbeléptetett hatósági intézkedések. — *Frey H.*: A vándor-gondozás mai állapota Németországban. — (3. köt. 3. f.). — *Klose F.* és *Wurm O.*: Állami tejjellenőrző szervek: a városi tejjelátás javításának egy útja. — *Peiser J.*: Gyermekek kihelyezésének (nyaraltatásának) eredményessége kor, időjárás és évad szerint. — *Meier E.*: A németbirodalmi lakásviszonyok. — *Roesle E.*: A csecsemő- és gyermekhalandóság jelentősége a népmozgalom szempontjából. — *Markuson Th.*: A társadalombiztosítási megbetegedési statisztika Szovjet-Országokban. — *Philippsthal H.*: A zsidóság állapota és mozgalma Németországban.

Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik (59. köt. 3. f., Tübingen 1928, ném.). — *Ammon A.*: Oppenheimer tiszta és politikai gazdaság-elmélete. — *Wittek P.*: Törökség és iszlám. — *Sargant Florence P.*: Statisztikai megalapozás nélküli gazdaságelmélet tévedései. — *Baracs J.*: Kamat, hitel és konjunktúra.

Commerce Reports (1928. 22. sz., Washington, ang.). — A latin-amerikai kereskedelem tendenciája. — Alaszka gazdasági fejlődése. — Latin-amerikai városoknak és tartományoknak nyújtott kölcsönök. — (1928. 23. sz.). — Algír fejlődése. —

A francia automobilipar. — (1928. 24. sz.). — A nemzetközi kartellmozgalom. — Nemzetközi külkereskedelmi forgalom 1927-ben. — Paraguay gazdasági és kereskedelmi fejlődése. — (1928. 25. sz.). — A balti államok fejlődése. — Az 1927. évi brit-amerikai fizetési mérleg.

Deutsches Statistisches Zentralblatt (1928. máj.-jún., Lipcse, ném.). — *Staedtler F. A.*: Statisztikai kutatómódszerek alkalmazása a modern természettudományokban. — *Feld W.*: Különböző grafikai kérdések. — *Gumbel E. J.*: Mendelizmus és statisztika. — Az idegenforgalom és az idegenforgalmi statisztika irodalma.

Föld és ember (7. évf. 3-4. sz., Szeged-Budapest, m.). — *Ványó A. T.*: A Vulka völgyének településföldrajza. — *Márton Gy.*: A Maros síksági szakaszának folyómenti települései: Osanádvára és Makó települése. — A szegedi alföldkutató bizottság.

Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik (1928. jún., Jéna, ném.). — *Katser L.*: A gazdasági beszámítás kérdése a német közgazdaságtanban. — *Vogel H. E.*: A közgazdasági fejlődésfolyamat elmélete és továbbfejlesztése egy evolucionáris konjunktúra-elmélettel. — *Willeke E.*: A német szindikalizmus eszmevilága. — *Winkler W.*: A Nemzetközi Statisztikai Intézet XVII. ülése.

Közgazdasági Szemle (1928. ápr.-máj., Budapest, m.). — *Neubauer Gy.*: Tőke, vagyon, gazdag-ság. — *Fülei-Szántó E.*: A valorizáció törvényhozásunkban, különös tekintettel az 1928. évi XII. t.-c.-re. — *Zelovich L.*: Kereskedelmi mérlegünk kérdéséhez. — *Buday Gy.*: A newyorki értéktőzsde és pénzpiac. — Az új román banktervezet. — *Zelovich L.*: Világ gazdasági visszaillesztés 1927-re.

Kwartalnik Statystyczny (1928. 2. f., Varsó, lengyel-fr.). — *Hamburger M.*: Az eltérések szabályszerűsége. — *Sokolowski C.*: A fogyasztási szövethozások Lengyelországban 1925-ben és 1926-ban. — *Szule S.*: Lengyelország és Varsó régebbi

halandósági táblái. — *Moszczyński H.*: A legfontosabb lengyel városok kiadásai és bevételei. — *Rulkowski S.*: Lengyelország 1926. évi fizetési mérlege. — *Szturm de Sztrem E.*: Állatállomány az 1927. évi állatszámolás szerint. — *Szturm de Sztrem E.*: 1927. évi földárak. — A nyugatlengyelországi és sziléziai tartományok természetes népmozgalma 1927-ben. — *Lansau L.*: A övedelmi adó Lengyelországban és a öbbi tartományban. — *Janiszowszki T.*: Az 1927. évi világkereskedelem. — *Piekalkiewicz J.*: A Nemzetközi Statisztikai Intézet XVII. ülészsaka. — *Szturm de Sztrem E.*: A Nemzetközi Mezőgazdasági Intézet melletti Nemzetközi Mezőgazdasági Tudományos Tanács.

Magyar Kisebbség (1928. 12. sz. Lugos, m.). — *Fritz L.*: Románia egyenesadórendszere, mint a kisebbségellenes politika egyik harci fegyvere. — *Cogitator*: A szatmárvidéki asszimiláció.

Nation und Staat (1. évf. 1. f. Bécs 1927, ném.). *Hasselblatt W.*: A szlovének kultúraautónómiaja Karintiában. — *Schiemann P.*: Népközösség és államközösség. — A magyar kisebbség helyzete Romániában. — Európa szervezett nemzeti csoportjainak III. kongresszusa. — (1. évf. 2. f.). — *Brandsch R.*: Ötévi német kisebbségi tevékenység. — *Robinson J.*: Kelet-Európa zsidósága mint nemzetiségi kisebbség — Az agrárreform Nyugat-Lengyelországban. — (1. évf. 3. f.). — *Beck-Managetta*: A német iskolaautonómia ügye Cseh-Szlovákiában. — (1. évf. 4. f.). — *Connert F.*: Az erdélyi agrárreform kérdéséhez. — *Lewicki D.*: Az ukrán kérdés. — *Jakabffy E.*: A magyar kisebbség politikai helyzete Romániában. — (1. évf. 5. f.). — *Wilfan J.*: Ethnika és Ethnokrácia. — *Lück K.*: A wolhiniai német kisebbség jogi helyzete. — (1. évf. 6. f.). — *Junghann O.*: A népszövetségi társulatok világszövetségének kisebbségpolitikai munkássága. — *Nagy E.*: Területi és kisebbségi kérdések. — *Epstein L.*: A prágai németiség. — (1. évf. 7. f.). — *Braunias K.*: Az országgyűlési választójog az európai államokban és a nemzetiségi kisebbségek. — *Zienau O.*: A német települések a Szovjet-Unióban. — *Flachbart E.*: A magyarság Szlovákiában. — (1. évf. 8. f.). — *Boettcher A.*: Lettország német lakosságának önkéntes önadóztatása. — *Braunias K.*: Az országgyűlési választójog az európai államokban és a nemzetiségi kisebbségek. — Kisebbségstatisztikai Intézet a bécsi egyetemen. — (1. évf. 9. f.). — *Török A.*: Alapvető kisebbségpolitika. — *Braunias K.*: Az országgyűlési választójog az európai államokban és a nemzetiségi kisebbségek. — (1. évf. 10. f.). — *Berg H.*: Nemzetiségi politika a cári Oroszországban. — *Braunias K.*: Az országgyűlési választójog az európai államokban és a nemzetiségi kisebbségek. — *Csekey I.*: A magyarság első nagy összevetele a fajrokon nemzetekkel háromezer év után.

Népegészségügy (9. évf. 12. sz., Budapest, m.). — *Lénárd I.*: Tapasztalataim a trachoma elterjedéséről és az ellene való küzdelem.

Revue internationale du travail (1928 jún., Genf, fr.). — *Maurette F.*: Ankét a kőszénbányai munkaviszonyokról. — *Fuss H.*: Racionalizáció és munkanélküliség. — *Rabinovitch H.*: A kisipari üzemek újabb fejlődése és problémái. — Munkabérek hullámzása különböző országokban (Franciaország, Belgium). — A foglalkozási betegségek.

Schmollers Jahrbuch (52. évf. 2. f., München és Lipcse 1928, ném.). — *v. Beckerath E.*: Eszme és valóság a fascizmusban. — *Stephinger L.*: A közgazdaságtan módszertana. — *Oppenheimer F.*: A hozadék elmélete. — *Stähle H.*: A „Harvard University Committee on Economic Research“ megfigyelési eljárása. — *Jensen J.*: Küzdelem a fagyasztott- és hűtött húspiac uralmáért. — *Horneffer E.*: Birodalmi alkotmány és a városok gyűlése.

Sociale Praxis (1928. 24. f., Jéna, ném.). — *Stauning Th.*: A szociális törvényhozás az északi államokban. — *Berger*: A nemzetközi szociálpolitika 1927-ben. — (1928. 26. f.). — *Berger*: A nemzetközi szociálpolitika az 1927. évben. — *Wolff H.*: A munkapiac konjunkturális szempontból. — *Marcuso H.*: Mezőgazdasági gyermekmunka és a háborús években elmaradt születések.

The Economist (106. köt. 4425. sz., London 1928, ang.). — A bennszülött munkáskérdés Dél-Afrikában. — (4426. sz.). — A korporatív olasz állam. — (4427. sz.). — A Kellogg-szerződés következő fázisa. — (4428. sz.). — Ipari béke felé. — Az indiai mezőgazdaság kérdése.

The Review of Economic Statistics (10. köt. 2. sz., Cambridge 1928, ang.). — Szemle az 1928. I. negyedévről. — *Bouniation M.*: Gazdaságciklusok elmélete a túlkapitalizáció irányzatára alapítva. — *Persons M. W.*: Mérlegelések és viszonyszámok közti korreláció hatása az indexszámok összeállítására.

Vierteljahrshefte zur Statistik des Deutschen Reichs (1928. 1. f., Berlin, ném.). — A Birodalmi Statisztikai Hivatal munkaköre 1928 elején. — Az 1927. évi termés. — Hajóépítések az 1927. évben. — A német tengeri halászat 1927-ben.

Wirtschaftsdienst (1928. 24. f., Hamburg, ném.). — *Staudinger H.*: Együttműködés a német villamosági gazdaságban. — *Weisflog R.*: Ázsia a világkereskedelemben. — *Plum G.*: A német cementipar 1927-ben. — (1928. 25. f.). — *Birner O.*: A mezőgazdasági válság. — *Cohen A.*: A mezőgazdaság eladósodásának statisztikája. — *Jasny N.*: Németország rozskivitele a háború előtt és után. — *Angell N.*: Az amerikai jólét okai. — Az új ame-

rikai hajózási törvény. — (1928. 26. f.). — *Keynes M. J.*: A frank stabilizálása. — *Krämer C.*: Az új birodalmi pénzügyi statisztika eredményei. — *Nassen P.*: A németbirodalmi üzemek 1927-ben. — *Erdmann R.*: Konzernképződés a világhajózásban. — (1928. 27. f.). — *Asch B.*: A községi külföldi kölcsöpök. — *Michels R.*: Az olasz idegenforgalom alapjai. — *Weisflog R.*: Skandinávia mint fogyasztóterület.

Wirtschaft und Statistik (8. évf. 11. sz., Berlin 1928, ném.). — Az 1927. május 15-i birodalmi lakosszámlálás újabb eredményei: az albérlők rokonsági viszonya a lakástulajdonoshoz. — A német selyemipar 1925-ben és 1926-ban. — Az összes forgalom a német belvizeken s a fontosabb kikötők forgalma 1927-ben. — A földhitelintézetek 1927-ben. — A halandóság kor- és családi állapot szerint a Németbirodalomban 1924-1926.

◎ E G Y É B ◎

Magyarország mozgóképüzemei 1927-ben.

Les cinémas de Hongrie en 1927.

Résumé. Les cinémas ayant, au 1er octobre 1927, une autorisation en règle forment l'objet du premier relevé statistique fait sur les cinémas de Hongrie par l'Office hongrois de statistique.

Les résultats en sont les suivants:

Au 1er octobre 1927, dans les 3.473 communes (villes) de la Hongrie, y compris Budapest, 501 cinémas étaient en activité; en outre, 80 permissions de cinéma étaient en vigueur. Des 501 cinémas en activité, 89 étaient à Budapest et 130 (25·9%) à Grand-Budapest (Budapest et sa banlieue). La plus grande moitié (254) des cinémas en activité était dans les communes (villes) de moins de 10.000 habitants (tableau 3). La capacité de contenance de ces 501 cinémas en activité s'élevait, au total, à 171.717 places, de sorte qu'il y avait 16.000 habitants pour un cinéma et 46 pour une place; (dans le territoire de Grand-Budapest, en moyenne 9.000 habitants pour 1 cinéma et 20 pour 1 place) (tableau 8). Si l'on ne considère que la population des communes (villes) ayant des cinémas, de leur population totale (4.282.637) en moyenne 8.549 habitants reviennent à 1 cinéma et 25 à 1 place; sur les habitants de 6 ans et au-dessus, il y avait en moyenne 7.769 pour 1 cinéma et 23 pour 1 place; sur la population de 16 ans et au-dessus, 5.912 habitants pour 1 cinéma et 17 pour 1 place (tableau 7).

388 personnes privées (physiques) et 166 personnes civiles étaient concessionnaires des 501 cinémas de Hongrie, dont 60 personnes privées et 42 personnes civiles pour Budapest (tableau 9). Le nombre des concessionnaires dépasse celui des cinémas, parce que, en vertu des règles en vigueur,

plusieurs personnes peuvent aussi obtenir une autorisation pour un même cinéma et que les personnes civiles peuvent être concessionnaires de plusieurs cinémas.

4.422 personnes étaient, au total, employées aux cinémas, dont 585 (13·2%) comme employés proprement dits (tableaux 12 et 13).

Parmi les cinémas, 161 (32·1%) avaient une scène et 120 (23·9%) une estrade. A Budapest, 95·5% et dans la province 94·7% des cinémas utilisaient l'électricité pour les lanternes à projection; dans les autres cinémas on employait l'acétylène. Le système des lanternes à projection était à Budapest pour 96·6% (en province pour 80·3%) la lanterne spéculaire; dans les autres on employait la lanterne Aar (tableau 14). Pendant la saison de 1926—27, des 89 cinémas de Budapest, 43·8% ont joué pendant l'année entière; 51·7% ont chômé pendant l'été et 3·4% en hiver; 1 cinéma jouait avec interruption; 76·4% ont joué chaque jour; 23·6% seulement certains jours de la semaine; les représentations étaient consécutives en 71·9% et non consécutives en 28·1% des cinémas. Des 412 cinémas de province, 53·9% ont joué pendant l'année entière; 34·9% ont chômé l'été, 8% en hiver; 3·2% jouaient avec interruption, 7% chaque jour, 93% seulement certains jours de la semaine; 14·3% donnaient des représentations consécutives, 85·7% des représentations non consécutives (tableau 15). 2% des cinémas de Budapest et 5% de ceux de la province jouaient sans musique; par contre à Budapest 49% et dans la province 31% employaient, pour accompagner leurs

MAGYARORSZÁG MOZGÓKÉPÜZEMEINEK MEGOSZTLÁSA 1927. OKT. 1-ÉN.

Répartition des cinémas de Hongrie au 1er oct. 1927.

pièces, une musique dirigée par chef d'orchestre.

Les 501 cinémas du pays ont tenu, pendant la saison de 1926—27, au total 147.258 différentes représentations, de sorte qu'il y avait en moyenne 294 représentations pour 1 cinéma (tableau 16). On a vendu, au total, 25,916.000 billets, dont 48% à Budapest (tableaux 18 et 19). De la quantité des billets vendus, 51.727 sont revenus, pour la moyenne du pays entier, à chaque cinéma; pour le territoire de Budapest, cette proportion était en moyenne de 140.404 et pour Grand-Budapest 110.046. De la quantité des billets vendus, on compte, pour la moyenne du pays, 150 pour 1 place de cinéma et 6 pour 1 habitant; les nombres correspondants sont respectivement de 308 et 13 à Budapest et de 237 et 12 dans le territoire de Grand-Budapest (en province en moyenne 3 billets par habitant) (tableaux 7 et 8).

On a représenté 99.410 films dont la longueur totale était de 137,624.000 mètres. A Budapest 25.875 films ont été représentés, d'une longueur de près de 40,463.000 mètres. La proportion des films représentés était pour 1 cinéma, pour la moyenne du pays, 198 (276.699 mètres), et pour Budapest en moyenne 291 (454.640 mètres) (tableau 21).

*

A M. kir. Központi Statisztikai Hivatal — honorálva a mozgóképeknek mind pedagógiai, mind általános népművelési szempontokból nem vitatható nemzetnevelő mivoltát és egyúttal a mozgóképezeteknek, mint gazdasági tényezőknek jelentőségét — kultúrstatistikai állandó adatgyűjtései körét 1927-ben a mozgóképezetekre vonatkozó statisztikai adatok gyűjtésével bővítette.

A statisztikai felvétel tárgyát az ország területén 1927. évi október 1-én jogérvé-

nyes helyhatósági engedéllyel rendelkező összes mozgóképezetek alkották, melyekre vonatkozólag az adatokat — a helyi hatóságok útján kikézbcsített és begyűjtött kérdőíveken — az engedélyesek szolgáltatták.

Az adatgyűjtés kiterjeszkedett a mozgóképezetekre, azok engedélyesire, a mozgóknál alkalmazást nyert személyekre és az előadásokra vonatkozó általános adatokon kívül, a mozgóknak az 1926/27. évi, az összeírást közvetlenül megelőző évadjára vonatkozó adatokra is. A feldolgozott statisztikai anyag végeredményeit a következőkben ismertetjük:

Köztudomású, hogy a belügyminiszteri és helyhatósági engedélyhez kötöttség ideje előtt mozgóképek előadása csak vándormozgók útján, vagy színházi- és variété-előadások műsorának keretében történt. Az összeírt mozgók közül Magyarországon 1900 előtt csak egy állandó mozgóképezet (a budapesti Uránia Magyar Tudományos Színház) működött. A mozgóképezetek alapítása csak a XX. század első évtizedében indult meg, mintegy 30 mozgóval. Az 1911—1914-ig terjedő időszakban már 66 új mozgó kezdte meg működését, míg 1915—1919-ig, a háború és forradalmak éveiben, csak 24 új mozgót helyeztek üzembe. Ezen nagyarányú hanyatlást hatalmas fellendülés követte: amennyiben 1920—1925-ig 250 és 1926—1927-ben (az összeírás időpontjáig) 130 új mozgó kezdte meg működését. Mindezeket, valamint a mozgóképezeteknek a főváros és a vidék közötti megoszlását az 1. számú tábla tünteti fel.

Adataink szerint, 1927. évi október 1-én Magyarország területén összesen 501 mozgó volt üzemben. Ezenfelül még 80 mozgóképezet üzemre szóló elvi-engedély is hatályban volt; melyek birtokosai jogosítva voltak üzembehelyezésre. Az 501 üzemben volt mozgóból Budapest területére 89 (17·8%) és a Nagy-Budapesthez számított községekkel együtt 130 mozgó (25·9%) jutott.

1. A mozgóképezetek megoszlása működésük kezdeti éve szerint.

Répartition des cinémas suivant l'année où ils ont commencé à fonctionner.

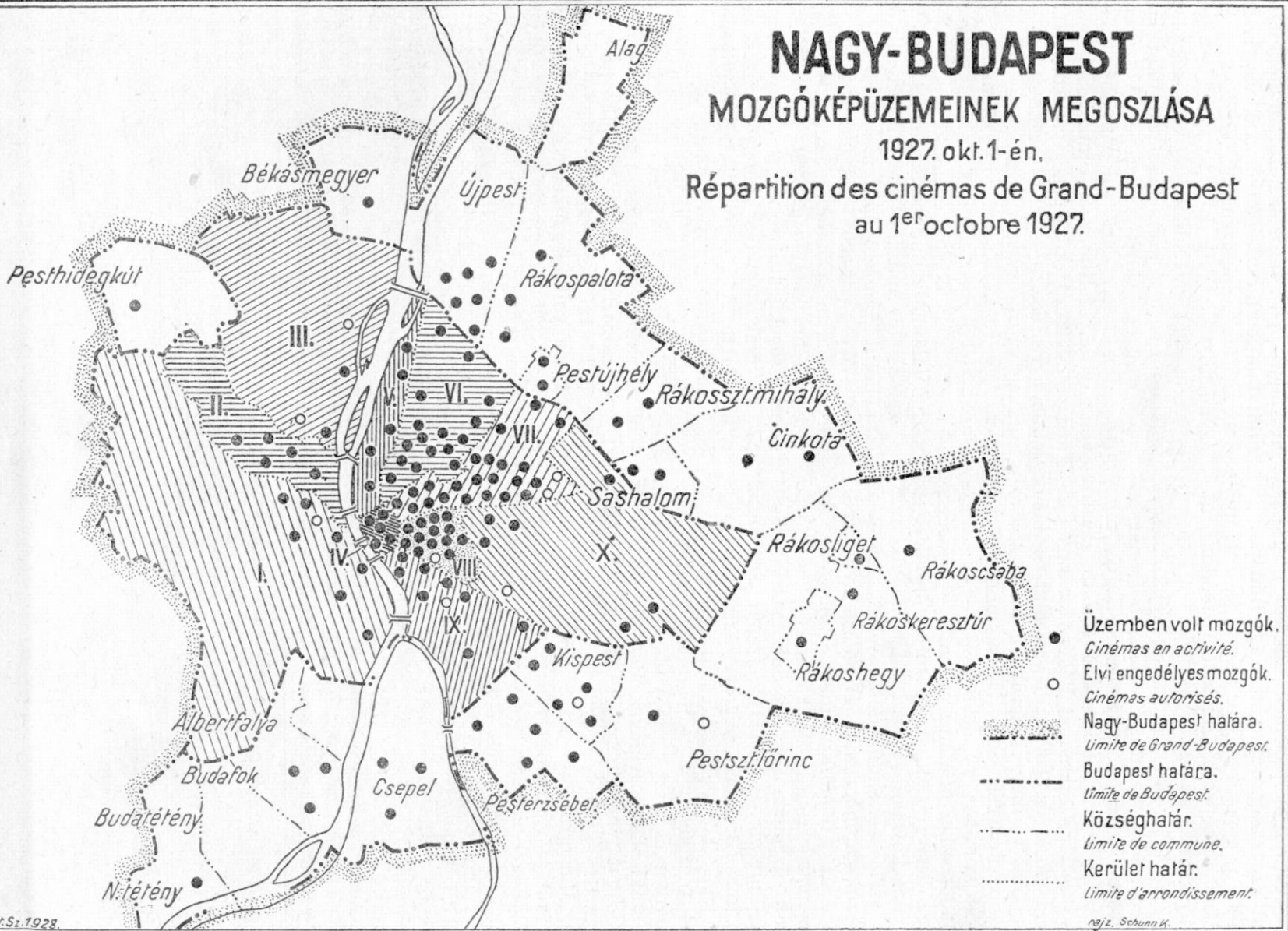
Terület Territoire	A mozgóképezetek száma — Nombre des cinémas						Összesen Total
	melyek működésüket megkezdték — ayant commencé à fonctionner en						
	1891— 1900-ig	1901— 1910-ig	1911— 1914-ig	1915— 1919-ig	1920— 1925-ig	1926— 1927 X. 1-ig	
Budapest	1	13	15	2	48	10	89
Vidék — Province	—	17	51	22	202	120	412
Együtt—Ensemble	1	30	66	24	250	130	501

NAGY-BUDAPEST

MOZGÓKÉPÜZEMEINEK MEGOSZLÁSA

1927. okt. 1-én.

Répartition des cinémas de Grand-Budapest
au 1er octobre 1927.

A mozgóképüzemek mikénti megoszlását az ország, valamint Nagy-Budapest területén, a pontrendszer szerint készült mellékelt térképeink szemléltető módon mutatják be.

A Magyarország mozgóképüzemeinek megoszlását feltüntető térképből már az első tekintetre megállapítható, hogy a mozgók zöme az Alföldnek a Tiszától keletre eső részén, különösen Békés, továbbá Csanád, Arad és Torontál, valamint Szabolcs és Ung vármegyék területén található; továbbá Pest-Pilis-Solt-Kiskus vm.-nek Budapest szfv.-hoz közelebb eső — de Nagy-Budapesthez már nem számító — községeiben helyezkedett el. Igazolják mindezt az alább következő 5. sz. tábla adatai, mely szerint a Dunántúli dombosvidék 129 és az Északi dombosvidék 47 mozgójával szemben az Alföldön (Budapest mozgóképüzemeinek leszámításával) összesen 236 mozgó volt üzemben és egyedül Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm.-ében 111-re rúgott a mozgók száma (Budapest nélkül). Az Alföldi vármegyék közül még kiemelkedik Békés vm. 24 mozgóval; a Dunántúlon viszont Komárom és Esztergom vm., mely 20 és az Északi dombosvidéken Borsod, Gömör és Kishont vm., mely 21 mozgóval rendelkezett.

Magyarország 3.473 községe (városa) közül — Budapestet is beleszámítva — 1927. évi október 1-én összesen 334 község (9,6%) rendelkezett mozgóképüzemmel. Az 501 mozgóképüzem közül kisközségben 19 (3,8%), nagyközségben 284 (56,7%), rendezett tanácsú városban 81 (16,2%) és törvényhatósági jogú városban 117 (23,3%)

2. A mozgóképüzemek megoszlása a különböző jellegű községek (városok) között — a mozgók száma szerint.

Répartition des cinémas parmi les communes (villes) de différent caractère, suivant le nombre des cinémas.

A község (város) faja Caractère de la commune (ville)	Az összes Total des communes (villes)	A mozgóképüzem nélküli Communes (villes) n'ayant pas de cinéma	mozgóképüzemmel rendelkező Nombre des communes (villes) ayant les cinémas ci-dessus indiqués							Az összes au total
			Az egy un	A kettő deux	A három trois	A négy quatre	Az öt cinq	A hat six	A hatnál több plus de six	
k ö z s é g e k (v á r o s o k) s z á m a										
Kisközség — Petite commune	2.369	2.351	17	1	—	—	—	—	—	18
Nagyközség — Grande commune	1.048	787	241	17	3	—	—	—	—	261
Rt. város — Ville à conseil organisé . .	45	1	24	11	5	1	2	1	—	44
Tj. város — Ville municipale	11	—	—	6	2	—	2	—	¹⁾ 1	11
Össz. — Total	3.473	3.139	282	35	10	1	4	1	1	334

¹⁾ Budapest, hol 89 mozgó volt üzemben. — Budapest où fonctionnaient 89 cinémas.

működött. A tj.-városok között Budapest, mint már említettük, 89 mozgó, vagyis az összes mozgóképüzemek 17,8%-a volt üzemben.

A mozgóképüzemnélküli községek között, mint az a 2. számú táblázatunkon látható, még egy város is szerepel (Veszprém rtv.), hol az összeírás időpontjában nem volt engedélyezett mozgó. A mozgóképüzemmel rendelkező községek (városok) túlnyomó részében — 282-ben (84,4%) — csak egy mozgó volt; 35 községben (10,5%) 2 mozgó, 10 községben (3%) 3 mozgó és Budapestet is beleszámítva, csak 7 községben (2,1%) volt községenként 3-nál több mozgó található. Budapestet nem számítva, a legtöbb (6) mozgó Újpest rtv. területén működött. A mozgóképüzemes kisközségek mindegyike — a 3.054 lakosságú Disznóhorvát (Borsod, Gömör és Kishont vm.) kivételével, hol két mozgó volt — továbbá a nagyközségeknek 91%-a és a rt.-városoknak 57%-a csak egy-egy mozgóképüzemmel rendelkezett. A tj.-városok mindegyikében egynél több mozgó volt üzemben.

Vizsgálva a mozgóképüzemek megoszlását a községeknek (városoknak) a 3. sz. táblán feltüntetett egyes lélekszámszerinti nagyságcsoportjai között, látjuk, hogy az 500-nál kisebb lélekszámú községek között csak 1-ben volt mozgóképüzem és a mozgók legnagyobb mennyisége az 5—10.000 lakosságú községekre (városokra) — 103 mozgó — valamint a 10—20.000 lakosságú községekre (városokra) — 75 mozgó — jutott. Általában az üzemben volt 501 mozgó nagyobbik fele (254) a 10.000 lélekszámnál kisebb lakosságú községekben (városokban)

folytatott működést, tehát a 10.000-nél nagyobb lakosságú községekre (városokra) összesen 247 — és ha Budapestet a maga 89 mozgóval leszámítjuk, csak 158 mozgó

jutott. A 100.000-et meghaladó lakosságú két városunkban, Szegeden és Debrecenben, összesen 10 mozgó volt üzemben, melyen egyenlően osztoztak.

3. A mozgóképzemek megoszlása nézőhelyeiknek száma szerint, a községek (városok) lélekszám-szerinti nagyságcsoportjai között.

Répartition des cinémas, suivant le nombre de leurs places, parmi les communes (villes).

A mozgóképzemek nézőhelyeinek száma Nombre des places des cinémas	A mozgóképzemek száma — Nombre des cinémas dans les communes (villes) de																Budapest A Budapest	Összesen — Au total	
	az 500-ig terjedő jusqu'à 500	az 501—1.000	az 1.001—2.000	a 2.001—3.000	a 3.001—4.000	a 4.001—5.000	az 5.001—10.000	a 10.001—20.000	a 20.001—30.000	a 30.001—40.000	a 40.001—50.000	az 50.001—60.000	a 60.001—70.000	a 70.001—80.000	a 80.001—90.000	a 90.001—100.000			a 100.000-en felelül *) — plus de 100.000(*)
	lélekszámú községekben (városokban) — habitants																		
Jusqu'à 200-ig ..	—	1	19	29	18	28	26	11	—	—	—	—	—	—	—	—	2	4	138
201—300	—	1	3	12	7	17	42	19	2	2	3	—	—	—	—	—	—	35	143
301—400	1	1	4	1	5	2	23	25	5	3	2	4	—	—	—	—	—	15	91
401—500	—	1	—	—	—	—	8	12	4	11	2	2	—	—	—	—	2	6	48
501—600	—	—	—	—	—	—	1	5	6	3	1	4	—	—	—	—	—	9	29
601—700	—	—	1	—	—	—	2	—	—	—	3	2	—	—	—	—	1	5	14
701—800	—	—	—	—	—	—	1	2	—	2	1	1	—	1	—	—	4	7	19
801—900	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	2	1	—	—	—	3	9
901—1.000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	4
Plus de 1.000-en felelül	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	4	6
Együtt: Ensemble	1	4	27	42	30	47	103	75	17	23	13	16	2	2	—	—	10	89	501

*) Budapestet nem beleértve. — Non compris Budapest.

A Budapesten üzemben volt 89 mozgó az egyes közigazgatási kerületek között a 4. sz. táblán látható módon oszlott meg. A legtöbb mozgót — 22-öt — a legnépesebb és nagy kiterjedtségéhez képest sűrűn lakott VII. kerületben találjuk. Utána a már kevésbé sűrűn lakott VI. kerület következik. 16 mozgóval, míg külső részének ipari jellege miatt — annak ellenére, hogy népsűrűsége az összes kerületek között a legnagyobb (hektáronként 436 lélek) — a VIII. kerületben már csak 13 mozgó működött. A kis belterületű IX. kerületben 8 mozgó, — a legnagyobb területű s mintegy több önálló községgé tagozódó I. kerületben 7 mozgó —, a X. kerületben 6 mozgó — és a IV., V., valamint a II. kerületben 5—5 mozgó volt üzemben. A legkevesebb mozgót a kis belterülettel és viszonylag annál hatalmasabb külterülettel és ennél fogva a

legkisebb (hektáronként mindössze 15 lélek) népsűrűséggel rendelkező III. kerületben találjuk, hol csak 2 mozgó működött.

A mozgóképzemek befogadóképesség-szerinti megoszlását tekintve, a 3. sz. tábla alapján megállapíthatjuk, hogy az ország 501 mozgójának 27,5%-ában, 138-ban, a nézőhelyek száma 200-on alúli volt; a vidék 412 mozgó-jából pedig ebbe a nagyságkategóriába 32,5%, összesen 134 mozgó tartozott, 300-on alúli nézőhellyel az ország mozgóképzemének 56,1%-a (281 mozgó), — a vidéki mozgóknak pedig 58,7%-a (242 mozgó) rendelkezett; míg 400 nézőhelyet nem haladott meg a befogadóképesség az ország mozgóképzemének 74,3%-ánál (372 mozgó) és a vidéki mozgóknak 77,2%-ánál (318 mozgó) és 500-on alúli volt az ország mozgóképzemének 83,8%-ánál (420 mozgó), a vidéki mozgóknak pedig

4. Budapest mozgóképüzemeinek megoszlása az egyes közig. kerületek között, befogadóképességük szerint.

Répartition des cinémas de Budapest, par quartiers et suivant leur capacité de contenance.

A mozgóképüzemek nézőhelyeinek száma <i>Nombre des places se trouvant aux cinémas</i>	A mozgóképüzemek száma — <i>Nombre des cinémas dans les quartiers ci-dessous indiqués</i>										Összesen <i>Total</i>
	az I.	a II.	a III.	a IV.	az V.	a VI.	a VII.	a VIII.	a IX.	a X.	
	k e r ü l e t b e n — q u a r t.										
<i>Jusqu'à 200-ig</i>	—	1	—	—	1	—	—	—	2	—	4
201—300	4	1	—	—	3	6	11	4	5	1	35
301—400	2	2	—	3	—	—	3	3	1	1	15
401—500	—	—	1	—	—	1	2	1	—	1	6
501—600	—	—	1	—	—	3	2	2	—	1	9
601—700	—	—	—	—	—	1	2	1	—	1	5
701—800	1	—	—	2	—	2	1	1	—	—	7
801—900	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	3
901—1000	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
<i>Plus de 1000-en felül</i>	—	—	—	—	—	2	—	1	—	1	4
<i>Együtt — Ensemble</i>	7	5	2	5	5	16	22	13	8	6	89

87,4%-ánál (360 mozgó). Tehát az ország mozgóképüzemeiből az 500 nézőhelynél nagyobb befogadóképességű mozgókra csak 16,2% (81 mozgó), a vidéki mozgókból pedig mindössze 12,6% (52 mozgó) jutott.

A vidéki mozgóknak legnagyobb mennyisége — 134 (32,5%) — a 200 nézőhelyet meg nem haladó befogadóképességű, továbbá 201—300 nézőhelyű — 108 mozgó (26,2%) — és a 301—400 nézőhelyű — 76 mozgó (18,4%) — üzemek csoportjához tartozott. Budapesten viszont a mozgóknak legnagyobb mennyiségét, illetve hányadát — 35 mozgot (39,3%) — a 201—300 nézőhelyűvel rendelkező és 15 mozgot (16,9%) a 301—400 befogadóképességű mozgóképzemek között találjuk. A vidéki mozgóknak száma, mint az a 3. sz. táblázatunkból megállapítható, a befogadóképesség növekedésével, az egyes nagyságcsoportokban állandóan csökkent és csupán a 701—800 nézőhelyű mozgóknál észlelhető az előző, 601—700 nézőhelyű csoporttal szemben emelkedés (9-ről 12-re), mert a nagyobb lakosságú városokban, így különösen Szegeden és Debrecenben, az ily típusú mozgóknak elég jól prosperáltak. A vidéki mozgóknak között 1.000 nézőhelyen felüli befogadóképességgel csak egy szegedi és egy a diósgyőri vasgyárban a munkások szórakoztatására létesített mozgóképzem rendelkezett. A 3. sz. táblázatunkon szembeötlő, hogy az egyetlen mozgóképzemmel rendelkező 500-on alúli lélekszámú községben a mozgó befogadóképessége 301—400 közötti nagyságú. E látványos aránytalanság magyarázata, hogy e mozgó a jömlátogatott Hévízfürdőn van.

Budapesten az 1.000 nézőhelyen felüli nagyságú mozgóknak száma 4 (4,5%) volt, melyből 2 a VI. kerületre és 1—1 a VIII. és X. kerületre esett.

Az 5. számú táblázatunkon — a mai megcsonkított Magyarországot, a régi hat országgrésszel szemben, a földrajzi egységeknek legmegfelelőbbben három országrészre tagoltan — vármegyénként részletezve tüzetes tájékoztatással szolgálunk a mozgóképzemek és ezek nézőhelyeinek az ország összes lakosságához, valamint az előadások látogathatása szempontjából tekintetbe vehető két korosztályhoz tartozó és pedig a 6 éves és ennél idősebb —, és az erkölcsrendészeti szempontból fontos 16 éves és ennél idősebb lakosság számához való viszonyáról. Táblázatunk szerint Magyarországon az 501 üzemben volt mozgóknak befogadóképessége összesen 171.717 nézőhely volt és az összlakosság számából 1—1 mozgóra átlag 15.928 lakos és 1—1 nézőhelyre 46 lakos jutott. Ha a 6 évnél fiatalabb lakosságot, mely még mozgóképzem előadásokat nem élvezhet, nem számítjuk: a 6 éves és ennél idősebb lakosságból 1 mozgóra átlag 14.350 és 1 nézőhelyre átlag 42 lakos esett, ha pedig a 16 évesnél fiatalabb lakosságot hagyjuk számításán kívül — azon oknál fogva, hogy bizonyos filmeket erkölcsrendészeti szempontból ezek meg nem tekinthetnek — a 16 éves és ennél idősebb lakosságból az 1 mozgóra jutó átlag már csak 10.713 lakos, az 1 nézőhelyre eső átlag pedig 31 lakos volt.

A most elmondottak után bizonyára nagy érdeklődésre tarthat számot 6. sz.

6. A mozgóképüzemek a fontosabb államokban. ¹⁾Cinémas dans les pays importants. ¹⁾

Ország, főváros <i>Pays, capitale</i>	A népszámlálás éve <i>Année du recensement</i>	A lakosság száma <i>Nombre des habitants</i>	A mozgók száma ²⁾ <i>Nombre des cinémas ²⁾</i>	A nézőhelyek száma kikere- kítve ²⁾ <i>Nombre rond des places ²⁾</i>	1 mozgóra	1 nézőhelyre
					<i>Proportion du nombre des habitants pour 1 cinéma</i>	<i>Proportion du nombre des habitants pour 1 place</i>
jut a lakosság számából (kikerekítve) — <i>chiffres ronds</i>						
Amerikai Egyesült-Államok — <i>Etats-Unis d'Amérique</i>	1920	105.710.620	16.000	8.000.000	6.500	13
New-York		5.620.000	700	300.000	8.000	18
Németország — <i>Allemagne</i>	1925	62.468.762	3.600	1.275.000	17.000	49
Nagy-Berlin — <i>Grand-Berlin</i>		3.968.388	317	123.900	12.000	30
Nagy-Britannia — <i>Grande-Bre- tagne</i>	1921	42.767.530	3.584	1.100.000	13.000	39
London — <i>Londres</i>		7.419.704	360	144.000	20.000	51
Franciaország — <i>France</i>	"	39.209.518	2.650	662.500	16.000	59
Páris — <i>Paris</i>		2.906.000	159	56.000	17.000	51
Olaszország — <i>Italie</i>	"	38.710.576	2.150	600.000	19.000	64
Róma — <i>Rome</i>		637.000	52	18.000	12.000	35
Magyarország — <i>Hongrie</i>	1920	7.980.143	501	172.000	16.000	46
Budapest	"	928.996	89	41.000	10.000	23
Nagy-Budapest — <i>Grand-Bu- dapest</i>		1.217.325	130	60.300	9.000	20

¹⁾ A külföldi államok adatai Jason A. „Der Film in Ziffern und Zahlen“ című művéből merítették. — Az Amerikai Egyesült Államok Alaska nélkül, Nagy-Britannia, Franciaország és Olaszország gyarmataik nélkül értendők. — *Les chiffres des pays étrangers ont été puisés à l'ouvrage d' A. Jason: „Der Film in Ziffern und Zahlen“.* — *Etats-Unis d'Amérique sans l'Alaska; Grande-Bretagne, France, Italie sans les colonies.*

²⁾ A mozgók számára és befogadóképességére vonatkozó adatok a külföldi államoknál 1925 máj. 1-i, Magyarországra vonatkozólag pedig 1927 okt. 1-i állag szerint értendők. — *Les renseignements relatifs au nombre et à la capacité de contenance des cinémas montrent, pour les pays étrangers, l'état du 1er mai 1925, et pour la Hongrie, l'état du 1er octobre 1927.*

táblázatunk, melyen a magyarországi adatokon kívül a fontosabb európai államok és az Amerikai Egyesült Államok idevágó adatait ismertetjük. Ebből először is kiviláglik az európai államoknak nagy visszamaradottsága a mozgóképüzemek terén, az Amerikai Egyesült Államokkal szemben, hol a lakosság számából átlag 1 mozgóra kerekén 6.500 és 1 nézőhelyre 13 lakos jutott; fővárosában, New-Yorkban pedig 8.000, illetve 18 lakos; míg az európai államok között legjobb országos-átlaggal rendelkező Nagy-Britanniában (Irországgal) 1 mozgóra 13.000 és 1 nézőhelyre 39 lakos esett, Londonban pedig 20.000 lakos jutott 1 mozgóra, illetve 51 lakos 1 nézőhelyre. Országos átlag tekintetében — megelőzve Francia-, Német- és Olaszországot — Nagy-Britannia után közvetlenül Magyarország következik, hol, mint már említettük az összlakosság számából 1 mozgóra átlag kerekén 16.000 és 1 nézőhelyre 46 lakos esett, Budapest székesfővárosban pedig 1 mozgóra 10.000 és 1 nézőhelyre 23 lakos; és (arra való tekintettel, hogy a

többi államoknál is a környékkel megnagyobbított fővárosok adatai közöltettek) Nagy-Budapestben 1 mozgóra átlag 9.000 és 1 nézőhelyre csak 20 lakos jutott. Tehát akár a szoros értelemben vett főváros, akár a Nagy-Budapest területén üzemben volt mozgók és ezek nézőhelyeinek alapján számított átlagszámokat tekintjük: megállapíthatjuk, hogy a közölt európai államok fővárosai között Magyarország fővárosának átlagszámai közelítik meg legjobban New-Yorkét, az Amerikai Egyesült Államok fővárosáét. Vizsgálva az egyes államok országos és fővárosi átlagszámait, bizonyos államoknál feltűnhet, hogy az országos átlagszám kisebb, mint ugyanazon állam fővárosának átlagszáma. Ennek magyarázata, hogy az illető államokban a mozgóképüzemek általánosabban elterjedtek és a kisebb lakosságú községekben is sűrűn előfordulnak. Ez okból kedvezőbb Nagy-Budapestnek is az átlagszáma a fővárosénál, mivel a környező kislakosságú községek (három kivételével) mind rendelkeznek mozgóképüzemmel (l. 8. sz. táblát).

7. A mozgóképüzemmel rendelkező községek (városok) lakossága viszonyítva a mozgók és ezek nézőhelyeinek számához, valamint az elkelt jegyek mennyiségéhez — vármegyénként.

La population des communes (villes) ayant des cinémas, par rapport au nombre des cinémas, aux places s'y trouvant et à la quantité des billets vendus.

Országgrész, vármegye <i>Parties du pays, comitats</i>	A mozgóképüzemmel rendelkező községek (városok) <i>Communes (villes) ayant des cinémas</i>			1927 okt. 1-én <i>Nombre des cinémas</i>			A mozgóképüzemek száma összesen <i>Nombre total des places aux cinémas</i>			1 mozgóképüzemre jut <i>Proportion pour 1 cinéma de la</i>			1 nézőhelyre jut <i>Proportion pour 1 place des habitants</i>			Az elkelt jegyek mennyiségéből <i>Proportion de la quantité des billets vendus</i>			
	összesen — <i>popul. totale</i>	6 éves <i>pop. de 6 ans</i>	16 éves <i>pop. de 16 ans</i>	működésben volt <i>en activité</i>	szünetelt — <i>chômé¹⁾</i>	az összes — <i>total</i>	az összes <i>popul. totale</i>	a 6 éves <i>pop. de 6 ans</i>	a 16 éves <i>pop. de 16 ans</i>	és ennél idősebb <i>et plus</i>	az összes <i>au total</i>	a 6 éves <i>de 6 ans</i>	a 16 éves <i>de 16 ans</i>	és ennél idősebb <i>et plus</i>	Az elkelt jegyek mennyisége összesen <i>Quantité des billets vendus au total</i>	egy mozgóra jutó átlag <i>en moyenne pour un cinéma</i>	lakosság száma — <i>pop. totale</i>	a 6 éves <i>pop. de 6 ans</i>	a 16 éves <i>pop. de 16 ans</i>
I. Dunántúli dombosvidék. <i>Région montueuse transdanubienne</i>																			
vm. com.																			
Baranya	90.020	83.399	65.814	12	1	13	3.901	6.925	6.415	5.615	23	21	17	748.000	57.539	8	9	11	
Fejér	99.443	89.642	65.755	13	1	14	3.346	7.103	6.403	4.696	30	27	20	461.000	32.929	5	5	7	
Győr, Moson és Pozsony	77.027	70.001	53.703	6	3	9	2.558	8.559	7.777	5.967	30	27	21	410.000	45.556	5	6	8	
Komárom és Esztergom	78.400	69.546	51.382	16	4	20	5.497	3.920	3.477	2.569	14	13	9	222.000	11.100	3	3	4	
Somogy	70.747	65.089	50.700	11	7	18	5.483	3.930	3.366	2.817	13	12	9	254.000	18.000	4	4	5	
Sopron	63.675	57.476	43.290	8	—	8	2.175	7.959	7.185	5.404	29	26	20	414.000	51.750	7	7	9	
Tolna	106.960	97.682	74.504	16	2	18	4.849	5.945	5.427	4.138	22	20	15	243.000	13.500	2	2	3	
Vas	69.808	62.891	46.963	7	—	7	2.715	9.972	8.985	6.709	26	23	17	415.000	59.285	6	7	9	
Veszprém	46.000	41.900	31.545	8	1	9	2.306	5.111	4.655	3.505	20	18	14	143.000	15.889	3	3	5	
Zala	78.141	71.487	55.293	9	4	13	3.771	6.101	5.499	4.253	21	19	15	511.000	39.230	6	7	9	
Össz. — au total	780.221	709.113	538.889	106	23	129	36.601	6.602	5.497	4.178	21	19	15	3.821.000	29.698	5	5	7	
II. Alföld. <i>Grande Plaine.</i>																			
vm. com.																			
Bács-Bodrog	71.138	65.203	49.744	12	—	12	3.452	5.923	5.433	4.145	21	19	14	228.000	19.000	3	3	5	
Békés	290.977	262.879	190.950	23	1	24	7.574	12.130	10.955	7.959	38	35	25	584.000	24.334	2	2	3	
Bihar	52.628	47.293	34.240	8	—	8	1.801	6.579	5.911	4.280	29	26	19	89.000	11.125	2	2	3	
Csanád, Arad és Torontál	114.019	102.795	74.760	15	1	16	4.202	7.125	6.437	4.675	27	25	18	347.000	21.688	3	3	5	
Csongrád	284.219	260.377	195.337	11	2	13	7.174	21.863	20.029	15.023	40	36	27	2.027.000	155.923	7	8	10	
Hajdu	213.113	191.042	140.062	13	—	13	5.072	16.393	14.692	10.785	42	38	28	907.000	69.769	4	5	6	
Jász-Nagykun-Szolnok	246.103	221.548	160.716	17	3	20	6.824	12.305	11.075	8.500	42	38	28	513.000	24.429	2	2	3	
Pest-Pilis Solt Kiskun Szabolcs és Üng	839.015	753.574	551.484	102	9	111	38.873	7.559	6.789	4.968	22	19	14	3.420.000	30.794	4	5	6	
Szatmár, Ungocsa és Bereg	116.297	102.833	74.286	15	—	15	4.101	7.753	6.853	4.952	28	25	18	280.000	18.666	2	3	4	
Össz. — au total	2245.999	2023.922	1483.511	219	17	236	80.115	9.534	8.576	6.288	28	25	19	8.469.000	35.886	4	4	6	
III. Északi dombosvidék. <i>Région montueuse du Nord</i>																			
vm. com.																			
Abauj-Torna	9.677	8.647	6.321	2	—	2	518	4.839	4.325	3.161	19	17	12	16.000	8.000	2	2	3	
Borsod, Gömör és Kishont	132.752	118.802	88.396	20	1	21	7.095	6.324	5.657	4.210	19	17	12	431.000	20.524	3	4	5	
Heves	87.993	79.294	59.012	7	1	8	3.005	11.000	9.913	7.376	29	26	20	264.000	33.000	3	3	4	
Nógrád és Hont	52.331	46.431	33.836	10	1	11	2.423	4.757	4.222	3.076	22	19	14	153.000	13.000	3	3	5	
Zemplén	44.668	39.881	29.344	5	—	5	1.416	8.934	7.976	5.868	32	28	21	266.000	53.000	6	7	9	
Össz. — au total	327.421	293.055	216.909	44	3	47	14.457	6.966	6.236	4.615	23	20	15	1130.000	24.565	3	4	5	
Budapest szfv. capitale Magyarország összesen	928.996	865.865	722.785	84	5	89	40.544	10.438	9.729	8.121	23	21	18	12496000	140404	13	14	17	
Hongrie au total	4282637	3891955	2962094	453	48	501	171717	8.549	7.769	5.912	25	23	17	25916000	51.727	6	7	9	

¹⁾ Nvári vagy kert-mozgók. — *Cinémas d'été ou de jardin.*

²⁾ Az adatok csak a mozgóképüzemmel rendelkező községek lakosságára vonatkoznak. — *Les données ne se rapportent qu'aux habitans des communes ayant des cinémas.*

³⁾ Az adatok Budapest szfv. adatai nélkül értendőek. Budapest adatait lásd alább. — *Sans Budapest. Voir ci-après les données de Budapest.*

A fentebbieknél sokkal realisabb eredményekhez jutunk azonban, ha számításunk alapjául nem az ország egész területének lakosságát, hanem csak a mozgóképüzemmel rendelkező községek (városok) lakosságát vesszük. Az ily módon készült 7. sz. táblánkról leolvasható, hogy Magyarországon a mozgóképüzemmel rendelkező községek (városok) összes lakosságából (4,282.637) átlag 1 mozgóra 8.549 és 1 nézőhelyre 25 lakos jutott, a 6 éves és ennél idősebb lakosságból 7.769, illetve

23 —, a 16 éves és ennél idősebb lakosságból pedig 5.912, illetve 17 lakos esett 1 mozgóra, illetve egy nézőhelyre. Megállapítható továbbá, hogy a Dunántúlon, valamint az Északi dombosvidéken a mozgóképüzemek inkább a kisebb lakosságú községekben helyezkedtek el és ezért az összes lakosság számából az 1 mozgóképüzemre jutó átlag a Dunántúli dombosvidéken — az 5. sz. táblán feltüntetett 19.875 lakossal szemben — 6.602-re, az Északi dombosvidéken pedig — 22.282-vel szemben — 6.966-ra esett, míg

8. Budapest szfv. és a Nagy-Budapestet alkotó községek lakossága viszonyítva a mozgók és ezek nézőhelyeinek számához, valamint az elkelt jegyek mennyiségéhez.

Population de Budapest et des communes formant Grand-Budapest par rapport au nombre des cinémas et des places s'y trouvant, ainsi qu'à la quantité des billets vendus.

Község (város), kerület <i>Commune (ville), quartier</i>	Az összes Popul. totale	A 6 éves	A 16 éves	1927. évi okt. hó 1-én			1 mozgóképzemre jut — Proportion pour 1 cinéma des habitants			1 nézőhelyre jut — Proportion pour 1 place des habitants			Az elkelt jegyek mennyisége összesen Quantité des billets vendus			Az elkelt jegyek mennyi- ségéből — Proportion de la quantité des billets vendus			
		és ennél idő- sebb — et plus	és ennél idő- sebb — et plus	müködésben volt — en activité szünetelt ágyant chômé			az összes au total	a 6 éves de 6 ans	a 16 éves de 16 ans	az összes au total	a 6 éves de 6 ans	a 16 éves de 16 ans	az összes au total	a 6 éves de 6 ans	a 16 éves de 16 ans	az egy mozgóra jutó átlag — en moyenne pour un cinéma	az összes pop. totale	a 6 éves pop. de 6 ans	a 16 éves pop. de 16 ans
		lakosság száma (az 1920. évi népszám- lálás szerint) nombre (suivant le recensement de 1920)	mozgóképzé- mek száma au 1er octobre 1927	A mozgóképzem- ek összesen — Nombre total des places des cinémas			az összes au total	és ennél idősebb et plus	és ennél idősebb et plus	az összes au total	és ennél idősebb et plus	és ennél idősebb et plus	lakosság számához viszonyítva 1 la- kosra jutó átlag moy. pour 1 habit. p. rapp. à la pop. indiquée plus haut	és ennél idősebb et plus	és ennél idősebb et plus	és ennél idősebb et plus			
Budapest:																			
I. kerület	96.609	89.967	74.862	6	1	7	2.405	13.801	12.852	10.695	40	37	31	264.000	37.714	3	3	4	
II. „	48.705	45.691	38.646	3	2	5	1.936	9.741	9.138	7.729	25	24	20	1.205.000	241.000	25	26	31	
III. „	51.164	46.838	37.004	2	—	2	1.090	25.582	23.419	18.502	47	43	34	380.000	190.000	7	8	10	
IV. „	28.306	26.979	23.850	5	—	5	2.589	5.661	5.396	4.770	11	11	9	683.000	136.600	24	25	29	
V. „	72.149	67.658	57.865	5	—	5	1.771	14.430	13.532	11.573	41	38	33	403.000	80.600	6	6	7	
VI. „	160.361	149.247	124.183	14	2	16	9.373	10.022	9.328	7.761	17	15	13	2.780.000	173.750	17	19	22	
VII. „	176.321	165.279	138.778	22	—	22	8.983	8.015	7.513	6.308	20	18	15	3.477.000	158.045	20	21	25	
VIII. „	145.408	135.808	115.435	13	—	13	6.271	11.185	10.447	8.880	23	22	18	2.522.000	194.000	17	19	26	
IX. „	91.128	84.666	70.546	8	—	8	2.142	11.391	10.583	8.818	43	40	33	479.000	59.875	4	6	7	
X. „	58.845	53.732	41.616	6	—	6	4.034	9.808	8.955	6.936	15	13	10	303.000	50.500	5	6	7	
Budapest össz.	928.996	865.865	722.785	84	5	89	40.544	14.438	9.729	8.121	23	21	18	12.496.000	140.404	13	14	17	
<i>Budapest au total</i>																			
Alag	2.265	2.026	1.563	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Albertfalva ..	1.219	1.106	890	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Budafok rtv. — ville à cons. org.	13.686	12.364	9.108	3	—	3	1.410	4.562	4.121	3.036	10	9	6	78.000	26.000	6	6	9	
Budatény	1.750	1.544	1.174	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Békásmegyér ..	4.411	3.973	2.899	2	—	1	284	4.411	3.973	2.899	16	14	10	10.000	10.000	2	3	4	
Cinkota	6.399	5.716	4.274	1	—	2	582	3.199	2.859	2.137	11	10	7	32.000	16.000	5	6	7	
Csepel	13.990	12.560	9.550	3	—	3	1.442	4.666	4.186	3.183	10	9	7	87.000	29.000	6	7	9	
Kispest rtv. — ville à cons. org. ..	51.064	45.927	33.381	4	1	5	3.166	10.213	9.185	6.676	16	15	11	280.000	56.000	5	6	8	
Nagytényi	5.120	4.574	3.367	1	—	1	400	5.120	4.574	3.367	13	11	8	17.000	17.000	3	4	5	
Pesterzsébet rtv. ville à cons. org.	40.545	36.750	27.622	5	—	5	3.038	8.109	7.350	5.520	13	12	9	202.000	40.400	5	5	7	
P-sthidegkút ..	3.263	2.929	2.212	1	—	1	170	3.263	2.929	2.212	19	17	13	6.000	6.000	2	2	3	
Pestszentlőrinc ..	11.777	10.635	7.889	1	—	1	483	11.777	10.635	7.889	24	22	16	103.000	103.000	9	10	13	
Pestújhely	7.896	7.173	5.228	2	—	2	648	3.948	3.586	2.615	12	11	8	2.000	1.000	0 ²	0 ³	0 ⁴	
Rákócscsaba ..	5.919	5.262	3.817	1	—	1	280	5.919	5.262	3.817	21	19	14	6.000	6.000	1	1	2	
Rákoshegy	1.606	1.455	1.073	—	1	1	366	1.606	1.455	1.073	4	4	3	6.000	6.000	4	4	5	
Rákoskeresztúr ..	6.029	5.245	3.731	1	—	1	200	6.029	5.245	3.731	30	26	19	27.000	27.000	5	5	7	
Rákosliget	2.758	2.538	2.004	1	—	1	286	2.758	2.538	2.004	10	9	7	14.000	14.000	5	5	7	
Rákospalota rtv. ville à cons. org.	36.008	32.566	24.077	3	—	3	1.587	12.003	10.805	8.020	23	21	15	113.000	34.334	3	3	5	
Rákosszentmihály ..	9.938	9.030	6.994	2	—	2	702	4.969	4.515	3.497	14	13	10	58.000	29.000	6	6	8	
Sashalom	6.197	5.537	4.140	2	—	2	919	3.099	2.768	2.007	7	6	5	95.000	47.500	15	17	23	
Újpest rtv. — ville à cons. org. ..	56.489	51.869	40.322	5	1	6	3.877	9.414	8.612	6.720	15	13	10	684.000	114.000	12	13	16	
Nagy-Budapest összesen — Grand- Budapest au total	1217325	1126444	920.130	122	8	130	60.384	9.362	8.662	7.077	20	19	15	14.306.000	110.046	12	13	16	

9. A mozgóképüzem-engedélyesek megoszlása jogi természetük, nemük és jogi minőségük szerint.
Répartition des concessionnaires de cinéma, suivant le sexe, et qualité juridique.

Terület Territoire	A mozgóképüze- mek száma Nombre des cinémas	A mozgóképüzem-engedélyes — Concessionnaires de cinéma									
		természetes personnes privées	jogi personnes civiles	ha természetes személy pers. privées		ha jogi személy — personnes civiles					
				férfi hommes	nő femmes	község (város) communes (villes)	résztvény- társaság sociétés anonymes	egyéb autres	kettő ayant deux	három ayant trois	négy vagy több ayant quatre ou plus
									engedéllyel rendelkezik autorisations		
Budapest	89	60	42	28	32	—	25	17	—	3	8
Vidék — Province Magyarország — Hongrie	412	328	124	248	80	32	34	58	9	5	6
	501	388	166	276	112	32	59	75	9	8	14

az Alföldön (Budapest nélkül) 14.577-ről 9.534-re hanyatlott. Ugyanúgy az 1 nézőhelyre jutó átlagok is (az 5. sz. táblán feltüntetett 70, 72 és 43-ról) a Dunántúli dombosvidéken 21-re, az Északi dombosvidéken 23-ra és az Alföldön 28-ra csökkentek.

Budapest szőfőváros 89 üzemben volt mozgójának összes befogadóképessége 40.544 nézőhely volt, míg Nagy-Budapest 130 mozgója összesen 60.384 nézőhellyel rendelkezett. Tehát, mint az a 8. sz. táblán látható, Budapesthez számítva Nagy-Budapestet alkotó 21 községben (városban), melyek közül Alagon, Albertfalván és Budatétényen, az összeírás időpontjában még nem volt mozgóképüzem: összesen 41 mozgó, mintegy 19.840 befogadóképességgel volt üzemben. A lakosság és a mozgóképüzemek s ezek nézőhelyeinek számához képest, mind Budapest egyes kerületeiben, mind a Nagy-Budapesthez tartozó egyes községekben (városokban) az egy-egy mozgóra, illetve nézőhelyre eső átlagszámok ingadozása a legszűkebb. Budapestben a legnagyobb átlag-

számmal a III. kerület tűnik ki, hol az összlakosságból 1 mozgóra 25.582 és 1 nézőhelyre 47 lakos jutott; míg a legkisebb átlaggal szereplő IV. kerületben 1 mozgóra csak 5.661 és 1 nézőhelyre 11 lakos esett. A Nagy-Budapesthez számított községek (városok) között legnagyobb átlaggal Rákospalota rtv., legkisebbel pedig, a csak 1 mozgóképüzemmel rendelkező Rákoshegy válik ki; előbbiben 1 mozgóra 12.003 és 1 nézőhelyre 23 lakos, utóbb nevezett községben pedig 1 mozgóra 1.606 és 1 nézőhelyre átlag 4 lakos jutott.

Vizsgálva most már a mozgóképüzem-engedélyesekre vonatkozó adatokat, a 9. sz. tábla szerint Magyarország 501 üzemben volt mozgójára vonatkozólag összesen 388 természetes és 166 jogi személy rendelkezett mozgóképüzemengedéllyel. Ezek közül 60 természetes és 42 jogi személynek engedélye Budapest területére szólt. Az engedélyes 388 természetes személyből 112 (28,9%) a női nemhez tartozott.

Az érvényes jogszabályok értelmében

10. A mozgóképüzem-engedélyesek megoszlása állampolgárságuk, anyanyelvük és vallásuk szerint.
Répartition des concessionnaires de cinéma, suivant l'indigénat, la langue maternelle et la religion.

Terület Territoire	A mozgóképüzem-engedélyes természetes személyek közül — Parmi les personnes privées, concessionnaires sont											
	magyar — citoyens hongrois	külföldi — citoyens étrangers	magyar — de langue maternelle hongroise	német — de langue maternelle allemande	egyéb — de langue maternelle autre	róm. kath. catéh. romains	gör. kath. catéh. gr.	reform. — calvinistes	ág. h. ev. — luthériens	gör. kel. — gréco- orient.	izr. — isrl.	egyéb — autres
	állampolgár		anyanyelvű			vallású						
Budapest	60	—	59	1	—	39	—	7	5	1	8	—
Vidék — Province Magyarország — Hongrie	327	1	310	18	—	234	5	55	29	—	5	—
	387	1	369	19	—	273	5	62	34	1	13	—

11. A mozgóképüzem-engedélyes természetes személyek megoszlása a mozgóképvállalatot megelőző vagy jelenlegi egyéb foglalkozásuk szerint.

Répartition des personnes privées concessionnaires de cinéma suivant leur ancienne profession ou leur autre profession actuelle.

Terület Territoire	Az engedélyes természetes személyek közül — Parmi les personnes privées concessionnaires sont											
	köztisztviselő fonctionnaires	katonák, csendőr, rendőr soldats, gendarmes, agents de police		magántisztviselő employés privés	értelmiségi szabad- foglalkozású de profession libérale	őstermelő producteurs du sol	önálló		kereskedelmi employés de commerce	ipari employés d'industrie	közlekedési employés de transports	egyéb foglalkozású autres professions
		tiszt officiers	altiszt sous-officiers				kereskedő commer- çants (patrons)	iparos industriels (patrons)				
Budapest	8	4	—	5	2	—	1	5	—	—	—	35
Vidék — Province	25	17	4	16	10	17	22	97	3	17	5	95
Magyarország Hongrie	33	21	4	21	12	17	23	102	3	17	5	130

természetes személy csak egy üzemre szóló engedélyt kaphat, de ugyanazon mozgókép-üzem folytatása egyidejűleg több természetes személynek is engedélyezhető; jogi személy ellenben több üzemre is kaphat engedélyt. Ezzel érthetővé tettük táblázatunknak azt a látszólagos ellenmondását, hogy az engedélyesek száma nagyobb az üzemben levő mozgókénál, különösen ha látjuk, hogy az engedélyes jogi személyek közül 9 kettő, 8 három és 14 négy vagy több engedéllyel is rendelkezett. Egyébként az engedélyes jogi személyek között 32 község (város) is szerepelt. Budapest nem volt az engedélyesek között.

A rendeletek szerint külföldi csak kivételesen kaphat engedélyt. Ezt adatgyűjtésünk igazolja. Amennyiben az engedélyes 388 természetes személy közül, mint az 10. sz. táblázatunkból megállapítható, Magyarországon csak 1 volt külföldi állampolgár (és ez is az országtól elszakított területről származó egyén, ki engedélyét még a háború kitörése előtt kapta). Az engedélyesek anyanyelvét tekintve, 95% (369) magyar anyanyelvűnek vallotta magát, a többi német anyanyelvű volt. Az engedélyesek 96,6%-a (365) a keresztény vallásfelekezetekhez tartozott, a fennmaradó 3,4% (13) pedig izraelita volt.

Arra való tekintettel, hogy a mozgóképvállalkozás csak újabb keletű és oly természetű foglalkozás, mely mellett még egyéb foglalkozás is üzhető, adatgyűjtésünk kiterjeszkedett a mozgóképvállalkozás engedélyes természetes személyeknek a mozgóképvállalkozást megelőző, vagy az avval egyidejűleg üzött foglalkozására vonatkozó adatok gyűjtésére is. A 11. sz. táblázatba foglalt adatok

szert a 388 engedélyes természetes személy között, a mozgóképvállalkozást megelőző vagy e mellett üzött egyéb foglalkozásuk alapján az országban 33 köztisztviselőt (8,5%), 21 katonát, csendőrt, vagy rendőrtisztet (5,4%), 21 magántisztviselőt (5,4%), 12 értelmiségi szabadfoglalkozásút (3,1%), 17 őstermelőt (4,3%), 23 önálló kereskedőt (5,9%), 102 önálló iparost (26,3%), továbbá 4 katonát, csendőrt, vagy rendőrtisztet, 25 kereskedelmi, ipari, vagy közlekedési alkalmazottat és 130 egyéb foglalkozású engedélyest (33,5%) találtunk. Budapest 60 engedélyese között viszont 8 köztisztviselőt (13,3%), 4 katonát, csendőrt, vagy rendőrtisztet (6,7%), 5 magántisztviselőt (8,3%), 2 értelmiségi szabadfoglalkozásút, 1 önálló kereskedőt és 5 önálló iparost (8,3%), továbbá 35 egyéb foglalkozású engedélyest (58,3%) szerepelt.

A 6.900/1923. B. M. sz. rendelet — a belügyminiszter engedélyétől függővételzetten — lehetővé tette, hogy a mozgóképvállalkozás engedélyesek társulat vehessenek maguk mellé. A rendelet a „szereződéses társulás”-nak két esetét különbözteti meg: 1. mikor a társulók egyike vagy személyes tevékenysége ellenében, vagy pedig a mozgóképvállalkozás helyiségének bérellenértéke fejében részesedik az üzem évi hozadékának szerződésileg meghatározott részében; 2. mikor két vagy több mozgóképvállalkozás engedélyes társul oly célból, hogy az általános üzemeltetés, a több üzemnek közös kockázat mellett történő egységes vezetésével csökkenjen és a vállalatok prosperitása növekedjen. A szerződéses társulás ez eseteire vonatkozó adatgyűjtésünk eredményei a következők: Az országban összesen 123 szerződéses társulást állapítottunk meg. Ebből 35 a második esethez tartozott, vagyis

12. A mozgóképezeméknél alkalmazott tisztviselők, gépészek, zenészek és egyéb alkalmazottak száma és megoszlása.

Nombre et répartition des employés, machinistes, musiciens et autres personnes employées aux cinémas.

Terület <i>Territoire</i>	A mozgóképezeméknél alkalmazottak száma <i>Nombre des employés des cinémas</i>	A mozgóképezeméknél alkalmazott — <i>Personnes employées aux cinémas :</i>								
		tisztviselők száma <i>nombre des employés</i>			vetítógépkezelő (gépész) machinistes száma — <i>nombre</i>	zenészek musiciens	egyéb alkalmazottak száma <i>nombre des autres employés</i>			
		férfi <i>hommes</i>	nő <i>femmes</i>	összesen <i>au total</i>			férfi <i>hommes</i>	nő <i>femmes</i>	összesen <i>au total</i>	
Budapest	89	94	88	182	111	527	343	301	644	
Vidék — <i>Province</i>	412	223	180	403	450	1.005	444	656	1.100	
Magyarország <i>Hongrie</i>	501	317	268	585	561	1.532	787	957	1.744	

mikor egymással két vagy több mozgóképezeméngedélyes társult. Budapesten a szerződéses társulások száma összesen 37 volt (30,1%), és ebből engedélyesek egymásközötti társulására 7 esett.

A 12. sz. tábla adatai kimerítő tájékoztatással szolgálnak a mozgóképezeméknél különböző minőségben alkalmazást nyert egyének számáról és megoszlásáról. Kimutatásunk szerint, Magyarország 501 üzemben volt mozgóképezeméknél az összeírás időpontjában összesen 4.422 személy talált alkalmazást. Ezek közül 585 (13,2%) tisztviselői minőségben, 561 (12,7%), mint vetítógépkezelő (gépész), 1.532 (34,6%), mint zenész és 1.744 (39,5%) egyéb minőségben működött. Budapest 89 mozgóképezeméknél összesen 1.464 egyént foglalkoztatott, és pedig: 182-t (12,4 százalékos) tisztviselői, 111-et (7,6%-ot) ve-

titógépkezelői, 527-et (36%-ot) zenész minőségben és 644-et (44%-ot), mint egyéb alkalmazottak.

A mozgóképezeméknél alkalmazottak között különösebb jelentőséggel bíró üzletvezetőknek (igazgatóknak) és a zenekari karmestereknek számára, állampolgársága, anyanyelve és vallására vonatkozó adatokat a 13. sz. táblán mutatjuk be. E táblázat adatai szerint, az ország 501 mozgóképezeméknél összesen 498 üzletvezető (igazgató) működött, akik között csak 1 volt külföldi (cseh-szlovák) állampolgár és 15 (3%) nem magyar anyanyelvű; vallásukat tekintve pedig, a 62 (12,4%) izraelitát leszámítva, 436 (87,6%) a keresztény vallásfelekezetekhez tartozott. A Budapesten alkalmazott üzletvezetők (igazgatók) száma megegyezik a mozgóképezeméknél alkalmazottak számával; tehát Budapest 89

13. A mozgóképezeméknél alkalmazott üzletvezetők (igazgatók) és karmesterek állampolgárság, anyanyelv és vallás szerinti megoszlása.

Répartition, suivant l'indigénat, la langue maternelle et la religion, des gérants (directeurs) et chefs d'orchestre de cinéma.

Terület <i>Territoire</i>	A mozgóképezeméknél alkalmazott — <i>Cinémas :</i>																									
	üzletvezetőknek (igazgatóknak) — <i>gérants (directeurs)</i>										karmestereknek — <i>chefs d'orchestre</i>															
	állampolgársága indigénat		anyanyelve langue maternelle		vallása religion						állampolgársága indigénat		anyanyelve langue maternelle		vallása religion											
	száma	magyar hongrois	külföldi hongrois	étranger	magyar hongrois	német allemande	egyéb — autr.	rom. kath. cath. rom.	gör. kath. cath. grecque	református calviniste	ág. h. ev. luthérienne	gör. keleti gréco-orient.	izr. — isr.	egyéb — autr.	száma	magyar hongrois	külföldi hongrois	étranger	magyar hongrois	német allemande	egyéb — autr.	rom. kath. cath. rom.	gör. kath. cath. grecque	református calviniste	ág. h. ev. luthérienne	izr. — isr.
Budapest	89	89	89	—	89	—	38	—	10	4	136	—	62	59	3	59	3	—	43	—	4	3	12	—		
Vidék — <i>Province</i>	412	409	408	1	394	15	279	4	70	30	—	26	105	103	2	90	11	4	85	4	14	1	1	—		
Magyarország <i>Hongrie</i>	501	498	497	1	483	15	317	4	80	34	162	—	167	162	5	149	14	4	128	4	18	4	13	—		

14. Mozgóképüzemek megoszlása felszerelésük szerint.

Répartition des cinémas suivant leur outillage.

Terület Territoire	A mozgóknak száma Nombre des cinémas	Ezek közül Dont ayant		A vetítőlámpa Réflecteurs				A vetítőgépek Machines de projection				
		színpaddal une scène	dobogóval une estrade	fényforrása source de lumière		rendszer système		gyártási helye lieu de fabrication				
				villany électricité	mészfény acétylène	tükörlámpa lanterne spéculaire	Aar-lámpa Lanterne Aar	száma nombre	Magyarország Hongrie	Németország Allemagne	Franciaország France	egyéb autres pays
		rendelkezett										
Budapest	89	30	36	85	4	86	3	183	19	151	13	—
Vidék — Province	412	131	84	390	22	331	81	561	61	300	186	14
Magyarország Hongrie	501	161	120	475	26	417	84	744	80	451	199	14

mozgója közül egy sem működött az engedélyes közvetlen vezetése alatt. A 89 budapesti üzletvezető (igazgató) kivétel nélkül magyar állampolgárságú és anyanyelvű volt és közülök 53 (59·5%) a keresztény vallású felekezetekhez tartozott, a többi 36 (40·5%) pedig izraelita volt. Az ország mozgóképzeméinél összesen 167 karmester talált alkalmazást. Ezek közül 5 külföldi (4 cseh-szlovák és 1 osztrák) állampolgár volt és 18 (10·8%) nem magyar anyanyelvű; vallásukat tekintve pedig a keresztény vallásfelekezetűekhez 154 (92·2%), az izraelitához pedig 13 (7·8%) tartozott. A karmesterek közül 62 — és pedig 59 magyar- és 3 külföldi (cseh-szlovák) állampolgár — Budapesten működött. Anyanyelvüket illetően csak 3 volt nem magyar, hanem német anyanyelvű, mi arra enged következtetni, hogy a 3 külföldi karmester a „német-csehek“ közül való volt. Vallásukra nézve pedig 50 (80·6%) a keresztény vallásfelekezetekhez tartozott és 12 (19·4%) izraelita volt.

Mint ez a 14. sz. táblánkon látható, a magyarországi mozgóképzemek közül 161 (32·1%) volt színpaddal és 120 (23·9%) dobogóval felszerelve, tehát a kizárólag filmek bemutatására szolgáló helyiségek száma 220-at (44%) tett. Budapesten színpaddal 30 (33·6%) és dobogóval 36 (40·3%) mozgó volt felszerelve. A budapesti mozgóknak a vetítőlámpák fényforrásául 4 mozgónál (4·5 százalék) mészfény, a többi 85-nél (95·5%) villanyfény szolgált; a vetítőlámpa rendszere pedig, 3 mozgó (3·4%) kivételével, hol Aar-lámpát használtak, a többi 86-nál (96·6%) a szokásos tükörlámpa volt. A 412 vidéki mozgó közül 22-ben (5·3%) mészfény és 390-ben (94·7%) villany szolgált fényforrásul; viszont a vetítőlámpa rendszere csak 331-nél (80·3%) volt tükörlámpa, a többi 81-nél (19·7%) Aar-lámpát használtak. Vizsgálat tárgyává tettük az üzemképes állapotban volt vetítőgépek számát és gyártási helyét, illetve származási országát is. És ennek eredményeképpen megállapítottuk, hogy az

15. A mozgóképzemek megoszlása játékkrendjük szerint.

Répartition des cinémas suivant le système de représentation.

Terület Territoire	A mozgóknak száma Nombre des cinémas	E z e k k ö z ü l — C i n é m a s :									
		egész éven át játszott ont joué toute l'année	nyári ont fermé en été		téli ont fermé en hiver		megszakításokkal játszott ont joué avec interruption.	naponta représentations quotidiennes	csak bizonyos napokon représentations en certains jours seulement	az előadásokat représentations	
			szünetet tartott		tartott előadást					t a r t o t t a	
Budapest	89	39	46	3	1	68	21	64	25		
Vidék — Province	412	222	144	33	13	29	383	59	353		
Magyarország Hongrie	501	261	190	36	14	97	404	123	378		

16. A mozgóképüzemek megoszlása a bemutatott filmek időbeli sorrendje szerint és a mozgókban tartott különböző előadások száma.

Répartition des cinémas suivant l'ordre chronologique de la représentation des films et nombre des différentes représentations.

Terület Territoire	A mozgók száma Nombre des cinémas	Ezek közül a bemutatott filmek alapján -- Leur répartition suivant l'ordre chr. des films présentés						A mozgóképüzemekben — Cinémas :							A kötelező előadásokat általában fizetéssel megváltott mozgók száma — Nombre des cinémas ayant racheté par une somme forfaitaire les représentations obligatoires
		első-hetes — dans la première semaine	második-hetes — dans la deuxième semaine	harmadik-hetes — dans la troisième semaine	negyedik-hetes — dans la quatrième semaine	és ennél több hetes — après la 4 ^e semaine	Ezek közül a bemutatott filmek alapján -- Leur répartition suivant l'ordre chr. des films présentés	A mozgóképüzemekben — Cinémas :							
								üzemek	az összes rendezés — représentations régulières	az egyéb mozgókép — autres représentations cinématographiques	a jótékony célú — représentations de bienfaisance	tartott kötelező előadások közül — répartition des représentations obligatoires	a vasárnap délelőtti ifjúsági és munkás-matinées de dimanche pour la jeunesse et les ouvriers	a tanuló ifjúság számára tartott — représentations pour écoliers	
Budapest .	89	2	13	18	34	22	265	70.637	249	227	79	455	71.647	13	
Vidék — Province .	412	—	—	15	85	312	92	68.824	2.552	1.028	547	2.660	75.611	39	
Magyarország — Hongrie . .	501	2	13	33	119	334	123	139.461	2.801	1.255	626	3.115	147.258	52	

országban a mozgóképüzemek használatában volt 744 drb. ily vetítógép közül 451 drb. (60·6%) Németországban, 199 drb. (26·7%) Franciaországban, 80 drb. (10·7%) Magyarországon és 14 drb. egyéb államokban készült. A budapesti üzemekben használt 183 vetítógépnek pedig már 82·5%-a (151 drb.) volt németországi, 10·4%-a (19 drb.) magyar és 7·1% (13 drb.) francia gyártmány.

Az üzemben volt 501 mozgó közül — a 15. sz. táblán közölt adatok szerint — 261 egész éven át játszott, 190 nyári- és 36 téli szünetet tartott, 14 pedig csak megszakításokkal játszott; továbbá 97 mozgó naponta, a hétnek csak bizonyos napjain 404 mozgó tartott előadást; mely előadásokat 123 mozgó folytatólágon, 378 pedig egymástól függetlenül tartotta. A 89 budapesti mozgóból 39 (43·8%) egész éven át játszott, 46 (51·7%) nyári szünetet, 3 téli szünetet tartott és 1 megszakításokkal játszott; azután 68 mozgó (76·4%) naponta és 21 (23·6%) csak a hét bizonyos napjain tartott előadást; az előadásokat 64 mozgó (71·9%) folytatólágon és 25 (28·1%) egymástól függetlenül tartotta. Ezzel szemben a 412 vidéki mozgóból 222 (53·9%) játszott egész éven át és 144 (34·9%) tartott nyári és 33 (8%) téli szünetet, megszakításokkal pedig 13 (3·2%) játszott; naponta tartott előadásokat 29 mozgó (7%) és csak a hét bizonyos napjain 383 (93%); végül folytatólágon volt az előadás 59 mozgóban (14·3%) és egymástól függetlenül 353 mozgóban (85·7%).

A mozgóképüzemek között különbözőtést szokás tenni abban a tekintetben, hogy

az előadásokra kerülő filmek már voltak-e más mozgók műsorán. A filmek kölcsöndíja — ugyanis — annál kevesebb, mennél többször szerepeltek műsoron. És mivel a filmeket rendszerint egy-egy hétig szokták a mozgók műsoron tartani, így beszélnek elsőhetes (premiermozgók); másod-, harmad- stb. hetes mozgóképüzemekről. A 16. sz. táblánk szerint, csupán Budapesten volt elsőhetes üzem(2), valamint másodhetes üzem is — 13 (14·6%) —, a többi 74 (83·1%) harmad- vagy ennél többhetes műsort játszott. A vidéken első- és másodhetes üzem nem fordult elő és harmadhetes is csak 15 (3·7%) és negyedik hetes 85 (20·6%), a többi (75·7%) ezeknél használtabb filmeket adott elő.

A mozgóképüzemek előadásait, mint 17. számú táblánkon látható, Budapesten csak 2 mozgóban 2·2%), a vidéken pedig 60 mozgóban (4·8%) nem kísérte zene. Ellenben karmester vezetése alatt működő zenekari kísérettel Budapesten 43 (48·8%) és a vidéken 125 mozgó (30·3%) játszott. Zongorakísérettel a budapesti mozgók 9%-a, a vidékieknek pedig 31·3%-a tartotta előadásait.

Az 1926/27. évadban (l. a 16. sz. tábla idevonatkozó adatait) a budapesti mozgókban átlag 265 napon, a vidékiekben pedig átlag 92 napon tartottak rendes előadást. Az ország 501 mozgójában összesen 147.258 különféle mozgókép-előadást tartottak, tehát 1 mozgóra átlag 294 előadás esett. Az előadások közül 139.461 (94·6%) rendes és 2.801 egyéb mozgókép-előadáson kívül a vonatkozó rendeletekben előírt különféle (hazafias és nemzetnevelő célokat szolgáló, to-

17. A mozgóképüzemek megoszlása az előadásokat kísérő zene szerint.

Répartition des cinémas suivant la musique accompagnant les représentations.

Terület Territoire	A mozgók száma Nombre des cinémas	Ezek közül az előadásokat Répartition des cinémas suivant la musique accompagnant les représentations								zenekíséret nélkül tartotta sans musique		
		zongora piano	vonós instru- ments à corde	fúvós instru- ments à vent	vegyes différents instru- ments de m.	katona orchestre militaire	polgári orchestre civil	cigány orchestre de tzigane- nes	egyéb autres orchestres			
			z	e	n	e	z	e	n		e	k
k i s é r t e *												
Budapest . . .	89	8	4	—	32	9	31	—	3	2		
Vidék Province . . .	412	129	21	2	75	9	26	66	24	60		
Magyarország Hongrie . . .	501	137	25	2	107	18	57	66	27	62		

1) Karmester vezetésével. — Dirigés par chefs d'orchestre.

vábbá jótékony célú) kötelező-előadások száma 4.996 (3,4%) volt. A budapesti mozgókban tartott összes (mindennemű) előadások számából — 71.647-ből — a rendes előadásokra 70.637 (98,6%), az egyéb mozgókép-előadásokra 249 és a különféle kötelező előadásokra 761 (1,1%) jutott. A kötelező előadások aránya azért kisebb Budapesten, mert az itteni mozgók közül 13 (14,6%) a kötelező előadások egy részét átalányfizetéssel megváltotta. A vidéken pedig megváltási átalányt csupán 39 (0,9%) fizetett. A tartott előadások közül szkeccseket, Budapesten 436 és a vidéken 541 előadáson mutattak be.

A 18. sz. tábla adatai tájékoztatnak a különböző típusú mozgóképüzemekben az 1926/27. évadban elkelt jegyek mennyiségéről. Adataink szerint Magyarországon összesen 25,916.000 jegy kelt el, mely mennyiségnek 48,2%-át, 12,496.000 jegyet Budapesten értékesítették. A Budapesten elkelt jegyek legnagyobb hányadát a 201—300, 301—400 és a 601—700 nézőhely befogadóképességű mozgókban adták el, hol az összes jegyek 20,4%-át, illetve 17,5 és 17,2%-át értékesítették; a legkisebb hányadát viszont a 200-on aluli és a 801—900 befogadóképességű mozgók (1,63%, illetve 3,6%) értékesítették. A vidéken elkelt 13,420.000 drb. jegynek legnagyobb hányada (20,8%) az 1000-en felüli befogadóképességű mozgókra (egy nagy látogatottságnak örvendő szegedi és a diósgyőr-vasgyári mozgóra esett, de tekintélyes hányad (16,3%) jutott a vidéki 201—300 nézőhely nagyságú mozgókra is; míg a legkisebb hányadot (1%, illetve 1,8%-ot a 801—900, illetve 901—1.000 befogadóképességű mozgókban értékesítették.

Vizsgálva az elkelt jegyek mennyiségének

megoszlását a községek (városok) lélekszám szerinti nagyságcsoportjai között, a 19. sz. táblázatunkon közölt adatok alapján megállapítható, hogy a Budapesten értékesített 48,2%-tól eltekintve, az elkelt jegyek legnagyobb hányadát a 100.000-en felüli lélekszámú városokban (10%), valamint — Diósgyőr-vasgyár révén — a 10—20.000 lélekszámú községekben (városokban) (9%) adták el; de tekintélyes hányadot (7,2, illetve 6,7%-ot) értékesítettek a 30—40.000 lélekszámú, valamint az 5—10.000 lélekszámú községekben (városokban) is.

Az elkelt jegyek mennyiségéből Magyarországon 1 üzemben volt mozgóra átlag 51.727 jegy esett. Budapesten az 1 mozgóra jutó átlagos jegymennyiség 140.404 drb. és Nagy-Budapest területén 110.046 drb. volt. Ha az elkelt jegyek mennyiségét a mozgók nézőhelyeinek számával hozzuk viszonyba, akkor megállapíthatjuk, hogy az elkelt jegyek mennyiségéből 1 nézőhelyre: országos átlagban 150, Budapesten 308, Nagy-Budapest területén 237 és a vidéken átlag 102 eladott jegy jutott. Végül, ha az elkelt jegyek mennyiségét a mozgóképüzemmel rendelkező községek (városok) lakosságához viszonyítjuk, akkor 1 lakosra országos átlagban 6 jegy, Budapesten 13, Nagy-Budapest területén 12 és a vidéken átlag 3 jegy esett. És ha csak a 6 éves és ennél idősebb, illetve a 16 éves és ennél idősebb lakosságot számítjuk, akkor minden 6 éves és ennél idősebb lakosra Magyarországon 7 jegy, Budapesten 14, Nagy-Budapesten 13 és a vidéken 4 eladott jegy jutott; és minden 16 éves és ennél idősebb lakosra pedig országos átlagban 9 jegy, Budapesten 17, Nagy-Budapesten 16 és a vidéken átlag 6 jegy esett. A most el-

18. A mozgóképüzemekben az 1926/27. évadban elkelt jegyek mennyiségének megoszlása a különböző befogadóképességű mozgók között.

Répartition de la quantité des billets vendus pendant la saison de 1926—27 parmi les cinémas de différente contenance.

Terület Territoire	Az elkelt jegyek mennyisége össze- sen — Quantité des billets vendus	Az elkelt jegyek mennyiségéből — Des billets vendus, combien revenait-il aux cinémas de									
		pas plus de 200-at meg nem haladó	201—300	301—400	401—500	501—600	601—700	701—800	801— 900	901— 1000	plus de 1000-en felüli
		nézőhellyel rendelkező mozgóképüzemre jut — places									
Budapest ..	12496000	204.000	2550.000	2185 000	1036.000	1669.000	2149 000	974.000	456000	485000	788.000
Vidék Province..	13420000	972.000	2187.000	1795.000	1477.000	1274.000	706.000	1836000	131000	229000	2813.000
Magyaror- szág - Hon- gric	25916000	1176.000	4737.000	3980.000	2513.000	2943.000	2855.000	2810000	587000	714000	3601.000

mondottakra vonatkozólag a 7. és 8. sz. táblák szolgálnak adatokkal.

A mozgóképüzemekben elkelt jegyekkel kapcsolatban meg kell még emlékeznünk a mozgók nézőhelyeinek átlagáról is, tekintettel a községek (városok) lélekszámszerinti nagyságcsoportjaira. A 20. sz. táblázat adatai szerint, *Magyarországon — a legalacsonyabb (34 fill.) és a legmagasabb (1.66 P) átlagos helyárak alapján — a mozgóképüzemek nézőhelye átlagos helyára 1 P volt.* A különböző lélekszámú községekben (városokban) a legalacsonyabb átlagos helyárak 10—80 fillérig váltakoztak. A 10 filléres átlagos helyár a 2.001—3.000 lélekszámú községeknél, a 80 filléres pedig az 500-on aluli lélekszámú, egyetlen mozgóval rendelkező községnél, Hévíszent-andrásnál (melyhez Hévízfürdő tartozik) fordult elő; az utána következő átlagos helyárak már csak 40 filléres, vagy ezen aluliai voltak. Viszont a legmagasabb átlagos helyárak 1 P-től 3.50 P-ig terjedtek és az 1 P-s átlag az 501—1.000 lélekszámú községek, a 3.50 P-s pedig a budapesti mozgók legmagasabb helyárainak átlaga. A Budapest után következő átlagos legmagasabb helyár a 60—70.000 lélekszámú városok 2 P-s átlaga volt. *Budapesten* azon az alapon, hogy a mozgók legalacsonyabb helyárainak átlaga 16 fillér volt, *egy-egy nézőhely átlagos helyára 1.83 P-t tett.*

A 21. sz. táblán közölt adatok szerint az 1926/27. évadban *Magyarország 501 üzemben volt mozgóiban* tartott 147.258 mindennemű előadásnak keretében *összesen 99.410 drb. film került bemutatásra, mely filmek hossza összesen 137,624.000 méter volt. A bemutatott filmek közül egy-egy*

mozgóra átlag 198 drb., illetve 276.699 méter film jutott. Budapest 89 mozgójának 71.647 előadásán pedig összesen 25.875 drb. és mintegy 40,463.000 méter hosszú filmet mutattak be és így egy-egy mozgóra 291 drb. illetve 454.640 méter film — tehát az országosnál sokkal nagyobb átlag esett. Táblázatunkon közöljük a bemutatott filmekből az egy-egy előadásra jutó átlagszámokat is. Ez átlagszámoknak azonban csak annyiból van jelentőségük, hogy jobban szembevetnővé teszük, hogy a vidéki mozgók a fővárosiaknál viszonylag mennyivel kevesebb előadást tartanak. A Budapesten bemutatott filmeknek csak 1.1% -a (282 drb.), a vidéken előadásra kerülteknek pedig 3.2% -a (2.370 drb.) készült Magyarországon.

Végül, ha az 1926/27. évadban tartott rendez előadásokon bemutatott filmek műfaj szerinti megoszlását tesszük vizsgálódásunk tárgyává, 22. sz. táblázatunk adatai alapján a következő megállapításokat tehetjük: A budapesti mozgóiban bemutatott összes filmeknek — darabszám szerint — 23.3% -a vígjáték, 22.3% -a szomorújáték, 15.5% -a híradó, 14.8% -a az egyéb drámai színművekhez tartozó és 14% -a bohózat- (burleszk-) film volt; a filmek hosszát tekintve pedig: 28.1% -a esett a szomorújáték, 26.4% a vígjáték, 20% az egyéb drámai színművekhez tartozó, 9% a bohózat- (burleszk-) és csak 5.9% a híradófilmekre. A fővárosi mozgókkal szemben, a vidéki mozgóiban legtöbbször — 22.7% -ban — rövidebb bohózat- (burleszk-) és 20% -ban híradófilmek. azután 14.8% -ban a szomorújátékhoz, 14.4% -ban a vígjátékhoz és 13.6% -ban az egyéb drámai színművekhez tartozó

19. A mozgóképüzemekben az 1926/27. évadban elelt jegyek mennyiségének
Répartition de la quantité des billets vendus pendant la saison de 1926—27

A mozgóképüzemek — Cinémas		Az elelt jegyek mennyisége — Quantité							
befogadóképes- sége contenance	száma — nombre	az 500-ig ter- jedő 500 hab. et au-dessous	az 501—1000	az 1001—2000	a 2001—3000	a 3001—4000	a 4001—5000	az 5001—10.000	a 10.001—20.000
lélekszámú községekben									
200-ig places et moins	138	—	4.000	82.000	134.000	66.000	178.000	234.000	262.000
201—300.	143	—	4.000	33.000	570.000	43.000	155.000	719.000	17.000
301—400.	91	15.000	6.000	28.000	37.000	130.000	14.000	298.000	716.000
401—500.	48	—	9.000	—	—	—	—	77.000	24.000
501—600.	29	—	—	—	—	—	—	26.000	91.000
601—700.	14	—	—	20.000	—	—	—	319.000	—
701—800.	19	—	—	—	—	—	—	70.000	190.000
801—900.	9	—	—	—	—	—	—	—	—
901—1000.	4	—	—	—	—	—	—	—	—
1000 en felül — plus de 1000 places	6	—	—	—	—	—	—	—	1.031.000
Együtt — Ensemble	501	15.000	23.000	163.000	741.000	239.000	347.000	1.743.000	2.331.000

20. A mozgóképüzemek nézőhelyeinek ára a különböző lélekszámú községekben (városokban).
Prix des places de cinémas dans les communes (villes).

Megnevezés Désignation	A mozgóképüzemek nézőhelyeinek ára — Prix des places dans les cinémas des communes (villes) de													Budapest A Budapest Magyarországon átlag- ban — En Hongrie, moyenne					
	az 500-ig terjedő 500 hab. et moins	az 501—1.000	az 1.001—2.000	a 2.001—3.000	a 3.001—4.000	a 4.001—5.000	az 5.001—10.000	a 10.001—20.000	a 20.001—30.000	a 30.001—40.000	a 40.001—50.000	az 50.001—60.000	a 60.001—70.000		a 70.001—80.000	a 80.001—90.000	a 90.001—100.000	a 100.000-en fe- lüli — plus de	
	lélekszámú községekben (városokban) — habitants																		
pengőben — en pengős																			
A legalacsonyabb helyár — Prix de places le plus bas	0·80	0·30	0·40	0·10	0·40	0·30	0·30	0·20	0·24	0·32	0·40	0·30	0·40	0·30	—	—	0·20	0·16	0·34
A legmagasabb helyár — Prix de places le plus élevé	1·80	1·—	1·30	1·20	1·20	1·30	1·50	1·50	1·40	1·20	1·50	1·60	2·—	1·40	—	—	1·50	3·50	1·66
A helyárak átlaga Prix moyen de place	1·30	0·65	0·85	0·65	0·80	0·80	0·90	0·85	0·82	0·76	0·95	0·95	1·20	0·85	—	—	0·85	1·83	1·—

21. A mozgóképüzemekben az 1926/27. évadban bemutatott filmek száma és hossza.
Nombre et longueur des films présentés dans les cinémas pendant la saison de 1926—27.

Terület Territoire	A mozgóképüzemek száma Nombre des cinémas	Az összes minden- nemű előadások száma Nombre total des représentations	A bemutatott filmek — Films présentés							
			darab- száma nombre	hossza, méterekben longueur en mètres	közül Magyar- országon készült faits en Hongrie		közül egy-egy mozgóra proportion pour un cinéma		közül egy-egy előadásra proportion pour une représent.	
					összesen — total	darab nombre	méter mètres	darab nombre	méter mètres	darab nombre
Budapest	89	71.647	25.875	40.463 000	282	515.000	291	454.640	0·4	565
Vidék — Province Magyarország — Hongrie entière	412	75.611	73.535	97.161.000	2.370	4.411.000	178	235.828	0·9	1.298
	501	147.258	99.410	137.624.000	2.651	4.926.000	198	276.699	0·7	935

megoszlása a községek (városok) lélekszám szerinti nagyságcsoportjai között.
parmi les communes (et villes).

des billets vendus dans les communes (villes) de

a 20.001—30.000	a 30.001—40.000	a 40.001—50.000	a 50.001—60.000	a 60.001—70.000	a 70.001—80.000	a 80.001—90.000	a 90.001—100.000	a 100.000-en feletti piécs de 100.000	Budapest A Budapest	Összesen Total
(városokban) — habitants										
—	—	—	—	—	—	—	—	12.000	204.000	1,176.000
393.000	109.000	144.000	—	—	—	—	—	—	2,550.000	4,737.000
30.000	323.000	104.000	94.000	—	—	—	—	—	2,185.000	3,980.000
119.000	918.000	59.000	190.000	—	—	—	—	81.000	1,036.000	2,513.000
5.000	369.000	329.000	454.000	—	—	—	—	—	1,669.000	2,943.000
—	—	98.000	112.000	—	—	—	—	157.000	2,149.000	2,855.000
—	121.000	458.000	300.000	—	145.000	—	—	552.000	974.000	2,810.000
—	18.000	21.000	—	70.000	22.000	—	—	—	456.000	587.000
—	—	—	229.000	—	—	—	—	—	485.000	714.000
—	—	—	—	—	—	—	—	1,782.000	788.000	3,601.000
547.000	1,858.000	1,213.000	1,379.000	70.000	167.000	—	—	2,584.000	12,496.000	25,916.000

filmek kerültek előadásra. A filmek hozs-
 szát tekintve, első helyre, 22·6%-kal, a
 vidéken is szomorújátékhoz tartozó fil-
 mek kerülnek, ezután 20·2%-kal az egyéb
 drámai színművek, 19·2%-kal a vígjáté-
 kok és csak 13·4%-kal következnek a

bohózatok (burleszkek) és 9%-kal a hír-
 adó filmek. Budapesten még 3·5%-ban
 történelmi, 2·6%-ban tudományos, 1·6%-
 ban hazafias és 2·4%-ban sport- és
 egyéb filmeket mutattak be. A vidéken vi-
 szont, az elsoroltakon kívül még 3·6%-ban

22. Az 1926/27. évadban a rendes előadásokon bemutatott filmek műfaj szerinti megoszlása.

Répartition, suivant le genre, des films présentés aux représentations régulières de la saison de 1926—27.

Műfaj Catégorie de films	A rendes előadásokon bemutatott filmek közül <i>Répartition, suivant le genre, des films présentés aux représentat. régulières</i>					
	Budapest Budapest		Vidéken Province		Magyarországon Hongrie entière	
	darab pièces	méter mètres	darab pièces	méter mètres	darab pièces	méter mètres
Szomorújáték — <i>Drame</i>	5.763	11,382.000	10.868	21,916.000	16.631	33,298.000
Vígjáték — <i>Comédie</i>	6.033	10,659.000	10.602	18,682.000	16.635	29,341.000
Egyéb drámai színmű — <i>Autres pièces dramatiques</i>	3.840	8,107.000	9.986	19,588.000	13.826	27,695.000
Bohózat (burleszk) — <i>Farce (burlesque)</i> ..	3.642	3,670.000	16.656	13,052.000	20.298	16,722.000
Tudományos — <i>Scientifique</i>	661	850.000	2.601	3,270.000	3.262	4,120.000
Történelmi — <i>Historique</i>	897	1,882.000	2.628	4,949.000	3.525	6,831.000
Hazafias — <i>Patriotique</i>	400	815.000	1.800	2,819.000	2.200	3,634.000
Sport — <i>Sport</i>	498	575.000	2.126	2,234.000	2.624	2,809.000
Híradó — <i>Actualités</i>	4.015	2,362.000	14.678	8,783.000	18.693	11,145.000
Egyéb — <i>Autre</i>	126	161.000	1.590	1,868.000	1.716	2,029.000

történelmi, 3·5%-ban tudományos, 2·4%-
 ban hazafias és 5%-ban sport- és egyéb fil-
 mek kerültek előadásra.

A mozgóképüzemek vallomása alapján
 az egyes filmműfajok közül a legnagyobb
 látogatottságnak (Budapesten a mozgók

44%-ában és a vidéken a mozgók 29%-
 ban) az egyéb drámai színművekhez tar-
 tozó filmek örvendettek. Szívesen látogatták
 még, mind Budapesten (19%), mind a vidé-
 ken (22%) a vígjátékfilmeket is.

Darvas Gyula dr.

A szekuláris- és szezonváltozások kiküszöbölése a gazdasági idősoroknál.

L'élimination des mouvements de longue durée et des variations saisonnières aux séries chronologiques économiques.

Résumé. On sait que les recherches de conjonctures qui ont pris un essor particulier depuis la guerre, tendent à établir les mouvements cycliques, l'intensité des fluctuations et la formation des mouvements à prévoir. D'après la nouvelle théorie des fluctuations économiques, les changements continus des phénomènes économiques peuvent être considérés comme la résultante de divers mouvements se rattachant les uns aux autres. Les composants concourant au mouvement durable des phénomènes sont, outre les mouvements cycliques, les variations saisonnières, les mouvements de longue durée et les autres variations irrégulières, amenées par des causes accidentelles. Au point de vue des prévisions, il importe d'établir, en premier lieu, le mouvement cyclique, car en nombre de cas, on ne peut déterminer que sur cette base la connexion des différents phénomènes. Si l'on accepte la supposition d'après laquelle les quatre mouvements mentionnés se manifestent dans la formation de longue durée d'un phénomène, c'est en éliminant les trois autres facteurs du mouvement composé qu'on peut établir le plus facilement le mouvement cyclique. Nous exposons ci-dessous les méthodes employées le plus souvent à cet effet.

★

Mióta a krizisteóriát az általánosabb gazdasági ciklusok teóriája váltotta fel, mely szerint a krízis sem lenne egyéb, mint a ciklikus hullámzások egyik fázisa az egymást váltakozva követő depresszió, felledülés, prosperitás és újrarahanyatlás fázisai mellett, a kvantitatív gazdaságtan képviselői a további kutatások legfontosabb feladata gyanánt e periodikus mozgások jövőbeni alakulásának előre való meghatározását (previzió) jelölték meg. Jelen kis ismertetésnek nem célja vázolni azt a már különben is sokszor és bőven ismertetett fejlődést, mely a previziós kutatások terén Jevons, Galton, Udney Iule, Lenoir, stb. munkálatai óta konstatalható, nem kívánunk ezúttal a szintén közismert elméleti és módszerkérdések fejtegetésére sem kitérni, bár ezeknek egy-két sebezhető pontja

hálás anyagot nyujtana a kritika számára. Témánk ismertetése előtt azonban a hatalmas lendületet vett konjunktúrakutatásokkal kapcsolatban két általános megjegyzést óhajtunk tenni.

Nevezetesen túlzottnak kell minősíteni az új kutatási irány képviselőinél (Moore, lord Kelvin, Marschall, Pareto, stb.) gyakran konstatalható azt a felfogást, mely szerint a tiszta (qualitatív) ekonomia helyet kell, hogy adjon a kvantitatív ekonomia-nak, mely az empirikus statisztikus módszerrel kidolgozott numerikus összefüggések egész hálózatát építi ki a gazdasági jelenségek között. E felfogás a statisztikát nem módszernek, hanem tudománynak tekintti, melybe a gazdaságtan beolvasszandó. Szerintük csak a számolható vagy mérhető igazság termékeny.¹⁾ Professzor Aftalion szellemesen mutat rá az újabb iskola e túlzásaira s megjegyzi, hogyha kevés statisztika eltávolít a teoretikus ekonomiatól, sok statisztika visszavezet hozzá. A gazdasági jelenségek magyarázatánál a tiszta ekonomia már csak azért sem nélkülözhető, mert a statisztikai módszerek segítségével megállapított „számszerű“ összefüggések a kauzalitást nem magyarázhatják.

A másik megjegyzés az eddigi konjunktúrális munkálatok eredményeire vonatkozik. Kétségtelen, hogy az angol-amerikai kezdeményezés nyomán megindult kutatások és vizsgálódások igen sok értékeset és maradandót alkottak, különösen az egyes gazdasági jelenségek pontos analizise és a statisztikai módszerek tökéletesítése terén. A previziós kutatások eredményét azonban

¹⁾ Jellemzők e felfogást illetőleg néhány tekintélyes író következő megjegyzései: „Csak akkor tudunk valamit a dolgok lényegéről, ha megmérjük s számokban kifejezhetjük azokat“ (lord Kelvin). „A gazdaságtan deduktív tudományát a statisztika tiszta empirikus tudománya által kell verifikálni s használhatóvá tenni“ (Ievons). „A gazdaságtan jelenlegi legfőbb feladata a különböző gazdasági erők relatív hatékonyságának kvantitatív meghatározása“ (Marschall). „A gazdaságtan jövő fejlődése jórészt a statisztika által szolgáltatott empirikus törvények utáni kutatásoktól függ“ (Pareto) stb. stb.

kellő rezerváltsággal kell fogadnunk, részben azért, mert sem az alapul szolgáló statisztikai anyag nem egészen pontos, sem az alkalmazott módszerek nem kifogástalanok, másrészt, mert a számítások alapján elért eredmények eddig csupán a multra vonatkozólag verifikáltak, vagyis, hogy úgy mondjuk, csak retrospektív previziós eredmények érettek el.¹⁾ Még huzamosabb időt kell bevárni, hogy megítélhető legyen, vajjon az alkalmazott formulák a jövőre vonatkozólag is helytállóak-e. (Jellemzően mutatja különben a previziós szisztémák tökéletlenségét pl. Carl Karsten kumulatív rendszerének fiaskója, melynek previziójára az 1924—1926. évek gazdasági eseményei alaposan rácafoltak.)

Amint már említettük, a konjunktúratatások (a konjunktúra szó nem egészen szerencsés az új kutatási irány megjelölésére) az állandóan újraképződő ú. n. ciklikus mozgások lehető pontos megállapítására s a hullámozgás intenzitásának számszerű rögzítésére, valamint a mozgás jövőbeni alakulásának lehető hű meghatározására irányulnak. A gazdasági hullámozgások új koncepciója szerint tudvalevőleg a gazdasági jelenségeknél észlelhető állandó változások különböző, egymással összefüggő mozgások eredőjeként foghatók fel. A ciklikus mozgások mellett a szezonhullámozgások, a szekuláris változások és egyéb szabálytalan (accidentális okoktól függő) mozgások azok a komponensek, melyek valamely jelenség hosszabb időn keresztül való mozgásának alakulásánál közrehatnak. A tiszta ciklikus mozgás megállapítása nemcsak a tulajdonképeni previzió szempontjából fontos, melynek alapját képezi, hanem azért is, mert a különböző jelenségek közötti összefüggés megállapítása sok esetben csak ez alapon lehetséges²⁾. (Előfordulhat pl. hogy két jelenségnek a nyers adatok alapján számított alakulása között összefüggés nem mu-

tatható ki, mert esetleg a szekuláris változás a két sornál nem egyirányú, ami a korrelációs koefficiens elhomályosítja. Ha azonban a szekuláris változás eliminálása által nyert tiszta ciklikus mozgásukat hasonlítjuk össze, esetleg igen erős korreláció mutatkozhatik, amint azt Hookernek a külkereskedelem és a házasságkötések alakulása közti összefüggés megállapítására irányuló vizsgálódásai jellemzően igazolják). Ha elfogadjuk azt a szuppozíciót, hogy valamely jelenség hosszabb időn keresztül való alakulásában a fentemlített négyféle mozgás összeszővődése jelentkezik, úgy a tiszta ciklus mozgás megállapításának kézenfekvő módja az, ha a többi három tényezőjét az összetett mozgásnak kiküszöböljük. Az alábbiakban azokat a módszereket kívánjuk rövidesen vázolni, melyeket a cél elérése érdekében legáltalánosabban alkalmaznak.³⁾

Ahhoz, hogy valamely hullámozgás kiküszöbölhető legyen, szükséges mindenekelőtt annak lehető pontos megállapítása. Ami a *szekuláris változást* illeti (az elnevezés nem egészen találó, miután e mozgás rövidebb, gyakran 1—2 évtized időtartamú változást jelez) valamely időszornál ennek a megállapítása legegyszerűbb módon a sor grafikus ábrázolása által történhetik, mely rendszerint már világosan jelzi a fel- vagy lefelé menő hosszabb tendenciát. A szekuláris változás vonala ez esetben a tényleges adatokat ábrázoló grafikonon keresztül oly módon rajzolható meg, hogy az a grafikon minden pontjához lehető legközelebb essék. E vonal megszerkesztésének egyik módszere abban áll, hogy az abszcissa és ordinata soroknak, majd pedig fél-, negyed-, stb. soroknak *átlaga* által meghatározott koordinata pontokat rögzítünk meg, melyeken a szekuláris változás vonala keresztülfut. A vonal első fix pontjául úgy ennél, mint az alábbi módszereknel, az ordinata és abszcissa sorok átlaga által meghatározott koordinata pontot szokták venni. A másik módszer a *mozgó átlagok* módszere, mely abban áll, hogy az idősor egyes tagjait a sor bizonyos számú, a helyettesítendő tagot is magában foglaló, tagjainak átlaga által helyettesítjük. Az átlagolás céljából veendő tagok számának megválasztása tetszésszerű, a gyakorlatban leginkább alkalmazott eljárások-

¹⁾ L. e tekintetben különösen H. L. Moore Forecasting the yield and the price of cotton c. munkáját, valamint B. B. Smith tanulmányát a Journal of the American Statistical Association 1925. márc.-i számában.

²⁾ A szekuláris és szezonváltozások alapján történő previziós kutatásokkal csak elvétve találkozunk; e kétirányú mozgást főleg abból a célból analizálták, hogy eliminálásuk révén tiszta ciklikus mozgás megállapítható legyen.

³⁾ A módszerek ismertetésénél főleg Aftalion párizsi egyetemi tanár előadásaira támaszkodunk.

nál 3 vagy 9 évet (egy ciklushullámmás vélelmezett időtartama) szoktak venni. Egy további kérdés az, melyik legyen az a három vagy kilenc év, melyeknek az átlagai által az egyes évek ordinatái helyettesítendőek lesznek? Itt kétféle eljárással találkozunk. Vagy azt az évcsoportot vehetjük, melyben a helyettesítendő tag az utolsó, vagy azt, amelyben a helyettesítendő tag a medián. Ez az utóbbi eljárás a gyakoribb, amelynek lényege tehát az, hogy az abszcissa sor minden egyes tagjának ordinata értékét annak a 9 (vagy 3) tagnak átlagordinata értékével helyettesítjük, melyben ez a tag a középső helyet foglalja el. E módszer segítségével megszerkesztett vonal, mely már nagyobb precizitással mutatja a szekuláris változás irányát, természetesen eltér a nyers adatokat reprezentáló görbétől. Az eltérés a feltevés szerint, a ciklikus hullámmás következménye, amelynek nagyságát tehát a tényleges görbének a szekuláris változás vonalától való *eltérés mértéke* határozza meg. A ciklikus hullámmás vonala ez alapon könnyen megszerkeszthető oly módon, hogy a szekuláris változás vonalát tekintjük normálvonálnak, melyre a ciklikus hullámmás vonalát a deviáció plusz vagy mínusz értéke szerint rakjuk fel. (Igen gyakran ennél a módszernél abszolút számok helyett a percenteltéréseket vesszük, amely különösen abban az esetben megfelelőbb, ha a hullámmás élesebb, ha pl. egyik évben egy ársorban a normálindex x egy másik évben y s a szekuláris változás ordinatar indexei mindkét évben a -val nagyobbodnak (vagy kisebbednek) a ciklikus változás ez alapon mindkét évben egyenlő. Ha azonban az eltéréseket percentalapon vesszük, az eltérés enyhébb lesz, miután

$$\frac{a}{y} > \frac{a}{x} \quad \frac{a}{y} < \frac{a}{x}$$

A percentmódszer tehát a proporcionális változást hívebben fejezi ki). A mozgó átlagok módszerét kielégítőnek mondhatjuk akkor, ha a szekuláris változás vonalának megállapításánál nem törekszünk teljes pontosságra. E módszer ugyanis több szempontból kifogásolható. Minde nélkülözhetetlen az évcsoportok megválasztásának önkényessége, mely különböző csoportszám esetén különböző (igaz, hogy nem nagyon eltérő) eredményt hozhat létre. Másfelől ha a helyettesítéseket úgy végezzük, hogy a helyettesítendő tag mindig a csoport mediánja legyen, a számítás csak a sor egy részére nézve vihető ke-

resztül. További tökéletlensége a módszernek az, hogy a szekuláris változás a ciklikus befolyásától teljesen nem mentesíthető, ez csak abban az esetben volna lehetséges, ha az alapul vett évcsoportok a ciklus időtartamának tényleg megfelelnek, ami sokszor igen kétséges. Prof. Aftalion a mozgó átlagok helyett a *mozgó mediánok* alapján kísérte meg a szekuláris változás megállapítását. E módszer ellen azonban, melynek segítségével elért eredmények az előbbi módszer alapján elért eredményektől lényegesen nem különböznek, az előbb felsorolt kifogások szintén felhozhatók.

Az újabb kutatások által a szekuláris változás megállapítására leggyakrabban és legnagyobb sikerrel alkalmazott eljárás a *legkisebb négyzetek módszere*, melynek segítségével a változás egyenes- vagy parabolikus vonala elég pontosan megszerkeszthető. E módszer szerint (itt csak az egyenes vonalú ábrázolást véve figyelembe) a szekuláris változás irányát leghelyesebben kifejező vonal oly módon állapítható meg, hogy az idősor egyes tagjainak a vonaltól való távolsága (d) legkisebb legyen akkor, ha a távolságokat négyzetre emelve összegezzük ($\sum d^2$). A vonal egyik fix pontjaul véteik itt is a már fentebb említett ez a pont, melynek koordinatái az abszcissa és ordinata sorok mediánja, illetve számtani átlaga. A vonal *hajlásának* megállapítása a következőképp történik. Egyenes vonalról lévén szó, bizonyos, hogy az minden évben állandó és egyforma növekedést (vagy csökkenést) fog mutatni. Ha az abszcissa sor egyes tagjainak eltérését a sor mediánjától x -el, az ordinata tagok eltérését saját számtani átlaguktól y -al jelöljük, a megoldásra váró egyenlet a következő formát nyeri: $y = bx$, vagyis keresni kell, hogy y mennyivel nő (vagy csökken) x -nek minden növekedésével (vagy csökkenésével). A b kiszámítására használatos formula ($b = \frac{\sum xy}{\sum x^2}$) segítségével igen könnyen kiszámítható minden egyes évre y -nek, vagyis a szekuláris változás ordinata pontjainak értékei, még pedig oly módon, hogy az abszcissa sor átlagának ordinata értékéhez az átlag után következő tagok bx képlet alapján számított értékét hozzáadjuk, az átlag előtt lévő tagok értékét pedig levonjuk. A szekuláris vonal koordinata pontjainak értéksora tehát a következő lesz: (M-nek véve, az abszcissa és ordinata sorok átlaga által meghatározott pontot)

$M - x b$, $M - (x-1) b$, $M - (x-2) b \dots$, $M - (x-x) b$
 M , $M + (x-x) b \dots$, $M + (x-2) b$, $M + (x-1) b$,
 $M + x b$

A ciklikus eltérések természetesen itt is, mint a mozgó átlagok módszerénél, percentszámítás szerint is megállapíthatók.

A legkisebb négyzetek módszere, melyet prof. Moore és prof. Aftalion, valamint a Harvard-egyetem kutatóintézete is használ, kétségkívül tökéletesebb, mint a fentebb említett módszerek bármelyike. Azonban mint a legtöbb módszernek, ennek is megvannak a maga fogyatékoságai. A szekuláris mozgásokban előálló változásokat nem mutatja. Ha túlhosszú időt reprezentáló sort vizsgálunk, amelyben esetleg két — ellentétes irányú — szekuláris változás van, a mozgás vonala egyenes lesz, s így nem fejezi ki a tényleg végbemenő irányváltást. Ha túlrövid periódust választunk (mely esetleg csak egy ciklus időtartamát meríti ki), az eredményt a ciklikus mozgás befolyása elhomályosítja. A módszer egyik nehézsége tehát az alapul veendő periodus helyes megválasztásában fekszik. Arra is ügyelni kell, hogy a periodus kezdő- és végsőveve lehetőleg a ciklikus mozgás ugyanazon fázisát jelezze, mert különben a szekuláris változás inklinációja erősen befolyásolva lesz.

Természetes, hogy a változásnak a fenti módszer szerint megállapított vonala csak a számítások alapjául vett évekre nézve reprezentáló, annak bármely irányban való önkényes meghosszabbítása teljesen téves eredményre vezethetne. (Meg kell itt még röviden jegyeznünk, hogy a szekuláris változás vonala gyakran kifejezőbb, ha logaritmikus léptéken ábrázoljuk, mely a növekedés vagy csökkenés *arányát* hűebben fejezi ki. Ilyen irányban különösen Carl Snyder (Business cycles and business measurements) végzett beható vizsgálódásokat különböző gazdasági jelenségekre vonatkozólag. A változás vonala a vizsgált jelenségek szerint majd egyenes, majd parabolikus, majd a kettő kombinációja, stb.)

A fentemlített módszereken kívül számos egyéb eljárást is találunk a szekuláris változás megállapítására, melyek azonban lényegileg nem egyebek, mint a mozgó átlagok és a legkisebb négyzetek módszerének kombinációi. Az egyik ilyen összetett módszer pl. az, mely a mozgó átlagok segítségével megállapított vonal alapján szerkeszti meg a változás vonalát a legkisebb négyzetek módszerével. Egy másik, a Har-

ward Comité által is használt módszer abban áll, hogy egy bizonyos, enyhe ciklikus hullámzást mutató jelenség (*a*) tényleges vonalát veszik egy másik jelenség (*b*) szekuláris változásának reprezentálója gyanánt. A *b* jelenség ciklikus változásának megállapítása az *a* jelenséghez való deviáció kiszámítása alapján történik. Ehhez a módszerhez tehát szükséges, hogy

1) a két jelenség szekuláris változása hasonlóságot mutasson,

2) a két jelenség ciklikus mozgása egyidejű legyen,

3. az egyik jelenség effektív fluktuációja sokkal enyhébb legyen a másikénál. Amint tehát látható, ez az eljárás kissé önkényes, ettől az ellentétéstől azonban ma még egyik módszer sem egészen mentes. Bármily módszer segítségével állapítjuk is meg azonban a szekuláris változás vonalát, az általa reprezentált mozgás kiküszöbölése egyszerűen a már fentebb említett módon, azaz a tényleges és szekuláris mozgás közötti *eltérés* kiszámítása útján történik.

A *szezonváltozások*, amelyekben részben természeti (építőipar, turisztika, tojás-, tejtermelés, szénfogyasztás, stb.) részben emberi (ünnepek, divat, szokásos fizetési terminusok, stb.) tényezők hatnak közre, önmagukban is nagyon érdekes tanulmányi anyagot nyújtanak, bár eleddig leginkább abból a célból analizálták, mint a szekuláris változást, hogy t. i. valamely jelenség alakulásának tiszta ciklikus mozgása eliminálása által megállapítható legyen. A szezonváltozások tanulmányozása nemcsak bizonyos jelenségek helyes megítélését (pl. szезонmunkanélküliség, a jegyforgalom megduzzadása az év elején, stb.) nemcsak a ciklikus változások idejének megállapítását, hanem bizonyos teoretikus gazdaságtani megállapítások kontrollálását is lehetővé teszi. A tények ugyanis néha ellentmondani látszanak az elméleti megállapításoknak, holott az ellentmondás csupán a szezonváltozás befolyásának tulajdonítható. (Jellemző példát nyújtott erre Irving Fisher kvantitatív teóriája.) Az alábbiakban a szezonváltozás jelenségét mi is csak az idősorokból való kiküszöbölésére való tekintettel vizsgáljuk.

A szezonváltozás kiküszöbölésének szüksége s egyúttal lehetősége is — természetesen — csak akkor áll elő, ha valamely jelenséget havonkénti vagy még rövidebb időközönkénti alakulásában vizsgálunk. A sze-

zonváltozás megállapításának legegyszerűbb módja abban áll, hogy az egyes hónapok átlagát az egész sor átlagával állítjuk szembe. Az egyes hónapoknak az átlagtól való (plusz vagy minusz) eltérései alapján a változás vonala könnyen megszerkeszthető. Hogy már most a szezonváltozás hatását kiküszöböljük, a sor egyes tagjaihoz hozzáadjuk a változás negatív eltéréseit, illetve levonjuk a pozitív eltéréseket. Ha a szezonváltozás *arányát* hűbben akarjuk kifejezésre juttatni, arányszámok alapján végezzük el a fenti műveletet.

Ennek a módszernek hiányossága az, hogy úgy a szekuláris változás, mint a ciklikus hullámváltozás befolyása erősen érezhető. Az első zavaró körülmény ugyan elkerülhető oly módon, hogy előbb a szekuláris változást kiküszöböljük ki a már ismertetett módon s csak a fennmaradó mozgásra nézve számítjuk ki a szezonváltozás mértékét. A második faktor befolyásának eliminálása azonban ma még alig áthidalható nehézségekbe ütközik. Mindezek a fogyatékoságok a kutatást tökéletesebb módszerek keresésére ösztönözték. (Smith és Bowley pl. a London and Cambridge Economic Serviceben megjelent tanulmányaikban többféle eljárást jelölnek meg, melyeket — a követett célok különbözősége szerint — kielégítő sikerrel alkalmazhatónak vélnék.) A sokféle újabb módszer közül alkalmazásának gyakoriságára való tekintettel alább csak a W. M. Persons által kidolgozott eljárást ismertetjük. Persons az egyes hónapokra *láncrendszereszerű indexeket* állapít meg, a következő hónap indexét mindig a megelőző alapján számítva. Ez indexsorok medianját szembeállítva az egyes hónapok indexeivel, nyerjük a havi szezonindexeket. Ha az indexsor által mutatott viszonyt nem az előző hónapokhoz, hanem januárhoz vonatkoztatva akarjuk megállapítani, az egyes indexeket egymással megszorozzuk s elosztjuk a januári indexszel. Hogy pedig a szekuláris változás hatását az eljárásnál kiküszöböljük, kiszámítjuk a változás emelkedésének (vagy csökkenésének) nagyságát egész évre, ezt osztjuk 12-vel s az így nyert havi növekedést (vagy csökkenést) levonjuk (illetve hozzáadjuk) a havi indexekből. A januári kiinduló pont helyett vehető az egész év számtani átlaga is.

A szekuláris és szezonváltozás fenti módszerek segítségével történő kiküszöbölése után megmaradó változás, a feltevé-

szerint most már elég hűen mutatja a ciklikus mozgást, bár az ú. n. egyéb szabálytalan hullámváltozások még mindig fennállhatnak, melyeknek befolyásai zavaró faktorként érvényesülhetnek. Ezeknek eliminálására azonban mindeddig még nem sikerült megbízható módszert találni.

Prof. Aftalion szerint ugyan meg lehetne kísérteni e szabálytalan mozgások hatásának oly módon való eliminálását, hogy a nyert különböző ciklikus mozgások alapján egy ú. n. „típusos ciklust” állapítanánk meg (ugyancsak a legkisebb négyzetek módszerének alkalmazásával) s ennek intenzitásbeli eltérése az egyes tényleges ciklusoktól mutatná az „egyéb” okok befolyásának nagyságát. Ez az eljárás azonban egy hypothézist tételez fel, hogy t. i. a típusos ciklus mindig egyöntetű, mindig identikus valami s hogy csak az irreguláris hullámváltozások azok, amelyek a tényleges ciklust a típusostól megkülönböztetik. Ez a hypothézis azonban igen labilis alapokon nyugszik. Premisszája olyan tétel (ciklusok egyformasága), amelyet valószínűsíteni igen nehéz, mivel ma még a ciklikus hullámváltozások lényegével sem igen vagyunk tisztában. Különben a szabálytalan hullámváltozások fogalma is meglehetősen konfuzus. Nem igen van támpontunk arra, hogy természeti (elemi csapás, stb.), politikai (háború, stb.) okoktól függő változásokat kell-e bennük látnunk, vagy pedig szabálytalan hullámváltozásnak tekinthetjük mindazt az eltérést, ami a normálciklust a ténylegesektől elválasztja. Ez az eljárás tehát csak szaporítaná a feltevéseket, amelyekhez a konjunktúrakutatás egyébként is elég gyakran kénytelen folyamodni az egyes módszerek motiválásánál. A previziós vizsgálódásoknak tehát egyelőre meg kell elégedniök a rendkívüli hullámváltozások által vegyített ciklikus mozgással, mint számítási alappal.

Mint már fentebb említettük, a szekuláris és szezonváltozás kiküszöbölése után olyan jelenségek között is elég magas korreláció állapítható meg, melyek között a nyers adatok alapján összefüggés alig volna feltételezhető. A konjunktúrakutatás éppen azért törekszik elsősorban a ciklikus mozgásoknak minél pontosabb és tisztább megállapítására, hogy a különböző jelenségek közötti összefüggéseknek minél sürűbb hálózatát lehessen kiépíteni. A megállapított összefüggések a previzió egyik irányú alkalmazását teszik lehetővé: egy bi-

onyos jelenség nagyságának meghatározását egy másik ismert jelenség nagysága alapján a regressziós számítások segítségével. (L. e tekintetben különösen Moore professzor számításait a gyapot árára, ill. a bevetett területre vonatkozólag.)

Az egyes jelenségek ciklikus hullámzásának összehasonlítása által azonban a previzio főleg a különböző ciklusok közötti egyidejűség, elő- vagy utóidejűség megállapítására törekszik, hogy így az egyes jelenségeknek, vagy azok organikus szövevényének (általános üzletmenet, a gazdasági élet

haladása, stb.) jövőbeni alakulása előre meghatározható legyen.

E célból természetesen szükséges, hogy a vizsgált jelenségek ciklikus vonalai egymásra legyenek helyezhetők, ami az egyes ciklusok hullámzási intenzitásának a standard deviációval való elosztása által vihető keresztül.

A previzio e két irányának, valamint az ott alkalmazásba jövő eljárásoknak részletes ismertetése azonban már egy külön tanulmány keretébe tartozik.

Hajdrik Sándor dr.

A konjunktúrakutatás szervezete Lengyelországban.

Organisation de la recherche de conjonctures en Pologne.

Az utóbbi években Európában is mind általánosabbá válik és erőteljesebb lendülettel halad előre a gazdaságtudomány, mely az örökös mozgásban lévő gazdasági élet természetének kikutatását és a mozgató erők felderítését célozza. Az eddigi eredményeken felbuzdulva az európai államok egymás után látnak hozzá ennek a nélkülözhetetlen munkának a megszervezéséhez.

Újabban *Lengyelország* is csatlakozott azokhoz az országokhoz, amelyek rendszeresen kívánnak foglalkozni a konjunktúrakutatással. Az év első negyedében alakult ott meg a kormány által anyagilag is támogatott új tudományos kutató szerv, a *Gazdasági Konjunktúrákat és Árakat Vizsgáló Intézet*, mely azonban működése érdemi részében teljesen független a kormánytól.

Az újonnan alakult kutató intézet mellett egy 19 tagból álló szaktanács működik. A szaktanácsban képviselve vannak az érdekelt minisztériumok, szám szerint 8-an. Képviselést nyert azonkívül az ipar, kereskedelem és bankszakma, valamint a tudományos élet is 10 taggal. Ez utóbbiakat a *Miniszterek Gazdasági Bizottsága* elnökének meghallgatásával a kereskedelemügyi miniszter hívja meg. A tanács tagok meghívása egy-egy ülészakra, 3 évi időtartamra szól. Az intézet igazgatója hivatalból tagja a szaktanácsnak.

A tanács elsősorban az intézet munkaprogramm-jával kapcsolatos ügyekben gyakorol irányító befolyást. Tagjait a kereskedelemügyi miniszter előtt tett fogadalmuk a legnagyobb titoktartásra kötelezi, minden olyan a tanácskozás folyamán, vagy egyéb tevékenységük közben szerzett értesüléssel szemben, mely bizalmasnak nyilvánított.

Egy-egy ülészakon belül a tanács tagjai meghívásukat csak akkor veszíthetik el, ha tett fogadalmukat tiltott közléssel megszegik. Az esetben azonban, ha működésük közben szerzett értesülé-

seiket anyagi előnyök szerzésére használják fel, vagy annak közlésével szándékosan kárt okoznak az illető vállalatoknak, jelentékeny pénzbüntetésen kívül még egyévi börtönbüntetéssel is sújthatók.

Teljesen indokolt ez a szigorú törvénybe kiképezett rendelkezés, tekintve, hogy a kutatás tudományos és eredményes voltának biztosítása érdekében az intézet olyan hatáskörrel van felruházva, hogy a vállalatok a tőlük kívánt jelentések kiadása elől, sem kereskedelmi, sem műszaki titokra való hivatkozással nem térhetnek ki. Az intézetnek azonkívül jogában áll egyes problémák felderítése céljából szakembereket küldeni a vállalatok, üzemek megvizsgálására, könyveiknek, okmányaiknak áttanulmányozására, melyekről szükség esetén másolatot és kivonatot is készíthetnek. Az üzemek, vállalatok üzletmenetéről az intézet általában minden olyan információ szerzésére jogosult, mely a gazdaságtudatással járó feladatok elvégzésénél nélkülözhetetlen.

Ennek az új kutatószervnek a munkája két főrészt tagozódik: a gazdasági konjunktúrákat, az összetartozó gazdasági jelenségeket feltáró kutatásra és az áralakulás vizsgálatára, azaz az ár-c elemzésre. Ez utóbbi főként az ipari termékek áralakulásának problémáját törekszik tökéletesebb megvilágításba hozni.

Különleges problémák megvizsgálására ezenkívül külön bizottságok is szervezhetők, akár a tanács tagjaiból, akár kívülálló szakemberek bevonásával, ha ez szükségesnek mutatkozik és ezzel az intézet munkája előbbre vihető.

Az intézet kutatásainak eredményeit „*Konjunktura Gospodarcza*“ („*Polish Economic Service*“) lengyel és angol nyelvű kiadványában teszi közzé.

A lengyel gazdaságtudomány intézet *Lipinski Edward* prof. igazgató vezetésével ez év márciusában kezdte meg működését.

A magyar Országos Gazdaságstatisztikai és Konjunktúrakutató Bizottság a lengyel kutatóintézettel az együttműködésre nézve szoros kapcsolatot lé-

tesített. A kutatást érintő fontosabb statisztikai anyagnak havonkénti kölcsönös kicserélése is megindult. S. S.

Nemzetközi jelzőtábla 1927.

Tableau économique international, 1927.

A Szemle mult évi novemberi számában megjelent 1926. évi nemzetközi jelzőtábla folytatásaképpen a világ főbb országainak 1927. évi legfontosabb statisztikai adatait ezúttal közöljük.

A táblázat ugyanazon elvek szerint készült, mint a mult évben, de bővült négy ország adatával s néhány újabb rovatval. 1927-es adat hiányában itt-ott az előző év adatait állítottuk be a táblázatba. Egyes rovatoknál — ahol ezt jeleztük is —

Redmond „World Economic Chart“-ja szolgált forrásul; az adatok nagyobb részét azonban az egyes államok hivatalos kiadványaiból merítettük.

Ily komprimált táblázatban a világstatisztika több adatainak nagyvonalú áttekintése válik lehetővé.

Így első tekintetre szembevetünk, hogy a területileg legnagyobb ország, Oroszország, 21 millió négyzetkilométert meghaladó területével több, mint

Nemzetközi

Tableau économique

O r s z á g	Territör — Territoire	Népesség — Population	Népsűrűség — Densité de la population	Vidéki népesség — Population rurale	Élvezületés — Naissances vitales	Halálozás — Décès	Természetes szaporodás — Accroissement naturel	Elemi iskolák száma ¹⁾ — Nombre des écoles prim. ¹⁾	Munkanélküliek száma — Nombre des chômeurs	Szántóföldterület — Superf. des terres labourables	Búzával bevetett terület — Superf.ensem. de from.	Búzatermés — Production de froment	Kő- és barnaszénttermelés — Pr. de houille et de lignite	Behozatal — Importation	Kivitel — Exportation	Külforgalmi mérleg — Balance du comm. extér.
	1 000 km ²	1,000,000	1 km ² -re	0/1000	0/1000	0/1000	1000	0/1000	1000 ha	1000 q	1,000,000 t	1,000,000 P — pengős	1,000,000 P — pengős	1,000,000 P — pengős	1,000,000 P — pengős	1,000,000 P — pengős
Amerikai Egy. Áll.	7.839	118.6	15.1	37.3	22.6	11.8	10.8	263	.	18.8	23.708	237.240	632.7	23.645	27.134	+3.489
Argentína	2.979	10.5	3.5	62.2	32.6	14.3	18.3	10	.	12.8	7.978	65.300	4.728	5.565	+ 837	
Ausztrália	7.704	6.2	0.8	37.4	.	.	.	12	38.6	0.9	.	44.634	16.5	4.406	3.832	- 574
Ausztria	84	6.6	78.6	50.0	19.2	14.9	4.3	6	238.1	46.3	201	2.820	3.8	2.431	1.582	- 849
Belgium	31	8.0	258.1	20.0	18.9	12.8	6.1	8	22.5	58.5	157	3.932	27.9	4.583	4.195	- 388
Boivia	1.333	3.0	2.2	30.0	.	.	.	1	.	1.2
Brazília	8.521	36.9	4.3	34.4	.	.	.	22	.	20.6	.	1.249	0.4	2.226	2.478	+ 252
Brit-India	2.834	247.0	87.2	75.0	.	.	.	176	.	37.0	12.644	90.916	5.136	6.656	+1.520	
Britárnia	103	5.5	53.4	29.3	37.0	19.2	17.8	8	.	52.0	1.076	12.886	1.3	252	275	+ 23
Cseh-Szlovákia	140	14.3	102.1	44.3	24.6	15.6	9.0	21	14.3	43.2	642	10.307	36.7	3.022	3.391	+ 369
Chile	752	4.0	5.3	40.1	27.2	12.9	9.0	4	.	6.338	.	6.338	1.6	835	1.315	+ 480
Dánia	43	3.4	79.1	43.4	20.5	11.0	9.5	4	83.4	76.9	102	2.600	.	2.362	2.196	- 166
Finnország	389	3.6	9.3	32.9	22.3	13.5	8.8	8	.	2.2	16	211	.	907	900	- 7
Franciaország	551	40.8	74.0	53.6	18.8	17.5	1.3	82	13.2	46.6	5.345	77.390	57.8	11.628	12.149	+ 521
Görögország	127	6.8	53.5	65.0	18.3	13.6	4.7	8	.	9.8	461	3.620	0.1	720	389	- 331
Holl. Kelet-India	1.900	51.0	26.8	92.7	.	.	.	38	1.5	2.007	4.220	+2.213
Japán	386	61.6	159.6	48.4	34.9	20.3	14.6	26	.	15.6	469	7.960	31.4	6.019	5.487	- 532
Kanada	9 659	9.4	1.0	50.5	24.2	11.3	12.9	31	11.9	5.8	9.088	120.916	16.5	6.186	6.932	+ 746
Kína	4.994	448.9	89.9	30.0	.	.	.	179	22.0	4.883	3.756	-1.127
Kolumbia	1.284	7.8	6.1	30.0	25.5	12.9	12.6	7	.	10.0
Kuba	115	3.5	30.5	73.0	.	.	.	4	.	50.0	.	.	.	1.481	1.727	+ 246
Lengyelország	388	30.0	77.3	61.8	.	.	.	28	165.3	58.9	1.138	14.759	42.4	1.851	1.609	- 242
Magyarország	93	8.5	91.4	70.0	25.2	17.6	7.6	7	15.3	60.1	1.639	20.938	6.4	1.156	800	- 356
Mexikó	1.969	15.5	7.9	73.3	.	.	.	12	.	7.0	496	3.135	1.052	1.910	+ 858	
Nagy-Britannia	244	45.2	135.2	22.5	17.8	11.6	6.2	29	1.194.3	31.0	690	14.514	256.0	30.467	19.706	-10.761
Németalföld	34	7.5	219.3	53.7	23.8	9.8	14.0	10	44.8	65.8	61	1.887	9.5	5.819	4.337	-1.482
Németország	471	63.3	134.6	35.6	19.5	11.7	7.8	55	519.6	59.0	1.749	32.801	318.0	19.093	13.795	-5.298
Norvégia	324	2.8	8.6	56.8	19.7	10.6	9.1	6	7.8	2.0	9	153	0.3	1.443	1.000	- 443
Olaszország	310	42.7	137.7	27.0	27.2	16.8	10.4	131	414.3	68.6	4.986	53.291	1.7	5.908	4.528	-1.380
Oroszország	21.343	147.0	6.9	83.5	44.2	22.9	21.3	108	.	10.9	28.681	.	33.6	1.918	1.866	- 52
Perú	1.355	6.0	4.4	3	.	.	.	773	0.1	.	.	.
Románia	295	17.8	60.3	30.5	35.2	21.0	14.2	14	37.4	37.4	3.101	26.345	3.4	1.158	1.298	+ 140
Spanyolország	505	22.7	44.9	29.7	19.1	10.6	10.6	39	.	44.5	4.318	39.855	6.9	2.373	1.772	- 601
Svájc	41	4.0	97.6	25.0	18.2	11.7	6.5	5	13.7	31.5	70	1.628	2.820	2.226	- 594	
Svédország	449	6.1	13.6	62.3	16.9	11.8	5.1	1	50.7	10.0	164	3.075	0.4	2.410	2.466	+ 56
Sz. H. Sz. állam	249	13.0	52.2	35.0	.	.	.	7	.	26.4	1.870	15.385	4.6	726	641	- 85
Új-Zéland	268	1.4	5.2	51.2	21.2	8.8	12.4	3	5.5	.	109	2.164	2.1	1.221	1.308	+ 87
Uruguay	187	1.7	9.1	70.0	25.4	11.7	13.7	1	.	4.7	420	2.785

¹⁾ A Rodmond & Comp.: „World Economic Chart“-ja alapján. — Données de la publication précitée.

kétszerre nagyobb az utána következő országnál, Kanadánál (9·7 millió négyzetkilométer). Brazília területe 8·5, az Amerikai Egyesült Államoké 7·8 millió négyzetkilométer.

Lélekszám tekintetében az összes országokat messze meghaladóan vezet Kína, közel 450 milliós népességével. Második helyen Brit-India áll 247 millió lakossal.

Legsűrűbb a népesség Belgiumban, ahol 258 és Németalföldön, ahol 219 lélek él egy négyzetkilométeren. Legkisebb Ausztrália és Kanada népsűrűsége (0·8, illetve 1 lélek négyzetkilométerenkint).

A vidéki népesség arányszáma Holland-Kelet-Indiában a legnagyobb (92·7%), a legkisebb Belgiumban (20%).

Az élveszületések arányszáma a táblázatunkban szereplő országok közül a legmagasabb Oroszországban, ahol 44·2 születés esik 1000 lélekre. A

40-es arányszámot Chile is elérte. Legkisebb (16·9) Svédország születési arányszáma. Gyenge még a születési arányszám s a 20-at sem éri el Nagy-Britanniában, Svájcban, Görögországban, Franciaországban, Belgiumban, Ausztriában, Németországban és Norvégiában.

A halálozás arányszáma a legjobb Új-Zélandban, ahol 8·8 halálozás esik 1000 lélekre és Németalföldön, amely országnak arányszáma 9·8. Legnagyobb az arányszám Chilében (27·2).

A természetes szaporodás arányszáma Oroszországban maximális (21·3) és Franciaországban minimális (1·3).

Az elemi iskolák száma a rendelkezésre álló adatok szerint szintén az Egyesült Államokban volt a legnagyobb (263 ezer). Az iskolatípusok országok közötti sokfélesége és nagy különbözősége miatt az

jelzőtábla 1927.

international, 1927.

Vasútvonalhossz — Long. des lignes de chemins de fer	Távíróvonalhossz — Long. gneur des lignes télégr.	Telefonkészülékek száma	A pénzgétség árfolyama 1927 végén — Cours de l'unité de monnaie, fin 1927	Bankjegyforgalom — Circul. des billets de banque	Aranytartalék — Réserve-or	Nemzeti vagyon ¹⁾ — For- tune nationale ¹⁾	Államadósság ²⁾ — Dette publique ²⁾	Állami bevétel ¹⁾ — Recettes de l'État ¹⁾	Állami kiadás ¹⁾ — Dépenses de l'État ¹⁾	Mérleg ¹⁾ — Bilan ¹⁾	Nagykeresked. index — Indice des prix de gros	Megélhetési index — Indice du coût de la vie	P a y s	
1000 km	1000	1 P — pengő		1,000,000 P — pengős							1913=100			
420·6	369·6	17.574	22.272	Dollár	0·18	15.830	25.035	1,985.810	104.823	23.496	19.878	+ 3.618	143	Etats-Unis
35 0	92·7	189	226	Peso (forint) ..	0·18	7.536	2.967	85.350	6.332	1.453	1.641	+ 188	133	Argentine
39·8	137·9	404	436	Livr. Sterl. . . .	0·36	1.439	1.339	91.376	12.732	1.793	1.872	+ 79	167	Australie
6 6	12·2	158	48	Silling	1·25	812	68	19.414	1.881	1.242	1.368	+ 126	133	Antriche
9·4	9·5	190	152	Belga	1·26	1.630	570	61.276	8.742	1.671	1.469	+ 202	123	Belgique
2 2	6·4	4	3	Boliviano	0·45	.	.	8.350	372	87	98	+ 11	98	Bolivie
30·7	45·9	266	116	Cruzeiro	1·48	.	336	91.040	6.335	1.281	1.393	+ 112	112	Brsil
60·6	149·8	43	111	Rupia	0·48	.	689	.	20.102	2.709	2.708	+ 1	148	Inde Anglaise
2·7	7·5	9	3	Leva	24·35	154	52	12.581	1.719	256	279	+ 23	2.820	Bulgarie
13·7	20·5	119	45	Č. k.	5·93	1.424	170	56.570	5.884	1.965	1.977	+ 12	979	Tchéco-Slovaquie
8·8	16·9	35	18	Peso	1·44	.	345	20.325	2.311	644	714	+ 70	70	Chili
5·1	3·9	316	118	Korona (dán) . .	0·66	541	279	38.123	1.773	571	570	+ 1	152	Danemark
4·9	10·0	82	30	Márka (fin) . . .	7·00	218	46	18.493	536	515	542	+ 27	145	Finlande
41·9	212·8	737	475	Frank (franc.) .	4·48	12.688	4.564	331.158	106.375	8.870	8.829	+ 41	618	France
2 5	18·6	6	12	Drachma	13·33	375	84	15.317	3.417	662	664	+ 2	2.127	Grèce
7·2	23·1	38	55	Forint	0·44	.	410	.	2.477	1.503	1.505	+ 2	154	Indes Néerland.
16·8	48·4	637	59	Yen	0·37	4.552	3.607	303.505	14.730	4.314	4.314	+ 170	170	Japon
64·9	85·2	837	837	Dollár	0·18	.	1.145	142.250	13.359	2.269	1.864	+ 405	151	Canada
12·0	90·1	79	22	Mex. doll.	0·37	.	.	33.287	13.671	2.627	3.611	+ 984	171	Chine
1·8	22·1	17	8	Peso	0·18	.	244	18.259	460	337	367	+ 30	30	Colombie
5·8	8·1	64	37	Peso	0·18	.	.	79.660	513	497	497	+ 35	35	Cuba
17·0	32·9	132	22	Zloty	1·57	642	327	27.858	2.697	1.405	1.370	+ 35	35	Pologne
8·8	9·1	79	18	Pengő	1·00	487	197	38.447	1.996	1.186	1.185	+ 1	135	Hongrie
22·9	64·3	55	51	Peso	0·35	.	.	2.780	946	822	822	+ 124	124	Mexique
32·8	.	1.390	1.681	Livr. sterl. . . .	0·04	10.624	4.234	692.262	235.305	22.285	23.300	+ 1.015	144	Gr.-Bretagne
3·6	8·8	214	113	Holl. for.	0·44	1.858	918	46.999	6.679	1.396	1.476	+ 80	148	Pays-Bas
73·7	222·2	2.668	708	Márka	0·74	6.198	2.626	429.595	5.870	12.720	12.450	+ 270	138	Allemagne
3·6	16·6	184	43	Korona	0·67	493	225	14.356	2.392	543	543	+ 167	173	Norvège
21·4	64·6	200	203	Lira	3·45	5.406	1.293	142.762	53.630	5.702	5.682	+ 20	495	Italie
73·9	137·3	193	25	Rubel	0·34	1.650	554	180.339	1.972	14.562	14.363	+ 199	171	Russie
3·3	14·8	11	10	Livr. sterl.	0·04	.	122	.	709	216	223	+ 7	203	Pérou
11·8	17·0	48	17	Lei	28·86	726	165	284.500	6.011	1.148	1.148	+ 64	173	Roumanie
15·5	53·7	113	144	Peso	1·03	4.093	220	238.980	17.282	2.985	3.049	+ 64	173	Espagne
5·8	1·4	193	73	Frank	0·91	1.010	570	68.087	2.389	339	355	+ 16	147	Suisse
16·1	79·0	451	127	Korona	0·66	806	352	27.801	2.774	1.084	1.084	+ 146	151	Suède
9·8	23·9	30	11	Dinár	9·99	578	98	40.968	3.789	1.171	1.171	+ 8	147	Royaume S. C. S.
5·8	21·2	130	155	Pound	0·36	.	220	27.665	6.808	672	664	+ 8	147	Nouvelle-Zélande
2·7	8·6	26	31	Peso	0·17	.	334	14.840	1.307	249	249	+ 8	147	Uruguay

²⁾ A jóvátételi adósság nélkül. — Sans la dette de réparations.

elemi iskolákra vonatkozó nemzetközi adatok nem mindenütt azonos iskolakategóriára vonatkoznak.

A *munkanélküliség* adatai szerint legtöbb munkanélküli volt a múlt év végén Nagy-Britanniában.

A *szántóföldterület* aránylagos nagysága szempontjából Dánia áll első helyen, amely ország területének több, mint háromnegyed része szántóföld. Magyarország is azok közé az országok közé tartozik, amelyeknek nagy a szántóföldterülete (60·1%). Ausztráliában csak 0·9, Bolíviában 1·2, Norvégiában 2% a szántóföldterület kiterjedése.

A *búza-termés* szempontjából az Amerikai Egyesült Államok adata kimagasló. Az ország múlt évi termése meghaladta a 237 millió métermázsát. Kanadában 121 millió métermázsza búza termett.

A *széntermelésben* az Amerikai Egyesült Államok vezetnek (663 millió tonna). Az utána következő Németország termelése felét sem teszi az Egyesült Államok termelésének.

A *külkereskedelmi forgalom* az Egyesült Államokban és Nagy-Britanniában volt a legnagyobb. Az összforgalom, vagyis a behozatal és a kivitel összege mind a két országban 50 milliárd pengő körül volt, mégis azzal a különbséggel, hogy az Egyesült Államok a kivitelben, Nagy-Britannia pedig a behozatalban vezet, úgyhogy az Egyesült Államoknak aktívuma (3·5 milliárd pengő), Nagy-Britanniának passzívuma (10·8 milliárd pengő) volt maximális.

Az Amerikai Egyesült Államoknak különösen a *közlekedésre* vonatkozó adatai enormisan nagyok a többi államokkal szemben.

A *vasutak vonalhossza* ebben az országban 421 ezer kilométer volt az elmúlt évben, míg a sorrend-

ben következő Oroszországnak és Németországnak vasútvonala csak a 74 ezer kilométert haladta meg.

Az Egyesült Államok *távíróvonalhossza* 370 ezer kilométert tett, Németorszáé 222, Franciaorszáé 213 ezer kilométert.

Az Egyesült Államokban a *telefonkészülékek száma* meghaladta a 17 és fél milliót, míg a második helyen álló Németországban csak 2·7 millió volt számuk.

Tudvalevő, hogy az Egyesült Államok *gépjárműveinek* számát (több mint 22 millió) egyetlen ország gépjárműállománya sem közelíti meg. Legközelebb áll hozzá Nagy-Britannia (1·7 millió gépjármű), azonban Nagy-Britanniának gépjárműállományában aránylag jelentős részt képviselnek a motorkerékpárok.

Az egyes államok *pénzegységeinek* értékét egymással szembeállítva kitűnik, hogy legkisebb értékű a román pénzegység, a lei, utána sorrendben a bolgár leva és a görög drachma következik, míg a legnagyobb értékű pénzegység a font sterling.

A *bankjegyforgalom* sorrend szerint a legnagyobb volt a következő országokban: Egyesült Államok 15·3, Franciaország 12·7, Nagy-Britannia 10·6 milliárd pengő.

Az *aranytartalék* messzire kiemelkedő az Egyesült Államokban (25 milliárd pengő), úgyszintén a *nemzeti vagyon* is (csaknem két billió pengő).

Az *államadósság* adata a legnagyobb Nagy-Britanniában (235 milliárd pengő).

Az *állami bevételek és kiadások* Nagy-Britanniában és az Egyesült Államokban mutatják a maximumot, de itt is, mint a külkereskedelemben, az Egyesült Államok mérlege aktív, Nagy-Britanniáé passzív.

Összefoglaló helyzetjelentés.¹⁾

Résumé de la situation en Hongrie.¹⁾

Népmozgalom. — Munkanélküliség. — Gépjárműállomány. — Áralakulás. — Pénzüneti betétek. — A részvények értéke. — Fizetésektelenségek. — Váltóóvások. — Gazdasági jelzőtábla.
Mouvement de la population. — Chômage. — Effectif des véhicules à moteur. — Formation des prix. — Dépôts en banque. — Indice des actions. — Insolvabilités. — Lettres de change protestées. — Tableau économique.

Mouvement de la population. En juin 1928, le nombre des mariages contractés (4.581, 6·6⁰/₁₀₀) a été inférieur de 8·5% au mois correspondant de l'année dernière. Comparativement à juin 1927, le nombre des naissances vivantes a augmenté de 6·3% (17.714, 25·3⁰/₁₀₀); celui des décès, de 4·6%

(11.739, 16·8⁰/₁₀₀); celui des décès au-dessous d'un an, de 0·4%. L'accroissement de la population a été de 8·5⁰/₁₀₀ contre 7·8⁰/₁₀₀ en juin 1927.

Chômage. En juin dernier, le nombre des chômeurs a augmenté de 2·6% par rapport au mois précédent et de 5·7% par rapport au même mois de l'année dernière. Des chômeurs, 58·1% habitaient Budapest. Il y avait parmi eux 86·7% d'hommes et 13·3% de femmes. Le nombre en a fort augmenté dans le bâtiment (+44·8%), dans l'industrie du vêtement (+17·1%), parmi les employés d'hôtels

¹⁾ A külkereskedelmi forgalomról Szemlénk „Magyarország külkereskedelme 1928 június havában” című cikkben számol be. — Pour le commerce extérieur, voir l'article intitulé „Mouvement du commerce extérieur de la Hongrie en juin 1928.”

et de restaurants (+ 17%); il a très diminué dans l'industrie du bois (—21·9%), dans l'industrie du fer (—15·9%) et dans l'industrie polygraphique (—14%).

Les Offices de placement ont enregistré 7.180 offres, 13.469 demandes et 4.618 placements. Des chômeurs demandant du travail, on a placé 34·3% en juin contre 32·1% en mai.

L'effectif des véhicules à moteur, déduction faite de ceux retirés de la circulation, a augmenté de 655 unités, de sorte que fin juin il y avait 20.640 véhicules à moteur en circulation. La proportion de l'accroissement a été de 3·2%, contre 3·3 au mois précédent. C'est le nombre des autos à personnes (+172) et des motocyclettes (+433) qui a le plus augmenté; celui des automobiles de louage a diminué (—41).

Formation des prix. En juin, l'indice des prix de gros de Hongrie est resté stationnaire (135). Celui des objets d'alimentation et des produits agricoles a baissé d'un point (de 132 à 131); par contre l'indice des produits et matières d'industrie s'est élevé de 138 à 139. L'indice du coût de la vie, y compris le loyer, s'est élevé de 117·1 à 118·2, et sans le loyer, de 128·8 à 130·1. Seules l'alimentation et les dépenses du chauffage et de l'éclairage ont augmenté; les autres dépenses, comparées au mois précédent, n'ont pas changé.

Dépôts en banque. En juin, aux 13 principales banques budapestoises et à la Caisse d'épargne postale, les dépôts d'épargne se sont élevés de 419·1 millions de pengős à 428·6 millions (+9·5 millions). Dans les six premiers mois de l'année, les dépôts d'épargne se sont accrus de près de 63·7 millions de pengős. Les dépôts sur comptes courants ont monté en juin de 720·3 millions de pengős à 750·3 millions (+30·0 millions). Fin juin, les dépôts d'épargne représentaient 42·7% de l'effectif d'avant-guerre et les dépôts sur comptes courants, 87·6%.

L'indice des actions, qui montre la formation de la valeur des actions cotées à la Bourse de Budapest, a baissé en juin de 20·4 à 19·9. La baisse de l'indice moyen doit être attribuée à celle des actions de raffineries de sucre et d'établissements à gaz et à électricité.

Insolvabilités. Le nombre des nouvelles insolvabilités a diminué de 6·8% par rapport à mai dernier; en mai il y en eut 176; en juin 164.

A Budapest, on a enregistré 61 insolvabilités avec 4·5 millions de pengős d'actifs et 8·1 millions de passifs. On a réglé 83 insolvabilités avec 2·2 millions de pengős d'actifs et 4·1 millions de passifs.

Lettres de change protestées. Par rapport à mai dernier, les données provisoires de juin accusent une diminution dépassant tant au point

de vue du nombre qu'à celui de la valeur tous les mois précédents.

*

Népmozgalom. A házasságkötések száma (4.581, 6·6^{0/00}) 1928 június havában 8·5%-kal csökkent a múlt év ugyanezen hónapjához képest. Az elveszületések száma (17.714, 25·3^{0/00}), 6·3%-os emelkedést mutat a múlt év június hónapjához képest. A halálozások száma (11.739, 16·8^{0/00}) 4·6%-kal emelkedett, ugyancsak emelkedett 0·4%-kal a csecsemőhalálozások száma. A szaporodási ezrelék a múlt évi júniusi 7·8^{0/00}-ról, 8·5^{0/00}-re emelkedett.

Munkanélküliség. A munkanélküliek száma az előző hónappal szemben 2·6%-kal és az előző év ugyanezen hónapjához viszonyítva 5·7%-kal emelkedett. Budapesten tartózkodott a munkanélküliek 58·1%-a. Az összes munkanélküliek közül 86·7% férfi, 13·3% nő volt. A munkanélküliek száma nagyobb emelkedést mutatott az építőiparban 44·8%-kal, a ruházati iparban 17·1%-kal, valamint a szállodai és éttermi alkalmazottaknál 17·0%-kal, viszont jelentősebb csökkenést mutatott a faiparban 21·9%-kal, a vasiparban 15·9%-kal és a sokszorosítóiparban 14·0%-kal.

A hatósági munkaközvetítők június havában 7.180 munkahelyet, 13.469 munkakeresőt és 4.618 közvetítést tartottak nyilván. A munkakeresők közül júniusban 34·3%, májusban 32·1% volt elhelyezhető.

Gépjárműállomány. Magyarország gépjárműállománya június hó folyamán a forgalomból kivont gépek leszámításával 655 darabbal növekedett és ezzel a hó végén 20.640 gépjármű volt forgalomban az ország területén. A növekedés 3·2%, az előző havi 3·3%-kal szemben. A legnagyobb emelkedést a személykocsik (172 db) és a motorkerékpárok (433 db) mutatják, míg a bérautók számában csökkenés (41 db) volt észlelhető.

Magyarország gépjárműállománya a hónap végén.

Effectif des véhicules à moteur en Hongrie, à la fin du mois.

M e g n e v e z é s Désignation	1928		Ebből Dont à Buda- pest.
	V.	VI.	
Személykocsik — aut. à personnes	8.649	8.821	4.843
Bérautók — aut. de louage	1.152	1.111	848
Autóbuszok — autobus	440	444	145
Teherkocsik — autocamions	2.994	3.078	1.730
Egyéb gépkocsik — autres autos	519	522	382
Gépkocsik összesen — automobiles au total	13.754	13.976	7.948
Motorkerékpárok — motocyclettes	6.231	6.664	4.126
Gépjárműállomány összesen Automob. et motocycl. au total	19.985	20.640	12.074

Áralakulás. A magyar nagykereskedelmi árak indexszáma június hó folyamán változatlanul 135 maradt. Az élelmezési cikkek és mezőgazdasági termékek indexe egy ponttal csökkent, 132-ről 131-re, viszont az ipari anyagok és termékek indexe 138-ról 139-re emelkedett.

A nagykereskedelmi árak indexszámai.

Indices des prix de gros en Hongrie.

(1913 = 100)

Megnevezés Désignation	1924 XII	1925 XII	1926 XII	1927 XII	1 9 2 8			
					III.	IV.	V.	VI.
a hó végén — fin du mois								
Élelmezési cikkek és mezőgazd. termékek — Produits agricoles et alimentaires	156	120	120	127	128	132	132	131
Ipari anyagok és termékek — Matières nécessaires à l'industrie, produits d'industrie	163	138	130	141	139	189	138	139
Nyersanyagok — Matières premières	166	128	125	141	137	138	139	146
Gyártmányok — Produits fabriqués	154	132	128	130	132	134	132	131
Belföldi árak — Marchandises de Hongrie	157	120	120	134	135	136	136	135
Külföldi árak — Marchandises étrangères	166	150	139	138	133	135	134	135
Összes árak — Ensemble des marchandises	160	130	126	135	135	136	135	135

A *létfenntartási költségek* indexszáma lakbérrel együtt számítva 117·1-ről 118·2-re, lakbér nélkül számítva pedig 128·8-ról 131·1-re emelkedett. Csak az élelmezés, valamint a fűtés és világítás költségei mutatnak növekedést, a többi kiadások az előző hónaphoz viszonyítva nem változtak.

Egy négytagú munkáscsalád heti kiadásainak alakulása indexszámokban.

Formation des dépenses hebdomadaires d'une famille ouvrière de 4 membres, en nombres-indices.

(1913 = 100).

Megnevezés Désignation	1924 XII	1925 XII	1926 XII	1927 XII	1 9 2 8			
					III.	IV.	V.	VI.
a hó végén — fin du mois								
Élelmezés — Alimentation ..	145	115	115	123·2	124·1	126·1	129·9	131·7
Ruházat — Habillement ..	166	131	124	129·2	135·0	134·7	133·9	133·9
Fűtés és világítás — Chauffage, éclair.	123	125	134	128·0	122·2	118·6	118·6	119·8
Lakás — Logement	25	46	60	75·0	75·0	75·0	80·0	80·0
Összes hetiköltség — Frais hebdomadaires totaux ..	116	102	105	113·0	113·5	114·1	117·1	118·2
Összes hetiköltség a lakásbér nélkül — Frais hebdomadaires totaux, sans le loyer ..	149	119	119	124·9	125·6	126·3	128·8	130·1

Pénzintézeti betétek. A budapesti 13 legnagyobb pénzintézetnél és a postatakarékpénztárnál elhelyezett *takarékbetétek* álladéka 419·1 millió pengőről 428·6 millió pengőre, vagyis egy hónap alatt 9·5 millió pengővel növekedett. A *takarékbetétek* növekedése az év első felében megközelíti a 63·8 millió pengőt. A *folyószámlabetétek* júniusban 720·3 millió pengőről 750·3 millió pengőre gyarapodván, 30·0 millió pengős növekedést értek el. Június végén a *takarékbetétek* 42·7%-át, a *folyószámlabetétek* pedig 87·6%-át érték el a háború előtti álladéknak.

A betétek alakulása.¹⁾

Formation des dépôts.¹⁾

Betétek Dépôts	1924		1925	1926	1927	1928			
	VI.	XII.	XII.	XII.	XII.	III.	IV.	V.	VI.
1,000,000 P									
Takarékbetétek — Dépôts d'épargne .	3·7	30·6	143·0	231·9	364·8	403·4	406·9	419·1	428·6
Folyószámlabetétek — Dépôts sur comptes courants	85·2	237·5	378·2	502·3	682·2	692·9	709·7	720·3	750·3

¹⁾ A budapesti 13 legnagyobb pénzintézetnél és a postatakarékpénztárnál. — Aux 13 principaux établissements de crédit de Budapest et à la Caisse d'épargne postale.

A részvények értéke. A *tőzsdeindex*, mely a budapesti tőzsdén jegyzett részvények értékének változását mutatja, június hó folyamán 20·4-ről 19·9-re esett vissza. Az átlagos index csökkenése főleg a cukorgyári, valamint a gáz- és villamossági vállalati részvények lanyhulásának következménye volt.

Részvényindex

Indice d'actions.

(1913 = 100)

Megnevezés Désignation	1924		1925	1926	1927	1928				
	VI.	XII.	XII.	XII.	XII.	II.	III.	IV.	V.	VI.
Részvényes-index — Indice d'actions .	11·4	13·3	10·2	15·6	20·8	20·0	19·8	19·8	20·4	19·9
Vállalat-index — Indice d'entreprises .	—	18·0	14·0	22·4	30·5	30·3	29·9	29·9	30·9	30·7

Fizetésektelenségek. Az előfordult *új fizetésektelenségek* száma az előző hónaphoz viszonyítva 6·8%-os csökkenést mutat, amennyiben májusban 176, júniusban pedig csak 164 fizetésektelenségi eset fordult elő.

Az összes fizetésektelenségekből 61 esett Budapestre 4·5 millió P aktívával és 8·1 millió pengő passzívával.

A lebonyolított fizetésektelenségek száma 83 volt, 2·2 millió P aktívával és 4·1 millió P passzívával.

Fizetésektelenségek.

Insolvabilités.

Év, hó Année, mois	Az új fizetésektelenségek Nouv. insolvab.			A bef. fizetésektelenségek — Insolv. termin.		
	száma nombre	aktívái- nak actifs	passzí- váinak passifs	száma nombre	aktívái- nak actifs	passzí- váinak passifs
		összege P-ben en pengős			összege P-ben en pengős	
Összes. Total						
1928. I.	180	10,540.408	15,866.036	55	1,181.429	2,769.304
II.	156	7,656.758	11,368.123	69	6,841.247	10,605.769
III.	171	6,078.971	9,869.785	87	2,509.263	4,312.354
IV.	153	2,913.928	5,046.152	110	2,589.839	4,786.843
V.	176	5,295.772	9,233.534	108	3,651.270	6,294.076
VI.	164	6,250.859	11,248.040	83	2,192.097	4,136.203

Váltóóvások. Az óvatolt váltók június havi ideiglenes adatai úgy számbelileg, mint az értéket tekintve, csökkenést mutatnak az előző hónaphoz viszonyítva és ezáltal a váltóóvatolások száma és értéke ez évben júniusban érte el mélypontját.

Óvatolt váltók.

Lettres de change protestées.

Időszak — Epoque			Összesen — Total	
			drb. pièces	P pengős
1928.	I.	10.062	7,814.254
	II.	9.243	6,949.589
	III.	9.641	6,853.364
	IV.	10.549	6,756.663
	V.	10.863	7,021.418
	VI. ¹⁾	8.960	5,667.013

¹⁾ Ideiglenes adat. — Donnée provisoire.

Gazdasági jelzőtábla.

Tableau économique.

Megnevezés Designation	Egység Unité	1926. évhavi átlaga Moyen. mens. de 1926	1 9 2 7						1 9 2 8							
			VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	
			szám nombre													
1. Népmozgalom — Mouvem. de la population.																
Házasságkötés — Mariages ..		6.404	5.008	3.101	4.123	4.917	8.877	12.746	5.388	6.851	9.452	3.911	5.442	8.061	4.581	
1000 lélekre — Pour 1000																
ames	"	9.1	7.2	4.3	5.7	7.1	12.3	18.3	7.5	9.5	14.0	5.6	7.8	11.1	6.6	
Élveszülött — Nés-vivants		19.124	16.661	18.226	19.234	18.484	16.625	15.089	15.589	18.817	18.023	19.157	18.045	18.680	17.714	
1000 lélekre — Pour 1000																
ames	"	27.3	24.0	25.4	26.7	26.7	23.1	21.7	21.6	26.0	26.8	27.4	25.8	25.8	25.3	
Halálozás — Décès ..		11.659	11.228	11.921	12.306	10.457	10.806	10.171	11.681	11.964	10.964	12.905	12.396	12.447	11.739	
1000 lélekre — Pour 1000																
ames	"	16.6	16.2	16.6	17.1	15.1	15.0	14.6	16.2	16.5	16.3	18.5	17.7	17.2	16.8	
Egy éven aluli elhalt — Décédés au-dessous de un an ..		3.203	3.113	3.910	4.250	3.347	2.806	2.383	2.526	2.593	2.311	2.934	2.994	3.008	3.126	
100 élveszülöttre — Pour 100																
nés-vivants	"	16.7	18.7	21.4	22.1	18.1	16.9	15.8	16.2	13.8	12.8	15.3	16.6	16.1	17.7	
Gümdörkörben elhalt — Décès causés par la tuberculose		1.695	1.707	1.532	1.338	1.102	1.166	1.178	1.316	1.594	1.649	2.019	2.031	2.013	1.782	
1000 lélekre — Pour 1000																
ames	"	2.41	2.46	2.13	1.86	1.59	1.62	1.70	1.82	2.20	2.45	2.89	2.91	2.78	2.55	
Természetes szaporodás — Accroissement naturel ..		7.465	5.433	6.305	6.928	8.027	5.819	4.918	3.908	6.853	7.050	6.252	5.649	6.233	5.975	
1000 lélekre — Pour 1000																
ames	"	10.7	7.8	8.8	9.6	11.6	8.1	7.1	5.4	9.5	10.5	8.9	8.1	8.6	8.5	
Kivándorolt — Emigrés ..		286	148	204	119	161	98	127	93	162	286	799	1.150	784	500	
Visszavándorolt — Emigrés revenus dans le pays		57	47	101	78	67	61	49	161	70	41	47	76	83	54	
2. Munkapiac. — Marché du travail.																
<i>Hatósági munkaközvetítők. — Offices publics de placement</i>																
Munkahelyek — Offres d'emploi		5.968	8.788	9.490	9.341	10.154	9.118	6.678	5.359	5.470	5.271	6.188	6.406	7.231	7.180	
Munkakeresők — Demandes d'emploi		13.309	12.906	13.341	14.160	14.609	14.509	15.442	14.231	14.821	14.614	15.187	14.638	14.979	13.469	
100 munkahelyre esett munkakereső — Proportion des demandes d'emploi pour 100 offres d'emploi		223	147	140	151	143	159	231	265	271	277	245	228	207	187	
Munkaközvetítés — Placements		3 520	4.648	4.941	5.281	5.881	5.475	4.314	3.526	3.686	3.415	4.001	4.210	4.806	4.618	
100 munkahelyre esett közvetítés — Proportion des placements pour 100 offres d'emploi		59.0	52.8	52.0	56.5	57.9	60.0	64.6	65.7	67.3	64.8	66.1	65.7	66.5	64.3	
<i>Munkanélküliek — Chômeurs¹⁾</i>																
Keresztényszocialista szakszervezetek — Syndicats socialistes-chrétiens		1.558	1.274	982	1.172	1.233	1.228	1.375	1.323	1.093	1.029	1.054	1.016	955	1.001	
Szociáldemokrata szakszervezetek — Syndicats social-démocrates		24.440	11.836	11.701	11.247	10.332	9.960	11.063	13.045	16.337	16.215	15.194	14.027	13.275	12.860	
<i>Munkabérek — Salaires²⁾</i>																
Bádogos — Ferblantiers ..	órabér P	0.78	0.75	0.65	0.73	0.87	0.88	0.90	0.70	0.80	0.91	0.75	0.72	0.70	0.78	
Asztalos — Menuisiers ..	salairé à l'heure, F	0.61	0.65	0.69	0.70	0.74	0.77	0.70	0.68	0.74	0.73	0.69	0.71	0.63	0.70	
Szabó — Tailleurs	"	0.66	0.56	0.56	0.67	0.71	0.73	0.61	0.68	0.61	0.55	0.60	0.61	0.61	0.55	
Kőműves — Maçons	"	0.76	0.78	0.80	0.90	0.91	0.95	0.89	0.82	0.89	0.94	0.83	0.86	0.87	0.83	
Napszámos — Journaliers ..	"	0.47	0.53	0.48	0.49	0.48	0.50	0.50	0.48	0.49	0.45	0.45	0.50	0.47	0.47	
Gyári munkásnő — Ouvrières de fabr.	"	0.30	0.30	0.34	0.35	0.32	0.32	0.27	0.27	0.28	0.31	0.27	0.29	0.34	0.23	
Napszámosnő — Journalières	"	0.44	0.45	0.31	0.40	0.49	0.41	0.36	0.44	0.57	0.46	0.38	0.39	0.49	0.40	
<i>Társadalmi biztosítás — Assurance sociale</i>																
Kötelezőleg biztosított tagok száma — Nombre des membres assurés obligatoirement	havi átl. moy. mens. 1000	929.6	1046.5	1032.8	1058.6	1.098.2	1.081.7	1.093.9	1.084.5							

¹⁾ A hó végén. — A la fin du mois. — ²⁾ A munkaközvetítés alkalmával felajánlott munkabérek mérlegelt átlaga. Csak budapesti adatok. — Moyenne pondérée des salaires offerts aux Offices de placement. Données de Budapest.

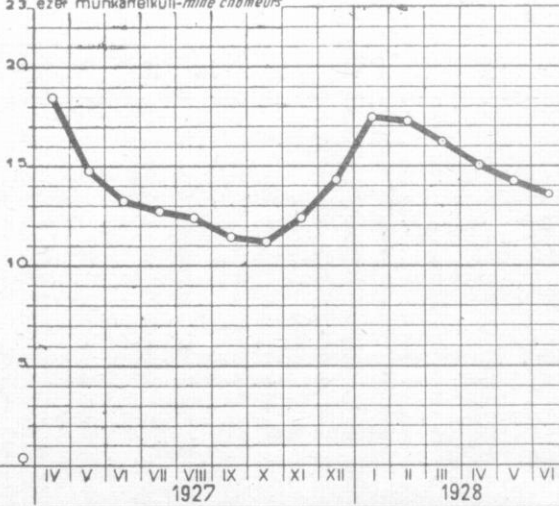
Megnevezés Désignation	Egység Unité	1926. év havi átlaga Moyen, mens. de 1926	1 9 2 7								1 9 2 8					
			VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	
3. Termelés — Production																
Köszén — Houille ¹⁾	1000 q	689	588	645	665	679	672	664	688	669	648	684	576	610	.	
Barnaszén — Lignite ¹⁾		4.852	4.428	4.524	5.007	5.474	6.117	6.524	6.351	6.348	5.137	5.310	4.306	4.522	.	
Szesz — Alcool	1000 hl	26·8	5·7	2·5	8·3	26·5	48·0	69·2	71·9	55·9	39·0	45·5	29·7	16·9	.	
Cukor — Sucre	1000 q	148·2	—	—	4·3	149·2	674·4	697·3	304·9	36·8	0·2	0·1	0·1	0·0	.	
4. Kereskedelem és közlekedés — Commerce et communic.																
Behozatal — Importations	1,000,000 P	79·3	83·7	88·3	107·5	115·0	111·8	104·3	108·5	85·0	96·2	107·8	94·1	92·1	91·1	
Kivitel — Exportations	"	72·5	51·4	57·4	75·9	82·1	80·7	81·9	79·9	54·2	60·5	73·1	58·9	61·8	59·1	
Gépjárműállomány — Véhicules à moteur	szám nombre	10.641	14.903	15.610	16.339	16.997	17.471	17.731	17.906	18.121	18.446	18.819	19.347	19.985	20.640	
Rádióengedélyesek — Abonnés du Radio	1000	46·8	75·1	74·8	73·7	74·6	76·3	79·4	83·3	87·9	92·1	95·4	98·0	102·7	108·2	
5. Pénz és hitel — Monnaie et crédit²⁾																
A pengő zürichi árfolyama — Cours du pengő à Zurich	100 P = s.fr.-fr.s. 100 s.fr. fr.s.=P	.	90·50	90·53	90·78	90·70	90·73	90·75	90·60	90·88	90·83	90·70	90·60	90·60	90·50	
Részvényindex — Indice d'actions	1913 = 100	16·4	20·6	20·9	22·0	21·3	20·2	20·3	20·8	20·9	20·0	19·8	19·8	20·4	19·9	
Nagyker. index — Indice de prix de gros	"	124	133	133	134	133	133	133	135	135	134	135	136	135	135	
Megélhetési index — Indice du coût de la vie	"	111	113	110	112	113	113	112	113	112·3	112·1	113·5	114·1	117·1	118·2	
Postatakarékpénztári betétek — Dépôts à la Caisse d'épargne post.	1,000,000 P	107·4	131·0	104·8	143·0	132·7	156·2	152·8	142·6	149·5	140·5	146·7	158·8	142·7	146·1	
13 legnagyobb pénzügyi betétt. — Dépôts des 13 établis. de crédit les plus importants	"	6·4·2	766·6	783·9	820·7	840·3	862·9	874·9	904·4	926·0	921·5	949·5	957·9	996·7	1.032·8	
Az új fizetéseptelenségek — Nouvelles insolvabilités	szám nombre	209	73	66	49	60	83	88	134	180	156	171	153	176	164	
Óvatolt váltók értéke — Valeur des lettres de change protestées	1000 P	.	.	5.024	5.878	5.488	7.615	7.236	7.166	7.814	6.950	6.853	6.757	7.021 ⁴⁾	5.667	
Állami bevételek bruttó eredménye — Recettes de l'Etat, résultat brut ³⁾	1,000,000 P	66·4	80·6	57·8	80·9	84·4	81·7	97·3	94·4	80·9	81·8	68·8	61·7	83·5	.	
Állami kiadások bruttó előirányzata — Dépenses brutes prévues de l'Etat	"	55·5	60·5	60·2	78·6	69·3	63·9	82·4	73·5	64·7	80·9	75·0	67·5	83·1	.	
<i>Magyar Nemzeti Bank Banque Nationale de Hongrie</i>																
Érckészlet — Encaisse métall. (devizák és valuták — devises et monnaies)	"	254·5	263·6	267·0	291·6	295·2	305·0	309·4	317·5	311·3	311·5	306·5	291·4	301·4	289·6	
Leszámított váltók és előlegek — Traités escomptés et avances	"	170·6	272·5	297·6	287·2	309·7	329·3	316·2	332·1	313·2	304·5	301·3	319·5	306·8	314·0	
Jegyforgalom — Billets de banque en circ.	"	422·5	427·7	466·0	472·1	477·3	508·0	456·4	486·8	467·5	442·1	454·9	479·0	450·9	478·5	
Kamatláb — Taux en banque	%	6·5	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	

¹⁾ Bruttó termelés. — Production brute. ²⁾ Az állami bevételekre és kiadásokra vonatkozó adatok kivételével hó-, illetve évvégi adatok. — Ces chiffres se rapportent à la fin du mois, respectivement de l'année, à l'exception de ceux relatifs aux recettes et aux dépenses de l'Etat. ³⁾ A sójővedéknek és a külügyi tárcának közvetlenül kiadásokra felhasznált bevételei nélkül. — A l'exception des recettes du monopole du sel et du ministère des Affaires étrang., employées directement par eux. ⁴⁾ Ideiglenes adat. — Donnée provisoire.

MUNKANÉLKÜLISÉG.

Chômage.

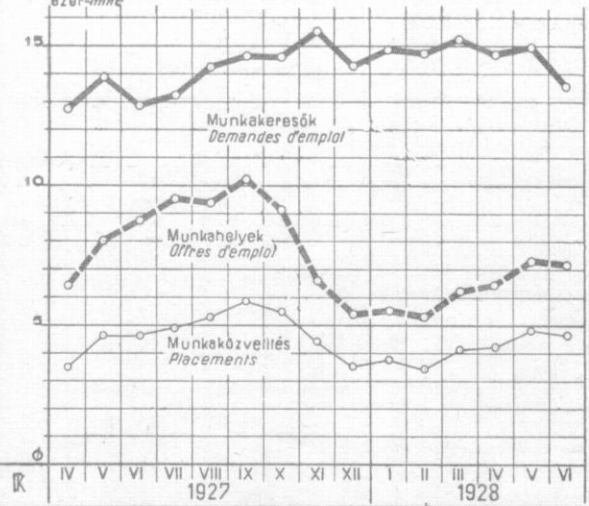
23 ezer munkanélküli-mille chômeurs

MUNKAPIAC.

Marché du travail.

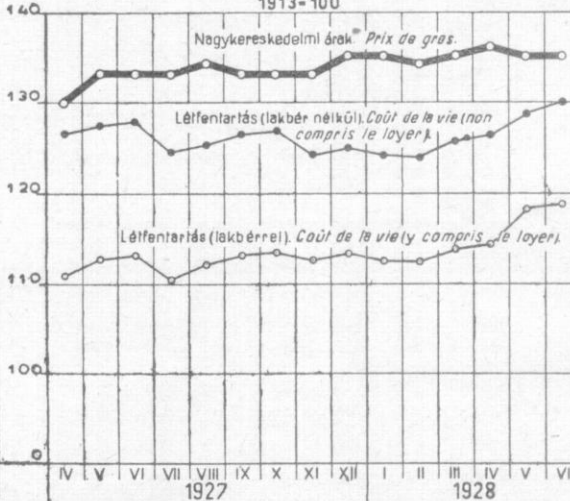
ezer-mille

DRÁGULÁSI INDEXSZÁMOK.

Nombres-Indices de la cherté de la vie.

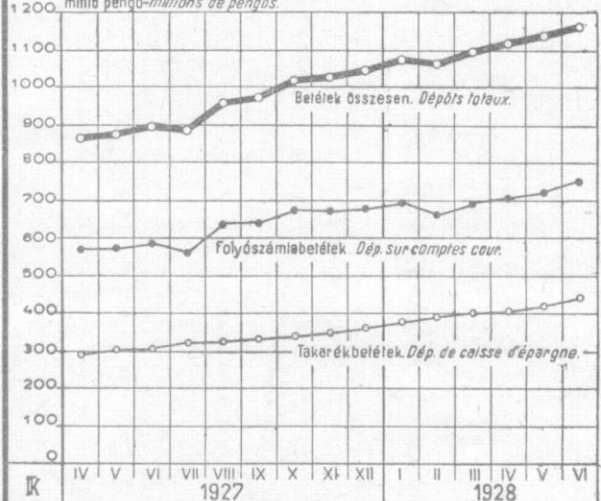
1913=100

BETÉTEK.

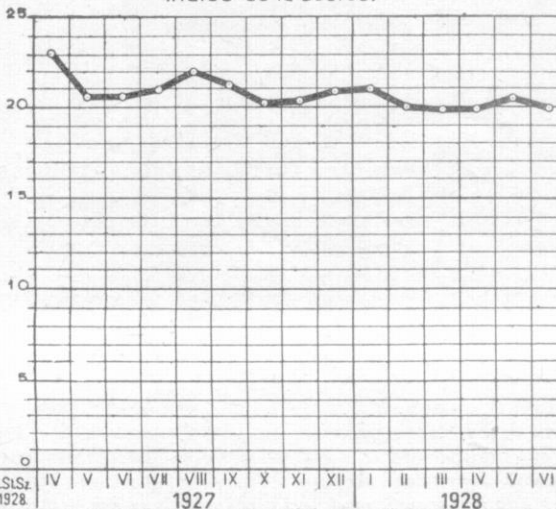
Dépôts.

1200 millió pengő-millions de pengős.

TŐZSDEINDEX.

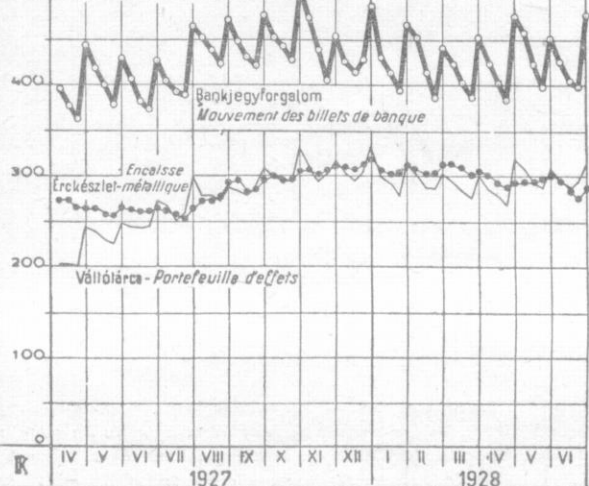
Indice de la Bourse.

MAGYAR NEMZETI BANK.

Banque nationale de Hongrie.

500 millió pengő-millions de p.

»VULKÁN« GÉPGYÁR

SÜRGÖNYCÍM : SÜRGÖNYCÍM :
"VULKANUS" RT. "VULKANUS"
BUDAPEST. BUDAPEST.

Budapest, V., Váci-út 66.

TELEFON : L. 906—02, L. 906—28.

Készít mindennemű

szerszámgépeket

fém-, fa- és kőmegmunkálásra, a legújabb szerkezetben is elismert precíz kivitelben. Nyers öntvényeket saját vagy idegen minták után; fogaskerekeket géppel idomítva. Elvállal teljes vasúti, gépgyári, bútorgyári és egyéb műhelyi berendezéseket.

Közlőművek (transzmissziók).

Külön osztály mindenfajta precíziós fogaskerekek készítésére, bármely tetszőleges anyagból.

Alapítattott 1868-ban.

Gross és Weiss

KALAP- ÉS TOMPGYÁR,
KALAPFELSZERELÉSI
CIKKEK RAKTÁRA

Budapest, III., Bécsi-út 100. szám.

VÁROSI RAKTÁR :

VI., Podmaniczky-utca 14. szám
(saját ház).

Gyári telefon : 201—76.
Városi telefon : 988 74.
Sürgöncím : Groweiss Budapest.

RAKÓCZI-ÚT 16.
ÉS 22. SZÁM.

Telefon : J. 391—90. Táviratcím : Textilgutmann.

GYÁRTMÁNYAI:

munkásruha, munkásfehér-
nemű, munkaruha, kötény,
köpeny, sapka.

KÜLÖN OSZTÁLYOK :

Mértékszerinti ruhaosztály.
Libéria-osztály.
Közszállítási osztály.
Készruha-osztály.
Bakancs- és cipőosztály.

Az ország legrégebb munkásruha-gyára!

GANZ-féle VILLAMOSSÁGI RT.

BUDAPEST,
II., LOVÓHÁZ-UTCA 39

Elektromos világító- és erőátviteli berendezések minden áramrendszer szerint és minden teljesítményre. Wattóra-számlálók. Meglévő berendezések átalakítása. Elektromos üzemű szivattyúk, emelőgépek, ventilátorok. Bányavasutak, iparvasutak, közúti és nagyvasutak

Költségvetésekkel szívesen
szolgálunk

TELEFON : AUT. 501—70

Központi iroda : Telefon Aut. 827-28.
825-19.

Gyár-iroda : Telefon J. 438-86.

HUNGÁRIA JAQUARD- SZÖVŐGYÁR R.-T.

Központi iroda és raktár :

BUDAPEST
V., HARMINCAD-UTCA 3.

Selyemszövőgyár : KISPEST.

Távíratcím : JAQUARD BUDAPEST.

KÖZPONTI TELEFON : 250 66 és 120-99.

Magyar Pamutipar Részvénytársaság UJPEST.

Fonó-, cérnázó-, szövő-, fehé-
rítő-, festő-, appretura- és kon-
fekció-intézet Ujpesten.

Gyárt: szövőfonalat csomagokban (Bün-
delgarne) nyers, fehéritett és festett
állapotban, mindennemű a szövéshez
alkalmas nyers pamutfonalat (cops) 42.
számig, 2, 3, 4-szeres cérnát, bányaméc-
belet és kötszervattát.

Gyárt továbbá: legtartósabb munkás-
öltönyöket, mollinót, kalikót, pamutvász-
nat, chiffont, inledet, kanavászt, oxfordot,
zephirt, ponyvavásznat, higienikus pelen-
kát, asztalterítőt, szalvétát, zsebkendőt
és tarkán szövött cikkeket.

KÖZPONTI IRODA ÉS GYÁRI RAKTÁR:
Budapest, V., Arany János-utca 31.

ALAPÍTVÁ : 1880-BAN

Bien S. Fiai

zsírárugyár

Budapest, VII., Nagydíófa-u. 7

Telefon : József 428-48

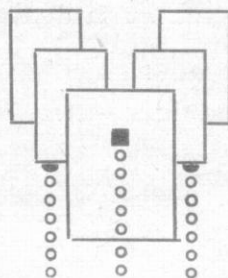

Távíratí cím : BIENOL

Telefon : Aut. 885-27.

Mössmer József

vászonnagykereskedő

Budapest,
IV. ker., (Koronaherceg-utca)
Petőfi Sándor-utca 12. szám.